

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені АДМІРАЛА МАКАРОВА

ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА–2023: ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ

ХІХ ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ОІ КОНФЕРЕНЦІЯ
СТУДЕНТІВ ТА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

18 травня 2023 р.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Україна, м. Миколаїв, проспект Героїв України, 9

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

ВИДАВНИЦТВО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМ. АДМІРАЛА МАКАРОВА

2023

УДК 81'33(075.8)

П75

ОРГАНІЗАТОРИ КОНФЕРЕНЦІЇ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Кафедра прикладної лінгвістики

Прикладна лінгвістика–2023: проблеми та рішення : матеріали
П75 **XIX Всеукраїнської науково-методичної конференції студентів та**
молодих науковців. – Миколаїв : НУК, 2023. – 226 с.

ISBN 978-966-321-459-7

У матеріалах науково-методичної конференції розглядаються актуальні питання, пов'язані з об'єктом, задачами, методами прикладної лінгвістики, термінознавством, функціонуванням мови як засобу впливу.

УДК 81'33(075.8)

Відповідальний за випуск

Філіппова Ніна Михайлівна

*Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність
наведених даних та посилань.*

Матеріали публікуються за оригіналами, наданими авторами.

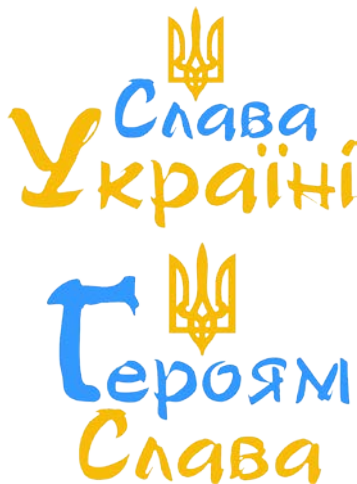
ISBN 978-966-321-459-7

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2023

ВСТУП

У ці найскрутніші часи для нашої країни і для кожного з нас ми сповнені надією на майбутнє. Як ви бачите, наскільки важливими сьогодні виявилися різні аспекти прикладної лінгвістики, напр., лінгводидактики (навчання онлайн), комунікативні технології (інформаційна війна, боротьба з фейковою інформацією, контент-аналіз медіатекстів) тощо.

У РОБОТІ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ ВЗЯЛИ УЧАСТЬ:

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

Україна, місто Миколаїв

Національний авіаційний університет,

Україна, місто Київ

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

Україна, місто Одеса

Державний університет «Житомирська політехніка»,

Україна, місто Житомир

Донецький національний університет імені Василя Стуса,

Україна, місто Вінниця

Кафедра прикладної лінгвістики НУК ім. адм. Макарова бажає Вам розвиватися в професійному напрямку і своїми знаннями, набутим досвідом та зусиллями змінювати Оточуючий Світ та перетворювати Україну на могутню, багату та процвітаючу країну.

Центр міжнародного тестування Pearson Test of English № 87309

ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ АВТОРІВ

Центр міжнародного тестування з англійської мови Pearson Test of English (PTE) при Національному університеті кораблебудування ім. адм. Макарова розпочинає набір студентів на новий навчальний рік із метою підготовки до складання екзамену PTE.

Pearson Test of English (PTE) – це міжнародні екзамени, які підтверджують рівень володіння англійською мовою як іноземною. При успішному складанні екзамену студент отримує сертифікат міжнародного зразка, який є *безстроковим*!

Міжнародний сертифікат Pearson – це шлях до навчання в авторитетних закладах Європи, престижної роботи в Україні та закордоном, а також вільного спілкування іноземною мовою.

Крім того, такий сертифікат звільнить учнів від необхідності складати державну підсумкову атестацію:

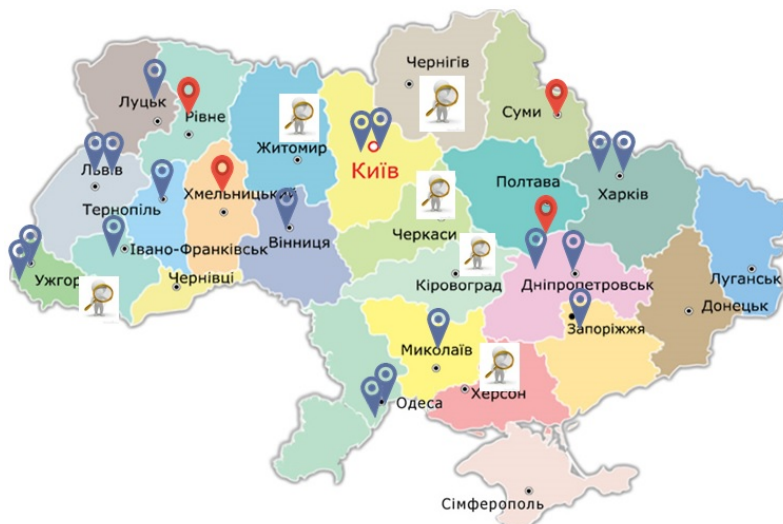
Лист МОНУ від 23.01.2019 р. № 1/9-41

Випусникам загальноосвітніх навчальних закладів (11 клас), які отримали міжнародний сертифікат PTE, результат мовного іспиту може зараховуватись як державна підсумкова атестація. В додаток до атестату виставляється оцінка 12 балів з англійської мови.

Лист МОНУ від 14.01.2016 р. № 13

Одна з умов отримання вченого звання – це наявність міжнародного сертифікату, який підтверджує рівень володіння англійською мовою на рівні B2 і вище. Іспит PTE General включили до переліку тестів, визнаних МОН України. Наказ МОН України.

Міжнародні іспити Pearson можна скласти тільки в акредитованих центрах тестування.

За детальною інформацією, будь ласка, звертайтеся за телефонами:

(050) 68 64 399 **Філіппова Ніна Михайлівна**

Центр міжнародного тестування Pearson Test of English № 87309, м. Миколаїв, проспект Героїв України, 9. Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова (**офіс 416**)

Додаткова інформація: <http://ilac.com.ua>

Студентський гімн «Gaudeamus igitur»

Ця пісня з'явилася в XIII або XIV столітті, або в Гейдельберзькому, або в Паризькому університеті (Сорбонні). Її тепер співають на святах і зустрічах студенти усього світу. Це своєрідний символ студентства, молодості.

Gaudeamus igitur,
Juvenes dum sumus!
Post jucundam juventutem,
Post molestam senectutem
Nos habebit humus!

Отже, веселімося,
Поки ми молоді!
Після веселої молодості,
Після обтяжливої старості
Нас прийме земля.

Ubi sunt, qui ante nos
In mundo fuere?
Vadite ad superos,
Transeas ad inferos,
Hos si vis videre!

Де [ж] ті, хто перед нами
В [цьому] світі були?
Йдіть до небесних богів,
Перейдіть в царство мертвих,
Хто хоче їх побачити.

Vita nostra brevis est,
Brevi finietur.
Venit mors velociter,
Rapit nos atrociter,
Nemini parcetur!

Наше життя коротке,
Скоро закінчиться.
Смерть приходить швидко,
Хапає нас безжалісно,
Нікому не буде пощади!

Vivat Academia!
Vivant professores!
Vivat membrum quodlibet!
Vivant membra quaelibet!
Semper sint in flore!

Хай живе Академія!
Хай живуть професори!
Хай живе кожен зокрема!
Хай живуть всі разом!
Хай завжди вони процвітають!

Vivant omnes virgines
Graciles, formosae!
Vivant et mulieres
Tenerae, amabiles,
Bonaе, laboriosae!

Хай живуть всі дівчата,
Стрункі, красиві!
Хай живуть і жінки,
Ніжні, милі,
Добрі, працьовиті!

Vivat et res publica
Et qui illam regunt!
Vivat nostra civitas,
Maecenatum caritas,
Qui nos hic protegent!

Хай живе і республіка,
І хто нею править.
Хай живе наша община,
Милість меценатів,
Які нам тут покровительствують.

Pereat tristitia,
Pereant dolores!
Pereat diabolus,
Quivis antiburschius
Atque irrisores!

Хай згине печаль,
Хай згине туга!
Хай згине диявол,
Всякий ворог студентів,
А також насмішники!

ВСТУПНЕ СЛОВО

Дубової Олени Анатоліївни

*доктора філологічних наук, професора,
гаранта освітньої програми «Прикладна лінгвістика» другого рівня вищої освіти
в Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова*

Від імені кафедри прикладної лінгвістики Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова щиро вітаю учасників, гостей та організаторів 19-ої Всеукраїнської науково-методичної конференції студентів і молодих науковців «Прикладна лінгвістика–2023: проблеми та рішення».

Певно, кожний причетний до навчання чи викладання на цій спеціальності погодиться, що за цей час ми набули значного досвіду у своїй справі, накопичили багато напрацювань, однак виявили й немало проблем. Наша конференція – це чудова нагода для її учасників, що представляють прикладну лінгвістику в різних університетах України, розв'язати певні проблеми і визначити перспективи, ознайомитися з науковими та практичними надбаннями, новими напрацюваннями, оригінальними методиками, сміливими ідеями студентів і молодих науковців,.

Кафедра прикладної лінгвістики Національного університету кораблебудування бажає кожному учаснику відчувати професійне задоволення від результатів своєї роботи й отримати творчий стимул для подальших нових наукових звершень!

Щербак Олени Володимирівни

*кандидата філологічних наук, доцента,
гаранта освітньої програми «Прикладна лінгвістика» першого рівня вищої освіти
в Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова*

Колись відомий англійський філософ і соціолог Герберт Спенсер сказав, що гарні результати ми отримуємо лише тоді, коли досягаємо їх поступово. Це твердження знайшло своє підтвердження в еволюційному поступі лінгвістики як науки. Спочатку в її царині досліджувалася мова як система, потім уже мова як засіб комунікації, а сьогодні чимало уваги приділяється лінгвістичному забезпеченню різних сфер життєдіяльності людини. Якраз саме цей факт глибинно деталізовано в наукових доробках учасників цього річної Всеукраїнської науково-методичної конференції студентів і молодих учених «Прикладна лінгвістика–2023: проблеми та рішення». Їм удалося пізнати всю шир світу мов і окреслити нові перспективи в розвитку прикладної лінгвістики як напрямку, що має вагомe значення для різних наук. Із цим і варто привітати юні таланти, а також побажати їм не зупинятися, а продовжувати яскраво розпочатий шлях і досягти на ньому чималих успіхів!

Філіппової Ніни Михайлівни

кандидата філологічних наук, доцента, професора НУК,

завідувача кафедри прикладної лінгвістики

Навчально-наукового гуманітарного інституту

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

Любі друзі!

МОВА – це надзвичайний скарб людини, а тому це на все життя захоплююча подорож для розкриття таємниць: а) ефективності практичного вивчення мов, використання їх знання для досягнення різноманітних традиційних практичних завдань (напр., переклад, навчання, ефективне спілкування) або нових, які обумовлені розвитком людства (напр., лінгвістична експертиза, профайлінг); б) теоретичне осмислення, що таке мова (будова, системність, мовні структури, мовні механізми).

Дев'ятнадцять років тому зародилася ініціатива проведення Всеукраїнських науково-практичних конференцій такої, на той час, екзотичної сфери, як прикладна лінгвістика. Ми спромоглися зробити її щорічною, навіть у такі трагічні часи для нашої країни і для кожного з нас. Наша мета полягає в тому, щоб у нашій царині не дати себе підкорити, оскільки саме використання надбання і дослідження у сферах інтелектуальних систем обробки мови, інформаційно-комунікативних технології у науці, освіті, мистецтві, бізнесі, політиці; когнітивного моделювання комунікацій сьогодні дозволяє Україні долати агресора на полі бою, використовуючи новітнє озброєння, розробляти сучасну вітчизняну зброю і готувати армію лінгвістів для участі у розбудові країни.

Дякуємо Вам за Вашу зацікавленість у дослідженні прикладних лінгвістичних проблем, за Ваше активне втручання у території, які пов'язані із лінгводидактикою (оптимізацією навчання, розробкою електронних засобів навчання), цифровою лексикографією тощо...

А оскільки наш девіз «*We cannot direct the winds, but we can adjust the sails*», ми традиційно бажаємо Вам сім футів під килем і попутного вітру!

Ласкаво просимо до магічного світу прикладної лінгвістики.

Світ дуже швидко змінюється сьогодні.

Виклики сьогодення полягають у тому, що ми повинні весь час адаптуватися до нього, у тому, що виникла першочергова потреба працювати, спілкуватися, вирішувати проблеми, критично оцінювати різноманітні ситуації в політиці, економіці, культурі, освіті, навчати і навчатися в дистанційному режимі за допомогою різноманітних онлайн-ресурсів, платформ, гаджетів. І це – найактуальніші завдання для прикладних лінгвістів: вміти поєднувати знання декількох мов, знання про устрій мовної системи (фонетика, граматики, лексикологія, синтаксис, стилістика, лінгвістика тексту, дискурсологія, соціолінгвістика, психолінгвістика, комунікативна лінгвістика, когнітивна лінгвістика, лінгвокультурологія тощо), знань потенційних можливостей комп'ютерних технологій (вища математика, програмування, штучний інтелект, експертні системи, бази знань тощо) і вмінь моделювати різні лінгвістичні об'єкти, використовуючи інтерактивні технології.

Одне з класичних завдань прикладної лінгвістики – це створення писемності.

Писемність завжди пристосовувалася до культурно-політичних змін у суспільстві і до різних комунікативних умов свого функціонування у вигляді графізації, навіть виливала на мовні системи, починала відігравати значну соціолінгвістичну роль і ставала складовою життя всієї нації.

Подивіться і подивуйтеся, яка загадкова і пригодницька історія невмирущих знаків (писемності). Писемність виконує складну функцію носія найрізноманітнішої інформації:

Книги – морська глибина,
Хто в них пірне аж до дна,
Той, хоч і труду мав досить,
Дивнії перли виносить.

Іван Франко

Зверніть увагу на еволюцію графічних знаків.

Прочитайте, що пишуть про роль писемності в політиці, релігії, соціальному житті різних народів Д'яков А., Кияк Т., Куделько З., автори монографії «Основи

термінознавства». А потім спробуйте зробити невеликі звіти, які стосуються вашого досвіду використання різних шрифтів: коли вам це було потрібно, яка була ваша мета використання різних графічних репрезентацію літер, чи це допомогло вам досягти своєї мети.

Надсилайте Ваші відповіді на пошту nina.filippova@nuos.edu.ua

«Релігійні мовні інтерференції»

Релігійні інтерференції пов'язані з впливом релігії на мову. Писемність та основний шар запозиченої лексики в кожній мові були протягом певного історичного періоду підпорядковані відповідній релігії та пов'язані з нею сакральній мові, тобто мові Святого Письма та богослужіння. Іноді прийняття тієї чи іншої релігії мало дуже велике прогресивне значення, через те що разом з релігією той чи інший народ запозичував писемність, що було сприятливим для розвитку освіти та, фактично, всієї національної культури. Вплив релігії на мову був характерним для феодальної епохи, епохи середньовіччя, коли національні мови перебували під впливом сакральних мов. Але саме тоді в багатьох народів виникла писемність та відбувалося становлення літературних мов. Тому зараз релігійна диференціація мов світу, тобто об'єднання неспоріднених мов у відповідні ареали поки що зберігається і, напевно, зберігатиметься ще протягом багатьох століть. Якщо той чи інший народ не сповідував єдиної віри, то в такому випадку були можливі різні літературні варіанти однієї мови залежно від віровизнання певної частини цього народу. На сучасному етапі всі релігії можна розділити на національні та світові. Релігійні інтерференції пов'язані саме з розповсюдженням останніх.

Особливого релігійного впливу зазнала писемність [Columas 1989, с. 12-13], коли остання мала пряму залежність від релігійної конфесії. Прикладом може служити дореволюційна Російська імперія, де релігійна ситуація була дуже строкатою і десистема письма залежала від релігії. Отже, кирилицю використовували лише ті народи, які сповідували православ'я, тобто, крім росіян, українців та білорусів слов'янською абеткою користувалися ще мордва, чуваші, комі-перм'яки, комі-зиряни, марійці, удмурти, осетини та якути. Для неслов'янських народів писемність створювали російські православні місіонери [Мусаев 1965, с. 6-7]. Поляки, литовці,

латиші, естонці, фіни, німці та деякі інші народи, які традиційно були католиками або лютеранами, користувалися латинкою. Мусульманські народи такі як таджики, курди, узбеки, азербайджанці, кримські та казанські татари, казахи, народи Дагестану, кабардинці, адигейці, чеченці тощо, використовували арабсько-перську графіку. Євреї, в тому числі східноєвропейські, кавказькі та середньоазійські, а також караїми та кримчаки вживали для своїх мов давньоєврейську писемність, яка зараз використовується для мови іврит. Для бурятської та калмицької мов вживалася вертикальна монгольська писемність. Свої оригінальні системи письма мали грузини, вірмени та асирійці [Исаев 1978, с. 40; Базиев, Исаев 1973, с. 21-22]. Ці системи письма Д. Коркмасовим були названі клерикальними [Письменность и революция 1933, с. 3].

Бувало й таке, що в тому чи іншому випадку писемність та пов'язані з нею письмові та літературні традиції вже існували в того чи іншого народу до прийняття певної релігії, але з прийняттям нової змінювалася й сама літературна норма. Прикладом тому є перська мова [Рубинчик 1960, с. 10-12].

Слід також відмітити, що нерідко орієнтація на сакральні мови була абсолютною, сліпою і навіть фанатичною. Наприклад, писемність нерідко запозичувалася саме в тому вигляді, в якому вона існувала для сакральної мови. Дуже часто у фонетиці сакральної мови були звуки, відсутні у мові того народу, який прийняв дану релігію, але, незважаючи на це, відповідні літери механічно переносилися на національний ґрунт, призводило до дублювання одних літер іншими. Запозичені лексичні елементи також зберігали орфографію мови-продуцента.

Пояснюється це досить просто: у Святому Письмі священною здавалася будь-яка різниця між літерами [Успенский 1979, с. 41]. Тим більше, що писці у період становлення національних алфавітів перебували під сильним впливом сакральної мови [Зиндер 1987, с. 59]. І коли їм треба було написати дещо своєю рідною мовою, вони просто записували відповідний текст писемними знаками сакральної мови, зберігаючи при цьому написання запозичених із сакральної мови слів.

Так, наприклад, Кирило (Костянтин) та Мефодій включили до кирилиці, в основу котрої було покладено грецьку абетку, літери **Ѡ, ѡ, Ѱ, ѱ** та **Ѡ**, які в грецькому

алфавіті відігравали певну роль, але які в новому слов'янському алфавіті виявилися зайвими. «Наштовхуючись на писемні знаки грецького письма, вірогідно, непотрібні в їх новому, слов'янському письмі, першовчителі слов'ян нерідко не зважувалися відкидати те, що було вже давно освячено» [Успенский 1979, с. 41]. Те ж стосується й перської мови, де в алфавіті присутні зайві арабські літери غ, ع, ظ, ط, ض, ص, ذ, ث які означають специфічні арабські звуки, чужі для персів [Рубинчик 1960].

Релігія впливає не лише на писемність, але й на лексику. Як з цього приводу говорив М.І. Ісаєв, «виникнення тих чи інших релігій не може не відбиватися на розвитку мови: виникають специфічні слова та мовні звороти, встановлюються певні церковні – в літературі тощо. Проте все це не веде до порушення мовної структури, яка продовжує розвиватися за своїми внутрішніми законами. Споріднені мови залишаються спорідненими, незважаючи на те, що їх носії можуть сповідувати різні релігії. Навпаки, неспоріднені мови народів з однією релігією залишаються неспорідненими, хоча в них з'являється спільний лексичний фонд, пов'язаний насамперед з даною релігією» [Базиев, Исаев 1973, с. 25- 26].

Тут можна простежити певні паралелі релігії з сакральними мовами. Сакральні мови – латинська, грецька, арабська, санскрит, etc. – виконуючи функцію мов богослужіння, об'єднували народи (нерідко й різних груп та сімей) в єдиній релігії (релігійному угрупованні).

Можна вивести ще такі асоціації: католицизм – латинська мова – латинська графіка, православ'я – давньогрецька мова – грецький алфавіт (кирилиця – це одна з модифікацій грецького алфавіту, а грузинський алфавіт – це письмо арамейського походження, яке потрапило під сильний вплив грецького алфавіту), іслам – арабська мова – арабське письмо, іудаїзм – давньоєврейська мова – єврейське письмо, індуїзм – санскрит – письмо брагмі (від якого виникли всі сучасні індійські алфавіти), буддизм – мова палі – письмо палі (від якого виникли багато алфавітів Південно-Східної Азії), ламаїзм – тибетська мова – тибетське (або монгольське) письмо.

У сучасному світі релігійний фактор послаблюється, а йому на зміну приходять інші фактори – економічні, політичні тощо.»... С. 36-38.

«Пристосування писемності до мови.»

Пристосування писемності до мови є одним з аспектів графізації. Крім того, це один з факторів розвитку техніки письма [Журавлев 1982, с. 81]. Графічна адаптація має місце, коли писемність не створюється спеціально для даної мови, а запозичується з іншої. Тим більше, що нема двох мов (особливо неспоріднених) з абсолютно однаковим набором фонем та з абсолютно однаковою артикуляційною базою. А фонетичні розбіжності обов'язково тягнуть за собою адаптацію чужої графіки до фонетики рідної мови.

Це яскраво видно на прикладі пристосування латинської графіки до численних європейських та неєвропейських мов, де є багато звуків, відсутніх у латинській мові. Тому доводилося якось пристосовувати латинку до кожної конкретної мови [Успенский 1979, с. 59]. Так само було з багатьма іншими системами письма. Але пристосування йшло в різних випадках по-різному. В одних випадках (народи Європи, Близького та Середнього Сходу) системи письма сакральних мов (відповідно, латинська та арабська графіки) пристосовувалися до інших мов без будь-яких радикальних змін, лише з доданням певної кількості нових літер та діакритичних знаків, але система письма все одно залишалася сама собою. В інших же випадках наявна система письма радикально перероблялася, після чого з'являлася цілком нова графічна основа. Так зробили Костянтин (Кирило) та Мефодій, які радикально переробили грецький алфавіт [Истрин 1988], в результаті чого вийшла кирилиця, яка вже не була грецьким алфавітом у чистому вигляді (як і коптський алфавіт у Єгипті); так було в Індії та Південно-Східній Азії, де кожна мова має свою власну графіку [Дымшиц 1986], але всі системи письма походять від однієї системи брагмі.

При цьому вихідний набір літер не служить ознакою досконалості тієї чи іншої системи письма. Не можна, наприклад, казати, що латинська абетка, яка вважається однією з найкращих та найдосконаліших у світі, є гіршою за кирилицю тільки тому, що там менший набір літер [Дешериев, Протченко 1968, с. 66]. Кожна графіка створювалася для однієї конкретної мови (давньогрецької, латинської, старослов'янської, арабської тощо) і є для цієї мови найдосконалішою. А інші мови, особливо якщо вони належать до інших мовних груп та сімей, так чи інакше змушені

були пристосовувати ту чи іншу графіку. Алфавіт міг мата зайві літери для мови-реципієнта, але їх могло й не вистачати для недвозначної передачі всіх фонем [Зиндер 1987, с. 59].

Тим більше, що нема такої ідеальної системи письма, яка б мала графічні позначення для всіх фонем, які тільки можливі у людській мові. Різні фонemi в одній мові можуть бути алофонами в іншій. Так, звуки [v] та [w] в українській мові вважаються алофонами, в той час як в англійській мові це цілком самостійні фонemi, бо сполучення [w] + голосний в англійській мові можливо, а в українській мові звук [w] є лише варіантом звуку [v] перед приголосною та в кінці слова. Так само звуки [k] та [k̰] у латинській та Готській мовах, а також в індоєвропейській прамові та в абхазо-адигських мовах виступають як самостійні фонemi, а у слов'янських мовах звук [k] – це лише варіант звуку [k] перед огубленими [o] та [и], а перед неогубленими цей звук ніколи не зустрічається. Хоча бувають і виняткові випадки, коли алофони мають різні літерні позначення. Наприклад українські звуки [и] та [і] можна вважати алофонами, бо звук [і] зустрічається виключно після м'яких приголосних, а [и] – виключно після твердих. Тим самим літери «і» та «и» вказують не стільки на якість голосних, скільки на наявність або відсутність палаталізації (cf: чеські літери *y* та *i* вказують лише на наявність або відсутність палаталізації попереднього приголосного при однаковій якості вимови голосного).

Отже, фонографічний асортимент при схрещуванні з графічною основою як цілісною системою графічних символів дає конкретний алфавіт [Дешерієв, Протченко 1968, с. 73]. Графічне пристосування може мати форму запровадження додаткових літер з інших систем письма (літери *ц* та *ш* у кирилиці, запозичені з єврейського алфавіту; літера **Ѡ** в ісландській мові, запозичена з рунічного алфавіту; літера *ь* у так званому «новому алфавіті» (яналіф), запозичена з кирилиці; латинські літери *h*, *q* та *w* у курдській кирилиці), діакритичних знаків (російське *ѐ*, польські *ź* і *ł* іспанське *ñ*, датське *ø*), лігатур (французьке *œ*, німецьке *ß*, сербські *Љ* та *Њ*) диграфів (сполучень типу *sh*, *sch*, *sz*, *dz*, *ll*, *ny*, *nj*, *ng*, *ae*, *ie*, *ou*, *uo*, *ee*, *ij*, *дж*, *дз*, *кѣ*, *тл*), рідше – вигаданих літер (літера *oi* у яналіфі).

Та навіть пристосована система письма в багатьох аспектах залишається

приблизною та умовною (у сучасній англійській мові 26 літер передають 41 фонему), тим більше, що графічна адаптація не гарантує подальших розходжень між написанням та вимовою, бо ідеальний фонографічний алфавіт може бути створено лише для безписемної мови [Суперанская 1978, с. 8]. При подальшому розвитку мови розбіжності між написанням та вимовою будуть все помітнішими. Це примушує або змиритися з виникненням таких розбіжностей, або реформувати правопис через кожні 50–60 років. Хоча все залежить і від особливостей розвитку конкретної мови. З одного боку, англійська, французька, ірландська мови демонструють численні невідповідності вимови написанню, в той час як італійська мова вже протягом кількох століть зберігає майже фонетичний принцип написання.

Особливої уваги заслуговує пристосування латинської графіки до сучасних мов світу. Ця система письма стала протягом останніх десятиліть справжньою міжнародною системою письма, яка є свого роду засобом міжнародного спілкування [Friedrich 1966, с. 147]. Якщо той чи інший народ не використовує алфавіт на латинській основі, дуже часто він використовує латинку як допоміжну систему письма (транслітерацію) [Paclt 1946], яка стає свого роду складовою частиною правопису. Проте побудову транслітерації важко назвати мовною інтерференцією, бо транслітерація служить лише дзеркальним відображенням однієї системи письма засобами іншої, без втручання в графічну систему відповідної мови. Дуже умовно можна вважати графічною мовною інтерференцією і практичну транскрипцію, бо вона лише вказує носіям інших мов, як приблизно треба вимовляти іншомовні слова та власні назви. На структуру як мови-продуцента, так і мови-реципієнта ніякого впливу практична транскрипція не має. Це, радше, вплив на окремо взяті лексеми в момент їх запозичення іншими мовами [Суперанская 1978]. Мовною інтерференцією може бути лише справжній перехід з однієї системи письма на іншу, що тягне за собою відповідні структурні зміни в самій мові.»... С. 44–47.

«Вплив писемності на мову.»

Свій найяскравіший прояв графічні мовні інтерференції мають тоді, коли сама писемність починає певним чином впливати на структуру мови, залишаючи глибокі сліди в різних аспектах мови. Це означає, що літературні мови не лише

використовують писемність, але й підпорядковуються тій писемності. Таким чином, побудова писемності залишає відбиток і в інших аспектах мови, бо різні системи письма впливають на розвиток мови по-різному [Columas 1989, с. 184-185]. Це насамперед стосується лексики та фонетики.

Писемність впливає на мову як взагалі [Дешерієв 1977, с. 180], так і залежно від принципу побудови тієї чи іншої системи письма. Тобто ієрогліфічні, силабічні та фонетичні системи письма впливатимуть на лексику по-різному. Прикладом може служити китайська лексика. На перший погляд кидається в очі її надзвичайний пуризм. Насправді це не зовсім пуризм. Це, радше, вимушене перекручення іншомовних слів, спричинене чисто ієрогліфічною писемністю. У японській мові крім ієрогліфічної писемності є ще силабічні системи письма, які дозволяють передавати іншомовні слова точніше. До того ж, китайці намагаються скоротити кількість складів у запозичених словах до мінімуму заради скорочення кількості ієрогліфів, а в деяких спеціальних терміносистемах (наприклад, у хімічній термінології) навіть усі терміноелементи повинні бути односкладовими (тому «уран» по-китайськи буде уоу, в той час як по-японськи – уран; «самарій» по-китайськи буде shan, в той час як по-японськи – samarium) [Columas 1989, с. 16]. Крім того, слід відмітити, що китайські ієрогліфи в різних діалектах китайської мови читаються по-різному, тому для китайців важливо обов'язково зберегти єдину мову на письмі [Сердюченко 1959]. Це призводить до майже повного зникнення вмотивованості нових слів у китайській мові. Запозичення починають здаватися просто штучними слововитворами.

Мови Індії, які протягом багатьох століть використовували силабічні системи письма на основі брагмі, теж істотно підкорилися силабічній побудові алфавітів. Навіть латинську писемність європейські місіонери не змогли пристосувати до місцевих мов, а, навпаки, самі засвоїли місцеві системи письма, бо відмова від силабічного принципу письма неминуче призвела б до ломки мовних традицій [Суперанская 1978, с. 6]. В усякому разі, простіше вперше запровадити писемність для тієї чи іншої мови, ніж переводити старописемну мову на нову систему письма [Fierman 1991, с. 14].

Інколи навіть фонетика може підкорятися новій системі письма. Особливо тоді,

коли алфавіт, прийнятий для тієї чи іншої мови, містить деякі літери, що означають звуки, відсутні у мові-реципієнті. Це (особливо під впливом орієнтації на сакральні мови) часом призводить до запозичення мовою-реципієнтом деяких звуків разом з відповідними літерами. Наприклад, у чеській мові загальнослов'янському [д] відповідає дзвінке фарингальне [h]. Проте разом з латинською писемністю чехи засвоїли й проривний звук [д], бо вони завжди намагалися зберегти етимологічний принцип написання всіх іншомовних (особливо інтернаціональних) слів. В українській мові ситуація була аналогічною. Але через те, що у кирилиці не було спеціального знака для фарингального [h], українці, які теж намагалися зберегти етимологічний принцип написання принаймні слов'янських та грецьких слів, почали використовувати літеру *з* для фарингального звука, а для проривного [д] винайшли спеціальну літеру *г*. Уся різниця між українською та чеською мовами полягає в тому, що чехи засвоїли проривне [д] книжковим шляхом, а українці – побутовим (переважно через усне спілкування з носіями польської мови). До того ж, у латинській мові звук [д] був первинним, в той час як у грецькій мові візантійського періоду цей звук був вторинним. Цим якраз і можна пояснити, чому в чеській мові літера *д* в усіх іншомовних словах вживається послідовно, а в українській – непослідовно, до того ж, це питання до сих пір дискутується.

Вплив графічних інтерференцій на термінологію полягає в зовнішньому графічному оформленні терміна залежно від орфографічних та інших традицій передачі запозиченого терміна засобами рідної мови. Це насамперед залежить від того, яку систему письма вживає той чи інший народ – латинську чи ні (а якщо ні – який принцип цієї графіки: ієрогліфічний, силабічний, консонантний чи фонетичний), а також від інших традицій, пов'язаних з орфографією. Зокрема це стосується правил передачі запозичених слів (в оригінальному написанні чи за правилами орфографії мови-реципієнта), а також від принципу орфографії (етимологічного чи фонетичного). Важливу роль тут відіграють також численні екстралінгвістичні фактори, які розглядатимуться нижче.»... С. 47-48.

«Соціолінгвістичні чинники розвитку писемності.

Писемність не може не спиратися на суспільні умови, під впливом яких вона

виникала та розвивалася. У народів, які тяжіли в культурному, релігійному, політичному відношенні один до одного, склалися зони з писемністю, що ґрунтується на певних засадах [Суперанская 1978, с. 5].

Це так звані писемні ареали. Ці ареали в своїй переважній більшості сформувалися в епоху середньовіччя, коли національна приналежність автоматично означала релігійну, а основою для побудови писемності була писемність відповідної сакральної мови, тож і писемні ареали виникали на основі певної релігії. З розвитком капіталістичних відносин та послабленням впливу церкви послабився й вплив сакральних мов, натомість зріс вплив мов міжнародного спілкування. Одночасно спостерігалось зростання національної ідеї, а також активізація ринкових відносин. Не останню роль відігравала при цьому політична орієнтація на певні країни та мови. Через це багато неєвропейських народів перейшло з арабської чи будь-якої іншої графіки на латинку. Для безписемних мов в усіх частинах світу писемність створюється зараз переважно на основі латиниці. «Латинський алфавіт... спочатку був притаманний західноєвропейському культурно-історичному ареалові... Зараз латинка пішла далеко на схід» [Журавлев 1982, с. 132].

Типовим прикладом переходу з одного писемного ареалу до іншого є Румунія. У феодальну епоху для румунської мови використовувалась кирилиця, запозичена разом із православ'ям. У середині XIX століття румуни перейшли на латинку, орієнтуючись на Західну Європу, головним чином, на споріднені романські народи. Турки та індонезійці перейшли на латинку з арабської також керуючись саме цими двома останніми принципами, до того ж, арабська графіка, можна припустити, не витримала конкуренції з латинкою, яка виявилась технічно досконалішою. Крім того, це була писемність, запозичена з європейської культури, яка на даний час є домінуючою у світі. Тим самим, принцип «алфавіт слідує за релігією», притаманний феодальній епосі, в усіх вищеназваних випадках поступово змінився принципами «алфавіт слідує за прапором» та «алфавіт слідує за торгівлею» [Дирингер 1963, с. 629].

Писемність часто буває дуже політичним символом, стаючи складовою частиною політичної боротьби, як, наприклад, це було з мовою сомалі у Сомалі та

Ефіопії. Якщо у Сомалі для цієї мови було запроваджено латинську писемність, то в Ефіопії було створено писемність на основі амхарського алфавіту, аби, напевно, ефіопські сомалійці не могли читати друковану продукцію, що могла надходити з сусідньої Сомалі [Fierman 1991, с. 20]. Те ж саме стосується й політичного підґрунтя латинізації та подальшої кирилізації більшості мов народів колишнього.»... С. 48-49.

Приклади алфавітів.

Шляхи кирилиці:

- а — устав;
- б — півустав;
- в — в'язь;
- г — скоропис;
- д — гражданське письмо початку XVIII сторіччя.

прогалини
ти царював

Епо Пороило Зейли
ХДВІС. Зейли Ъвля

PCAESAR

Regnum christi

OMNIBUS QUI
TIS UT PLACUIT

DIXIT QUOD D. P.

Шляхи латиниці:

- а — капітальне письмо;
- б — унціал;
- в — меровінгський мінукул;
- г — каролінгський мінукул;
- д — готичне письмо;
- е — гуманістичне письмо.

quoniam iniquum
que; usque ad ammen

Mathia gloria fuit

МЪТАКЪТУГО

НЖВОВЕЪ • ВЪСЪТЪ

ВЪТОМЪ • НЪМАГОУШ

СІОНІАТОСІРТО

ВЪТОМЪ • НЪМАГОУШ

«МАГІЧНИЙ СВІТ ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ»

UDC 37.01/.09:057/811.111 (045)

PECULIARITIES OF STUDENTS' INDEPENDENT WORK WITHIN STUDYING ENGLISH AT UNIVERSITIES

Nataliia Vasylyshyna

D.Sc. in Pedagogy, Associate Professor,
Professor of the Foreign Languages and Translation Department,
National Aviation University,
Ukraine, Kyiv

E-mail: filologyN@gmail.com

ORCID: 0000-0002-0003-9998

The article covers issues related to the organization of independent work of international law students while learning a discipline «Business English». The findings of the research have witnessed that the independent work of students is one of the most important elements of education and upbringing in higher education, so its proper organization is crucial for the development of independence, creativity and competitiveness as the major leading personality traits of a specialist with a university education. Independent educational work is considered as a type of educational activity, which provides a certain level of student's independence in all its structural components – from the problem statement to control, self-control and correction. Moreover, in the frame of the ongoing survey the basic principles of independent work organization and the features of the differentiated approach to the organization of independent work of students while studying a foreign language and examples of self-work practices have been considered.

Key words: educational skills, students' independent work, Business English, foreign language practices, international law students, independent learning benefits.

Introduction. Recently, the problem of development has gained priority internal potential of the student, his role is increasingly considered autonomy in achieving the efficiency and quality of education in higher education institutions. Independent work of students is one of the most important elements education and training at universities of Ukraine, where the teacher is a translator of knowledge turns into a manager of the educational process, organizing and directing the cognitive activity of students [8].

Therefore, its correct organization is crucial for the development of independence, creativity, competitiveness as one of the leading personality traits of a specialist in university education [1; 3; 9].

The study of global trends in the development of university education is clear points to the following trends: modern socio-cultural conditions dictate self-worth ideas of continuous education, when students and teachers are constantly required improvement of own knowledge; in the conditions of the information society is necessary a fundamental change in the organization of the educational process: reduction of the classroom load, replacement of passive listening to lectures with an increase in the share independent work of students; the center of gravity in learning moves from teaching for training as an independent activity of students in education (fig. 1) [2; 8].

So, considering the actuality of the students' independent educational work *the aim of the research* is to present comprehensive theoretical analysis of its main features, forms of presentation during Business English classes and benefits for the modern university learners along with the examples of the group of practical tasks for students of specialty 293 «International Law».

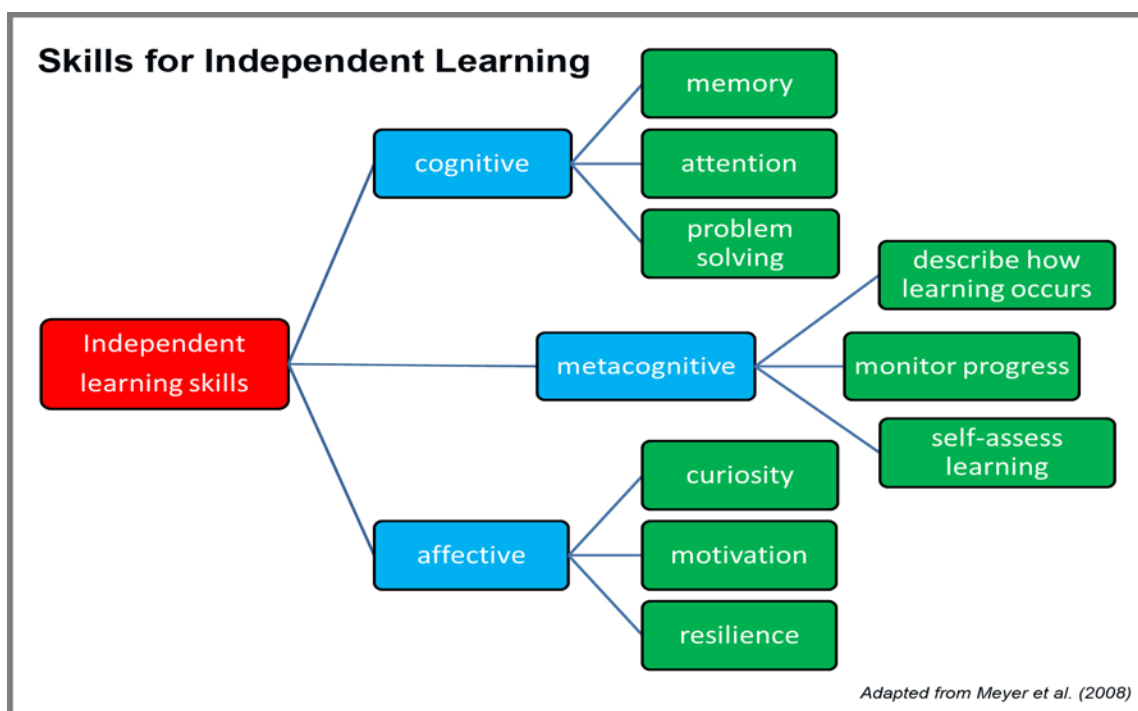

Figure 1. Skills Acquired in the Frame of their Independent Work

Research Outcomes. As a result of students' systematic participation in independent work a positive emotional attitude to learning appears. Indicators the formation of such a relationship is the criticality of thinking, the presence of one's own opinions, the ability to lead a reasoned discussion, justify one's position, ask questions, there is a need for self-education. Students are forming readiness to use the acquired theoretical knowledge in everyday life professional activity [4; 9].

Thus, self-employment in a big way affects the emergence of a conscious attitude of students to mastering knowledge, forms a desire to engage in intense intellectual work, she also fully contributes to the comprehensive development of the student's personality in the process of educational activity and the formation of educational activity itself [2].

As it is known that the importance of independent work is that within the classroom occupation, it is impossible to absorb the entire volume of knowledge necessary for modern life to a competitive specialist, but some students do not allocate enough attention to the organization of independent work, that is why this problem is relevant in at modern universities of Ukraine [1; 5].

In the organization of independent work, three blocks can be tentatively identified: *motivational, organizational and technological*. For students to discover the desire to engage in independent work must be formed in them cognitive motivation. It is formed as a result of internal Psychological and pedagogical characteristics of the organization of independent work of students of non-language faculties during foreign language learning motivation, understanding and acceptance by the subject of learning of the need for knowledge, and not under pressure from outside. Only in this case, the student is interested in receiving new knowledge, constantly deepen existing knowledge, the student learns for a reason receiving a positive mark or obtaining a diploma, although they him and don't care, but he studies because he is interested in it (fig. 2) [7; 9].

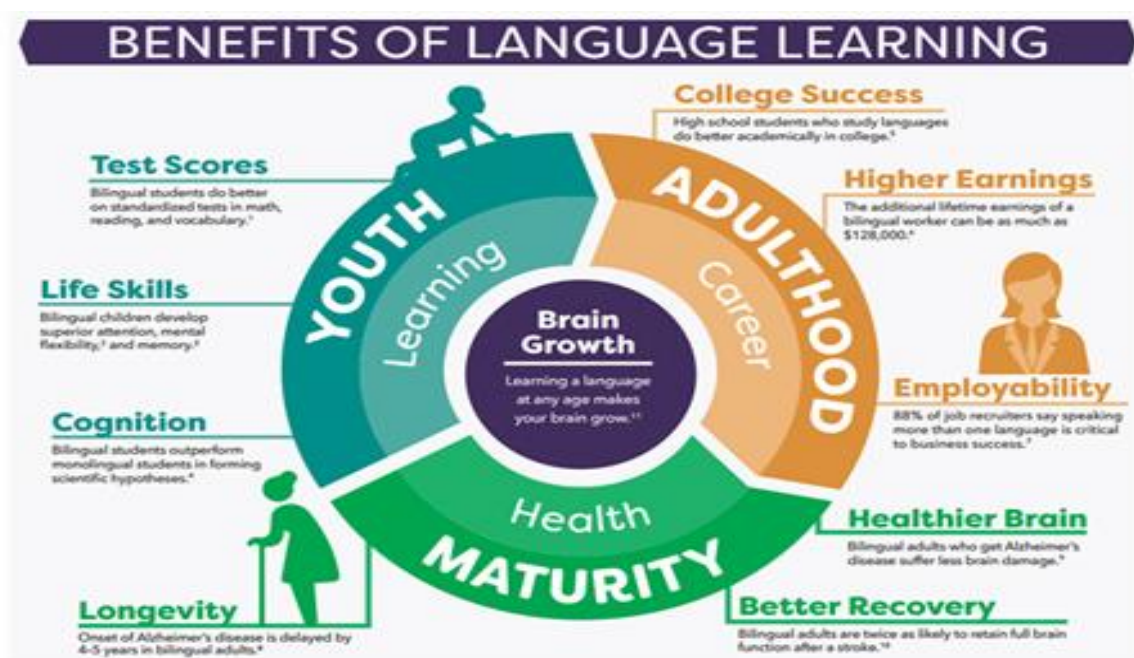

Figure 2. Benefits of Language Learning during Independent Work

Moreover, the bigger he learns something new, the more he wants to learn more, and in this case cognitive interests become insatiable. With such motivation, she is independent work ceases to be a heavy burden for the student, it brings him benefits feeling of satisfaction from creative mental work. Later it appears the need to experience emotions of joy, surprise, satisfaction in connection with completion of a certain stage of work [3].

The teacher helps to form cognitive motivation. He emphasizes students' attention to the importance of independent work, explains what it is a higher form of educational activity. Targeted formation cognitive interests, motivation to expand and deepen the material, what is learned during independent work takes place in the classroom employment [5; 10].

Students have a need to learn about something new, necessary, important for oneself, but during the classroom occupation to fully satisfy this need is impossible, they begin to understand what is needed for this to work a lot outside the classroom, acquiring knowledge independently [4; 7].

Different tasks aimed at motivating the acquisition of new knowledge can finding solutions to interesting problems, as well as encouraging students to use of acquired knowledge in practical professional activity or scientific research. The students' formation of the motive is important achievement. The need for achievements is experienced by a

person as a desire to success, manifests itself in a focus on achieving long-term goals, obtaining original or even unique results as when choosing methods of activity, as well as in activity products [4; 8].

For instance, while learning the discipline «Business English» students of specialty 293 «International Law» might be given the following tasks for their individual practice, for their independent work.

Practice of Independent Students' Work #1. Study the following quotes related to law; look for 3 or 5 other quotes related to social legal issues; rewrite the collocations from them; further present to the class mates with your translations as well as interpretations.

- Violence never brings permanent peace. It solves no social problem: it merely creates new and more complicated ones. Martin Luther King, Jr.
- Poverty does not create our social problems...our social problems create our poverty. Marco Rubio.

Practice of Independent Students' Work #2. Read the passage and retell it. Rewrite law-related collocations with your translations.

«Law and Politics in the World Community

Law and politics in the world community It is the legal quality of international law that is the first question to be posed. Each side to an international dispute will doubtless claim legal justification for its actions and within the international system there is no independent institution able to determine the issue and give a final decision. Virtually everybody who starts reading about international law does so having learned or absorbed something about the principal characteristics of ordinary or domestic law».

Practice of Independent Students' Work #3. Translate the passage into English. After your translation write your judgements regarding the real life application of the articles in modern society of Ukraine, use the particular examples.

«Стаття 24. Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками

можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям».

Conclusions. *To sum up, all above mentioned activities are aimed to improve students' legal-related vocabulary; reading skills by means of covering formal articles; writing skills by means of translating original documents. The practical significance of the tasks for independent work of students – future masters in international law in the process of studying the discipline «Business English» is to ensure effective professional interaction in situations of oral and written business communication (fig. 3).*

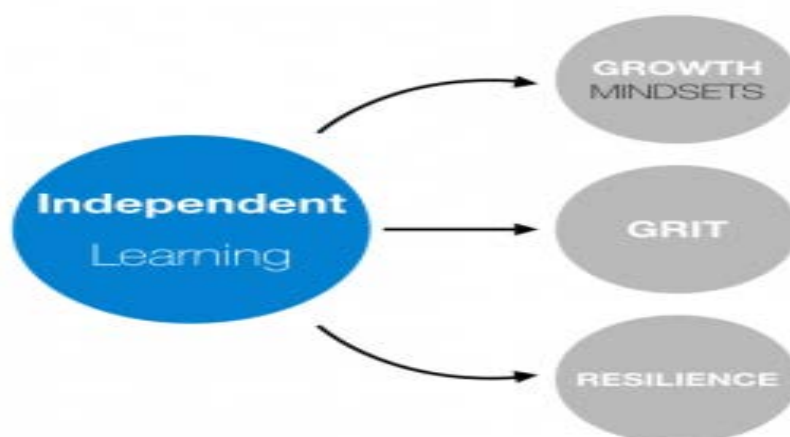

Figure 3. Outcomes of Students' Independent Learning

In conclusion, the main goal of organizing students' self-study is creating the most comfortable conditions for effective learning personalities that ensure her achievement of such a level of assimilation material that corresponds to her cognitive abilities, abilities (but not below the minimum), as well as the development of these capabilities and abilities. In the basis of the organization of students' independent work can be laid differentiation: according to characteristic individual and psychological student characteristics; by organizational form of education; by its content works; according to the form of providing pedagogical support.

REFERENCES

- [1] Hamidah, A. R., Azizah, R., Shah, R. A. W., Faizah, M. N., Wan, Z. W. Z., & Mohd, A. B. (2017). Factors Affecting Motivation in Language. *Learning International Journal of Information and Education Technology*. V.7. 7 p. [in English]
- [2] Bao, W. (2020). COVID-19 and Online Teaching in Higher Education: A case study of Peking University. *Human Behavior and Emerging Technologies*. V. 2 (2). P. 113–115.
- [3] Harlan, K. (2000). Foreign Language Textbooks in the Classroom: Bridging the Gap Between Second Language Acquisition Theory and Pedagogy. **Honors Project**. V. 5. Available at: https://digitalcommons.iwu.edu/hispstu_honproj/5. [in English]
- [4] Candling, C., & Mercer, N. (2021). English Language Teaching in its Social Context. New York: Routledge. Available at: <https://www.scribd.com/document/50034988/English-LanguageTeaching-in-Its-Social-Context-Candlin-Christopher-N-MercerNeil.D0% B2% D1% 96% D1% 82-2020.pdf>. [in English]
- [5] Drăcșineanu, C. (2020). Towards a More Communicative Approach in Teaching English as a Foreign Language. Logos Universality Mentality Education Novelty. *Philosophy & Humanistic Sciences*. V. 8(1). P. 61–68. DOI: <https://doi.org/10.18662/lumenphs/8.1/36>. [in English]
- [6] Dryden, S., Tankosić, A., & Dovchin, S. (2021). Foreign Language Anxiety and Translanguaging as an Emotional Safe Space: Migrant English as a Foreign Language Learner in Australia. *System*. V. 101. P.102593 - 102603. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.system.2021.10259>. [in English]
- [7] Faisal, M. L. (2019). Academic Mobility of Ukrainian Students as an Indicator of Migration Processes in Ukraine. Investments. *Practice and Experience*. V. 3, P. 118–122. Available at: 10.32702/2306-6814.2019.3.118. [in English]
- [8] Dysart, S., & Weckerle, C. (2015). Professional Development in Higher Education: A Model for Meaningful Technology Integration. *Journal of Information Technology Education: Innovations in Practice*. V. 14 (1). P. 255–265.
- [9] Byram, M. (2021). Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Revisited (2nd ed.). Blue Ridge Summit, PA: Multilingual Matters. P. 13 – 37. [in English]

[10] Bowles, T., & Hattie, J. (2016). Seven Motivating Conceptions of Learning of Tertiary Students. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. V. 15 (3). P. 15 – 24.

Василишина Н. М.

ОСОБЛИВОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У РАМКАХ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УНІВЕРСИТЕТАХ

У статті висвітлюються питання організації самостійної роботи студентів-міжнародників під час вивчення дисципліни «Ділова англійська мова». Результати дослідження засвідчили, що самостійна робота студентів є одним із найважливіших елементів навчання та виховання у вищому навчальному закладі, тому її правильна організація має вирішальне значення для розвитку самостійності, творчості та конкурентоспроможності як основних провідних якостей особистості спеціаліста з вищою освітою. Самостійна навчальна робота розглядається як вид навчальної діяльності, що забезпечує певний рівень самостійності студента в усіх її структурних компонентах – від постановки проблеми до контролю, самоконтролю та корекції. Крім того, в рамках поточного дослідження розглянуто основні принципи та особливості диференційованого підходу щодо організації самостійної роботи студентів під час вивчення іноземної мови та наведено приклади практики самостійної роботи.

Ключові слова: освітні вміння, самостійна робота студентів, ділова англійська мова, практичні завдання з іноземної мови, студенти-міжнародники, переваги самостійного навчання.

УДК 811.161.2'27:316.48

ФРАЗЕОЛОГІЧНА ОДИНИЦЯ ЯК ЗАСІБ ВПЛИВУ ПІД ЧАС КОНФЛІКТНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Гарбера Ірина Володимирівна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри

загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології,

Донецький національний університет імені Василя Стуса,

Україна, м. Вінниця

iryna.garbera@gmail.com

У публікації проаналізовано на конкретних прикладах спілкування в межах віртуального дискурсу конфліктогенний / конфліктний потенціал фразеологічних одиниць української мови. Констатовано, що конфліктогенні / конфліктні фразеологічні одиниці використовувалися з метою почати / завершити комунікативний конфлікт, негативно охарактеризувати опонента, виявити свої емоції від конфліктної комунікації тощо.

Ключові слова: віртуальний дискурс, засіб впливу, конфліктна комунікація, фразеологічна одиниця.

Фразеологізми – унікальний, своєрідний для кожного народу образно-оцінний вербальний фонд, що зберігає, примножує та передає від одного носія мови до іншого інформацію про соціокультурний досвід нації, зокрема її ставлення до конфліктів, правил і нюансів поведінки в них, ефективних способів їх урегулювання та вирішення. Як зазначає Олена Селіванова: «Фразеологізми будь-якої мови є лінгвосеміотичним феноменом, формуючи особливу «підмову», одне з концентричних кіл мови, в якому в усталеній формі зберігаються і транслуються уявлення етносу про світ, культурна й історико-міфологічна інтеріоризація дійсності та внутрішнього рефлексивного досвіду народу» [3, с. 11]. Відтак, проблема дослідження ролі фразеологізмів у творенні, розгортанні й завершенні ситуацій конфліктної комунікації є актуальною для сучасного українського прикладного мовознавства.

Грунтовні студіювання ролі фразеологічних одиниць як засобу впливу в конфліктній комунікації здійснено Л. Білоконенко (докторська дисертація «Українськомовна репрезентація міжособистісного конфлікту» 2017 р., наукові статті «Конфліктогенний потенціал крилатих виразів російської та української мов» 2009 р., «Обман як вербальний конфліктоген (на матеріалі української та російської фразеології)» 2015 р., «The conflict potential of Ukrainian and Russian phraseology with the value of deception» 2015 р., «Про деякі конфліктні властивості українських фразем» 2019 р. та ін.), Н. Войцехівська (докторська дисертація «Конфліктний дискурс в українській художній літературі: структурний, семантичний, комунікативний і лінгвокогнітивний аспекти» 2019 р. та ін.), О. Кольцова (наукова стаття «Концепція лінгвістичної бази даних «Фундаментальні емоції людини в англійській фразеології» 2021 р. та ін.), Е. Коляда (наукова стаття «Фразеологічні одиниці сучасної англійської мови на позначення динаміки конфлікту» 2013 р. та ін.), Ж. Краснобаєва-Чорна (монографія «Лінгвофраземна аксіологія: парадигмально-категорійний вимір» 2016 р., наукові статті «Аксиологическое пространство фразеологических единиц с положительной оценкой» 2015 р., «Функційно-модельні

вияви заперечення у фраземіці» 2015 р., «Специфіка моделювання негативнооцінних фразем (на матеріалі української, російської й англійської мов)» 2016 р., «Специфіка оцінної шкали 'добре – нейтрально – погано' у фраземіці» 2018 р., «Емотивна картина світу в українській фраземіці: аксіологічний вимір фундаментальних емоцій людини» 2018 р. та ін.), К. Мізін (наукова стаття «A Contrastive Psycholinguistic Study of the British Emotional Concept 'Envy' and Ukrainian 'Zazdrist': Particularities of Phraseological Objectification» 2021 р. та ін.), О. Селіванова (монографія «Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти)» 2004 р. та ін.) тощо. Наразі існує нагальна потреба дослідити специфіку використання фразеологічних одиниць як засобів впливу на опонента під час конфліктних ситуацій комунікації, що виникають у різних типах дискурсу.

Мета дослідження – охарактеризувати конфліктогенний / конфліктний потенціал фразеологічних одиниць української мови у конфліктній комунікації віртуального дискурсу.

Людмила Білоконенко таким чином визначає суть конфліктної комунікації: «... це репрезентація засобами мови процесу створення, підтримки комунікативного простору, що зумовлений зіткненням різних поглядів, потреб, цінностей індивідів, напруженням і загостренням їхніх суперечностей. Конфліктна комунікація стає реальністю, коли людина має задум, бажання (навіть неочікуване) використати власні комунікативні дії на шкоду іншій людині. Цей процес передбачає й обмін інформацією за допомогою несловесних засобів» [1, с. 6]. Дослідниця характеризує і роль фразеологічних маркерів комунікативного конфлікту: «Прагматична спрямованість особи на комунікативний конфлікт уможливорює використання фразем у тексті міжособистісного конфлікту, де їм властива пейоративна конотація. Фразеологія має антропоцентричний складник, тож в українській фразеології є елементи, завдяки яким суб'єкт може окреслити особистісні риси іншого учасника конфлікту; поведінку, дії, процес комунікації сторін. Пейоративне найменування демонструє особливості мовної свідомості людини через презентацію національного уявлення про суспільно неприйнятну поведінку» [1, с. 12]. Наталія Войцехівська також наголошує на «впливовості» фразеологізмів під час конфліктної комунікації та

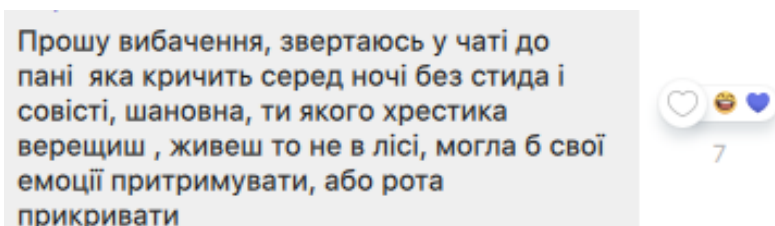

багатоаспектності можливостей їх використання: «Функціонування в конфліктному дискурсі фразеологічних одиниць підпорядковується загальній комунікативній інтенції мовця – задовольнити власні інтереси і завдати моральної шкоди опоненту. Саме тому серед сталих висловів виокремлюємо групи: 1) фразеологізмів на позначення мовленнєвих дій у межах стратегії уникання конфлікту; 2) стійких висловів, згрупованих навколо деструктивної стратегії (тактики вербального вираження дискредитації, домінування, агресії, маніпулювання), а також фразеологізмів зі значенням негативної оцінки; 3) ідіом, що маркують невербальний прояв конфліктності (особливості мовлення, погляд, фізіологічні прояви негативних емоцій, дотики, жести); 4) фразеологізмів на позначення ступеню ворожості» [2, с. 16].

З-поміж інших особливий інтерес у реалізації фразеологічних одиниць під час конфлікту становить саме віртуальний дискурс – як такий, який в останні складні роки (з огляду на несприятливі екстралінгвістичні чинники (пандемія, війна)) виступає найбільш комфортним, безпечним і активним майданчиком для живого людського спілкування. Віртуальним кваліфікуємо дискурс, формований за допомогою інтернету та технічних засобів обміну інформацією (комп'ютер, мобільний, інші гаджети тощо).

Продемонструємо конфліктогенний / конфліктний потенціал фразеологічних одиниць української мови у конфліктній комунікації віртуального дискурсу на декількох конкретних прикладах (відібраних методом суцільного обстеження суспільного чату в месенджері Viber, присвяченого комунікації мешканців одного із багатоквартирних будинків у м. Вінниця):

Приклад 1

Аналіз прикладу 1: фразеологічні одиниці *без стида і совісті* ('абсолютно безсоромно, вибиваючись із меж адекватності й поваги до інших'), *якого хрестика* ('з

якою метою’), *не в лісі* (‘серед людей, у суспільстві’), *емоції притримувати* (‘заспокоюватися’), *рота прикривати* (‘замовкати’) використані з прагматичною метою заспокоїти конфліктного опонента, нагадати йому про правила поведінки й норми спільного проживання, повагу до інших жильців.

Приклад 2

Знаєте, мені здається, що не роби добро, винним не будеш, замість того щоб сказати дякую, за те що ми зібрали гроші і прибрали територію в дворі щей винними залишились, треба було залишити так як є, і да вибачте, з цього моменту, я забороняю вашим дітям гратися зі своєю собакою

Аналіз прикладу 2: фразеологічна одиниця *не роби добро, винним не будеш* (‘виявляти ініціативу – навіть для добрих справ – шкідливо й не є тим, за що інші будуть вдячні’) використана з прагматичною метою завершити конфліктну ситуацію, продемонструвавши свою образу за неоцінену правильно опонентом добру справу.

Приклад 3

Розберіться особисто, все таки це не влаштовує лише 2х людей, я так розумію... Більшості, я впевнений що взагалі не цікаво читати, лишні повідомлення, наче дорослих людей, і не виносити "курам на сміх" якусь, аж таку "нагайну" проблему.

Я думаю, проблема з трубами, більш важливіша

Аналіз прикладу 3: фразеологічна одиниця *курам на сміх* (‘абсолютно не варта уваги, недостойна, несерйозна для конфлікту причина’) використана з прагматичною метою заспокоїти двох учасників конфлікту, які не здатні розв’язати його самостійно.

Приклад 4

Нема сечі терпіти ці пекельні борошна

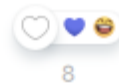

Аналіз прикладу 4: фразеологічна одиниця *нема сечі терпіти ці пекельні борошна* (‘не вистачає терпіння бути свідком (і учасником) конфліктної ситуації’) використана з прагматичною метою продемонструвати емоцію відчаю і безсилля від неспроможності завершити конфлікт.

Приклад 5

Певно деяким, як ви кажете "лічностям"
все не слава богу, пальцями не буду
показувати, але я думаю всі і так
розуміють)

Аналіз прикладу 5: фразеологічні одиниці *все не слава богу* ('перебувати у перманентному конфліктогенному стані абсолютного незадоволення всіма і всім'), *пальцями не буду показувати* ('немає бажання чітко вказувати на винуватця конфліктної комунікації') використані з прагматичною метою натякнути на безперспективність успішно завершити, врегулювати конфлікт (через неадекватність і неготовність до примирення його основних учасників).

Отже, фразеологічні одиниці української мови демонструють потужний конфліктогенний / конфліктний потенціал у конфліктній комунікації віртуального дискурсу. Використовуються вони з метою: почати / завершити комунікативний конфлікт, негативно охарактеризувати опонента, виявити свої емоції від конфліктної комунікації тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Білоконенко Л. А. Українськомовна репрезентація міжособистісного конфлікту : автореф. дис. ... докт. філол. наук. Київ, 2017. 39 с.
- [2] Войцехівська Н. К. Конфліктний дискурс в українській художній літературі: структурний, семантичний, комунікативний і лінгвокогнітивний аспекти : автореф. дис. ... докт. філол. наук. Київ, 2019. 31 с.
- [3] Селіванова О. Нариси з української фразеології (психологічний та етнокультурний аспекти). Київ; Черкаси, 2004. 276 с.

Harbera I. V.

PHRASEOLOGICAL UNIT AS A MEANS OF INFLUENCE DURING CONFLICT COMMUNICATION

The publication analyzes the conflictogenic / conflict potential of phraseological units of the Ukrainian language using specific examples of communication within the virtual discourse. It has been established that conflictogenic / conflict phraseological units are used to start / end communicative conflict, negatively characterize the opponent, reveal one's emotions from conflict communication, etc.

Key words: virtual discourse, means of influence, conflict communication, phraseological unit.

УДК 811.161.2'276.2:81'38

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЇВ УСПІШНОСТІ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ

Яроцька Галина Сергіївна

доктор філологічних наук, професор кафедри прикладної лінгвістики

Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Україна, м. Одеса

g.yarotskaya@gmail.com

ORCID 0000-0003-4456-3852

Питання про критерії успішності мовної політики є актуальним, оскільки його прикладний аспект полягає у напрацюванні і визначенні оптимальних методів мовної політики в багатомовних країнах. Проблеми мовного планування передбачають всебічний аналіз культурно-історичних і політичних, соціально-економічних чинників, що зумовили певну мовну ситуацію. Екстралінгвістичні чинники сприяли зміні у мовній ситуації в Україні, де вже переважна більшість розуміє потреби говорити українською мовою. До критеріїв успіху мовної політики можна уналежнити наступне: національна єдність, стабільність, збереження мов, гармонійне співіснування різних мов, дотримання демократичних стандартів.

Ключові слова: мовна ситуація; мовна політика; багатомовна країна; двомовність.

Під мовною політикою розуміють насамперед дії держави, спрямовані на регулювання мововжитку в суспільстві. Йдеться про визначення правового статусу мов, наділення однієї або кількох мов статусом державної або офіційної, ухвалення рішень щодо обсягу вживання державних або інших мов, фінансування чи стимулювання узаконених практик мововжитку тощо. При цьому часто поза увагою залишаються багато інших аспектів як-от: вплив на мовну політику недержавних акторів, які також є співучасниками здійснення мовної політики, або навіть творцями власних політик, яка зрештою впливає на мовну поведінку людей, формуючи певну мовну ідеологію; уявлення суспільства про доречність певної мови в певній ситуації. На думку В. Кулика, під мовною політикою у вужчому сенсі можна розуміти «свідомі дії на зміну чи збереження мовної поведінки й мовних уявлень [1; с.10]. Отже, мовна політика – це діяльність (або бездіяльність) уряду, держави щодо врегулювання мовної ситуації в країні. Як синоніми до поняття «мовна політика» вживаються терміни мовний менеджмент або мовне планування, враховуючи зусилля

державних та недержавних акторів з метою вплинути на мовну поведінку інших людей [2; 3; 4; 5].

Чималий інтерес викликає у суспільстві проблема визначення критеріїв успішності мовної політики, особливо це стосується двомовних або багатомовних країн, з огляду на те, що, за даними статистики, білінгви та мультилінгви складають значну більшість населення планети. Основною метою роботи є спроба визначити критерії успіху мовної політики в Україні.

Питання про критерії успішності мовної політики є **актуальним**, оскільки його прикладний аспект полягає саме у напрацюванні і визначенні оптимальних методів мовної політики в багатомовних країнах. Проблеми мовного планування у таких суспільствах передбачають всебічний аналіз культурно-історичних і політичних, соціально-економічних чинників, що зумовили певну мовну ситуацію. На підставі таких досліджень мають ухвалюватися рішення щодо правового статусу мов, що функціонують у багатомовних державах. Вибір оптимальних методів мовного планування дозволить уникнути конфліктів на мовному підґрунті та сприяти гармонійному співіснуванню різних мов, кожна з яких може бути рідною для певної частини громадян [див. про це: 1, с. 11]. Свідченням успіху мовної політики в Україні стане не тільки швидке поширення національної мови, а й відсутність мовних конфліктів.

Вивченню закордонного досвіду вирішення мовних конфліктів, прикладів мовної політики, як успішної, так і не досить успішної, присвячена монографія українського політолога Володимира Кулика «Мовна політика в багатомовних країнах. Закордонний досвід та його придатність для України» (2021), де він, між іншим, зазначає, що «...мене цікавлять також ті країни, влада яких робить вибір на користь одномовності попри багатомовність їхнього населення: це саме той вибір, що його багато політиків і пересічних громадян вважають найкращим для України» [1, с. 11].

В Україні внаслідок імперської русифікації титульною мовою повсякденно говорять – якщо судити за відповідями в опитуваннях – десь половина громадян, а якщо мати на увазі її переважне вживання в усіх комунікативних практиках, то ще

менше. Відповіді більшості респондентів, що державною має бути лише українська мова, відбивають поширене в суспільстві уявлення, що успадкована від імперських часів мовна практика має швидше чи подібніше змінитися. Українська мова найближчим часом матиме не лише символічний статус, а наповнить цей статус також комунікативним змістом.

Одним із найпомітніших аспектів української політики останніх тридцять років була суперечка щодо мовного питання, насамперед щодо статусу російської мови порівняно з українською. Ця суперечка періодично загострюється, зазвичай у період виборів, але у проміжках між ними майже забувається [6]. Цікавим залишається питання, чи справді мовні уявлення та орієнтації українців такі поляризовані та безкомпромісні, як намагаються їх подати політичні еліти? Для цього можна звернутися до результатів опитувань, що дійсно підтверджують добре відомі розбіжності між мовними орієнтаціями різних частин населення України. Звичайно, що на відповіді респондентів щодо політики держави в мовній сфері суттєво впливає не тільки мова, якою вони говорять, а й мова, яку вони вважають рідною. Згідно з результатами соціологічних опитувань в Україні, понад 50% населення країни користуються у повсякденному спілкуванні двома мовами – російською та українською, тобто є білінгвами. Отже, актуальним виявляється питання про критерії успішності мовної політики в Україні як білінгвальної країні. Для цього треба з'ясувати, що ми вважаємо успішною політикою, якого успіху ми прагнемо, що маємо на меті. Проте, вживаючи займенник «ми», що саме розуміємо? Невелике коло інтелектуальних, громадських і політичних діячів, що шукають оптимального способу поєднати в цій політиці ліберальні й націоналістичні пріоритети? Не може існувати стовідсоткової згоди у суспільстві по всіх цих проблемах. Отже, треба визначити загальноукраїнські критерії успіху мовної політики, тобто яка політика буде прийнятною для більшості населення країни.

Насамперед, це суспільна стабільність, національна єдність, дотримання прав людини та збереження мов. По-друге, маємо враховувати те, що європейські стандарти мовної політики вимагають всіляко підтримувати мультилінгвальність та мультикультурність сучасного суспільства. Попри поширення глобалізаційних

тенденцій, маємо також і факти, що свідчать про підвищення ролі та успіх націоналістичних політичних проектів у світі. Варто пам'ятати й про те, що забезпечення сприятливих умов для реалізації мовних прав громадян та збереження самих мов, часто-густо обертається чималими проблемами для суспільної стабільності й загальнонаціональної єдності.

Все це зумовлює необхідність пошуку відповідей на такі дискусійні питання, як-от: чи можливо державі посилювати єдність, не підважуючи стабільність; чи можливо досягти панування національної мови в усіх ділянках мововжитку, не порушуючи прав меншин та дотримання європейських демократичних стандартів у мовній політиці?

Одним із чинників деформованості мовної ситуації в Україні є те, що співвідношення українськомовної та російськомовної частин населення не відповідає співвідношенню українців та росіян на її території [5, с.116]. Проблему загострює, на думку Лариси Масенко і Ганни Залізняк, те, що «більшість людей не замислюється над природою міжмовних конфліктів, хоча очевидно, що співіснують і конкурують між собою не мови, а люди – їхні носії» [6, с.4].

Відповідаючи на запитання, що державна політика в мовній сфері має робити «в першу чергу», аж 66 % висловилися за варіант «сприяти поширенню української мови в усіх сферах життя» – і тільки 6 % назвали пріоритетним «вирішити питання щодо статусу російської мови» (ще 17 % вибрали захист прав національних меншин) [7]. У порівнянні з 2017 роком співвідношення голосів між першими двома варіантами було 61 % на 20 % [8]. Тепер навіть на сході та півдні 55 % висловлюються за поширення української мови й лише 8 % – за підвищення статусу російської [7].

Стосовно поглядів українців щодо мовної ситуації в Україні респонденти мали вибір між пануванням однієї з мов (української або російської) та їхнім більш-менш паритетним співіснуванням у двомовній Україні. Більшість голосів традиційно розподілялося між пануванням української мови та двомовністю: спершу з перевагою другої, потім приблизно порівну, а тоді з дедалі більшим відривом першої. 2017 року 60% респондентів уважали, що «українська мова має бути основною в усіх сферах

спілкування», а 33 % – що «Україна має бути двомовною країною» [8]. Суперечливим видається той факт, що половині населення було зовсім не принципово, яку мову використовувати для своїх потреб, проте три четверті опитаних все-таки вважали спілкування українською значно престижнішим, ніж російською (лише 29 % назвали російську мову престижною). 2022-го за переважну україномовність висловилися 80 %, а за двомовність – лише 15 %. Перевагу української в усіх ділянках підтримують навіть більшість мешканців сходу та півдня (66 %) та російськомовців (57 %). Це означає, що люди, які говорять переважно російською, теж вважають, що має панувати українська [7].

Проте наразі ситуація змінилася з моменту оприлюднення цих відомостей. Сьогодні є всі можливості й підстави зробити українську мову головною мовою всіх публічних практик, бо набуті в публічному мовленні навички й звички неминуче переноситимуться й на приватне мовлення. Екстралінгвістичні чинники (в першу чергу, російська агресія) зумовили зміни у мовній ситуації в країні, де вже переважна більшість розуміє потреби говорити українською мовою. Отже, можемо прогнозувати, що російська мова, яка стала токсичною в Україні, поступово втратить домінантні позиції у спілкуванні наших громадян, а її місце посяде українська, як це і належить державній мові.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Кулик В. Мовна політика в багатомовних країнах. Закордонний досвід та його придатність для України. К.: Дух і Літера, 2021. 312 с.
- [2] Бабій І. Мовна політика незалежної України. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2021. 45 (1), С.101–106.
- [3] Доценко О. Багатомовність України: дискурс законодавчого регулювання *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 56, том 2. 2022. С. 96-103
- [4] Залізник Г. М., Масенко Л. Т. Мовна ситуація Києва: день сьогоднішній та прийдешній. К.: Вид. дім «КМ Академія», 2001. 95 с.
- [5] Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз і рекомендації / За ред. Юліане Бестерс-Дільгер. Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 363 с.

- [6] Масенко Л. Т. Мова і суспільство. Постколоніальний вимір. Київ: КМ Академія, 2004.
- [7] Кулик В. Мова та ідентичність в Україні на кінець 2022 року / Режим доступу: <https://zbruc.eu/node/114247> (дата звернення: 8.01.2023).
- [8] Становище української мови в Україні у 2020 році. Аналітичний огляд. Режим доступу: <http://surl.li/ejvbt> (дата звернення: 10.01.2023).

Iarotska G.

THE ISSUE OF DEFINING CRITERIA FOR THE SUCCESS OF LANGUAGE POLICY

The question of the criteria for the success of language policy is relevant because its applied aspect is precisely the development and determination of optimal methods of language policy in multilingual countries. The problems of language planning in such societies involve a comprehensive analysis of the cultural, historical, political, socio-economic factors that have led to a particular language situation. Extralinguistic factors led to changes in the language situation in the country, where the overwhelming majority already understands the need to speak Ukrainian. The task of Ukrainian language policy is to increase the amount of the Ukrainian language. The criteria for a successful language policy include the following: national unity, stability, preservation of languages, harmonious coexistence of different languages, and adherence to democratic standards.

Keywords: language situation; language policy; multilingual country; bilingualism.

УДК 81.161.2/81'38

ЗАСОБИ МЕЛОДІЙНОСТІ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКИХ ЛІРИЧНИХ ПІСЕНЬ

Алексєєва Марина Анатоліївна

магістрант спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

Україна, м. Миколаїв

marina.alekseeva1212@gmail.com

У статті описано дослідження мовленнєвої мелодійності українських народних ліричних пісень. Показано, які саме фонетичні, лексичні, морфологічні та синтаксичні засоби впливають на мелодійність українських пісень. Новизна дослідження полягає у систематизації мовних засобів, наявність яких сприяє мовленнєвій мелодійності українських ліричних пісень.

Ключові слова: евфонічність мовлення, ліричні пісні, пауза, вокалізація, фонетичний варіант.

Український фольклор налічує більше ніж 300 000 народних пісень. Ці пісні сприймаються слухачами як милозвучні. Ми спробуємо з'ясувати, які мовні засоби формують таке сприйняття. **Мета** дослідження полягає у виявленні того, які граматичні і фонетичні засоби визначають мелодійність текстів українських народних ліричних пісень.

Мелодійність текстів українських пісень – це та милозвучність, що виявляється в поетичному тексті. Треба розрізняти евфонію (милозвучність) мови і евфонію (милозвучність) мовлення. Евфонія мови – це тільки своєрідна матеріально-фонетична, лексична, фразеологічна, граматична і стилістична можливість, здатність мови, тобто природна милозвучність її різнотипних одиниць. Евфонія мовлення – це конкретне милозвучне використання наявних у мові засобів, її одиниць – від фонетичних до синтаксичних. [1]

Фонетичні засоби. Хоча українська мова належить до типу консонантних, а не вокалічних мов, тексти українських пісень є досить звучними (вокалізованими). Ця звучність досягається завдяки таким фонетичним особливостям української мови: незначна кількісна редукція ненаголошених голосних, вокалізація приголосних, відсутність асиміляції за глухістю у дзвінких приголосних у правобічній частині слова, відсутність оглушення кінцевих дзвінких приголосних.

У системі української мови голосні фонemi (їх всього шість) становлять 15,8 %, приголосні – 84,2 %. Однак у результаті нашого дослідження було виявлено, що частота реалізації голосних фонем у мовленні, а саме – в текстах народних пісень, становить 45–46 %, при тому, що частка приголосних складає 55–54 %. [2]

До фонетичних засобів милозвучності можна також віднести алітерацію та асонанси. [3] Повторення голосних та приголосних звуків у тексті дозволяє справити необхідне враження від прочитаного. Наприклад, повторення шиплячих і свистячих дає «почути» й відчути «шелест», звуки «л», «н» використовуються для передавання ніжності. [4]

Характерною ознакою милозвучності є так звані «фонетичні синоніми». У таких слів різні флексії, але від цього вони не змінюють своє граматичне або лексичне значення (наприклад: *на білому й на білім*).

Найголовніше полягає в тому, що ці фонетичні варіанти забезпечують рівномірне чергування голосних і приголосних, яке є важливим для надання звучності пісням. Під час дослідження була підрахована кількість збігів «приголосний-приголосний». У середньому в досліджених піснях трапляється не більше 91 збігу. При цьому необхідно звертати увагу на розмір пісні. Серед них є довгі з малою кількістю збігів та короткі з великою.

Інтонаційний засіб милозвучності пісні – це пауза. Інтонація – це складний комплекс просодичних елементів, що складається з мелодики, ритму, інтенсивності, темпу, тембру і логічного наголосу, і служить на рівні речення для вираження як різних синтаксичних значень і категорій, так і експресивних і емоційних конотацій. В народних українських піснях використовуються такі види пауз як синтаксичні, логічні, психологічні, віршові та фізіологічні. В дослідженні та прикладах аналізу різновиди пауз позначені першою літерою відповідно.

Синтаксична пауза – це членування тексту на мовні такти, отже, вона стоїть на місці розділових знаків. Наприклад, у пісні «Іванку. Іванку» між рядками «Лавочка тоненька, вода студененька, а я молоденька» або в пісні «Ой Марічко, чичері» між рядками «Я би тобі чесала, чесала, чесала, // Коби мамка не знала, не знала, не знала» наявна саме синтаксична пауза.

Логічна пауза найчастіше збігається з синтаксичною. Цей різновид паузи допомагає правильно зрозуміти зміст висловлювання. Такі паузи наявні, наприклад, у пісні «Їхали козаченьки степом-долиною» після слів «Коса в'ється до пояса, В'ється за плечами» та у пісні «Чом ти не прийшов?» у рядках «І коня я мав, // І стежку я знав, // І мати пускала» стоять логічна та синтаксична паузи.

Психологічна пауза багата внутрішнім змістом, вона може ставитися на початку, всередині та в кінці фрази. У першому випадку вона розкриває значення майбутніх слів; у другому – проявляє психологічну залежність (що об'єднує або роз'єднує) уже висловлену думку від думки, що йде за нею, підкреслюючи значення обох думок і ставлення до них мовця; у третьому випадку вона затримує увагу на уже почутих словах і образах, розкриваючи у мовчанні глибину їх значення. [5] Психологічна пауза дуже часто збігається з логічною, оскільки в кожній пісні є свій

сюжет і іноді думка емоційно підкреслена. Наприклад, у пісні «Іванку, Іванку» у кінці рядків «Лавочка тоненька, // Вода студененька, // А я молоденька» наявна саме психологічна пауза, яка показує глибину переживань дівчини; або в пісні «В кінці греблі шумлять верби» у рядках «Ой немає козаченька – Поїхав за Десну //...».

Віршова, метрична, або строфічна пауза служить засобом ритмічної організації, відділяючи один рядок від іншого (власне віршова пауза) або з'являючись у середині рядка (цезура) [6]. Наприклад, у пісні «Несе Галя воду» рядки «Гаю ж моя Галю» і «Дай води напиться» розділені строфічною паузою, яка співпадає з фізіологічною та синтаксичною. А пісня «Цвіте терен» має віршову, фізіологічну та синтаксичну паузи в рядках А я, молода дівчина, // Та й горя зазнала».

Фізіологічна пауза – зупинка, зумовлена не переживанням, а фізичним станом мовця і необхідна для того, щоб набрати нову порцію повітря в легені. Цей різновид паузи наявний у всіх піснях і співпадає з іншими паузами, найчастіше такими як віршована і логічна.

Морфологічні засоби. Також важливим для мелодійності тексту є використання нестягнених форм прикметників. У роботі було виписано нестягнені форми прикметників у кожній пісні, наприклад, «вечірняя зоря», «рідная».

Іноді на вибір нестягнених форм прикметників впливає темп мовлення: при швидкому темпі (розмовний стиль вимови) вживаються коротші варіанти, а при повільному (книжний стиль вимови) – повні.

Морфологічними засобами мелодійності в українських народних піснях є використання пестливих форм іменників та прикметників, а також префікси, частки, дієслова з наявними або навпаки прибраними кінцевими голосними: «ж», «б»-»би», «зводить», «питать», «вкоротити».

Загалом було досліджено тексти 19 пісень. Далі наведемо приклади аналізу цих текстів, що виявляє ті мовні і мовленнєві засоби, що створюють мелодійність.

Приклади аналізу

«Ой у вишневому саду»

У пісні наявні такі засоби:

Фонетичні – всього 40 збігів «приголосний-приголосний», нестягнена форма прикметника – «вечірняя зоря»;

Лексичні – дієлсово «проснутися»; іменник «отвіт»;

Морфологічні – пестливі форми слів: іменники «соловейко», «матінка»;

Інтонаційні –

Ти, милий мій, а я твоя, //(с,ф,в,п)

зійшла вечірняя зоря //(ф,в,п)

Проснеться матінка моя, //(ф,с,в)

буде питать, де була я.

Проснеться матінка моя, //(ф,с,в,)

буде питать, де була я. (с,ф,в,л)

«Сонце низенько, вечір близенько»

Фонетичні – 84 збіги «приголосний-приголосний»;

Лексичні – іменник «хустина»;

Морфологічні – пестливі форми: прислівники «низенько», «близенько»; іменники «серденько», «рибонька» «ніженьки» «річенька» «рученька».

Інтонаційні –

Ой вийди, вийди, серденько Гаю, //(ф,в,п,с)

Серденько, ребонько, дорогий кришталю! //(ф,л,с)

Ой вийди, вийди, не бійсь морозу – //(ф,с,в)

Я твої ніженьки в шапочку вложу. //(ф,л)

«Місяць на небі, зіроньки сяють»

Фонетичні – 34 збіги «приголосний-приголосний»;

Лексичні – дієслова «мерти», «любитися», «вкоротити», «зводить»;

Морфологічні – пестливі форми: іменники «серденько», «зіроньки», «нічка»;

Інтонаційні –

Пісня та мила, пісня та любя, //(ф,с,п)

Все про кохання, все про любов. //(ф,с,л)

Як ми любились та й розійшлися, //(ф,с,п)

Тепер навіки зійшлися знов. //(ф,л)

«Їхали козаченьки степом-долиною»

Фонетичні – 43 збіги «приголосний-приголосний»;

Лексичні – дієслово «*отвічала*»;

Морфологічні – пестливі форми: іменники «*козаченьки*», «*дівчинонька*»;
прикметник «*старенька*»;

Інтонаційні –

Коса в'ється до пояса, //(ф,с,в)

В'ється за плечами, //(ф,с,л)

Поїхали, дівчинонько, //(с)

З нами козаками. //(ф,л)

«Іванку, Іванку»

Фонетичні – 83 збіги «приголосний-приголосний»;

Лексичні – іменник «*няньо*»;

Морфологічні – іменники «*ярок*», «*лавочка*», «*нянько*», «*серденько*», форма імені «*Іванко*»; прикметники «*тоненький*», «*молоденький*», «*студененький*»; прислівники «*темненько*», «*тихенько*», «*вечерком*»;

Інтонаційні –

Лавочка тоненька, //(с)

Вода студененька, //(ф,с)

А я молоденька. //(ф,л,п)

Могла б ся зломити, //(с)

Могла б ся зломити, //(ф,с,п)

Жаль мі ся втопити. //(ф,л)

«Лугом іду, коня веду»

Фонетичні – 104 збіги «приголосний-приголосний»;

Лексичні – дієслова «*женихатися*», «*розраяти*»; іменники «*куча*», «*женихи*»;

Морфологічні – іменники «*козаченько*», «*батенько*»; прикметник

«*багатенький*» - ж.р.

Інтенаційні –

Хоч і сватай, хоч не сватай, //(с,ф,в)

Хоч ти не цурайся, //(с,ф,п)

Щоб та слава не пропала, //(с,ф,в)

Що ти женихався, //(с,ф,л)

«При долині куш калини»

Фонетичні – 35 збігів «приголосний-приголосний»

Інтенаційні –

Якось ранньою весною, //(ф,в)

Козак бравий прискавав, //(ф,л)

Милувався/(ф) *довго мною*, //(ф,с,п)

А тоді з собою взяв, //(ф,л)

«Ой у полі криниченька»

Фонетичні – 32 збіги «приголосний-приголосний»

Морфологічні – Пестливі форми: «*криниченька*», «*водиченька*», форма імені, звертання «*Романочку*»;

Інтенаційні –

Роман воли покидає, //(ф,с,в)

Катерину переймає, //(с,л)

Катерину переймає, //(ф,с,в)

З відер воду виливає, //(ф,л)

«Зелене листя, білі каштани»

Фонетичні – 118 збігів «приголосний-приголосний»;

Лексичні – прислівник «*трудно*» дієслово «*дізнали*»;

Морфологічні – Пестливі форми: іменник «*річенька*», прикметник «*миленький*»;

Інтонаційні –

Любила хлопця/(ф,в) *півтора року*,//(ф,с,п,в)

Поки не взнали вороги збоку,//(ф,л)

А як узнали –/(ф, в,с) *розщебетали*,//(ф,с,п)

Бодай же вони щастя не знали,//(ф,л)

«Цвіте терен»

Фонетичні – 48 збігів «приголосний-приголосний»;

Морфологічні – Пестливі форми: іменники «*вечеронька*», «*нічка*», «*кріселечко*», «*віконце*»; прикметник «*миленький*»;

Інтонаційні –

А я, молода дівчина,//(ф,с,в)

Та й горя зазнала,//(ф,с,п)

Вечероньки не доїла,//(ф,с,п)

Нічки не доспала,//(ф,л)

Висновки. Мелодійність текстів українських пісень – це та милозвучність, що виявляється в поетичному тексті.

Фонетичними засобами милозвучності в текстах українських пісень є звучність, висока частота реалізації голосних фонем у мовленні, алітерація та асонанси, «фонетичні синоніми», інтонація (різні типи пауз).

До морфологічних засобів милозвучності, виявлених у текстах українських пісень, належать використання нестягнених форм прикметників, пестливі форми іменників та прикметників, префікси з наявними або навпаки прибраними кінцевими голосними.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

- [1] Ahmanova O.S. (2004) The dictionary of linguistic terms.
- [2] Dudyk P.S. (2005) Ukrainian stylistics. *Textbook*.

- [3] Tymoshenko P.D. (1952, 09) The means of Ukrainian euphony. Retrieved from <https://zbruc.eu/node/41915>
- [4] Serbenska O. (2016). The main means of euphony of Ukrainian language. 258-266. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tir_2016_15_38
- [5] Olenets S.U. Speech pause as an element of influence of a lecturer on the audience. Retrieved from <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/50-dvadtsyata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/452-pauzi-yak-instrument-vplivu-vikladacha-na-auditoriyu>
- [6] Ukrainets L. (2009) Conotative attribute of the rhythmic pause in M. Bazhan's lyric. (118-123) Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Almpolt_2009_2_28

Aleksieieva M. A.

The article describes a study of the speech melody of Ukrainian folk love songs. It is shown which phonetic, lexical, morphological and syntactic means influence the melody of Ukrainian songs. The novelty of the research lies in the systematization of language means, the presence of which contributes to the speech melody of Ukrainian love songs.

Keywords: *Speech melody, love folk songs, vocalisation, phonetic variant, pause.*

УДК 81'44

МОВИ СПІЛКУВАННЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

Алексєєва Марина Анатоліївна, Рудя Ірина Геннадіївна

магістранти спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

Україна, м. Миколаїв

Науковий керівник – доктор філологічних наук, професор О. А. Дубова

У статті розглянуто проблему застосування мов громадянами України. За допомогою анкетування встановлено, якими мовами спілкуються громадяни України віком 30-40 років у різних комунікативних сферах.

Ключові слова: *анкетування, респондент, представник, українська мова, російська мова.*

Мета дослідження – визначити, яким мовам надають перевагу громадяни України вікової категорії 30-40 років в офіційному та побутовому спілкуванні.

Для реалізації цієї мети були розв'язані такі завдання:

- 1) визначити місце народження респондентів;
- 2) дізнатися, якою є рідна мова респондентів;
- 3) зрозуміти суб'єктивну думку респондентів стосовно їхнього рівня володіння певною мовою;
- 4) встановити мову спілкування респондентів у державних установах, соціальних установах, побутовому житті та інших сферах комунікації;
- 5) з'ясувати, якими мовами респонденти користуються під час читання художньої літератури, перегляду кінофільмів, листування у соціальних мережах.

Дослідження проводилося серед респондентів вікової групи від 30 до 40 років. У свою чергу ця група поділялася на підгрупи 30-35 років та 36-40 років. Підставою такого розподілу є спостереження, що люди у віці 30-35 років мають мислення, характерне для молоді, друга група (36-40 років) є більш зрілою та сталою в поглядах і вподобаннях.

55,7 % респондентів представляють вікову підгрупу 30-35 років, 44,3 % респондентів – представники старшої групи (36-40 років). Як видно з підрахунків, категорії представлені доволі пропорційно, що дозволяє зробити об'єктивні загальні висновки дослідження. 60,2 % респондентів – це представники міського населення, відповідно 39,8 % – мешканці сільської місцевості. Цей критерій може впливати на мовленнєві вподобання.

Дослідження більшою мірою ілюструє ситуацію використання мов на півдні та в центрі України (69,3 % – мешканці півдня, 18,2 % – центральної України). Кількість респондентів з півночі (2,3 %), заходу та сходу (по 3,4 % відповідно) не мало суттєвого впливу на результати.

Оскільки дослідження проводилися в період повномасштабного вторгнення, 65,9 % респондентів – це жінки. На цей показник також вплинула більша прихильність жінок до участі в анкетуваннях.

92,1 % опитаних респондентів визначили свою національність як українці. Усі вони вважають, що вільно володіють українською мовою. Рівень освіти респондентів коливався від середньої загальної (6,8 %) до вищої освіти (70,4 %).

62,5 % респондентів на момент анкетування знаходилися на території України, інші опитані (37,5 %) місцем перебування зазначили інші країни.

Серед населення України спостерігається високий рівень міграції та переміщень протягом трьох місяців до проведення анкетування.

31,8% українців закінчили школу з російською мовою навчання. Представники інших національностей (3,4 %) навчалися своєю етнічною мовою. Решта респондентів (64,8 %) здобували початкову освіту у школах з української мовою навчання.

Переважно респонденти походили з родини робітників (46,6 %) або службовців (27,3 %).

На момент проведення анкетування 28,3 % респондентів є робітниками, 25 % респондентів – службовці. 20,5 % не входять до жодної категорії з запропонованих в анкеті.

Українську мову у школі вивчали 78,4 % респондентів, російську – 56,8 %.

81,8 % респондентів вважають, що повністю володіють російською мовою, 12,5 % анкетованих зазначають, що сприймають лише усне мовлення.

Близько 23% тих, хто вивчав українську мову під час спілкування з іншими особами, вважають, що вільно володіють цією мовою.

Ті респонденти, хто вільно володіє українською мовою (84,1 %) спілкуються з україномовними адресатами як українською, так і російською мовами.

З тими, хто говорить російською мовою, 56,8 % респондентів говорять російською мовою, 21,6 % – українською. Також 21,6 % респондентів відповіли, що користуються і російською, і українською мовами залежно від обставин та ситуації.

Майже половина респондентів спілкується з батьками українською мовою (47,1 %), в той час як 32,2 % анкетованих спілкується з батьками виключно російською мовою, решта опитаних (20,7 %) – як російською, так і українською мовами. З дітьми лише російською мовою говорять найменша кількість респондентів (21,5 %). 33 % опитаних намагаються використовувати принаймні дві мови. 45,5 % респондентів розмовляють з дітьми лише українською мовою.

52,7 % респондентів розмовляють на роботі саме українською мовою. У спілкуванні з друзями респонденти обирають як українську (37,5 %), так і російську

мову (35,2 %). У побутовому спілкуванні 56,8 % учасників анкетування розмовляють українською мовою.

Під час спілкування в державних установах найбільше респондентів (63,6 %) користуються лише українською мовою.

Під час листування у соціальних мережах лише 17 % (близько п'ятої частини від загальної кількості анкет) респондентів користуються тільки російською мовою.

Аналогічна ситуація спостерігається при читанні художньої літератури. 27,3 % опитаних читають лише українською мовою, 56,8 % – як російською, так і українською мовами, 15 % респондентів – лише російською мовою. Україномовні фільми для перегляду обирають 34,1 % респондентів. 52,3 % анкетованих переглядають фільми як російською, так і українською мовами, 13,6 % респондентів – лише російською мовою.

87,5 % респондентів вважають, що українською мовою потрібно спілкуватися в усіх сферах життя (політична, державні установи, ЗМІ, наука, установи сфери послуг).

28,4 % респондентів не замислювалися над питанням використання двох мов у сфері мас-медіа, 40,9 % респондентів виразили негативне ставлення до використання двох мов у сфері мас-медіа.

55,7 % респондентів (більше половини учасників анкетування) використовує суржик у спілкуванні.

Лише 23,9 % респондентів упереджено ставляться до певних мов. 76,1 % анкетованих не виразили негативного ставлення до якоїсь конкретної мови.

Висновки. Підсумувавши всі результати досліджуваних вікових категорій (30-35 років та 36-40 років), бачимо, що разом з українською мовою російська досі присутня в усіх комунікативних сферах мешканців південної частини України. Але всі респонденти визнають, що є тенденція для подальшого поширення української мови, бо вона є державною мовою, її авторитет і престиж саме як державної мови України зростають у сучасній ситуації активного зміцнення національної свідомості у громадян України.

У ході дослідження ми дійшли висновку, що загальноповсюдною мовою для переважної більшості населення є українська. Респонденти вважають, що найважливішим є вживання української мови у сфері освіти та на державній службі. Менший «попит» на спілкування рідною мовою виявили, на превеликий жаль, установи сфери послуг, листування в соціальних мережах та в колі друзів. Те, що для комунікації в державних установах, закладах освіти, ЗМІ більшість респондентів надали перевагу українській мові, підкреслює зростання рівня національної свідомості та етнічної ідентичності учасників анкетування. Проте дуже важливими є зацікавленість у розвитку мовної політики та її підтримки з боку держави, яка має заохочувати та забезпечувати впровадження державної мови в різні галузі соціального та культурного життя суспільства.

Аналіз результатів переконує, що українська мова серед українськомовного і не українськомовного населення поступово і впевнено набуває престижності. У суспільній свідомості підвищується показник її комунікативних якостей та естетичної цінності, спинився процес падіння «лояльності» щодо української мови і посилюється мовно-національна свідомість українців, а також представників інших етносів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. – 243 с.
- [2] Беликов И. В., Крысин Л. П. Социолингвистика : учебник для бакалавриата и магистратуры / В. И. Беликов, Л. П. Крысин. - 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Издательство Юрайт, 2016. – 337 с. – Серия : Авторский учебник.
- [3] Мечковская Н. Б. Социальная лингвистика: Пособие для студентов гуманитар. вузов и учащихся лицеев. – 2-е изд., испр. – М.: Аспект Пресс, 2000. – 207 с.

Aleksieieva M. A., Rudia I. G.

LANGUAGES OF COMMUNICATION OF UKRAINIAN CITIZENS

The article examines the problem of language use by citizens of Ukraine. With the help of a questionnaire, it was determined what languages Ukrainian citizens aged 30-40 years communicate in various communicative spheres.

Key words: *questionnaire; respondent; Ukrainian language; Russian language; age group.*

УДК 373.04

РОЛЬ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У ФОРМУВАННІ НАВИЧОК ЧИТАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ У ДІТЕЙ З ДИСЛЕКСІЄЮ

Алексєєва Марина Анатоліївна

магістрант спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

Україна, м. Миколаїв

marina.alekseeva1212@gmail.com

Науковий керівник – старший викладач кафедри прикладної лінгвістики Н. С. Мочалова

Стаття пояснює роль електронних освітніх ресурсів в навчанні дітей з дислексією, спираючись на нейролінгвістичний підхід. Визначаються вимоги до ресурсів, а також різновиди, найбільш ефективні для дітей з дислексією.

Ключові слова: дислексія, навчання читання, електронні освітні ресурси, компетенція, нейролінгвістичний підхід.

Мета статті – розглянути роль електронних освітніх ресурсів у формуванні навичок читання у дітей з дислексією.

В умовах сучасного світу цифрові освітні ресурси є найбільш поширеним способом навчання. Через вибух пандемії та в умовах війни онлайн-навчання почало набирати популярність із дуже великою швидкістю. Під час навчання онлайн можна спостерігати як підвищення, так і зниження успішності учнів.

Але цифрова освіта, значно полегшує процес навчання. Можна продемонструвати учням більшу кількість матеріалів, витрачаючи при цьому менше зусиль та часу. Електронні ресурси для формування фонетичної, лексичної, граматичної компетенцій та контролю знань відіграють не менш важливу роль у процесі онлайн-викладання, зокрема, іноземної мови. Для дітей з дислексією цифрові освітні ресурси, в тому числі й онлайн-ресурси, відіграють особливу роль.

Сумою знань, умінь та характерних рис, що дозволяє особистості виконувати певні дії, є компетенції. У навчанні іноземної мови виділяють низку компетенцій: [1]

Мовна (лінгвістична) компетенція – це засвоєння, усвідомлення мовних норм, що склалися історично в фонетиці, лексиці, семантиці, граматиці, орфоєпії, стилістиці

та адекватне їх застосування в будь-якій людській діяльності в процесі використання певної мови. Мовленнєва компетенція особистості виявляється у сформованості умінь користуватися усною і писемною мовою, багатством її виражальних засобів залежно від цілей і завдань висловлювання [1].

Аби добре володіти певною мовою, необхідно, щоб обидві компетенції були однаково розвинені до певного ступеня. Розвиток мовної та мовленнєвої компетенції значною мірою спирається на розвиток та особливості пам'яті.

Оскільки діти з дислексією можуть легко відволікаються, навіть мати СДУГ, то для них необхідно використовувати інші підходи в навчанні, ніж для дітей без порушень. Крім того, в таких дітей інакше працюють механізми пам'яті.

Пам'ять – це:

- здатність запам'ятовувати, зберігати й відтворювати у свідомості минулі враження;
- запас вражень, що зберігаються у свідомості й можуть бути відтворені [5].

Сенсорна пам'ять зберігає інформацію від 0,2 до 0,5 секунди і допомагає людині орієнтуватися у просторі.

У короткочасній пам'яті інформація зберігається від декількох секунд до декількох хвилин. За цей час вона піддається перетворенням (впізнанню, декодуванню, ухваленню рішень і т. ін.). Тут відбувається попереднє сортування (облік значущих подій, відсіювання випадкових) і переробка (первинна схематизація, узагальнення, забезпечення наочності) інформації, що поступає, переведення її в довготривалу пам'ять.

Короткочасна пам'ять забезпечує включення елементів досвіду, актуалізованого в довготривалій пам'яті, в поточну діяльність і повернення збагаченого досвіду в довготривалу пам'ять [4].

У дітей з дислексією робоча пам'ять розвинена менше, через що їм важче запам'ятовувати великий обсяг будь-якої інформації, зокрема, пов'язаної з вивченням мови. Це викликає труднощі з тим, щоб скласти речення іноземною мовою і звертати увагу на граматику, лексику та вимову одночасно. Також, через це вони повільніше обробляють інформацію, потребують більше часу, щоб зрозуміти нові поняття.

Доктор Джудіт Кормос, доцент кафедри лінгвістики й англійської мови Ланкастерського університету, викладач засвоєння другої мови, згадує термін «робоча пам'ять». Робоча (оперативна) пам'ять – це когнітивна система, яка зберігає інформацію в короткостроковій перспективі та маніпулює нею, дозволяючи тим самим виконувати складні психологічні процеси та поведінку, такі як прийняття рішень чи математичний розрахунок [7].

Навчання читання дітей з дислексією має свої особливості і повинно спиратися на особливості сприйняття ними візуальної та аудіальної інформації. Нейролінгвістичний підхід до читання (NAR) базується на основних принципах засвоєння мови, з якими збігається більшість досліджень, незалежно від того, чи теорії охоплюють генетичний механізм засвоєння, специфічний для вивчення мови чи ширший механізм пізнання, заснований на умовній категоризації [8].

Протягом щонайменше п'яти десятиліть теорія Хомського про засвоєння мови як пояснення вивчення мови, припускаючи, що діти вивчають мову за допомогою генетично закладеного механізму для засвоєння мови (англ. «language acquisition device» – LAD). Він описує LAD як біологічно автономну систему в мозку, яка представляє вроджене знання мови.

NAR включає припущення, що атипова ГПН є причиною слабого фонологічного сприйняття. Жодна дитина не може когнітивно досягнути всю широту фонологічних патернів, проте ще в віці немовляти діти вчаться об'єднувати безліч звуків, щоб відрізнити одну фонему та всі її алофонічні варіації від інших фонем та їхніх алофонічних варіацій. Це необхідно для того, щоб потім вимовити алофон, необхідний для контексту, в якому зустрічається фонема. Фонологічні помилки дитини з дислексією свідчать про те, що злиття є неправильним, неповним або неефективним.

NAR також використовує передумову про роль навколишнього середовища у вивченні мови. Завдяки корекційним зусиллям, які використовують потенціал змін у мозку, метою є перепрограмування слухових процесів для усунення неправильного сприйняття. Такий погляд на вивчення мови з позицій нуртуалізму ґрунтується на

багаторічному клінічному досвіді та дослідженнях, що оцінюють ефективність корекційних стратегій.

Інформатизація освіти – процес забезпечення сфери освіти методологією, технологією, практикою розробки і оптимальним використанням сучасних електронних освітніх ресурсів, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічних цілей навчання і виховання.

Перехід до інформаційно-комунікаційних технологій навчання має початися з раціонального поєднання новітніх засобів навчання з традиційними.

Електронний освітній ресурс (ЕОР) – інформаційний освітній ресурс, що зберігається і передається в електронній формі, найбільш загальне поняття, що відноситься до електронного інформаційного об'єкту, призначеного для використання в освіті [2].

Електронні освітні ресурси (ЕОР) – це будь-яка інформація освітнього характеру, зображена на електронних носіях.

ЕОР можуть бути представлені в вигляді педагогічних програмних засобів, електронних підручників, електронних тестів, комп'ютерних моделей, тренажерів, дидактичних ігор та стимуляторів.

За функціональною ознакою ЕОР поділяють на:

- електронні навчальні видання (електронна версія (копія, аналог) друкованого підручника, електронний підручник, електронний практикум, електронна хрестоматія, електронний курс лекцій, електронний навчальний посібник, ЕОР тощо);
- електронні довідкові видання (електронний довідник, електронна енциклопедія, електронний словник тощо);
- електронні практичні видання (збірник віртуальних лабораторних робіт, електронні методичні рекомендації, електронний робочий зошит тощо).

Види ЕОР за наявністю друкованого відповідника:

- електронні версії (копії, аналоги) друкованих видань;
- самостійні електронні видання або матеріали, що не мають друкованих аналогів.

Усі види ЕОР виступають певною мірою інформаційною системою.

Інформаційна система – сукупність технічних та програмних засобів, які призначені для полегшення процесу досягнення користувачем поставленої мети.

Вимоги до створення ЕОР:

- функціональність;
- безпечність;
- надійність функціонування;
- зручність використання для користувача;
- кроссплатформність;
- відповідність законодавству України щодо захисту авторських прав;
- відповідність міжнародним стандартам (SCORM, Experience API тощо) [3].

Навчання читання англійською мовою дітей з дислексією може бути ефективним при використанні таких ЕОР:

- ЕОІР, зокрема електронні тренажери (за допомогою інтерактивних програм діти зможуть навчатися читати, наприклад, вибираючи правильне слово);
- електронні робочі зошити (заповнити такі з
- відеоматеріали, зокрема для поповнення словникового запасу (на екрані записані слова кольоровим шрифтом або на кольоровому тлі, а диктор промовляє ці слова).

ЕОІР – різновид ЕОР, що поєднує пізнавальну та розвивальну функції, містить цілісний теоретичний матеріал і компетентнісні завдання з навчального предмета в ігровій формі [3].

Використання цих та інших ресурсів є втіленням цифрової гуманістичної педагогіки – науки про закономірності передачі та сприймання освітнього досвіду, що відбувається у фізичній і віртуальній реальностях на основі використання цифрових технологій [6].

Висновки. Електронні ресурси відіграють важливу роль у навчанні дітей з дислексією. Такі діти легше сприймають діджиталізовану інформацію (отримують знання). З інтерактивними освітніми ресурсами – вікторинами або ЕОІР – таким дітям набагато легше працювати, ніж з паперовими засобами навчання. Більше того, робота

з електронними ресурсами допоможе дітям з особливими освітніми потребами, зокрема дислексією, інтегруватися в сучасному світі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Загальноєвропейські рекомендації мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Рада з питань співпраці в галузі культури Комітет з освіти Відділ сучасних мов, Страсбург
2. Мельниченко О.С. Електронні освітні ресурси при вивченні алгоритмізації на уроках інформатики : Посібник для вчителів інформатики – Вишневе : Вид-во Вишнівського академічного ліцею «Основа». 2020. 49 с.
3. Положення про електронні освітні ресурси : Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2019 № 749 Верховна Рада України. 1994-2023. С. 3-4
4. Прокопенко І. Ф. Психологія : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / І. Ф. Прокопенко ; Харківський нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Харків : Фоліо, 2012. – 851 с.
5. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980 [Електронний ресурс] 2023. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/>
6. Сучасні засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання : навчальний посібник / [А. В. Гета, В. М. Заїка, В. В. Коваленкотта ін.] ; за заг. ред. Ю. Г. Носенко. – Полтава : ПУЕТ, 2018. – 261 с.
7. DYSTEF2. English as a Foreign Language 2 [Electronic recourse]. Center of Teaching – Access mode: <http://dystefl2.uni.lodz.pl/> (last access: 11.11.22). – Title from the screen.
8. Kamara C. A. (2017) Neurolinguistic Approach to Reading. A Guide for Speech-Language Pathologists Treating Dyslexia. San Diego, California: Plural Publishing

Aleksieieva M. A.

THE ROLE OF ELECTRONIC EDUCATIONAL RESOURCES IN THE DEVELOPMENT OF FOREIGN LANGUAGE READING SKILLS IN CHILDREN WITH DYSLLEXIA

The article explains the role of electronic educational resources in teaching children with dyslexia, based on the neurolinguistic approach. The requirements for resources are identified, as well as the types that are most effective for children with dyslexia.

Keywords: dyslexia, reading instruction, electronic educational resources, competence, neurolinguistic approach.

УДК 81'373

СТВОРЕННЯ ВЕБ-ПОРТАЛУ «СВІТ ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ»

Архипенко Андрій Олександрович

бакалавр спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

Україна, м. Миколаїв

andrew7412237@gmail.com

Науковий керівник – старший викладач кафедри прикладної лінгвістики Н. С. Мочалова

У статті йдеться про професійні та навколопрофесійні навички та уміння випускника спеціальності «Прикладна лінгвістика» та про практичну потребу знань та навичок випускників спеціальності «Прикладна лінгвістика» у професійній діяльності.

Ключові слова: Лінгвіст, навички, потреба, підготовка, університет.

Мови: українська, англійська.

Об'єкти професійної діяльності лінгвістів-перекладачів:

- міжмовна та міжкультурна комунікація;
- мови і літератури в їхньому теоретичному та практичному аспектах;
- різні типи текстів – писемних, усних та віртуальних.
- Основні види професійної діяльності:
- прикладна (перекладацька, редакторська, експертна);
- педагогічна;
- науково-дослідна, проектна;
- організаційно-методична.

Після закінчення навчання випускник повинен мати такі навички:

1) Здатність використовувати теоретичні та фундаментальні знання в галузі прикладної лінгвістики для вивчення комп'ютерних систем і технологій, що опрацьовують лінгвальні дані.

2) Здатність розуміти та уміло використовувати лінгвістичні, математичні та числові методи в професійній галузі.

3) Здатність розв'язувати широке коло завдань шляхом розуміння їхніх фундаментальних основ та використання як теоретичних, так і

експериментальних методів, засвоєних з програми філології.

4) Здатність використовувати відповідне програмне забезпечення (мови програмування, пакети) для проведення лінгвістичних та методологічних досліджень.

5) Здатність опрацювання мовлення, зокрема розпізнавання, розуміння та синтез, пошук інформації та її аналіз, генерування мови.

6) Здатність аналізувати як українську, так і англійську та німецьку чи чеську/польську мови на усіх рівнях.

7) Здатність здійснювати зіставний аналіз української, англійської, німецької чи японської мов з метою правильного відображення позамовних реалій.

8) Здатність вільно орієнтуватись у складних соціокультурних обставинах, готовність обслуговувати не тільки інноваційні процеси, а й процеси комунікації у широкому розумінні.

9) Здатність здійснювати письмові та усні переклади, використовуючи стилістичні реєстри і способи їх перенесення з однієї мови в іншу.

10) Здатність використовувати документальні та технологічні ресурси, що стосуються перекладу та здатність швидко знайти інформацію, необхідну для розв'язання перекладацьких завдань.

Предметом дослідження виступають професійні характеристики, авторитетні компанії та ВНЗ.

Завдання: висвітлити практичну потребу та реалізацію знань і навичок випускників спеціальності «Прикладна лінгвістика» у професійній діяльності Європи та України.

Актуальність цієї розвідки полягає в підтримці процесу інформатизації суспільства, забезпеченні відкритості та доступності інформації про лінгвістику.

Метою цього дослідження є формування та структурування інформації про прикладну лінгвістику, яка буде корисна для абітурієнтів, школярів та всіх, хто цікавиться лінгвістикою.

Щоб детальніше дізнатись, які саме лінгвісти потрібні для праці, автор у своєму дослідженні опирався саме на досвід та авторитетну думку передових перекладацьких компаній; представники компаній оцінили навички та вміння від 0 до 10. Ось які результати ми отримали в ході дослідження: було проаналізовано 9 англомовних компаній бюро перекладів Європи на позначення різноманітних навичок, які на їхню думку, актуальні в наш час, 6 українських компаній бюро перекладів. Таблиці, наведені знизу ілюструють результати дослідження.

Таблиця 1. Результати опитування європейських компаній

	Компанія «Linguamoon»	Компанія «Ubiquus»	Компанія «Agence traduire»	Компанія «Alpis»	Компанія «Lingual Consultancy»	Компанія «Datasource»	Компанія «Asiatis»	Компанія «Easytrans 24»	Компанія «Lingua-World»
1. Basic computer skills (Word, Excel, Power Point)	10	10	10	9	10	9	10	10	10
2. Knowledge of additional foreign languages	6	5	6	6	7	9	8	7	6
3. Knowledge of programming languages	3	2	0	1	4	5	2	4	3
4. The ability to work in a team	10	10	10	10	10	9	10	10	10
5. The ability to resolve conflicts	10	9	9	9	10	10	10	10	10
6. Willingness to learn everytime	9	10	10	10	10	10	10	9	9
7. Multitasking	10	10	10	8	10	9	9	10	10
8. Critical thinking	9	10	10	9	9	8	10	10	10
9. The ability to keep calm	10	10	10	10	10	10	10	9	10
10. Quick decision-making	8	8	10	9	10	8	8	10	9

Таблиця 2. Результати опитування українських компаній

	Компанія «Профпереклад»	Компанія «ТОП переклад»	Компанія «Віза»	Компанія «ABC Center»	Компанія «Експрес»	Компанія «КИЇВСЬКЕ ОБЛАСНЕ БЮРО ПЕРЕКЛАДІВ»
1. Базові уміння працювати на комп'ютері	10	10	10	10	8	7
2. Знання додаткових іноземних мов	2	5	5	5	5	10
3. Знання мов програмування	9	1	1	8	3	0
4. Вміння працювати в команді	8	10	9	3	3	8
5. Вміння вирішувати конфлікти	10	10	8	9	3	8
6. Бажання вчитися	9	10	10	10	10	8
7. Багатозадачність	10	9	9	6	10	8
8. Критичне мислення	9	9	9	10	10	8
9. Вміння зберігати спокій, самоконтроль	8	10	6	5	3	8
10. Швидке прийняття рішень	10	8	7	5	10	7

Висновок. Тож, підсумувавши результати досліджень, можемо побачити, що відповіді схожі, а в деяких випадках – тотожні. Ця інформація буде безцінною як для студентів, так і для молодих викладачів. Основною проблемою підготовки кваліфікованих філологів, здатних максимально ефективно задовольнити вимоги сучасного ринку праці, є необхідність поєднання знань іноземної мови і уміння виконувати ті вимоги, які висуває практика міжкультурної комунікації та практика компаній різних країн.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] https://www.3plearning.com/blog/21st-century-skills/?gclid=Cj0KCQiAw8OeBhCeARIsAGxWtUxboey3tPj6B-VlByf2_w63xFXOKw5d4g5sOtMFxLVDk8O1WkeGEYkaAmY-EALw_wcB

- [2] https://www.researchgate.net/publication/305289749_Employment_Skills_for_21st_Century_Workplace_The_Gap_Between_Faculty_and_Student_Perceptions
- [3] https://www.researchgate.net/publication/228319094_Skills_Needed_in_the_21st_Century_Workplace_A_Comparison_of_Feedback_from_Undergraduate_Business_Alumni_and_Employers_with_a_National_Study
- [4] <https://www.rasmussen.edu/student-experience/college-life/21st-century-skills/>

Arkhyenko A. O.

CREATION OF THE «WORLD OF APPLIED LINGUISTICS» WEB PORTAL

Abstract. The article talks about the professional and soft skills and abilities of a graduate of the specialty «Applied Linguistics» and about the practical need and implementation of knowledge and skills of graduates of the specialty «Applied Linguistics» in professional activities.

Key words: Linguist, skills, need, training, university.

УДК 811.161

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ ТЕМПОРАЛЬНОСТІ НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ

Бандурка Вікторія Євгенівна

Бакалаврат спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
Україна, м. Миколаїв

bandurkoviktoria@gmail.com

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри
прикладної лінгвістики ***В. О. Фомічова***

В статті розглянуто функціонально-семантичне поле темпоральності та засоби вираження його часового значення в українській мові та в англійській мові на основі матеріалі твору. Досліджено розвиток категорії семантичного поля в лінгвістиці. Встановлено загальні поняття про функціональну граматику та функціонально-семантичне поле. В роботі визначено особливості функціонально-семантичного поля темпоральності в англійській та українських мовах та досліджено методи їх аналізів на матеріалі твору.

Ключові слова: семантичне поле; функціональна граматику; функціонально-семантичне поле; категорія темпоральності

Дослідження мови зараз мають широкий спектр досліджень, і це не дивно адже сфера лінгвістики має наразі багато галузей для вивчення. Такі дослідження також стосуються функціонально-семантичних особливостей синтаксичних одиниць, які досі потребують пошуку нових способів дослідження лінгвістичних методів, що описують мовні зв'язки семантичних одиниць мови.

За О. Бондарком, функціонально-семантичне поле це система різнорівневих мовних одиниць (лексичних, морфологічних, синтаксичних), що здатні виконувати одну спільну функцію, яка базується на спільності категоріального змісту (темпоральність, модальність, стан, персональність, тощо).

Дослідженнями функціонально-семантичного поля займалися багато вчених, проте саме Бондарко ввів найбільшого здобутку у вивченні зазначеної теми.

Проте питання функціонально-семантичного поля до сих пір не вважається дослідженим належним шляхом і з цього випливає **актуальність** теми дослідження.

Поглиблене дослідження даної теми дозволить розширити актуальність вивчення функціонально-семантичного поля темпоральності та зробити лінгвістичний внесок. В основі аналізу методів опису функціонального поля на прикладі твору можна зрозуміти правильність розуміння конструкції, та поняття семантичних особливостей.

Таким чином можна визначити **мету** дослідження – проведення системного аналізу функціонально-семантичного поля темпоральності на основі твору. Для досягнення цієї мети потрібно використовувати такі методи: функціональний, критичний, метод кількісного аналізу, структурний та зіставний методи.

Матеріалом дослідження виступає твір англійського письменника Майкла Коннеллі «Two Kinds of Truth».

Об'єктом дослідження слугує вивчення функціональної граматики та аналіз твору задля якісного створення функціонально-семантичного поля категорії темпоральності.

Науковою новизною дослідження постає відсутність дослідження даної теми на матеріалі іншомовного твору та дослідження порівняння функціонально-семантичного поля темпоральності в українській та англійській мовах.

Функціональна граматика це область граматики, що спеціально зорієнтована на дослідження та опис закономірностей функціонування одиниць граматичного ряду мови для вираження мисленнєвого змісту. [2]

Функціонально-семантичне поле в свою чергу виступає як пов'язані між собою спільною функцією та значенням в мовленні групами лексичних одиниць. Таким чином в функціональній граматиці функціонально-семантичне поле відіграє роль аналізу граматичної структури мови та пояснення ролі лексичних одиниць для вираження, залежного від категорії, значення.

Темпоральність – семантична категорія, що відображає часові рамки та періоди, які позначають часові точки, тривалість та послідовність подій, інше. [5,2]

Для функціонального поля темпоральності характерні такі основні риси, що відображають тенденції різних мов:

1.1. У центрі поля темпоральності в різних мовах знаходиться граматична категорія часу, що спирається на системи граматичних форм, що виражають базові узагальнені часові значення, які конкретизуються і модифікуються іншими мовними засобами.

1.2. На периферії розглянутого поля в різних мовах істотну роль відіграють лексичні обставинні конкретизатори темпоральних відношень.

1.3. Серед компонентів поля темпоральності, що займають периферійне положення по відношенню до граматичних форм часу, в різних мовах виступають синтаксичні конструкції з модальними значеннями, що імплікують темпоральну віднесеність ситуації або її елементів до майбутнього. [3]

Для складання функціонально-семантичного поля темпоральності на матеріалі твору необхідно виконати такі кроки:

1. Вибір тексту для аналізу. Це може бути художній твір, новина, наукова стаття тощо.

2. Визначення концепту темпоральності та пов'язаних із ним підтем. Наприклад, для твору можна вибрати тему «час» та дослідити підтеми, такі як «час у минулому», «час у майбутньому», «час у теперішньому» тощо.

3. Відбір слів, які відображають різні аспекти темпоральності в тексті. Це можуть бути слова, які вказують на часові межі (дата, рік, століття), слова, які вказують на послідовність подій (спочатку, потім), слова, які вказують на тривалість подій (кілька днів, довгий час) та інші.

4. Аналіз семантичних відносин між словами. Для цього необхідно визначити, які слова є синонімами, антонімами, гіпонімами, гіперонімами тощо.

5. Відображення семантичних відносин у вигляді схеми або графіку. Можна використовувати різноманітні методи, такі як дерево семантичних відносин, графік Кардашева тощо.

6. Аналіз та інтерпретація семантичної схеми з метою отримання нових знань про тему або концепт, розуміння їх семантичних відносин та збагачення лексичного запасу.

В романі Майкла Коннелі «Two Kinds of Truth» категорія темпоральності виражається різними способами, зокрема, за допомогою часових меж дій (дія відбувається в конкретній епосі, що дає читачеві можливість орієнтуватися в часі), хронологічного розташування подій (читач може відслідковувати послідовність дій персонажів завдяки хронологічному порядку розташування подій), вживання різних часових форм дієслова (що вказують в який момент відбувається дія), частого використання маркерів (використання слів та фраз, які показують, коли відбувається дія або її тривалість. Наприклад, такі слова як «yesterday», «last week», «at that moment», «later that day» допомагають визначити послідовність подій та зрозуміти часовий контекст оповідання.), а також зміни темпу оповіді для передачі різних настроїв (використання повільного або швидкого розгортання дій). Ці методи допомагають читачеві легше орієнтуватись в часі та зрозуміти послідовність дій в сюжеті.

Нижче зазначаю приклади слів та виразів, які відображають аспект темпоральності «час у майбутньому» у романі «Two Kinds of Truth» Майкла Коннелі:

- «gonna» – скорочена форма «going to», яка вказує на майбутню дію або намір (в тексті: «I'm gonna meet with him tomorrow. [7]»);

- «will» – модальне дієслово, що вказує на майбутню дію або подію, яка відбудеться безумовно (в тексті: «I will talk to her about it soon.[7]»);
- «tomorrow» – слово, що вказує на час у майбутньому (в тексті: «I'm gonna meet with him tomorrow.[7]»);
- «next week» – фраза, що вказує на певний час у майбутньому (в тексті: «Next week, we're going to start a new investigation.[7]»);
- «soon» – слово, що вказує на близький час у майбутньому (в тексті: «Harry had to go back and change into his work clothes, but he promised he'd be back soon.[7]»);
- «in a few days» – фраза, що вказує на певний час у майбутньому (в тексті «In a few days, I will have all the information we need.[7]»);
- «later» – слово, що вказує на час пізніше в майбутньому (в тексті «Later that day, he received a phone call from his boss.[7]»).

Серед вказаних вище списком слів, які вказують на різні моменти часу або періоди у майбутньому, можна виділити певні часові відносини. А саме «gonna» та «will» – синоніми, оскільки обидва слова вказують на майбутню дію або намір. Однак, «gonna» є неформальною скороченою формою від «going to». Слова «tomorrow», «next week», «soon», «in a few days» та «later» можуть бути розглянуті як гіпоніми, що належать до загальної гіперонімічної категорії «майбутній час». Кожне з цих слів вказує на конкретний момент часу в майбутньому, починаючи з найближчого («tomorrow», «soon», «in a few days», «later») та закінчуючи більш віддаленим («next week»). «gonna» та «will» – відносяться до модальних дієслів, які вказують на майбутню дію, тоді як «tomorrow», «next week», «soon», «in a few days» та «later» – є прислівниками, що вказують на конкретний момент часу в майбутньому. «soon», «in a few days» та «later» – можуть використовуватися як показники термінів у майбутньому для невизначеної дати, тоді як «tomorrow» та «next week» вказують на конкретні дні або тижні. «Next week» може вважатися гіперонімом для «tomorrow», «soon», «in a few days» та «later», оскільки воно вказує на більш віддалений період часу в майбутньому, який включає в себе всі ці гіпоніми. Це означає, що вони

вказують на конкретні періоди часу у майбутньому, які можуть входити в загальний поняття «майбутній час». Таким чином, відносини між словами з цього списку можна класифікувати як гіпоніми та гіпероніми у рамках теми «час у майбутньому».

Аналізуючи цю інформацію, можна зробити висновок, що терміни, що відображають аспекти темпоральності в творі, можуть бути класифіковані в залежності від їх спільностей у значеннях часу. Одиниці, які відносяться до однієї категорії, можуть мати синонімічне значення, а також бути гіпонімами загальної категорії, що узагальнює різні варіанти часу.

Висновок. Для досягнення поставлених завдань дослідження було проведено системне дослідження функціонально-семантичного поля темпоральності на матеріалі твору Майкла Коннеллі «Two Kinds of Truth». В роботі визначено особливості функціонально-семантичного поля темпоральності та охарактеризовано засоби відтворення категорії темпоральності лексем у творі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондарко А.В. Категоризация в системе грамматики. – Москва: Языки славянских культур, 2011. - 488с.
2. Бондарко А.В. Принципы функциональной грамматики и вопросы аспектологии. Издание второе. – Москва: Эдиториал УРСС, 2001. - 208 с
3. Демчук Т.Г. Функціонально-семантичне поле темпоральності в англійській та українській мовах. – Вінниця.
4. Кочерган М.П. Загальне мовознавство : підручник / М. П. Кочерган. – 3-тє вид. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 464 с. (Серія «Альма-матер»)
5. Ткач О.М. Базові категорії та властивості семантичного поля. – 30.05.2011 р.
6. Щур Г.С. Теории поля в лингвистике. – Москва: издательство «Наука», 1974. – 254 с.
7. Michael Connelly Two Kinds of Truth. – Hieronymus, Inc., «Orion», 2017. – 471 p.

REFERENCES

1. Bondarko A.V. Principles of Functional Grammar and Issues of Aspectology. Second edition. - Moscow: Editorial URSS, 2001. - 208 p.

2. Bondarko A.V. Categorization in the Grammar System. - Moscow: Languages of Slavic Culture, 2011. - 488 p.
3. Demchuk T.G. Functional-Semantic Field of Temporality in English and Ukrainian Languages. - Vinnytsia.
4. Kochergan M.P. General Linguistics: textbook / M. P. Kochergan. - 3rd ed. - K. : VTS «Academy», 2010. - 464 p. (Alma Mater series)
5. Tkach O.M. Basic Categories and Properties of the Semantic Field. - May 30, 2011.
6. Shchur G.S. Theories of Field in Linguistics. - Moscow: Nauka Publishing, 1974. - 254 p.
7. Michael Connolly Two Kinds of Truth. - Hieronymus, Inc., «Orion», 2017. - 471 p.

Bandurka V. E.

FUNCTIONAL-SEMANTIC FIELD OF TEMPORALITY BASED ON THE WORK

The article discusses the functional-semantic field of temporality and means of expressing its temporal meaning in Ukrainian and English languages based on a literary work. The development of the semantic field category in linguistics is explored. The general concepts of functional grammar and functional-semantic field are established. The features of the functional-semantic field of temporality in English and Ukrainian languages are determined in the work and methods of their analysis are investigated based on a literary work.

Keywords: semantic field; functional grammar; functional-semantic field; category of temporality.

УДК 811.161'37:23

АСОЦІАТИВНЕ ПОЛЕ СЛОВА-СТИМУЛУ *ВІЙНА* В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ

Богач Дар'я Валентинівна

студентка спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

Україна, м. Одеса

da6ulia4711@gmail.com

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Л. В. Шевчук

Стаття присвячена проблемі мовної картини світу дітей в умовах російської збройної агресії проти України. Представлено результати проведеного вільного асоціативного експерименту

зі стимульним словом *ВІЙНА*. У статті подано аналіз отриманих типів асоціацій за структурними, семантичними і конотаційними характеристиками. Використано метод IMAR (Індекс взаємного асоціативного зв'язку) та «асоціативного ґешталту».

Ключові слова: мовна картина світу; асоціативний експеримент; асоціативне поле; асоціативний ґештальт.

Актуальність. Мова як форма існування психічної діяльності охоплює всі сфери індивідуального та суспільного життя і є невід'ємною частиною природи людини. Зрозуміло, що слова не існують у нашій свідомості окремо одне від одного; всі вони пов'язані різними відносинами. Навіть коли одне слово в певному значенні наявне в нашій свідомості, інші, що залишаються в тіні, пов'язані найтоншими нитками, готовими будь-якої миті увірватися в нашу свідомість.

Вивчення асоціацій та встановлення асоціативних зв'язків між поняттями у свідомості респондентів дозволяє виявити індивідуальне світосприйняття, визначити семантичну структуру слів, репрезентувати асоціативні поняття та побудувати фрагмент картини світу. Результати асоціативного експерименту неодноразово ставали матеріалами для психолінгвістичної наукової розвідки. Їх використовували у своїх дослідженнях Є. А. Васянович [1], О. І. Горошко [2], Д. І. Терехова [4], О. П. Таран [3], О. П. Шелестова [5] та ін.

У сучасній науковій спільноті постає необхідність всебічного дослідження мовної картини світу українця. Оскільки війна для сьогодення є складником політичного, соціального й культурного життя країни, вивчення асоціативного поля такого стимульного слова оприявить її асоціативне наповнення в національному мовному образі. Дослідження мовної картини світу є актуальним для розуміння впливу обставин на мовлення людей. Особливо важливим є розвиток дитячого мовлення під час травмуючих та непередбачуваних подій у житті.

Об'єктом роботи є мовна картина світу українських дітей, **предметом** - асоціативне поле слова-стимулу *ВІЙНА*.

Метою роботи виступає вивчення асоціативного поля слова-стимулу *ВІЙНА* в мовній картині світу українських дітей.

Гіпотезою нашого дослідження є те, що мовна картина світу українських дітей зазнала значних змін під впливом морально важких та травмуючих обставин, пов'язаних із російсько-українською війною.

У роботі ми використовуємо такі **методи**, як експериментальний, метод синтезу, описовий, гештальту, аналіз за допомогою IMAR, а також метод асоціативного експерименту.

Нами було проаналізовано такі поняття, як асоціативний експеримент, мовна картина світу, асоціативне поле, метод семантичного гештальту. Асоціативний експеримент – метод психосемантичного дослідження, психологічний або психолінгвістичний експеримент, суть якого полягає в тому, що респондентові пропонують стимули різного типу (слова, малюнки тощо) з метою викликати у нього відповідні асоціації. Асоціативне поле – це сукупність слів-реакцій на одне й те ж вихідне слово, сукупність асоціативних уявлень, так чи інакше пов'язаних зі словом, але виданих вербально. Метод семантичного гештальту надає можливість докладно показати структуру та наповнення асоціативного поля.

Було проведено вільний асоціативний експеримент. Респондентами були діти 5-17 років із різних областей України, до того ж 50 % учасників експерименту знаходились за кордоном (в Німеччині та Нідерландах).

Стимул ВІЙНА отримав загалом 100 відповідей українських дітей.

Психолінгвістичний аналіз реакцій на стимул ВІЙНА показує, що найчастішою реакцією як у дівчат, так і у хлопчиків є синонімічна відповідь *горе* (дівчата 18,56 %, хлопчики 10,81 %), яка належить до описової рамки і становить 15,20 % від загальної кількості відповідей. Синонімами також є такі реакції: *лихо* (дівчата 2,06 %, хлопчики 6,76 %), *нещастя* (дівчата 2,06 %, хлопчики 4,05 %). Також подано антонімічну реакцію: *мир* (дівчата 1,03 %, хлопчики 0,00 %). Цікаво, що лише дівчата відповіли антонімічно.

У списку відповідей ми знаходимо оцінну ознаку *страшна* (дівчата 3,09%, хлопчики 0,00 %). У досліджуваному асоціативному тесті на стимул війна лише один раз було надано такі відповіді: *незвідана* (дівчата 1,03 %, хлопці 0,00 %), *добра*

(дівчата 1,03 %, хлопці 0,00 %).); *велика* (дівчата 0,00 %, хлопці 1,35 %); *погана* (дівчата 0.00 %, хлопці 1.35 %); *ой* (дівчата 1,03 %, хлопці 0,00 %) та ін.

Поділ реакцій на парадигматичні та синтагматичні показує, що діти 5-8 років найчастіше дають синтагматичні реакції, а діти більш старшого віку та підлітки надають парадигматичні реакції.

Індекс взаємного асоціативного зв'язку між похідними *війна* та *воювати* становить 0,040. Загальні реакції: *лихо* (8), *погано* (4), *сім'я* (2). Важливим показником є індекс взаємоасоціативної зв'язаності концептів і субконцептів, який розраховується відношенням кількості ідентичних реакцій до загальної кількості отриманих реакцій. Вищий IMAR ми можемо помітити для концептів, які вербалізуються одиницями, що належать до однієї частини мови, наприклад: для *воювати* і *заздрити* IMAR становить 0,1242, тоді як для *нещастя* та *бути нещасним* – лише 0,040. Найвищий IMAR характерний для синонімів, наприклад: для *війна* і *горе* він становить 0,4425.

Для аналізу даних щодо виділення ядра та периферій досліджуваного концепту використано метод «семантичного гештальту» [4], за яким нами виявлено сім гештальтних зон: *Атрибути війни* (29 асоціацій з ядром *обстріл*), *Емоції та відчуття* (27 асоціацій з ядром *горе*), *Люди* (14 асоціацій з ядром *військові*), *Наслідки* (14 асоціацій з ядром *руйнування*), *Смерть* (8 асоціацій з ядром *смерть*), *Дії* (7 асоціацій з ядром *навчати*), *Колір* (1 асоціація *чорна*).

Найбільшою за обсягом (29 %) виявилася зона «атрибути війни». До неї було віднесено реакції, пов'язані зі зброєю (*безпілотник, зброя, літаки, ракета, снаряд, танки, шахіди*), подіями (*бомбардування, вибух, евакуація, збір на помсту, обстріли, призов, повітряна тривога, стрілянина*), спорудженнями (*блокпост, бомбосховище, кордон, укриття*) тощо. Наведені дитячі асоціації, пов'язані із безпосереднім зіткненням із жахливими реаліями воєнних подій, віддзеркалюють війну як пережитий досвід. Поняття ВІЙНА в мовній картині світу української дитини є емоційно наповненим. Підтвердженням тому стала гештальтна зона *Емоції та відчуття*, що за кількістю асоціатив стоїть на другому місці (*жаль, журба, заздрість, ненависть, сум, тривога* тощо). Група *Люди* представлена тими, хто рятує від війни

(ЗСУ, хоробрі воїни, волонтери), та тими, хто несе смерть (росіяни, орки). Очікувано негативно конотованими стали асоціати з групи *Наслідки (бідність, вирва, голод, життєва проблема, руйнування, смерть, уламки, хвороба)*. Персоніфікований образ війни, що краде дитинство, виявляємо в асоціатах зони *Дії (прийшла, навчить, як на світі жити)*.

Висновки. Отже, проаналізувавши структуру асоціативного поля ВІЙНА були виявлено його ядро, що представлено асоціатом *горе* та його синонімами *біда, лихо*. Визначення асоціативної дистанції між концептами шляхом реконструкції даних про їх взаємну асоціацію (індекс взаємної асоціативності), а також візуалізація результатів асоціативного експерименту дозволили виявити типологічно спільні та окремі сюжети в межах отриманої асоціативної вербальної мережі концептуальної зони ВІЙНА. Проведений асоціативний тест, який передбачає отримані асоціативні реакції на основі ваги, релевантності кожної вершини, дає підстави стверджувати, що вищий IMAR (показник взаємної асоціативної зв'язності концептів) характерний для понять, представлених словами однієї частини мови або синонімами, і є найнижчим. у разі похідних відповідей респондентів, як у БІДА та БІДУВАТИ. Під час аналізу відповідей було враховано гендерний аспект. Виявлено, що відповіді дівчаток, природно, тісніше пов'язані з різноманітними фрагментами негативного досвіду та внутрішнім станом людини, їх хвилюваннями, на відміну від реакцій хлопчиків, які здебільшого є реакціями, пов'язаними з поняттям співпраця (допомога, підтримка у складних ситуаціях). Нашу гіпотезу було підтверджено та виявлено, що мовна картина світу сучасних українських дітей зазнала значних змін через російську агресію щодо України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Васянович Є. А. Психолінгвістичний аналіз асоціативного поля *війна* як фрагменту мовної картини світу українських студентів-гуманітаріїв. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Т. 31 (70). №1. Ч. 1. 2020. С. 13-17.
- [2] Горошко Е. И. Интегративная модель свободного ассоциативного эксперимента : [монография]. Харьков : Издат. группа «РА-Каравелла», 2001. 320 с.

- [3] Таран О. П. Методичні аспекти дослідження мовної картини світу дітей 5-7 років. Київ, 2020. 156 с.
- [4] Терехова Д. І. Особливості сприйняття лексичної семантики слів Психолінгвістичний аспект. Київ: КДЛУ, 2020. 244 с.
- [5] Шелестова Л. В. Дидактичні засади формування картини світу у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку: автореф. дис. д-ра пед. наук: 13.00.09. Тернопіль, 2017. 45 с.

Bogach D. V.

ASSOCIATIVE FIELD OF STIMULUS WORDS WAR IN THE LINGUISTIC PICTURE OF THE WORLD OF UKRAINIAN CHILDREN

The article is devoted to the problem of the linguistic picture of the world of children in the conditions of Russian armed aggression against Ukraine. The results of the conducted free associative experiment with the stimulus word WAR are presented. The article presents an analysis of the obtained types of associations by structural, semantic and connotation characteristics. The method of IMAR (Index of Mutual Associative Relationship) and «Associative Gestalt» was used.

Key words: linguistic picture of the world; associative experiment; associative field; associative gestalt.

УДК 811.161.2

ВОЄННІ НЕОЛОГІЗМИ 2022 РОКУ

Бринза Даріна Дмитрівна

студентка спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

Україна, м. Миколаїв

darinabrynza@gmail.com

Новотвори дозволяють побачити прогрес мови та її розвиток. Воєнні неологізми – унікальне для української мови лінгвістичне явище. Розглянута конотативна функція неологізмів, яка є важливим фактором при словотворенні та вказує на глибші значення неологізмів. Також показані різноманітні способи утворення нових слів.

Ключові слова: неологізми, словотворення, конотації, світосприйняття.

Вступ. Мова є основним способом комунікації, функціонал та розвиток якого залежить від соціально-політичних змін у суспільстві та історичних подій. У мовній системі лексика є тим засобом, який найактивніше реагує на зміни в житті

суспільства, відображаючи ці зміни саме ці зміни у творенні нових номінативних засобів. Так, війна в Україні вплинула не тільки на суспільство, але й на мову. З'явилась потреба у нових словах та у підвищеній експресії у них, через що з'явилась велика кількість воєнних неологізмів, конотативна функція яких дозволяє побачити світосприйняття мовців і проаналізувати події сучасності.

Мета дослідження. Метою дослідження є визначення специфічних конотацій, що виявляються в неологізмах воєнного часу і є засобом вираження оцінок та емоційного ставлення українців до реалій воєнного часу.

Основна частина. Із початком повномасштабного вторгнення російських військ на територію України в лютому 2022 року українські громадяни опинилися в абсолютно неприйнятних для сучасної цивілізації умовах. Ці неологізми не лише поповнюють словниковий української мови, а й можуть розглядатися як засіб для визначення оцінок і ставлення українського суспільства до реалій воєнного часу. Спостереження за мовленням українців у різних комунікативних сферах дозволили виявити номінативні неологізми-лексми і неологізми-словосполучення.

Вибухова реакція українського суспільства на події, що відбуваються в нашій країні, виявилася у вчинках, діях, оцінках, емоційному стані, а також у комунікативному змісті. Потреба в нових номінативних засобах на позначення реалій воєнного часу, а також для вираження емоційно-експресивного значення швидко зреалізувалася у великій кількості неологізмів, конотативна семантика яких відбиває зміни у світосприйнятті українців.

Активність у творенні нових номінативних одиниць воєнного часу виявляється в тому, що в цьому процесі задіяні практично всі способи морфемної і неморфемної деривації, наявні в українській мові. Для визначення специфічних конотацій, що виявляються в неологізмах воєнного часу, застосовуються прийоми морфемно-дериваційного і лексико-семантичного аналізу.

Більшість воєнних неологізмів створена афіксальним способом (*бавовнятко, байрактарити, бамбасята, бандеромобіль, бандеросмузі, відкобзонити, гуманітарка, дебахнуло, дебахнулько, джавелінити, Джонсонюк, енлоїти, ердоганити, ерефія, ждун, задвохсотити, запоребрик, затрьохсотити, зачмонити,*

іхтамнетити, кадирити, кімити, кремлеботити, макронити, мобік, наволонтерити, орчення, орчиха, рашизм, рашист, русня, стінгерити, українити, хаймарсити, херсончата, чорнобайти, шойгувати) та способом складання (*гумдопомога, звастика, ІПСО, кацапія, кацапстан, кремлебот, лаптестан, лаптєногий, москволота, москвостан, путлернет, путлерюгенд, рашастан, свинособаки, ТрО, тероборона, терораша, терорашист, ТПО*). Оригінальну в плані способів словотвору групу являють собою новотвори, що виникли шляхом трансформації фонемно-графічного оформлення кореневої морфеми (*могілізація (від мобілізація і могила), могілізувати (від мобілізувати і могила), асвабадитель (трансформоване відповідно до російського акання рос. освободитель), мацква, мацквастан (від москва), раіся (трансформоване росія відповідно до російського акання, супроводжуване метатезою $ci \rightarrow ic$)*). Одиначними є нові лексеми, утворені неморфемними лексико-синтаксичним (*аналоговнет, затридні, потєрьнет*) і лексико-граматичним (морфолого-синтаксичним) способом (*бункерний*). Усі трансформаційні, лексико-синтаксичні і лексико-граматичні новотвори мають конотативну семантику, що відбиває негативне ставлення до позначуваного.

Варто також зауважити, що численну групу новотворів становлять слова та словосполучення, які позначають ворогів та дію проти них (*бавовна, бавовнятко, байрактарити, відкобзонити, від'ємний, жест доброї волі, зачмонити, іхтамнетити, йти / відправити за російським кораблем / у напрямку російського корабля*). Іронія також грає велику роль у конотативних функціях новотворів (*асвабадитель, лаптєногий, міністерство вбивств, москволота, мобік, рашист, русня, свинособаки, терорашист*).

У процесі аналізу новотворів виявилось, що специфіка їхньої конотативної семантики пов'язана з належністю до певної тематичної групи. Більшість воєнних новотворів можна розподілити за такими тематичними групами: 1) назви воєнних дій /подій, спрямованих на нас, 2) назви воєнних дій /подій, спрямованих на ворогів, 3) назви українських воїнів, українців, 4) назви ворогів, 5) назви нової військової техніки, озброєння, спорядження ЗСУ, 6) назви способів поведінки в умовах війни, 7)

назви реалій життя в Україні 7) назви реалій життя на росії, 8) назви росії, 9) назви колабораціоністів.

Висновки. Конотації новотворів воєнного часу відбивають ставлення українського суспільства до реалій ситуації жорсткої боротьби за майбутнє своєї нації і своєї держави. У цих конотаціях виявляється властивий українцям оптимізм, який відбивається в іронічній жартівливість у ставленні до труднощів, у любові і повазі до своїх воїнів.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] АрміяInform представляє словник неологізмів української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bit.ly/3CE95Xu> (дата останнього звернення: 05.04.2023). – Назва з екрану.
- [2] Війна змінила не лише життя, але й мову: з'явилися неологізми і багато лайки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tsn.ua/ato/viyna-zminila-ne-lishe-zhittya-ale-y-movu-z-yavilis-neologizmi-i-bagato-layki-2107099.html> (дата останнього звернення: 05.04.2023). – Назва з екрану.
- [3] Неологізми війни: журналіст уклав «словник» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bit.ly/3rVNu7Q> (дата останнього звернення: 05.04.2023). – Назва з екрану.

Brynza D. B.

MILITARY NEOLOGISMS

New words allow us to see the progress of the language and its development. Military neologisms are a unique linguistic phenomenon for the Ukrainian language. The work examines the connotative function of neologisms, which is an important factor in word formation and indicates the deeper meanings of new words. Various ways of forming new words are also shown.

Key words: neologisms, word formation, connotations, worldview.

УДК 81'42:81

МОВНА СПЕЦИФІКА ВІДЕОЗВЕРНЕННЯ ПОЛІТИКА (НА МАТЕРІАЛІ ПРОМОВ ВІТАЛІЯ КІМА)

Буханець Ольга Сергіївна

бакалавр спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

Україна, м. Миколаїв

bukhanets.olha@gmail.com

Науковий керівник – доктор філологічних наук, професор Н. В. Кондратенко

Дослідження присвячено аналізу мовленнєвого жанру «політичне звернення», що набуло актуальності під час повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Визначено особливості політичного мовлення та окреслено специфіку жанру. Проаналізовано промови В. Кіма, що мають знаковий характер і слугують джерелом політичної афористики. Виявлено особливості мови відеозвернень В. Кіма та схарактеризовано специфіку його мовної особистості.

Ключові слова: політичний дискурс, політична комунікація, мовленнєвий жанр, відеозвернення, Віталій Кім.

Зі створенням всесвітньої комп'ютерної мережі Інтернет людство вступило у фазу формування єдиного інформаційно-комунікаційного середовища. Медіаполе соціально-економічного, політичного та культурного розвитку суспільства дозволяє забезпечити потрібними даними окремих громадян будь-якої країни чи міста, підприємства, органів влади та управління. Однією з найбільш важливих складових будь-якої політичної системи є політична комунікація, яка в ідеалі передбачає обмін інформацією з двох чи більше сторін, можливість та готовність за допомогою конструктивного спілкування дійти єдиного вирішення тієї чи іншої проблеми. Поява нових засобів масової комунікації на політичній арені прямо вплинула на розвиток політичних процесів і навіть певною мірою призвела до зміни політичної системи суспільства в багатьох країнах світу.

Нині політична комунікація на просторах мережі Інтернет дозволяє стирати традиційні межі між масовою, груповою та міжособистісною комунікацією. Сучасні інформаційні технології створюють необхідні передумови для виникнення нових форм політичної комунікації. Значення мережі Інтернет у питаннях політичної

комунікації призводить до того, що шлях влади сьогодні лежить через створення особистого бренду та просування іміджу лідера. Змінюється становище органів державного управління та інших політичних інститутів. Вони втрачають колишнє чільне становище на користь нових каналів комунікації на політичній арені.

Актуальність дослідження – зумовлена тим, що з початком повномасштабної війни багато українських політиків почали використовувати весь спектр сучасних комунікацій для підтримання постійного зв'язку з аудиторією. Багато в чому це зумовлено прикладом Володимира Зеленського, який з перших днів війни щовечора повідомляє суспільству про здобутки та втрати, які сталися за день, а також голів обласних військових адміністрацій – Віталія Кіма.

Метою дослідження є визначення мовної специфіки відеозвернення політика на матеріалі промов Віталія Кіма.

Значний внесок у розробку загальнотеоретичних аспектів політичної комунікації і її функцій в політичному процесі внесли роботи К. Дойча, Ж.-М. Коттре, Р. Перлоффа, Р.-Ж. Шварценберга, а серед українських учених – роботи А. Белової, І. Голубовської, А. Загнітка, Н. Петлюченко, Л. Славової, М. Степаненка, О. Билінської та ін.

Із прискореним розвитком інформаційних технологій можна спостерігати зміни політичної комунікації. Сьогодні все частіше з'являються нові способи політичної комунікації, а також можна зауважити, що змінюється становище державної влади, релігії та інших політичних інституцій, які втрачають колишнє центральне місце на користь нових каналів комунікації на політичній арені. Крім цього, можна побачити, як з'являються нові форми політичної боротьби та способи політичного впливу. Наприклад, дебати перед великою аудиторією з прямим онлайн-включенням, залучення на свій бік громадян за допомогою рекламних кампаній, відеозвернення політиків, розвиток особистого бренду лідера думок не лише у реальному житті, а й у соціальних мережах [2, с. 99]. Одним із потужних методів прямої комунікації політика з аудиторією завжди була промова – пряме звернення політика. Сьогодні, у зв'язку з популярністю швидких медіа, які розповсюджують інформацію за кілька хвилин, зрежисована політична промова сприймається далеко не так, як раніше. Саме

тому останнім часом все більше політичних діячів використовують відеозвернення з прямою мовою, записане в неформальному оточенні, яке спрямоване на середньостатистичного представника їх цільової аудиторії.

Відеозвернення можуть бути розглянуті як сучасна модифікація політичної промови, оскільки вони дозволяють політикам звертатися до своїх виборців за допомогою відео матеріалів. Це дозволяє політикам не лише передати своє повідомлення через написані тексти, але і виступати на камеру і виражати свої думки та ідеї з використанням мовного і невербального спілкування. Ключовим завданням політичної промови (публічної або у форматі відео) виступу є вплив на свідомість аудиторії як на індивідуальному, так і на колективному рівні. Різноманітні мовні засоби є найефективнішими для досягнення бажаного результату. Найбільш ефективними є експресивні стилістичні прийоми, до яких належать різні види повторів як на лексико-граматичному, так і фонетичному рівнях [3, с. 82]. Ефективність політичної промови залежить від правильності, ясності, доречності. Ясність мови сприяє її розумінню слухачем, у такій мові все логічно і мотивовано, саме тому вона переконлива. Красива політична промова має своєрідний магнетизм, до такої мови прислухаються, її запам'ятовують. Вчені відзначають, що політична мова досить високою мірою сугестивна. Краса мови головним чином проявляється через синтаксис та правильний вибір слів. Безпосередньо з переконливістю мови пов'язана не лише ясність. Доречність, краса чи правильність окремо не зроблять виступ переконливим. Промова політика буде ефективною лише тоді, коли вона поєднуватиме у собі всі чотири якості [4, с. 244].

Однією з перших до процесу інформування населення в перші години війни долучилась Миколаївська ОДА. В короткому повідомленні влада закликала громадян не панікувати та пояснювала поточну ситуацію, адже в багатьох інформаційних агентствах на той момент використовувалась неперевірена інформація щодо наявності на території області російських військ. Вже о 7:49 на каналі з'явилося перше відеозвернення голови ОДА Віталія Кіма, який повідомив про відсутність прямих бойових дій на території області. Політик виглядав стривоженим, але розмовляв впевнено, нагадуючи про недопустимість паніки. З того часу подібні

відеозвернення виходили регулярно, особливо в перші дні війни, коли тиск на владу був найвищим. Наприклад, 24 лютого 2022 року Кімом було записано 6 відео, в тому числі кілька відео вийшли в сурдоперекладі.

Станом на 4 березня 2023 року на каналі опубліковано 979 відео, з яких понад 350 – відеозвернення Віталія Кіма, що свідчить про те, що він використовує відеозвернення як ефективний засіб комунікації зі своєю аудиторією. У його відеозверненнях можна відзначити певну мовну специфіку, яка здебільшого відображає його індивідуальний стиль та підходи до політичного діалогу. Розглянемо мовну специфіку його відеозвернень та визначимо характерні риси його мовлення.

Перш за все, потрібно відзначити, що більшість своїх відео В. Кім починає з фрази *«Добрий вечір, ми з України»*, яка стала популярним неофіційним привітанням в Україні після російського військового вторгнення та отримала широкий вжиток. Це привітання в свідомості багатьох українців асоціюється саме з Віталієм Кімом та стало своєрідною візитівкою каналу.

Одна з основних рис мовлення Віталія Кіма – це використання простої, доступної мови. Взагалі розмовний стиль мовлення став надзвичайно популярним в дискурсі соцмереж, який характеризується відсутністю якихось формальностей. Кім використовує зрозумілі та прості слова та висловлює свої думки лаконічно та зрозуміло. Його відеозвернення не містять складних конструкцій або рідкісних слів, що робить їх доступними для різних аудиторій. Крім того, Віталій Кім часто використовує емоційно забарвлені слова та вирази, щоб підсилити ефект своїх повідомлень та звернень. Він може використовувати різні техніки, такі як епіфора, повторення та емпфаза, щоб надати більшої ваги своїм ідеям та передати емоційну суть свого повідомлення. Також це допомагає зробити його виступи більш переконливими.

Наприклад, звернення від 9 лютого присвячене частому питанню щодо повісток в штурмові бригади: *Доброго дня, ми з України! Хочу що сказати... щоб не плутали призов добровольний у штурмові бригади та стрілецькі батальйони з призовом, ну... обов'язковим, тому що часто питають: «А чому роздають повістки, якщо це добровольчий отряд»*. Як бачимо, В. Кім використовує розмовний стиль,

елементи суржику та будує речення максимально просто, записуючи свої думки, які транслює на аудиторію, що спрощує розуміння нею основних ідей. Крім того, Віталій Кім часто використовує емоційно забарвлені слова та вирази, щоб підсилити ефект своїх повідомлень та звернень. Він може використовувати різні техніки, такі як епіфора, повторення та емпфаза, щоб надати більшої ваги своїм ідеям та передати емоційну суть свого повідомлення. Також це допомагає зробити його виступи більш переконливими.

Наприклад, у відеозверненні від 7 вересня 2022 року В. Кім коротко та щиро вітає українських розвідників з Днем воєнної розвідки України, відзначаючи їх неоціненний вклад в перемоги ЗСУ на полі бою: *«Доброго дня, ми з України! Хочу привітати наших розвідників з професійним святом. Дякую вам велике, без вас би нічого не було. Не можна нічого розказати, я розумію, що це тільки після війни можна розповідати про те, як це відбувалося насправді. Дякую вам велике за роботу!»*. В. Кім використовує прийом повторення, підкреслюючи важливість завдань, які виконує розвідка.

Крім того, Віталій Кім добре володіє інтонацією та голосом, що дозволяє йому передавати емоції та змінювати тон мовлення в залежності від ситуації. Вагому роль в політичних промовах відіграє і мова тіла політика. Віталій Кім поводить себе дуже розкуто та використовує жестикуляцію для підкріплення своїх думок. Популярним мемом перших місяців війни стало зображення політика, на якому він сидить в кабінеті, закинувши ноги на стіл, яке стало основою для численних фотожаб.

Також можна відзначити, що Віталій Кім часто включає в свої відеозвернення елементи гумору та іронії. Він використовує ці елементи, щоб залучити увагу аудиторії та розрядити напругу в політичному діалозі. Це яскраво помітно в деяких відео, де політик жартує над останніми подіями, наприклад: *Доброго ранку, ми з України! Я ні на що не натякаю, але прикордонники мені привезли нові робочі карти, для того, щоб можна було працювати. Може вони щось знають, чого не знаю я? Все буде перемога!* Комічність в цьому короткому відео створюється за рахунок зйомки частини карти України, на якій зображений Крим, і, хоча політик стверджує, що він «ні на що не натякає», натяк на визволення півострову з окупації є очевидним.

Також Віталій Кім часто використовує жаргонні та неформальні вирази, що надає його виступам більш сучасного та модного характеру. Це може бути корисно для привернення уваги молодшої аудиторії, яка швидко реагує на нові тренди та мовні вирази: *Что хочу сказать... что сейчас мы запускаем еще одного бота и еще один канал по сбору информации по летающим этим «мопедам»*. «Мопедами» з середини 2022 року українські військові та користувачі мереж називають іранські дрони-камікадзе, які при польоті звучать дуже схоже на легкі мотоцикли. Використання подібних слів демонструє слідування трендам від політика. Неможливо не відмітити і той факт, що до середини осені всі відеозвернення політика записувались російською мовою. Це пов'язане з тим, що, за словами самого політика, більшість мешканців Миколаєва – російськомовні, і для їх комфорту він вирішив в публічному просторі використовувати саме російську. При цьому іноді помітно, що деякі конструкції з російської мови В. Кім намагається перекласти українською, як в уже згаданому вище зверненні від 7 вересня 2022 року: *Всі дані зараз ніхто не розголошує заради результату. Тому всіх прошу набратися терпіння і дочекатися, тому що зміни йдуть, успіхи є і це не може нас... як то кажуть, не радіти?... не может не радовать!* В такі моменти зрозуміло, що політику доволі нелегко повністю перейти на українську в побуті, і він за інерцією продовжує мислити російською.

Висновки. Відеозвернення є сучасною модифікацією політичної промови, оскільки вони дозволяють політикам звертатися до своїх виборців за допомогою відео матеріалів. Це дозволяє політикам не лише передати своє повідомлення через написані тексти, але і виступати на камеру і виражати свої думки та ідеї з використанням мовного і невербального спілкування. Відеозвернення можуть бути ефективним інструментом для політичної комунікації, проте необхідно враховувати їхні можливі недоліки та використовувати їх з розумінням. Відеозвернення голови Миколаївської обласної державної адміністрації Віталія Кіма мають свою специфіку, яка полягає в використанні розмовного стилю, простих слів та виразів, емоційно забарвленої мови та гумору. Його відеозвернення не містять складних конструкцій або рідкісних слів, що робить їх доступними для різних аудиторій. Віталій Кім поводить дуже розкуто та використовує жестикуляцію для підкріплення своїх

думок. Він добре володіє мовою та знає, як користуватися мовними засобами для того, щоб залучити увагу аудиторії та переконати її у своїй точці зору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Віталій Кім / Миколаївська ОДА. Telegram. URL: <https://t.me/mykolaivskaODA>
2. Готун А. М. Безпека політичної комунікації в мережі Інтернет. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2006. Вип. 65, ч. 1. С. 98–101.
3. Коваленко А. М. Політична мова як засіб політичної комунікації. *Нова філологія*. 2014. № 60. С. 81–84.
4. Сивак Ю. В. Політична промова: аксіологічний аспект. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. 2006. Вип. 9. С. 243–248.

Bukhanets Olha Sergiivna

LINGUISTIC SPECIFICS OF POLITICAL VIDEO ADDRESSES (BASED ON THE MATERIAL OF SPEECHES BY VITALIY KIM)

The research is dedicated to the analysis of the speech genre «political address», which has become relevant during the full-scale invasion of Russia into Ukraine. The peculiarities of political discourse have been determined, and the specifics of the genre have been outlined. V. Kim's speeches, which have a symbolic character and serve as a source of political aphorisms, have been analyzed. The peculiarities of the language of V. Kim's video appeals have been identified and the specifics of his linguistic personality have been characterized.

Key words: political discourse, political communication, speech genre, video address, Vitaliy Kim.

УДК 81'373

МЕТАФОРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ НАЗВ ЗБРОЇ В АНГЛІЙСЬКІЙ, РОСІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Варченко Віталій Вікторович

бакалавр спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

Україна, м. Миколаїв

vitaliyvarchenko707@gmail.com

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент, професор НУК

Н. М. Філіппова

У статті йдеться про один з різновидів спеціальної лексики – номен, та про особливості його формування та метафоричного моделювання в англійській, українській та російській мовах.

Ключові слова: Номен, термін, термінологія, терміно-система.

Спеціальну лексику слід розуміти як слова чи словосполучення, які називають предмети й поняття, що належать до різних сфер трудової діяльності людини і не є загальноповсюдними.[1;3] Спеціальна лексика характеризується:

- вторинним використанням лексичних одиниць, значення яких розвивається на основі їх первісного загального використання;
- спеціальним утворенням штучних позначень;
- обмеженістю сфери використання;
- неможливістю прямого перекладу на інші мови;
- неможливістю довільних заміन окремих елементів без узгодження з традицією галузі;
- своєрідним ставленням до таких мовних явищ, як полісемія, антонімія;
- підвищеним денотативним зв'язком.
- системністю – найважливіша ознака термінології, системні зв'язки між професіоналізмами слабші, бо вони називають окремі предмети і видові поняття. [3; 128]

Питання щодо включення номенклатури до термінології вже обговорюється упродовж багатьох десятиліть, проте й досі лінгвістична теорія терміну не виробила єдиного погляду на сутність і місце цих номінативних одиниць у підсистемі спеціальної лексики. [4; 15] Причинами цього можна вважати :

- саме визначення цих термінів має суперечний характер, немає загальноприйнятого їх визначення;
- недостатньо описаний процес формування номенів;
- неупорядковане використання номенклатурних позначень. [4; 16]

Актуальність цієї розвідки пов'язана з тим, що під час війни ми познайомились з великою кількістю військових термінів, тому їх аналіз з точки зору їх номінативних характеристик в англійській, українській та російській мовах здався нам досить цікавим.

Метою цього дослідження є вивчення проблеми номінації за допомогою номенів, на основі визначення лексичних значень та дослідження процесів моделювання номенів збройної галузі.

В ході дослідження було проаналізовано 50 англомовних номенів на позначення різноманітних видів зброї, 21 російськомовний номен та 29 україномовних номенів. Таблиці, наведені знизу, ілюструють результати дослідження.

Таблиця 1. Англомовні номени

№	Структура	кількість	приклад
1.	Abb.+ N	25	<i>CH-53E Super Stallion</i>
2.	Pr. N + Abb. + N	18	<i>Lockheed</i> <i>F-117 Nighthawk</i>
3.	Abb. + N	15	<i>FV510 Warrior</i>
4.	Pr. N + Abb. + N _a	15	<i>Lockheed</i> <i>SR-71 Blackbird</i>
5.	Pr. N + N _{act}	9	<i>Hawker Siddeley Buccaneer</i>
6.	Pr. N + N	6	<i>Eurofighter Typhoon</i>
7.	Pr. N + N _{nat}	4	<i>BAE Systems Tempest</i>
8.	N _{arm}	3	<i>Rapier</i>
9.	Abb. + Adj. + N	3	<i>MQ-1C Gray Eagle</i>
10.	Abb. + N _{mh}	3	<i>RIM-50 Typhon</i>
11.	N	3	<i>Switchblade</i>
12.	Abb. + Part.II + N	2	<i>M12000 Armored knight</i>
13.	N + Abb.	2	<i>Centurion C-RAM</i>
14.	Pr. N + Abb + N _{ethn}	2	<i>Bell UH-1 Iroquois</i>
15.	Pr. N + Abb + Part.I + N	1	<i>Boeing</i> <i>B-17 Flying Fortress</i>
16.	Pr. N + Adj.	1	<i>Vickers Vigilant</i>
17.	N + Num.	1	<i>Wasp III</i>

Таблиця 2. Російськомовні номени

№	Структура	кількість	приклад
1.	Abb. + N	14	<i>С-400 «Триумф»</i>
2.	N	5	<i>Оса</i>
3.	N _{nat}	5	<i>Град</i>
4.	N _a	4	<i>«Тигр»</i>
5.	Pr. N + N	6	<i>Eurofighter Typhoon</i>
6.	Pr. N + N _{nat}	4	<i>BAE Systems Tempest</i>
7.	Abb. + N _{arm}	3	<i>СПГ-9 «Коньё»</i>
8.	N + Num.	2	<i>Дозор-600</i>
9.	Abb. + N _{mh}	3	<i>RIM-50 Typhon</i>
10.	N _{mh}	2	<i>Тор</i>
11.	N _{film}	1	<i>Терминатор</i>

Таблиця 3. Україномовні номени

№	Структура	кількість	приклад
1.	Abb. + N	16	<i>Т-84 «Оплот»</i>
2.	N _a	7	<i>Сапсан</i>
3.	N	6	<i>Бар'єр</i>
4.	Pr. N + N	5	<i>KrAZ Hulk</i>
5.	Abb. + N _{act}	5	<i>БТР-7 «Захисник»</i>
6.	Abb. + N _{film}	2	<i>KrAZ Cougar</i>
7.	Abb. + N _{ethn}	2	<i>БРДМ-2ДІ «Хазар»</i>

Висновок. Виділення номену як окремого класу спеціальної лексики є проблематичним через низку факторів. Серед них можна виділити: саме визначення номена та процес формування номенів. В ході дослідження було виявлено, що процеси формування дещо відрізняються від мови до мови. Але спільним є те, що, наприклад, в збройній галузі часто наявна як чисто літерна, так і літерно-цифрова

аббревіатура з іменником, прикметником тощо. Є ще «однослівні» номени, які складаються з одного іменника, або зв'язки з декількох іменників. З точки зору словотвору, то процес творення в 3 мовах є досить схожим, різницю становить їх номінальна метафора, що до деякого ступеня характеризує менталітет тих націй, що ними спілкуються.

ДОДАТОК

Пояснення скорочень.

N_a – іменник на позначення назв тварин; N_{act} – іменник на позначення виду діяльності людини; N_{nat} – іменник на позначення природних явищ; N_{arm} – іменник на позначення назв холодної зброї; N_{mh} – іменник на позначення імен міфічних героїв; N_{ethn} – іменник на позначення народності, етносу; N_{film} – іменник на позначення імен героїв фільму/мультфільму.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Винокур Г. О некоторых явлениях словообразования в русской технической терминологии / Г. Винокур // Труды Московского института истории, философии и литературы: Сборник статей. – М., 1938. – Т. 5. – С. 3–54.
- [2] Лейчик В. Номенклатура – промежуточное звено между терминами и именами собственными / В. Лейчик // Вопросы терминологии и лингвистической статистики. – Воронеж, 1974. – С. 13–25.
- [3] Родзевич Н. Поняття термін, термінологія, номенклатура в працях радянських і зарубіжних учених / Н. Родзевич // Лексикографічний бюллетень. – К., 1963. – Вип. 9. – 128 с.
- [4] Кияк Т. Проблема лінгвістичного упорядкування термінології / Т. Кияк // Українська термінологія і сучасність: Зб. наук. пр. – К., 2005. – Вип. VI. – С. 13–17.

Varchenko V. V.

METAPHORICAL MODELING OF WEAPON NAMES IN ENGLISH, RUSSIAN AND UKRAINIAN LANGUAGES.

The article is about one of the types of special vocabulary - nomen, and about the peculiarities of its formation and metaphorical modeling in English, Ukrainian and Russian languages.

Key words: *Nomen, term, terminology, term system.*

УДК 81.23

НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНІ ТЕХНІКИ В ЗАГОЛОВКАХ ФІШИНГОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ

Довга Марія Юріївна

бакалаврант спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

Україна, м. Миколаїв

mashadovgaya08@gmail.com

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент О. В. Щербак

Стаття присвячена дослідженню використання нейролінгвістичних технік у заголовках фішингових повідомлень. В роботі було проведено аналіз фішингових повідомлень, їх структури та лексико-граматичних особливостей. Також було проаналізовано вплив нейролінгвістичних технік на ефективність фішингових повідомлень та їх впізнавання користувачами.

Ключові слова: *фішингові повідомлення; фішинг; нейролінгвістичні техніки; кібератаки.*

Дослідження є дуже актуальним у сучасному цифровому світі, оскільки фішинг-атаки є однією з найбільш поширених та ефективних методів шахрайства в Інтернеті.

Фішинг-атаки полягають у тому, що зловмисники намагаються використовувати підроблені повідомлення, щоб залучити людей до надання конфіденційної інформації або отримання доступу до комп'ютерних систем. Один з ключових елементів фішингового повідомлення – це заголовок, який повинен бути привабливим та запрошуючим для потенційної жертви.

Нейролінгвістичні техніки можуть бути використані зловмисниками для того, щоб зробити фішингові повідомлення більш переконливими та ефективними. Ці техніки включають у себе використання слів та фраз, які сприяють виробленню емоційної реакції у людей, таких як страх, обурення або зацікавленість.

Тому дослідження в галузі нейролінгвістичних технік в заголовках фішингових повідомлень є дуже важливим, оскільки воно допоможе виявити та розробити методи захисту від фішингу, а також надати корисні поради та рекомендації для того, щоб люди могли впізнати та уникнути фішингових атак.

Фішинг – це вид кібератак, при якому злочинці намагаються отримати конфіденційну інформацію, таку як паролі, номери кредитних карток, за допомогою шахрайських повідомлень, що містять посилання на підроблені веб-сайти або зловмисний код.

Заголовки таких повідомлень відіграють важливу роль, оскільки вони привертають увагу користувачів та стимулюють їх до відкриття листа та подальшої взаємодії зі злочинцями.

Метою дослідження є дослідження використання нейролінгвістичних технік у заголовках фішингових повідомлень з метою підвищення ефективності захисту користувачів від інтернет-шахраїв.

Об'єкт дослідження: нейролінгвістичні техніки.

Предмет дослідження: використання нейролінгвістичних технік в заголовках фішингових повідомлень.

Наукова новизна: Нейролінгвістичні техніки є важливим інструментом у сфері кібербезпеки, зокрема, в боротьбі з фішинговими атаками. Проте, дослідження використання нейролінгвістичних технік в заголовках фішингових повідомлень є досить новим напрямком.

Дослідження може включати аналіз зразків фішингових повідомлень, що містять шкідливі посилання або вкладення. Отже, дослідження використання нейролінгвістичних технік в заголовках фішингових повідомлень є важливим напрямком у сфері кібербезпеки і може допомогти у покращенні захисту користувачів від шкідливих атак.

За останні 10 років кількість користувачів Інтернету значно збільшилася, що пояснюється віддаленим доступом до мережі за допомогою смартфонів та їх популярністю в різних версіях. Запровадження фінансових послуг через Інтернет, також набуває все більшої популярності серед банків та інших бізнес-організацій. Проведення фінансових операцій в Інтернеті має свої переваги, такі як зменшення забруднення повітря, скорочення трафіку, збереження часу та грошей тощо.

Зараз більшість комерційних та фінансових послуг надається через інтернет, що робить користувачів більш вразливими до викрадання особистої інформації та

фішингу. Фішинг передбачає отримання користувачем листа з посиланням на зловмисний веб-сайт, який призначений для збору інформації та персональних даних користувача. Це створює значні збитки для фінансових та кредитних установ.

Як правило, для того, щоб залучити користувачів на фальшивий сайт, шахраї роблять поштове розсилання електронних повідомлень, які виглядають так, ніби листи надіслані саме з банку чи іншої фінансової організації, тобто використовується логотип організації, його стиль листа, оформлення та навіть посилання у фішинг-повідомленнях схожі на реальну адресу банку в інтернеті. Крім того, повідомлення може містити ваше ім'я, ніби воно дійсно адресоване вам особисто.

У листах шахраїв зазвичай наводиться правдоподібна причина, яка вимагає введення вами на сайті «банку» своїх даних. Зловмисник, який виступає від імені банку або іншого відомого сервісу (наприклад, PayPal або Facebook), вимагає від вас ввести конфіденційні дані нібито з метою перевірки та оновлення інформації про вчений запис. Інший варіант: зловмисник повідомляє, що від імені вашого облікового запису була помічена підозріла активність, і ви повинні «довести», що є власником облікового запису.

Таким чином, атакуючий закидає «приманку» у величезне море Інтернет-користувачів, отримує особисту інформацію, добровільно (у більшості випадків) передану користувачем, і використовує її в зловмисних цілях: чи то крадіжка особистих даних, шахрайство з кредитними картками і т.д.

Існує кілька видів фішингу:

1. Електронна пошта (Email) фішинг
2. Сайт-підробка
3. Соціальний фішинг
4. Риболовля в мережі
5. Clone-phishing
6. Whaling
7. SMS-фішинг
8. Vishing

Головною метою фішингових атак є здобуття конфіденційної інформації, такої як паролі, номери кредитних карток, особисті дані, доступ до банківських рахунків та іншої чутливої інформації. Злочинці можуть використовувати отриману інформацію для власних користей, таких як використання банківських рахунків для здійснення несанкціонованих транзакцій, крадіжка особистості, розсилка спаму та інші злочинні дії.

Нейролінгвістичні техніки (НЛП) – це набір психотерапевтичних методів, що використовують мову та поведінку для досягнення змін у психіці та поведінці людини. Ці техніки ґрунтуються на взаємозв'язку між мовою, поведінкою та психологічними процесами в мозку.

Нейролінгвістичне програмування – це спосіб (або навіть мова) опису суб'єктивного досвіду людини, її розумових, поведінкових та комунікативних патернів. НЛП допомагає зрозуміти, як сприймають світ навколо, як вони спілкуються друг з одним, описує стратегії поведінки.

Висновок. Нейролінгвістичні техніки можуть бути використані для створення заголовків фішингових повідомлень, що мають на меті обману людей і викрадення їх особистої інформації або грошей. Однак, зловмисники не залежать виключно від нейролінгвістичних технік. Вони також використовують і інші методи маніпулювання, такі як використання логотипів відомих компаній, емоційних звернень та інші. Аналіз фішингових повідомлень є важливим елементом боротьби з кіберзлочинністю. Фішинг-атаки є одними з найпоширеніших видів кібератак, що спрямовані на отримання конфіденційної інформації, такої як паролі, номери кредитних карток та інші особисті дані. В цілому, аналіз фішингових повідомлень є важливим елементом кібербезпеки, який допомагає зменшити ризики втрати конфіденційної інформації та запобігти фінансовим втратам.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бахрушин В.Є. Методи аналізу даних : навчальний посібник для студентів /. В.Є. Бахрушин. – Запоріжжя : КПУ, 2011. – 268 с.

2. Войтович О. П., Ювковецький О. С. Класифікація вразливостей Webресурсів [Електронний ресурс] / О. П. Войтович, О. С. Ювковецький. – Режим доступу: <http://itce.pu.if.ua/files/topics/VoytovychYuvkovetskyi.pdf>
3. Литвинов В. В. Петрі-об'єктна модель системи управління розподіленими обчислювальними ресурсами / В. В. Литвинов, І. В. Стеценко // Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції „Інформаційні технології в освіті, науці і техніці»(ІТОНТ2012): Черкаси, 25-27 квітня 2012р. – У 2 т. – Черкаси: ЧДТУ, 2012. – Т.1. – С.33-34.
4. Моделювання та аналіз безпеки розподілених інформаційних систем : М74 навч. посіб. [для студ. спец. 121 «Інженерія програмного забезпечення»] / В. В. Литвинов, В. В. Казимир, І. В. Стеценко та ін. – Чернігів: Чернігів. нац. технол. ун-т, 2016. – 254 с.
5. НД ТЗІ 1.4-001-2000 «Типове положення про службу захисту інформації в автоматизованій системі»
6. НД ТЗІ 2.5-004-99 «Критерії оцінки захищеності інформації в комп'ютерних системах від несанкціонованого доступу»
7. НД ТЗІ 3.7-001-99 «Методичні вказівки щодо розробки технічного завдання на створення комплексної системи захисту інформації в автоматизованій системі»
8. НД ТЗІ 3.7-003-05 «Порядок проведення робіт із створення комплексної системи захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційній системі»
9. Петрі - об'єктна модель поширення кібератак в РІС. Стеценко І. В. – С 4. [Електронний ресурс], режим доступу – <http://simulation.su/uploads/files/default/2018-litvinov-stecenko.pdf>.

Dovha M.

NEURO-LINGUISTIC TECHNIQUES IN THE HEADERS OF PHISHING MESSAGES

The article is devoted to the study of the use of neuro-linguistic techniques in the headers of phishing messages. The paper analyzed phishing messages, their structure and lexical and grammatical features. The influence of neuro-linguistic techniques on the effectiveness of phishing messages and their recognition by users was also analyzed.

Key words: phishing messages; phishing; neuro-linguistic techniques; cyber attacks.

УДК 821 (73) (075.8)

КОНЦЕПТОСФЕРА ДЕТЕКТИВУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ОБ'ЄКТИВАЦІЇ У ТВОРЧОСТІ АГАТИ КРІСТІ

Драгомірова Аніта Владиславівна

бакалаврант спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

Україна, м. Миколаїв

dragomirrova@gmail.com

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент О. М. Данильчук

Робота присвячена створенню електронного посібника, питанню концепту та концептосфери детективного жанру на прикладі творчості Агати Крісті. У статті приділяється особлива увага виявленню об'єктивації концептів Агати Крісті в романі «Вбивство у «Східному експресі»» та новелі «Убивство італійського аристократа». Розкривається тема концептосфери у творчості письменниці, підкреслюються частотні концепти CRIME/(ЗЛОЧИН), MYSTERY/(ТАЄМНИЦЯ), MURDER/(ВБИВСТВО).

Ключові слова: електронний посібник, веб-сайт, лінгвістика, лінгвокультурологія, концепт, концептосфера, Агата Крісті, детектив.

В умовах дистанційного навчання важливим питанням є організація освітніх матеріалів, створених відповідно до потреб студентів отримувати знання і самостійно опрацьовувати інформацію. У статті йдеться про електронний посібник, призначений оптимізувати навчальний процес, на тему «Концептосфера детективу та особливості його об'єктивації у творчості Агати Крісті» в рамках курсів «Лінгвокультурології» та «Історії зарубіжної літератури» для студентів прикладної лінгвістики. Відповідно розглядається авторська концептосфера детективного жанру, приділяється особлива увага частотним концептам у творчості письменниці CRIME(ЗЛОЧИН), MYSTERY(ТАЄМНИЦЯ), MURDER(ВБИВСТВО) та їх об'єктивації.

Електронний посібник має прикладне значення і дозволяє студентам підвищити ефективність індивідуального опрацювання навчальних матеріалів. За своєю структурою видання складається з теоретичної і практичної частин, що містять стислий виклад інформації й охоплюють велике коло питань, довідкову частину й тести для перевірки знань. Запропонований електронний посібник призначений

суттєво оптимізувати навчальний процес і допомогти студентам у самостійному засвоєнні знань щодо творчості Агати Крісті, розкриваючи досліджені нами теми концепту й концептосфери в таких її роботах, як роман «Вбивство у «Східному експресі»» та новела «Убивство італійського аристократа».

Концепт як лінгвістичне поняття існує з першої половини минулого століття і досліджується в багатьох напрямках різними вченими, що створює велику кількість підходів до визначення терміну та його властивостей. Вперше поняття «концепт» розглядається у лінгвістиці в 1928 році у статті «Концепт і слово» мовознавцем С. А. Аскольдовим-Алексєєвим, котрий визначає його як мисленнєве утворення, що замінює в процесі думки невизначену множину предметів одного й того ж роду [1, с. 31].

Згодом власним дослідженням концепту активно займається Д. С. Лихачов і називає його функцією заміщення, коли концепт виникає в людській свідомості одночасно як натяк на потенційні значення слова і як певна реакція на минулий мовний досвід особистості [5, с. 149]. Автор пише, що слово, його значення і концепти цих значень існують у певній людській «ідеосфері», де кожна людина має власний, унікальний культурний досвід, знання та навички, котрі в сукупності визначають багатство значень слова та їхніх концептів, або ж їхню однозначність та бідність. Таким чином, він вводить термін концептосфери, зазначаючи, що культурний особистісний досвід визначає концептосферу словникового запасу. Багатство класового, професійного, національного, сімейного досвіду людини відповідно визначає багатство концепту, тоді як сукупність потенцій словникового запасу окремої людини і мови в цілому можемо називати концептосферами. Культура ж нації, виражена в літературі, науці, образотворчому мистецтві, утворює концептосферу національної мови [5, с. 151-153].

Концепт стає одним із базових понять лінгвокультурології з початку її активного розвитку як самостійної науки. Концепт відіграє роль основи для вивчення взаємозв'язку мови та культури, дозволяє описувати й аналізувати особливості мислення, культури і суспільства, відображених у мові. Дослідження концептів у лінгвокультурології дає можливість зрозуміти вплив культурних і соціальних

факторів на мову, і навпаки, вплив мови на утворення культурних стереотипів, що обумовлює актуальність вивчення концептів багатьма вченими.

Важливість культурного концепту як центральної категорії лінгвокультурології також підкреслюється В. І. Карасиком, що визначає його як психічне утворення, що складається з образного, ціннісного й понятійного елементів, де система концептів відповідно складає концептосферу мови. Дослідник зупиняється на тому, що лінгвокультурний та лінгвокогнітивний підходи до вивчення та розуміння концепту є взаємодоповнюючими: обидва напрямки розглядають концепт у послідовності від індивідуальної свідомості до культури і навпаки. Через концепт у свідомості людини пролягає шлях до концептосфери соціуму і, врешті-решт, культури, а концепт як одиниця культури виступає в ролі фіксації колективного досвіду, що згодом передається індивіду. [3, с. 97; 187]

В. А. Маслова у своїх роботах із лінгвокультурології вказує на те, що насущною проблемою є вивчення ключових концептів культури, що займають важливе місце в колективній мовній свідомості, у той час як саме визнання слова культурним концептом потребує від нього бути частотним, загальноживаним і бути в складі фразеологізмів, прислів'їв, приказок. «Ключові концепти культури – це обумовлені нею ядерні одиниці картини світу, що мають екзистенційну значимість як для окремої мовної особистості, так і для лінгвокультурного суспільства в цілому. До ключових концептів культури відносяться такі абстрактні імена, як воля, доля, совість, свобода, батьківщина, гріх, закон та інші», – пише дослідниця [6, с. 50; 69].

Разом із цим, автор активно висвітлює питання концептів та концептосфери у власних матеріалах із когнітивної лінгвістики. Концептосфера, як визначає Маслова, являє собою сукупність концептів, що разом утворюють світосприйняття носія мови, тоді як концепти класифікуються на різних підставах, формуючи відповідні концептосфери, наприклад, індивідуальні, загальнолюдські, національні тощо. Дослідниця пише, що структура концептосфери має ядро – структуру важливого концепту, приядерну зону – лексичні репрезентації концепту, а також периферію – асоціативно-образні репрезентації, де ядро і приядерна зона здебільшого

відображають універсальні знання та загальнонаціональні, а периферія репрезентує індивідуальні [7, с. 17; 38].

Згідно з цим, сьогодні концепт і концептосфера об'єктивно називаються базовими поняттями лінгвістики, дослідження та опис котрих дає можливість отримувати достовірну інформацію про універсальні, ідеоетнічні риси світогляду народу, аналізувати систему людських знань про світ, що відображатимуть його досвід на мовному і домовному рівнях [7; с. 18]. Відповідно останніми десятиліттями розгляданням концептосфери і концептів займається багато дослідників, зокрема вищезазначені В. І. Карасик, В. А. Маслова, а також О. О. Селіванова, О. Д. Мельничук, Е. С. Кубрякова, С. А. Жаботинська та інші.

Оскільки основною метою статті є оптимізація навчального процесу за допомогою створення електронного посібника, першочерговим предметом дослідження в ньому є концепт, глибоке вивчення котрого можливе на базі літератури, що дає можливість аналізувати детектив через творчість Агати Крісті, розглядати концептосферу жанру і безпосередньо його відображення в роботах письменниці, найбільш частотні концепти та здійснення їх об'єктивації. Художній концепт як термін вводиться Аскольдовим і описується як базова одиниця авторської індивідуальної свідомості, де відображає світогляд письменника. Дослідник пише, що художні концепти вирізняються своєю психологічною складністю, що обумовлено наявністю в художньому концепті одночасного поєднання чітких як понять, уявлень, так і почуттів, емоцій, волі [1, с. 37-38].

Жанр детективу набув активного розвитку з початку XX століття і став одним із найбільш популярних жанрів, у словнику В. Руднева він відзначається як специфічний жанр масової культури, а аудиторією детектива за умовчуванням вважається освічена публіка, здатна самотійно аналізувати твір і насолоджуватися грою розуму. Термін «детектив» активно використовується в літературознавстві, хоча довгий час вважалося, що його специфіка недостатньо вивчена, тим не менш існує багато робіт, сфокусованих на дослідженні детективного жанру, зокрема Г. К. Честерстона, Дж. Кавелті, Х. Л. Борхеса, Г. А. Анджапарідзе, Т. Кестхеї та інших.

Провісником детективного жанру прийнято вважати Е. По, котрий намітив ознаки та структуру жанру, використовуючи у своїх новелах містику поруч із аналітичною думкою, тоді як у подальшому розвиток жанру протікав з акцентом на англійську та французьку письменницьку традицію і кожний письменник, що створював детективи, розвивав та моделював жанр у залежності від власного світогляду.

Класиками детективного жанру XIX та XX ст. визнаються К. Дойл, Ж. Сіменон, Р. Ченлдер, Р. Бернард, А. Крісті та інші. Англійський детектив за традицією передбачає наявність інтриги, загадки, детальний опис простору злочину, легке знування над поліцією, коли розслідуванням займається приватна особа. Детектив входить до списку тих жанрів, де обов'язково присутні певні складові: таємниця, злочин, власне злочинець, слідчий, що аналітично мислить тощо. Автор надає приклад відокремлення жанрових особливостей М. Вольського, що допомагають читачу визначати детектив серед інших жанрів: заглибленість у звичний побут, стереотипна поведінка героїв, наслідування правил сюжету – «законів детективу», відсутність випадкових помилок [2, с. 462-466].

У нашому дослідженні увага зосереджується не на літературному аспекті вивчення класичного детективу Агати Крісті як однієї з найяскравіших представниць провідного жанру, натомість метою є аналіз безпосередньо концептосфери та концептів із точки зору лінгвістики та лінгвокультурології. Особливості детективу, що забезпечили йому розповсюдженість по всьому світові й привабили велику кількість читачів, викликають науковий інтерес лінгвістів до різних параметрів детективного тексту. Тим не менш у такому аспекті твори детективного жанру майже не розглядалися, що обумовлює актуальність їх дослідження на прикладі творчості Агати Крісті зокрема для підвищення рівня знань студентів та ефективності навчання.

За статистикою ЮНЕСКО Агата Крісті входить до першої десятки авторів, котрі перекладаються найбільше у світі, її називають «некоронованою королевою детективу», за підрахунками кінця XX століття на руках у людей знаходиться близько десяти мільйонів копій її книжок. Становлення письменниці почало відбуватися, за її словами, з бажання наслідувати сестру, твори котрої вже публікувалися в журналах, –

так, Крісті дебютувала в 1920 році з твором «Таємнича пригода в Стайлзі», представивши свого знаменитого персонажа Еркюля Пуаро, і наразі існує більше вісімдесяти написаних творів, написаною письменницею, що значно вплинула на формування позитивного ставлення читачів і багатьох дослідників до детективу: «...до своєї роботи вона ставилася з вимогливістю, тим самим зробивши жанр доволі пристойним» [4, с. 73].

Г. А. Анджапарідзе пише, що детектив класично представлений як «найбільш канонічний, затиснутий рамками умовностей та правил вид літератури». Структура детективного твору не змінюється і тим самим формує безпосередньо концептосферу жанру: злочин – розслідування – розгадка; або ж злочин – таємниця – розслідування – розгадка – покарання. Основні концепти детективу відображають його ж структуру, тоді як автор вкладає у твір власне світовідчуття, що певним чином віддзеркалюється через концепти в тексті і складає індивідуальну, унікальну концептосферу творчості письменника. З іншого боку, Г. А. Анджапарідзе погоджується з думкою Т. Кестхеї про те, що детектив потребує «оригінальності як ціннісної категорії» і автор детективу має дотримуватися канону, але при цьому перед ним постає задача бути оригінальним, тобто використовувати незвичні сюжетні ходи [4, с. 8]. Як представниця класичного англійського детективу, Агата Крісті, можна сказати, не тільки дотримується основної структури сюжету, а й закріплює її, разом із тим вважається, що у творах письменниці, як правило, зберігається новизна ідей. У них відображається і національна культура Англії, і особистісний культурний досвід письменниці, унікальне сприйняття детективного жанру і його репрезентація у творах через використання властивих детективу концептів, особливості об'єктивації котрих формують цілісну концептосферу творчості Агати Крісті. В якості найбільш частотних концептів, керуючись матеріалами творів письменниці «Вбивство у «Східному експресі»» та «Убивство італійського аристократа», виділяємо для розгляду концепти CRIME, MYSTERY, MURDER.

Об'єктивація розумової діяльності відбувається через мову шляхом вербалізації, тоді для дослідження концептів у творах Агати Крісті необхідно звернути увагу на лексичні засоби, за допомогою яких відбувається об'єктивізація

найчастотніших концептів. Можемо вважати, що цей підхід дає можливість розглянути, яким чином основні концепти детективу доставляються в текст і на базі яких засобів утворюють авторську концептосферу.

У детективних романах Агати Крісті концепт CRIME об'єктивується через різні лексичні засоби, особливо пов'язані з ним слова, що також можна вважати одними з найбільш уживаних концептів у творах письменниці, що обумовлено тим, як сукупність цих концептів формує і підтримує основну структуру сюжету і елементи детективного роману. Розглянемо концепт CRIME на прикладах із творів «Вбивство у «Східному експресі»» і «Убивство італійського аристократа». Основними засобами об'єктивації можемо вважати слова *crime* (злочин), *murder* (вбивство), *suspect* (підозрюваний), *alibi* (алібі), *evidence* (свідчення), *investigation* (розслідування), *clue* (доказ).

Crime вживається в тексті як основний засіб, що позначає і відображає аналізований концепт: «*Naturally, a lot of people thought that the **crime** was a political one, and was being deliberately hushed up.*»; *suspect* акцентує увагу на особах, що потенційно причетні до вбивства: «*'Me, I **suspect** everybody till the last minute,' he said.*»; за допомогою лексичного засобу *evidence* автор вказує на свідчення, зокрема учасників подій, що допомагають висвітлити події злочину: «*Poirot shook his head. 'No, that is not true. We are more advanced. We know certain things. We have heard the **evidence** of the passengers.*»; слово *alibi* в тексті зосереджує увагу на аргументах підозрюваних, що допомагають довести їм свою непричетність до злочину: «*...In fact, it is exactly as we thought, with the difference that Ratchett was killed about half an hour earlier and the watch put on to a quarter past one to create an **alibi**.*»; репрезентує в тексті концепт CRIME лексичний засіб *clue*, вказуючи на матеріали, факти, що дозволяють встановити факт скоєння злочину та дати новий напрямок розслідуванню: «*'There was no pipe in any of his pockets, and no tobacco or tobacco pouch.' 'Then it is a **clue**.*»; *investigation* у тексті означає розслідування як процес розкриття справи і знаходження винного в злочині: «*'You comprehend what I am about to ask of you. I know your powers. Take command of this **investigation**!'*»

Особливу увагу слід приділити тому, як концепт CRIME виражено Агатою Крісті через фрази, що розкривають її бачення концепту і його значення в структурі детективних романів письменниці: *committed crime* («If **the crime was committed**...»); *the time of the crime, the hour of the crime* («That seems to give us **the time of the crime** very exactly», «This gives us **the hour of the crime**.»); *solution of the crime* («There are two possible **solutions of the crime**», «There is another possible **solution of the crime**.»); *scientific crime* («It was clearly not **scientific crime**.»); *scene of the crime* («The hands of the watch pointed to 1.15 – the exact time when the intruder actually left **the scene of the crime**.»); *to assist in a crime* («He was a decent man who had been many years in the employ of the company – not the kind of man who could be bribed to **assist in a crime**.»); *to be suspected of the crime* («Hardman's evidence was necessary in case some outsider should be **suspected of the crime** and be unable to prove an alibi.»); *to be accused of the crime* («...then, as you express it, the wind rose in him – he was afraid of **being accused of the crime**, and he spoke pretending to be Ratchett.») – можемо також зазначити, що концепт розкривається й через вираз «the wind rose in him», скоріш за все використаний як ідіома, що має значення «to be frightened», тобто говорить про переляк.

Однією з основних рис концепту CRIME в досліджених творах Агати Крісті можемо виділити його об'єктивацію шляхом використання такого лексичного художнього засобу, як епітети, котрий демонструє сприйняття письменницею концепту злочину, її спосіб відображення його в текстах: «I have the little idea, my friend, that this is a crime very **carefully planned and staged**», «It is a **far-sighted, long-headed crime**», «You must, both of you, get rid of your obsession that this is an **unpremeditated and sudden crime**», «It was an **abominable crime**».

Концепт MURDER у досліджених творах Агати Крісті об'єктивується такими лексичними засобами: *murder*(вбивство) як основне слово, ядро концепту, що використовується в тексті для його означення: «'What I've got to tell you is just this. There was a **murder** on the train last night, and the murdered was right there in my compartment!'»; *kill*(вбити) більш загальний термін, що також вживається для опису вбивства: «'Did a woman **kill** him, and did she deliberately drop a pipe-cleaner to make it

*look like a man's work?'»; stab(вдарити ножем), poison(отруїти) акцентують увагу читача на тому, яким чином або яким знаряддям було здійснено вбивство: «... 'I will make this look like a woman's crime. I will **stab** my enemy an unnecessary number of times, making some of the blows feeble and ineffective, and I will drop this handkerchief where no one can miss it'?»; «'You suspect **poison**?' I breathed.»; body(тіло) використовується для означення того факту, що відбулося вбивство і була знайдена жертва: «The police surgeon had made his examination of the **body**, and it was now lying on the couch.»*

Цікаво звернути увагу на об'єктивацію досліджуваного концепту через використання Агатою Крісті фраз, що часто вживаються відносно вбивства: *committed murder* («A **murder** has been **committed**.»); *the time of the murder* («Nobody had seen the two men leave, but **the time of the murder** was fixed clearly enough at 8:47.2»); *arrested, charged with the murder* («Signor Ascanio was **arrested and charged with the murder** of Count Foscatini.»); *to be tried for murder* («A man cannot **be tried twice for murder**, Hastings.»); *murder case* («Do you think that a girl who had been detained in connection with a **murder case**...»); *the reason for the murder* («**The reason for the murder** lies in the past – in that tragedy which broke up your home and saddened your young life.»)

Письменниця також вдається до використання ідіом для розкриття концепту MURDER: «To begin with, a **murder** – that in itself is a calamity **of the first water**», де вбивство описує ідіома «*of the first water*», що, за словником Longman Dictionary, має значення «of the highest quality», тобто найвищої якості, вищого рангу, і одночасно є застарілим виразом, котрі також властиві мові Агати Крісті.

Концепт MYSTERY текстах детективів Агати Крісті об'єктивується за допомогою різних лексичних засобів, тож розглянемо деякі з них на прикладах із творів. У першу чергу репрезентують концепт у тексті пов'язані з ним слова та синоніми: *mystery* («Instead – you solve the **mystery**!»; *puzzle* («No, that solution of the **puzzle** is too easy.»); *case* («That is the only way to conduct this **case**.»); *clue* («One cannot complain of having no **clues** in this case. There are **clues** in abundance.»). Аналогічно концепт підкреслюється дієсловами і фразами, що пов'язані з розкриттям таємниці («Will he **solve this mystery**?»), («Without a doubt, that is the **solution of the mystery**.»), а також ідіомами («I am determined to get to the bottom of this mystery»), котра означає,

як указано в словникові Cambridge Dictionary, «to discover the truth about something», тобто дізнатися правду про щось.

За підсумками аналізу детективних творів Агати Крісті «Вбивство у «Східному експресі» та «Убивство італійського аристократа», зокрема особливостей авторської об'єктивації найбільш уживаних у роботах письменниці концептів можна зробити висновок, що авторська концептосфера детективу виражається й підкреслюється різними лексичними засобами, що вербалізують, окреслюють наявні концепти CRIME, MURDER, MYSTERY й унікальну концептосферу в цілому. Т. Кестхеї пише у своїх дослідженнях про те, що зміст якісного детективу не вичерпується лише таємницею особистості злочинця та сутності скоєного, проте важливу роль відіграє такий аспект, який дослідник називає «фоном», і наводить приклад щодо творчості Агати Крісті, безсмертна привабливість детективних романів котрої обумовлена «влучним і сухуватим «фоном», що віддзеркалює епоху, соціальний початок, відображає ностальгію письменниці за «доброю старою Англією»» [4, с. 12]. Творам Агати Крісті властиво багато лексичних художніх засобів: архаїзми, що виражають зображену в текстах епоху, терміни, що зазвичай демонструють елементи кримінальної справи або носять назви отруйних речовин, іронія, порівняння та епітети, метафори, які в сукупності відображають картину світу автора, її культурний, національний, життєвий досвід, індивідуальний підхід письменниці до детективного жанру та віддзеркалення його особливостей у своїх творах.

Підсумовуючи вищесказане, можемо зробити висновок, що дослідження концептосфери та концептів на прикладі творів Агати Крісті дає можливість, по-перше, проаналізувати підходи лінгвістів до визначення понять «концепту» та «концептосфери» з точки зору лінгвістичного аспекту, а саме лінгвокультурного та лінгвокогнітивного; по-друге, розглянути особливості детективу, властивих йому основних концептів, визначити засоби їх відображення та об'єктивізації в романах Агати Крісті для описання властивої творчості письменниці концептосфери. Дослідження дає можливість проаналізувати й систематизувати підходи інших дослідників і сформулювати власні висновки щодо понять концептів, концептосфери,

перш за все на прикладі робіт письменниці, з метою створення якісних матеріалів на базі електронного посібника для студентів прикладної лінгвістики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аскольдов-Алексеев С. А. Концепт и слово // Русская речь. Новая серия. Вып. 2. Л., 1928. С. 28-44.
2. Бовсунівська Т. В. Теорія літературних жанрів: Жанрова парадигма сучасного зарубіжного роману: Підручник. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. 519 с.
3. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград: Перемена, 2002.
4. Кестхейи Т. Анатомия детектива. Будапешт: Корвина, 1989. 262 с.
5. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка // Русская словесность: От теории словесности к структуре текста: Антология. М., 1997.
6. Маслова В. А. Лингвокультурология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2001. 208 с.
7. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика: учеб. пособие. Минск: ТетраСистемс, 2004. 256 с.

THE CONCEPTOSPHERE OF DETECTIVE FICTION AND DISTINCTIVE FEATURES OF ITS OBJECTIFICATION IN THE WORKS OF AGATHA CHRISTIE

The paper is dedicated to creating an electronic manual and exploring the concept and conceptosphere of the detective genre using the example of Agatha Christie's works. The focus is on identifying the objectification of Agatha Christie's concepts in the novels «Murder on the Orient Express» and the short story «The Adventure of the Italian Nobleman». The theme of conceptosphere in the writer's works is revealed, emphasizing the most frequent concepts: CRIME, MYSTERY, MURDER.

Keywords: *electronic manual, web-site, linguistics, linguoculturology, concept, conceptosphere, Agatha Christie, detective.*

УДК 81`33

ПРОГНОСТИЧНИЙ АНАЛІЗ У МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКОМОВНИМ СТУДЕНТАМ

Зродніков Іван Костянтинович

Студент спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

Україна, м. Миколаїв

ivan.zrodnikov@gmail.com

Науковий керівник – доктор філологічних наук, професор О. А. Дубова

У роботі розглядаються відмінні від української фонетичні особливості англійської, німецької та французької мов. Автор також наводить приклади вправ, які покликані допомогти носіям української мови краще зрозуміти фонетичні особливості згаданих мов.

Ключові слова: лінгвістика; педагогіка; методика; викладання іноземних мов.

У сучасному світі вивчення іноземних мов набуває все більшого значення. Саме тому важливо розуміти, в яких аспектах іноземні мови схожі на рідну, а в яких вони відрізняються. Це у свою чергу допоможе визначити, які мовні аспекти достатньо просто визначити як такі, що співпадають з рідною мовою, а на які варто звернути особливу увагу, можливо навіть виділити додатковий час на їх засвоєння.

Мета дослідження полягає у визначенні методичних особливостей вивчення фонетики іноземної мови українськомовними студентами.

Я визначаю список методів та приклади вправ, які можна використовувати під час навчання дітей іноземної вимови. Для досягнення цього, мною будуть розв'язані такі **завдання**: 1) визначити фонетичні особливості української мови як рідної, 2) визначити фонетичні особливості досліджуваних іноземних мов; 3) порівнявши визначені особливості, визначити, які з них є ідентичними або схожими; 4) перерахувати навички, які необхідно засвоїти під час вивчення іноземної вимови.

Вивчення фонетики є не менш важливим під час вивчення іноземної мови, ніж вивчення граматики, оскільки певні звуки мають смислорозрізнявальну функцію. Так, наприклад, вкрай важливо засвоїти різницю у вимові англійських слів *sing* та

thing, щоб адекватно сприймати звукові англійські тексти і бути адекватно сприйнятим, розмовляючи англійською мовою.

Так, наприклад, С. Ю. Ніколаєва зазначає, що деякі компоненти мовленнєвої взаємодії, такі як усне мовлення та читання вголос, неможливо опанувати «без стійких слухо-вимовних та ритміко-інтонаційних навичок». Аби виробити ці навички, необхідна, безумовно, постійна мовленнєва практика. Але в першу чергу вкрай важливо визначити, на які елементи варто звертати особливу увагу, тобто які елементи є нетиповими для фонетичної системи рідної мови.

Основним елементом фонетико-фонематичного рівня мови є фонема. В. Д. Аракін у своїй праці виділяє дві основні її функції: конститутивну та дистинктивну. Під конститутивною функцією він розуміє роль фонем як твірного елемента для елементів вищих рівнів. Дистинктивною ж названа функція розрізнення слів за різним складом фонем у плані вираження цих слів.

Виділяти звуки, притаманні одній мові та не притаманні іншій, вкрай важливо, оскільки навіть у споріднених мовах є звуки, властиві одній мові та не властиві іншій. Так, наприклад, Л. Б. Наконечна зазначає, що польські носові голосні не мають відповідників в українській мові, натомість українського глоткового (фарингального) звука [ɣ] немає в жодній іншій слов'янській мові. Якщо ж говорити про мови, які належать до іншої мовної групи, то їхня фонетична система відрізнятиметься кардинально. Відтак, українська матиме набагато більше спільних фонетичних особливостей з чеською, сербською та польською мовами, ніж з англійською чи німецькою. Останні в свою чергу абсолютно не схожі за своїми фонетичними особливостями з французькою. Такі відмінності вбачаються в тому, що незважаючи на спільну прамову, кожна з зазначених мов пройшла великий шлях, зазнавши при цьому багатьох змін. Більше того: французька мова має своїм давнім предком вульгарну латину. Таку назву цій мові давали самі римляни. Однак, на відміну від сучасного значення слова «вульгарний», тоді латинське слово *vulgaris* означало просто «загальний», «звичайний».

Л. Б. Наконечна, посилаючись на роботи Ю. О. Карпенка, визначає поняття «звук мовлення» так: «Звук мовлення – найменша, неподільна частина мовного

поток; коливання пружного середовища (повітря), яке утворюється апаратом мовлення людини і сприймається її апаратом слуху». Відділення звуків мовлення від звуків є надзвичайно важливим, оскільки звук – це фізичне явище, яке сприймається апаратом слуху людини і яке може й конкретного значення. Натомість, кожен звук мовлення має певну смислову функцію.

Як зазначає Л. Б. Наконечна, «вивчення звуків мови є різнобічним», а відтак вона виділяє такі аспекти їх дослідження: фізико-акустичний; анатомо-фізіологічний, або артикуляційний та лінгвістичний, або функціональний. З фізичної точки зору звуки мовлення мають ті ж характеристики, що й інші звуки. Лінгвістичний компонент виділяється Наконечною як головний у вивченні звуків, оскільки саме він відповідає за смислорозрізняльну функцію мовних звуків.

На мою думку, найважливішим аспектом під час вивчення іноземної мови є артикуляційний аспект. За визначенням В. Н. Ярцевої, «Артикуляція (лат. *articulatio*, від *articulo* – розчленовую, вимовляю членороздільно) – сукупність робіт органів вимови при утворенні звуків мови».

Л. Б. Наконечна виділяє три артикуляційні фази (або етапи) вимови конкретного звука: приступ (екскурсія), тобто підготовка апарату мовлення до вимови звука; витримка (експозиція) – власне вимова звука та відступ (рекурсія) – завершення вимови звука та повернення органів мовлення у початкове положення або у стан спокою.

Зважаючи на нещодавні дослідження в галузі засвоєння дітьми мов, чим раніше дитина почне вивчати іноземну мову, тим легше їй буде її засвоїти. Річ у тім, що кожна мова має певну систему рухів мовних органів, зафіксовану в мозку носіїв, яка необхідна для вимовляння звуків цієї мови – артикуляційну базу. Відповідно, чим старшою стає людина, тим більше її мовленнєвий апарат «зафіксований» на базі мов, які людина знає і якими спілкується. Отже, з віком стає набагато складніше вивчати іноземну мову.

За підсумками виконаної роботи я дійшов висновку, що з фонетичної точки зору мови, що їх я розглядаю протягом роботи, а саме англійська, німецька та французька, попри свої відмінності від української, поділяють з нею певну кількість

фонетичних особливостей. Причому з розглянутих мов саме французька є мовою, найбільш наближеною до української.

Метод, який я використовую для порівняння мов – метод порівняння таблиць ІРА, є, на мою думку, одним з найбільш ефективних, оскільки показує фонетичний склад мови у вигляді символів, однакових для всіх мов. І хоча для носіїв української мови система запису фонем, що представлена в цих таблицях, є незвичною, оскільки використовує літери латинського алфавіту, цей метод, все ж, є простішим ніж порівняння з методом запису слова літерами мови оригіналу.

Так, наприклад, слова французької мови мають доволі багато літер у своєму записі. Однак часто трапляється, що у вимові кількість фонем є значно меншою за кількість літер у слові.

Більше того, цей спосіб може дуже просто ввести в оману. Так, у тій-таки французькій мові приголосні літери можуть бути наявними на письмі, але «німими» при вимові цього слова. Натомість в українській мові така ситуація трапляється вкрай нечасто.

Крім того, деякі фонетичні явища, притаманні іншим мовам, відсутні в українській. Так, французьке явище *liaison* відсутнє в українській мові. Саме через це виникає плутанина, коли студент, рідною мовою для якого є українська, намагається зрозуміти вимову, скажімо, диктора-француза. Оскільки останній використовує фонетичні особливості французької мови у природній для нього спосіб, а перший, якщо не встиг засвоїти принципи функціонування цих явищ у мові, яку вивчає, не може зрозуміти, яке слово має на увазі мовець. Це може бути зумовлене тим, що точки зору студента, навіть якщо він знає слова, які вимовляє диктор, останній вимовляє щось інше. Адже дійсно, різні фонеми диференціюють слова з різними лексичними значеннями, тому що власне позначають абсолютно інше слово, часом навіть неспоріднене з тим, з яким його вимову плутають.

Я вважаю, що метод, який я застосовую у прикладах вправ – використання слів та виразів з реального життя, є найбільш ефективною стратегією для вивчення іноземної мови загалом і фонетики зокрема. Адже особливість природнього засвоєння мови полягає в тому, що ми набагато краще запам'ятовуємо матеріал, а також

починаємо розуміти особливості функціонування мови, яку вивчаємо, якщо ми це робимо під час розмов або коли просто стикаємось з тим чи іншим мовним явищем в реальному житті. Натомість, якщо ми намагаємось «зазубрити» щось із підручника, то майже ніколи це не приносить задовільного результату. Ба більше, таким чином ми, зазвичай, «вбиваємо» власний інтерес до вивчення мови, а внаслідок цього замість того, щоб зрозуміти якийсь аспект, ми можемо взагалі закинути вивчення цієї мови, бо самі себе налаштуємо вороже до неї.

Також я наголошую, що важливо використовувати автентичні матеріали, особливо це стосується аудіоматеріалів. Адже наскільки би майстерними не були люди, які створюють, скажімо, диск з аудіо до певного підручника, якщо ці люди не носії мови – їм не вдасться показати всі її фонетичні особливості. Як наслідок, учні засвоюватимуть не стандартну вимову, а варіативну, яка не завжди зрозуміла носіям.

ДЖЕРЕЛА

1. Аракін В. Д. – Типология языков и проблема методического прогнозирования. – Москва «Высшая школа», 1989. – 158 с.
2. Бориско Н. Ф. Deutsch ohne Probleme! Самоучитель немецкого языка (в двух томах). Т 1. – К: ООО «ИП Логос», 2003. – 480 с.
3. Ильиш Б. А. История английского языка. – М.: Высш. школа, 1968. - 420 с.
4. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства: Підручник. – К. Видавничий центр «Академія», 2006. – 336 с. (Альма-матер)
5. Китайська мова. Базовий курс: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / М. О. Война, О. С. Воробей, О. М. Гончаренко та ін.; за ред. Н. С. Ісаєвої – Харків: Фоліо, 2016. – 368 с.: іл.
6. Крижанівська О. І. Історія української мови : Історична фонетика. Історична граматики : навч. посіб. / О. І. Крижанівська. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 248 с (Серія «Альма-матер»).
7. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.

8. Наконечна Л. Б. Сучасна українська мова: Фонетика. Орфоепія. Морфологія. Графіка. Орфографія: посібник – видання 2-е, доповнене і перероблене / Наконечна Л. Б. – Івано-Франківськ: НАІР, 2014. – 108 с.
9. Сучасна українська літературна мова. Хрестоматія з фонетики: навч. посіб. / уклад.: Н. І. Бойко, Т. Л. Хомич. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – 218 с.
10. Тарнопольський О. Б. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник / О. Б. Тарнопольський, М. Р. Кабанова. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. – 256 с.
11. Тищенко К. М. Всеслов'янськість мови українців // Український тиждень. – №39 (256) – 16-22 листопада 2012 р.
12. Языкознание. Большой энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева. – 2-е изд. – Большая Российская энциклопедия, 1998. – 685 с.: ил.
13. Kuhl K Patricia A New View of Language Acquisition [Electronic resource] / Patricia K Kuhl // Proceedings of The National Academy of Sciences. Access mode: <https://www.pnas.org/doi/full/10.1073/pnas.97.22.11850> (last access: 18.11.22)
14. Mallory J. P. In Search of the Indo-Europeans: Language, Archaeology and Myth. – Thames and Hudson, 199. – 290 p.69
15. Phonetique progressive du francais: avec 400 exercices : niveau debutant (Том 1), Lucile Charliac – Distribooks Incorporated, 2003. – 127 с.
16. <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4f/IndoEuropeanTree.svg>
17. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0_%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0#cite_note-1
18. <https://www.youtube.com/watch?v=iWDKsHm6gTA>
19. <https://www.youtube.com/watch?v=kIzFz9T5rhI>
20. <https://www.youtube.com/watch?v=Y EaSxhcns7Y>
21. <https://www.youtube.com/watch?v=iSSTv8-2358>
22. <https://www.youtube.com/watch?v=a2TWBBxwhbU>
23. <https://www.youtube.com/watch?v=VpXgMdvLUXw>
24. https://www.youtube.com/watch?v=_Z_FOtFKyfo

25. <https://www.youtube.com/watch?v=Vsds0bBm8II>
26. <https://www.statista.com/statistics/266808/the-most-spoken-languages-worldwide/>
27. <https://englishexplorations.check.uni-hamburg.de/basic-concepts-of-english-phonetics-and-pronunciation/>
28. <http://education-ua.org/ru/blogs/tema-1/1360-zistavlennya-mov-yak-sposib-yikh-vyvchennya-fonetyka>
29. <https://en.wikipedia.org/wiki/Help:IPA/English>
30. <https://en.wikipedia.org/wiki/Help:IPA/Ukrainian>
31. <https://www.youtube.com/watch?v=QxQUapA-2w4>
32. https://en.wikipedia.org/wiki/Help:IPA/Standard_German
33. <https://www.youtube.com/watch?v=VebSZrHmsI4>
34. <https://en.wikipedia.org/wiki/Help:IPA/French>
35. https://www.instagram.com/reel/Cki-9ZbIstb/?utm_source=ig_web_copy_link
36. https://fr.wikipedia.org/wiki/Accent_grave_en_fran%C3%A7ais
37. https://en.wikipedia.org/wiki/French_orthography
38. https://www.instagram.com/reel/CgwAM1KorLx/?utm_source=ig_web_copy_link
39. https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/try_1
40. https://www.instagram.com/reel/CSr1WoTIaE0/?utm_source=ig_web_copy_link
41. <https://learnenglishwithmaria.com/english-long-short-vowels/>

Zrodnikov I. K.

PROGNOSTIC ANALYSIS OF FOREIGN LANGUAGE LEARNING BY UKRAINIAN SPEAKERS

The work deals with phonetical features of English, German and French that are different to those of Ukrainian. The author also provides some example exercises that are designed to help Ukrainian speakers better understand the phonetical features of mentioned languages.

Key words: linguistics; pedagogy; method; teaching foreign languages.

УДК 821 (73) (075.8)

ЕЛЕКТРОННИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ: «ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТОСФЕРИ РОМАНУ ДЖ. КЕРУАКА «В ДОРОЗІ»

Кальвін Валерія Сергіївна

бакалавр спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

Україна, м. Миколаїв

kalvinvlria@gmail.com

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент О. М. Данільчук

У статті демонструється приклад електронного посібника для самостійної роботи студентів, де знайомить з літературою цього періоду і розкриваючи лексичні засоби, які Джек Керуак використовує у своєму романі «В дорозі» для реалізації концептосфери під впливом філософії дзен-буддизму.

Ключові слова: *концептосфера, бітництва, дзен-буддизм, електронний навчальний посібник (далі ЕНП).*

Актуальність дослідження. В наш час, коли розповсюджене онлайн-навчання, виникла необхідність створення електронного посібника, який би допоміг студенту ознайомитися з темою та перевірити свої знання. В рамках історії зарубіжної літератури та прикладної лінгвістики ми пропонуємо ЕНП для самостійної роботи студентів на тему: «Лексичні засоби вираження концептосфери Дж. Керуака «В дорозі».

Поширення дзен-буддистських догматів серед західної молоді пояснюється передусім намаганням віднайти якісь цінності, що докорінно відрізнялися б від знавсвітної пропаганди «американського стилю життя», культу грошей і сили.

У 50-ті роки дзен-буддизм був особливо популярний серед бітників. Відповідно позначився його вплив і на деяких творах письменника-бітника Джека Керуака. В романі «В дорозі» романтизування автором бітництва чи «хіпстеризму», як ще називали рух «розбитого покоління», часом стає екстатичним захопленням, майже релігійного плану.

Американський письменник Джек Керуак є представником літератури андеграунду. Письменник написав роман-маніфест бітництва «В дорозі» та увійшов до історії світової літератури як ідеолог та лідер покоління бітників. У романі автор створив портрети головних представників «розбитого покоління». Письменник має свій власний стиль спонтанної прози (sketching), виступивши як новатор в рамках не тільки американської, а й світової літератури ХХ століття. О. Swartz (Олівер Шварц) зазначає, що Дж. Керуака заслужено називають «лідером», «батьком» та «королем» бітників.

Доцільність цього дослідження зумовлена інтересом сучасного літературознавства до маргінальних явищ в історії художнього слова. Отже, релевантність дослідження визначається тим конкретним матеріалом, що ліг в основу дипломної роботи.

Новизною роботи в умовах онлайн-навчання є створення ЕНП, який фокусується на художніх засобах створення образності, характерних творам американської контркультури та біт-культури, зокрема, відсутністю їх регулярного аналізу та докладного опису.

Об'єктом дослідження у цій роботі виступають лексичні засоби прозового художнього тексту, написаного англійською мовою.

Предметом дослідження є способи художньої реалізації дзен-мотивів у романі «В дорозі» Дж. Керуака.

Метою роботи є розробка ЕНП та вивчення лексичних засобів для реалізації концептосфери у романі «В Дорозі» відомого американського письменника ХХ століття Джека Керуака.

Відповідно до мети дана робота ставить такі завдання:

- на підставі аналізу наукової та публіцистичної літератури з досліджуваної проблеми вивчити феномен виникнення біт-культури, охарактеризувати основні риси та особливості художньої літератури письменників «розбитого покоління» як виду мистецтва;
- встановити роль дзен-буддизму для сприйняття «розбитого покоління», його вплив на ідеологію біт;

- виявити та проаналізувати методи реалізації дзен-мотивів у творі Дж. Керуака «В дорозі»;

- провести короткий аналіз концептосфери твору Дж. Керуака «В дорозі».

Теоретичною базою є праці таких дослідників, як П. Мацьків, Т. Кібальнікова, Н. А. Ніколіна, Л. С. Виготський, Є. А. Торчинов, Т. Рошак та ін.

Матеріалом дослідження послужив оригінальний текст роману «В дорозі» Джека Керуака.

Основними методами дослідження в роботі є методи суцільної вибірки, порівняння, аналізу літературних джерел, присвячені проблемі узагальнення даних, опису і класифікації.

Теоретична значимість полягає у виявленні жанрової специфіки роману Джека Керуака «На дорозі».

Практична значимість дослідження полягає у складанні ЕНП, що базується на аналізі жанрової поетики з урахуванням наративної організації тексту, хронотопу і міфопоетики.

Електронний навчальний посібник (ЕНП) – це навчальний комплекс, який відповідає типовій навчальній програмі і дає можливість студенту самостійно або за допомогою викладача засвоїти навчальний курс. Для розробки ЕНП, перш за все, треба створити структуру та зміст, поставити освітню мету. У сучасному світі простіше це робити завдяки великій кількості конструкторів сайтів. Свій проєкт ЕНП я створила на базі платформи Tilda. Бо наша уява про зручний та комплексний доробок визначає можливість додавання інтерактивних завдань, які допоможуть учню проводити тестування своїх знань самостійно. У нашому продукту ми розглянемо способи художньої реалізації мотивів дзен-буддизму в романі «В дорозі» і зробимо низку основних висновків.

Американська контркультура представлена, насамперед, «розбитим поколінням», яке проіснувало з кінця 1940-х до початку 1960-х рр.. Біт-покоління об'єднало групу поетів та письменників на чолі з Джеком Керуаком, Алленом Гінзбергом і Вільямом Берроузом. Біт-культура стала реакцією на конформізм «безмовного покоління» і період 1950-х років загалом, з їх загрозою використання

ядерної зброї, політикою маккартизму, расовою сегрегацією, політичною та комерційною цензурою, філософією споживання. Рух бітів проявив себе у створенні образу героя-бродяги, індивідуаліста, бунтаря, нігіліста, що біжить від суспільства і мандрує у пошуках вільної Америки. Маніфестами руху стали автобіографічні літературні твори, що виражають ідею бунту проти обивательської свободи: романи «У дорозі» Дж. Керуака та «Оголений сніданок» В. Берроуза, а також поема А. Гінзберга «Вопль».

Також представлено рецепцією дзен-буддизму «розбитого покоління», проведено аналіз тексту роману Дж. Керуака «В дорозі» з метою виявлення засобів вираження концептосфери та встановлено способи їх художньої реалізації.

Вибір бітами дзен-буддизму можна зумовити цілим комплексом причин, проте найважливіша з них – те, що дзен сприяв відкриттю підсвідомості та наднаціональних резервів людини, внаслідок чого художній акт зумовлений не довгою виснажливою роботою, а миттєвим актом просвітлення.

Роман Дж. Керуака «В дорозі» є зосередженням більшості художніх рис, притаманних письменникам-бітам. Хронотоп роману переплітається з лейтмотивом дороги: герої не мають наміру довго перебувати в одній локації; постійний рух, як у просторі, так і на шляху до духовного просвітлення – втілення філософії бітів.

У більшості випадків інформація, пов'язана з дзен, реалізується в тексті за допомогою експліцитного методу, будь-то назва, що поєднує сакральність, одухотвореність санскриту, завзятість американського сленгу і мовні характеристики героїв, що продукують як діалог культур, так і релігійний плюралізм, вчинки та філософські міркування, а також згадки священного буддистського тексту.

Однак, Керуак не обмежується явним і відкрито вираженим введенням дзен-мотивів у структуру оповіді. Імпліцитним способом виражені мотиви, пов'язані з баченням пейзажів, зв'язком, що встановлюється між людиною і природою, і її подальшим духовним перетворенням. І, нарешті, конфлікт твору, хай і бере свій початок у романтизмі, але вирішується завдяки дзен-буддизму.

Підсумовуючи наше дослідження, слід зазначити, що Дж. Керуак досяг успіху у створенні твору, в якому кожна складова, починаючи від назви, продовжуючи

художніми деталями і закінчуючи конфліктом, тією чи іншою мірою корелює з дзен-буддизмом. І цей роман є гарним прикладом використання лексичних засобів для вираження концептосфери.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Kerouac, J. *On the Road* / J. Kerouac. – Penguin books, 2014. – 281 p.
- [2] Douglas, M. «Jazz America»: Jazz and African American Culture in Jack Kerouac's *On the Road*/ M. Douglas // Jack Kerouac's *On the Road*. Bloom's Modern Critical Interpretations/ Edited and with the Introduction by H. Bloom. – Philadelphia: Chelsea House Publishers, 2004. – P. 77 - 92.
- [3] Боженкова Р. К. Розуміння тексту як лінгвокультурологічної категорії. Харків: 2005. 180 с.
- [4] Мельничук О. С. Словник іншомовних слів. Київ: Головна редакція української радянської енциклопедії, 1977. 568 с.

Kalvin V. S.

AN ELECTRONIC GUIDE FOR STUDENTS' INDIVIDUAL WORK: «LEXICAL MEANS OF EXPRESSION OF THE CONCEPTOSPHERE J. KEROUAC'S NOVEL «ON THE ROAD»»

The graduate project demonstrates an example of an electronic guide for students' individual work, where it introduces the literature of this period and reveals the lexical means that Jack Kerouac uses in his novel «On the Road» to realize the conceptual sphere due to the influence of the philosophy of Zen Buddhism.

Key words: *sphere of concepts, Beatniks або The Beats, Zen Buddhism, electronic guide for students.*

УДК 83'323

АУТСОРСИНГ У КОПРАЙТИНГУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТЕКСТІВ ІНТЕРНЕТ-РЕКЛАМИ

Кучеренко Катерина Костянтинівна

магістрант спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

ekateriinakucherenko@gmail.com

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент О. В. Щербак

У статті розглянуто питання актуальності пропонованої наукової розвідки, що пояснюється необхідністю підвищення рівня комунікативної ефективності різномірних рекламних текстів із метою поліпшення роботи копірайтерів шляхом створення спеціальної аутсорсингової платформи, оскільки допоки такі інструменти не застосовувалися для розв'язання зазначеної проблеми. Роботу виконано на матеріалі українськомовних текстів Інтернет-реклами, які лінгвістами та медіафахівцями в аспекті комунікативної ефективності детально ще також не вивчалися.

Ключові слова: *інтернет-реклама, аутсорсинг, копірайтинг, комунікативна ефективність, текст.*

Сьогодні першорядного значення набуває питання визначення комунікативної ефективності (КЕ) рекламних текстів (РТ), оскільки методи відповідної оцінки на сьогодні мають порівняно високу вартість для рекламних і PR-агенств, конкуренція між якими впотужнюється через перенасиченість інформаційного простору рекламою.

Об'єктом роботи обрано феномен КЕ РТ, а предметом – апробування аутсорсингової платформи як інструменту для підвищення КЕ текстів Інтернет-реклами.

Джерельною базою дослідження послужили соціальні мережі Facebook та Instagram як найпопулярніші серед української молоді, за даними різноманітних соціологічних опитувань, із яких методом суцільної вибірки вилучено 135 українськомовних різнотематичних РТ, що стали фактичним матеріалом дослідження, до якого також увійшли 3780 оцінок та 1890 відповідей респондентів, залучених до процесу тестування роботи створеної нами аутсорсингової платформи.

Мета роботи – створення аутсорсингової платформи для копірайтерів як інструменту визначення та підвищення КЕ текстів Інтернет-реклами. Зазначена мета потребує розв'язання таких завдань:

- 1) визначити сутність поняття «КЕ».
- 2) обґрунтувати необхідність розроблення аутсорсингової платформи для визначення та підвищення КЕ, описати та протестувати її.

У роботі використано різні методи. Серед загальнонаукових методів прислужилися передусім методи аналізу, синтезу, узагальнення для формулювання теоретичних положень роботи. Також використаний описовий метод і метод

моделювання, метод кількісних підрахунків, функційний метод, метод Мілтон-модельної ідентифікації, метод анкетування та метод формального розроблення програмного забезпечення, а саме прийом конструктора, що застосовується в програмуванні, й дав можливість розробити аутсорсингову платформу та здійснити тестування її роботи.

Поняття «ефективність» є абстрактним іменником до слова «ефективний», що, своєю чергою, акумулює в собі два значення: 1) «який приводить до потрібних результатів, наслідків, дає найбільший ефект»; 2) «який викликає ефект» [Словник 1971, Т. 2: 492]. До певної міри аналогічну семантику має й термін комунікативної ефективності, що входить до активного лексикону копірайтерів і який О. Данайканич трактує як своєрідний показник того, «наскільки ефективно конкретне рекламне звернення передає цільовій аудиторії необхідні відомості або формує бажану для рекламодавця точку зору стосовно пропонованого чи рекламованого товару (послуги)» [Данайканич 2011: 28].

Оцінка комунікативної ефективності реклами, як наголошують А. Зоренко та К. Бадещенкова, є сумою таких складників: визначення того, як сприймається реклама (позитивно чи негативно); ступеня привернення уваги, ступеня запам'ятовуваності, ступеня переконуваності, ступеня заклику до вчинення певних дій [Зоренко & Бадещенкова 2016]. Існує чимало методів оцінювання КЕ реклами, що також поширюються й на Інтернет-РТ. Склалася традиція поділяти методи визначення КЕ на прямі та непрямі, зараховуючи до перших визначення безпосередньо впливу реклами на відвідувачів, покупців, експертів тощо, а до других – методи опитування, порівняльні та розрахункові методи [Данайканич 2011: 28].

Відзначимо, що найпопулярнішим у вітчизняних лінгвістичних наукових школах і дотепер залишається метод опитувань, насамперед методика анкетування, яку успішно вже апробували В. Різун, Ю. Шмига, О. Щербак, щоправда, використавши різні типи анкетних питань. Ми, своєю чергою, абсолютно не заперечуємо релевантність вищевказаних методів для визначення КЕ реклами, однак пропонуємо з цією метою застосувати технологію аутсорсингу, що, на нашу думку, також може прислужитися для підвищення рівня КЕ Інтернет-РТ (за необхідності).

Як переконують А. Долгві та Дж. Прос, аутсорсинг – це «одержання напівфабрикатів, готової продукції або послуг від сторонньої компанії, якщо ця діяльність традиційно здійснювалася всередині компанії» [Dolgui & Proth 2013: 24]. Варто додати, що питання доцільності застосування аутсорсингових технологій у комунікативному менеджменті, рекламній та PR-сферах ще вивчається, хоч попередні результати апробувань уже засвідчують їхній плюс-факторний ефект. Аутсорсинг уважатиметься доцільним, якщо перед агентством стоїть завдання виконати неконкурентні стратегічні та нестратегічні операції, пов'язані, наприклад, із реорганізацією самої компанії чи вдосконаленням існуючої послуги [Федотова 2019: 48]. Ми повністю погоджуємося з такими рекомендаціями, вважаючи при цьому, що для підвищення рівня KE Інтернет-РТ аутсорсинг також буде доцільним. Продемонструємо це на прикладі створення спеціальної аутсорсингової платформи, що може стати додатковим інструментом у роботі копірайтерів:

1) назва платформи – ADWork.

2) методологія створення платформи ADWork передбачає залучення конструктора, насамперед запропонованого Wix.com, що є «міжнародною хмарною платформою для створення та розвитку Інтернет-проектів, що дозволяє будувати професійні сайти та їхні мобільні версії на HTML5 з допомогою інструментів drag-and-drop» [Wikipedia];

3) структура платформи ADWork обирається лінійною (стандартною), через що з головної сторінки користувач перейде на другу сторінку, з неї – на третю тощо (див. рис. 1.1.). Лінійна структура може бути перетворена на дзеркальну без спотворення контенту.

4)

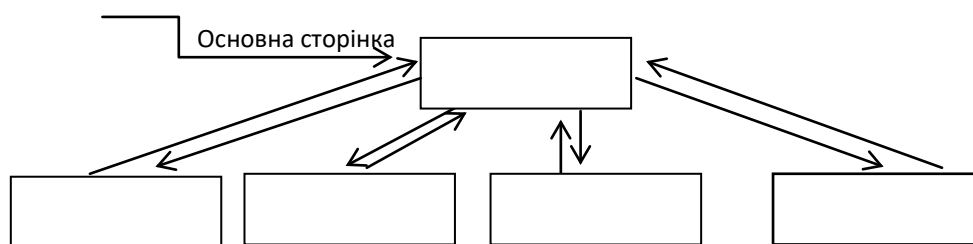

Рис. 1.1. Лінійна (стандартна) структура платформи

Перевага такій структурі надається у зв'язку з тим, що на сайті / платформі з деревоподібною структурою з головної сторінки можна потрапити на одну зі сторінок другого рівня, звідти – на одну зі сторінок третього рівня тощо. Сайт із довільною структурою є певною мірою неорганізованим, хаотичним [38];

5) дизайн платформи також має значення, адже він має відповідати сучасним тенденціям, вимогам ергономіки, рекомендаціям провідних спеціалістів у галузі. У зв'язку з цим ми вважаємо за необхідне головним кольором для фонових оформлення сайту обрано білий. Як стверджує Р. Мокшанцев, білий колір символізує чистоту [Мокшанцев 2009: 147]. Відомо, що для цього кольору характерним є «самоусунення» власної сили, тому його краще використовувати в поєднанні із синім, червоним та зеленим [Мокшанцев 2009: 147]. Ми, своєю чергою, вирішили поєднати білий фон із написами зеленого кольору, як це рекомендовано фахівцями, та написами чорного кольору, а також білими написами на фонах зеленого кольору. Під час вибору чорного кольору ми керувалися тим, що цей колір символізує витонченість» [Мокшанцев 2009: 147], а також часто асоціюється з вишуканістю, довершеністю, технологічністю [Мокшанцев 2009: 184]. Попри це, його позитивну семантику увиразнює поєднання з білим кольором, що в більшості випадків відповідає значенню фразеологізму «чорним по білому», тобто «цілком ясно, виразно, зрозуміло» [Словник 1971, Т. 1: 181].

6) функціонал платформи має охоплювати такі системи:

- реєстрація;
- пошук із ручним введенням запиту (кнопка «Пошук»);
- здійснення операцій користувачем за тематичними рубриками;
- можливість копірайтера відстежувати хід виконання операцій та автоматично отримувати статистику з використанням діаграм згорання задач Burndown chart;
- автоматичний підрахунок загальних оцінок КЕ Інтернет-РТ та оцінок у розрізі кожного питання / Інтернет-РТ;
- наявність шаблонів для проведення опитувань;
- зворотній зв'язок.

Головна сторінка платформи для користувачів матиме вигляд, як це показано на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Контент головної сторінки платформи

Відзначимо, що вигляд головної сторінки як для користувачів, так і копірайтерів є однаковим, проте контент вкладень буде різним. Коротко опишемо це.

Вкладення «**Реєстрація**» містить форму для реєстрації, розроблену з використанням додатку GoogleForms, однак у ній міститься питання, що визначає роль відвідувача платформи (див. рис. 1.3.).

Рис. 1.3. Реєстраційна форма

Якщо відвідувач реєструється як Експерт, тоді після здійснення входу йому будуть доступні лише зразки Інтернет-РТ для оцінювання та відповідні анкети. Якщо

ж відвідувач реєструється як Копірайтер, то в подальшому в усіх вкладеннях доступними для нього стануть лише функції розміщення матеріалів, завантаження анкет чи їхнього автоматичного створення, а також перегляду активності Експертів та даних кількісної обробки їхніх відповідей / оцінок.

Вкладення **«Комерційна реклама»**, **«Соціальна реклама»** та інші аналогічні вкладення на сторінці **«Пошук»** містять повні тексти відповідної тематики з дизайнерським оформленням, створені для Інтернет-реклами. Контент цих вкладень постійно оновлюється залежно від необхідності отримання оцінки КЕ певних Інтернет-РТ. Копірайтер має можливість тексти завантажувати та робити в них будь-які правки. Своєю чергою, Експерту доступна лише функція перегляду без будь-яких копіювань і внесення правок.

Вкладення **«Оцінювання»** та **«Опитування»** містять анкети для Експертів, які вони використовують для оцінювання цілих Інтернет-РТ, їхніх фрагментів з акцентом на певний рівень мовної організації РТ (фонетичний, морфемний, лексико-семантичний, граматичний), а також кореляцій між змістом РТ та його дизайнерських представленням. У цих вкладеннях матеріали подаються суцільною вибіркою без поділу РТ на тематичні групи. Копірайтер також має доступ до цих вкладень, однак на його робочій панелі з'являються лише вікна з кількісними даними у формі діаграм, оскільки оцінювальні шкали та анкети створено з підв'язкою до програми Microsoft Office Excel. Відзначимо, що після того, як Експерт здійснює оцінювання, він заробляє віртуальні бонуси у вигляді зірочок, тобто платформа має скерування на гейміфікацію, що полягає в тому, що частіше Експерт виконує оцінювальних операцій, то більше в нього зірочок. Далі він має можливість отримати сертифікат Експерта з копірайтингу, скачавши його з платформи.

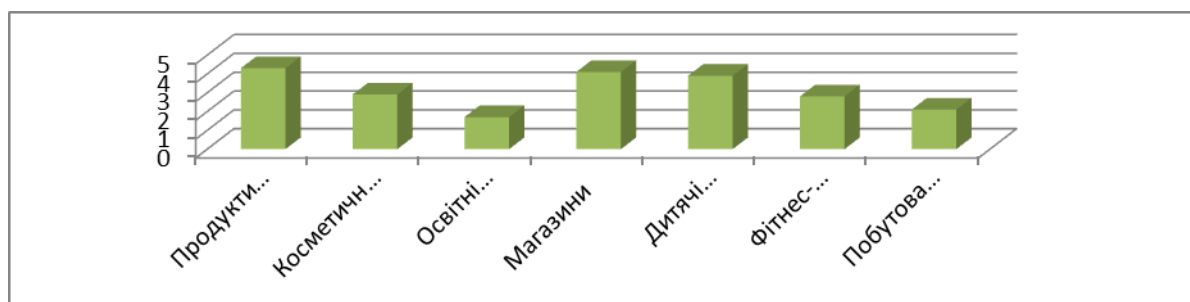
За цим же вкладенням може зайти й Копірайтер та переглянути результати оцінювання, що презентуються у вигляді діаграм.

Для тестування роботи аутсорсингової платформи ADWork ми залучили учнів закладів середньої освіти віком від 15 до 17 років (30 осіб), студентів віком від 18 до 20 років (30 осіб), викладачів віком від 25 до 30 років (30 осіб), які зареєструвалися на створеній платформі як Експерти. Відзначимо, що у відборі респондентів за віковим

критерієм ми керувалися передусім думкою Т. Ковалевської, яка «соціальну активність, мобільність, незаангажованість, свіжість сприйняття» [Ковалевська 2008: 239] приписує саме представникам юного та молодого покоління.

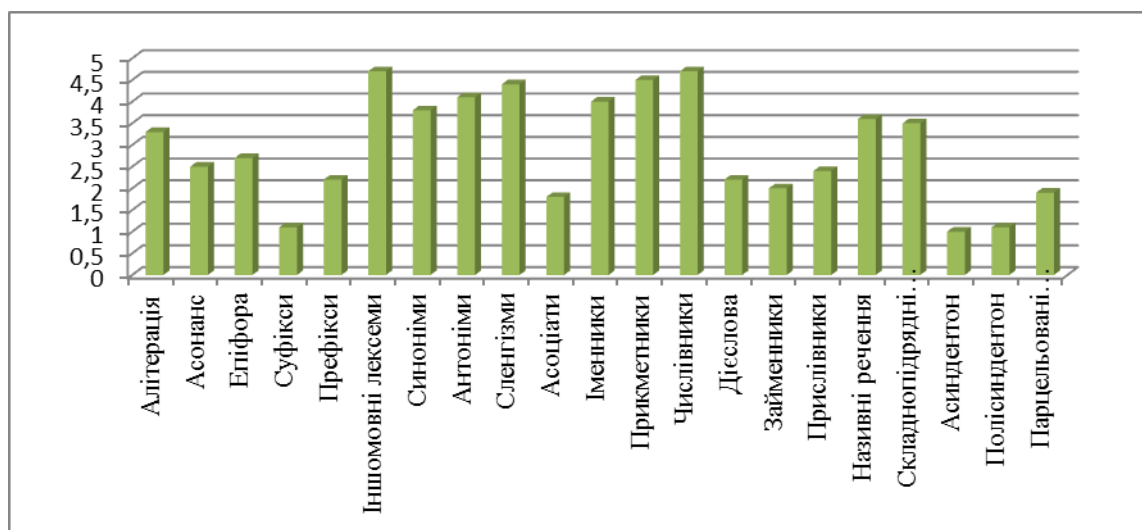
Виконуючи роль Копірайтера, ми розмістили на платформі тексти досліджуваної Інтернет-реклами, фрагменти текстів, тобто найчастотніші мовні одиниці різних рівнів з опертям на дані попередньо здійсненого нами лінгвістичного аналізу та підрахунків. Для цілих текстів та їхніх окремих фрагментів ми скористалися класичною шкалою оцінок від 1 до 5. Однак для оцінювання оформлення РТ ми розробили анкету з функцією автоматичного оброблення результатів у програмі Microsoft Office Excel. Здійснення оцінювальних операцій Експертами у вкладенні «Оціни текст» уможливило Копірайтеру отримати узагальнені дані у формі діаграми (див. діаграму 1.1.).

Діаграма 1.1. Оцінки текстів

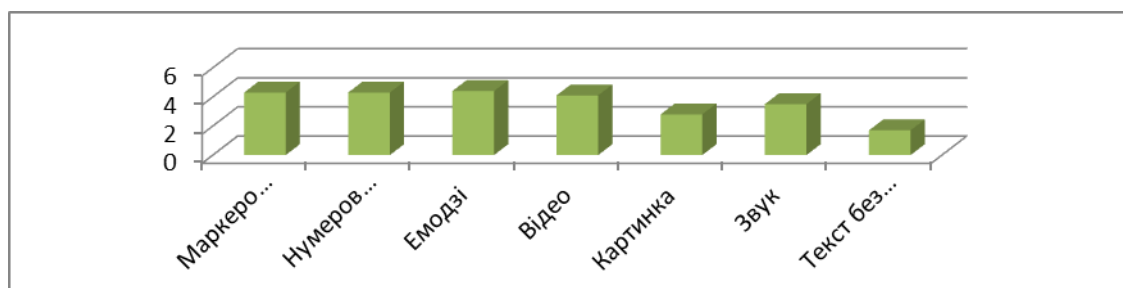
З діаграми 1.1. випливає, що найвищий показник КЕ мають Інтернет-РТ про продукти харчування, а найнижчі – про освітні послуги.

Здійснення аналогічних оцінювальних операцій Експертами у вкладенні «Оціни фрагмент» уможливило Копірайтеру отримати уявлення про рівень КЕ певних текстотвірних засобів у РТ (див. діаграму 1.2.). Зокрема виявилось, що найбільшу КЕ мають РТ, у яких наявні іншомовні слова та числівники. Найменшою мірою КЕ забезпечують полі- та асиндентони, а також зменшувально-пестливі суфікси.

Діаграма 1.2. Оцінки фрагментів

Заповнення Експертами анкет у вкладенні «Оціни оформлення» можливо з'ясувати, що найбільший рівень КЕ мають РТ із дизайнерськими маркерованими списками й емодзі. Найнижчий рівень зафіксовано в РТ, що представляють собою друкований текст без ілюстративного супроводу. Дані наведено на діаграмі 1.3.

Діаграма 1.3. Оцінки оформлення

Також додамо, що на питання анкети «Чим Ви доповнили би тексти сучасної Інтернет-реклами?» 74 % Експертів зазначили, що відповідним текстам необхідні анімаційні доповнення.

Отже, є різні типи конструкторів сайтів за змістовим наповненням та структурною організацією, що можуть використовуватися для аутсорсингових платформ. Проте для платформи ADWork, зважаючи на її мету та контент, особливого значення набуває конструктор зі стандартною дзеркальною структурою та наявністю гіперпереходів. Ми вважаємо, що саме в такий спосіб можна полегшити пошук відповідної інформації для Експертів і Копірайтерів. Тестування роботи аутсорсингової платформи ADWork засвідчує її ефективність не стільки в тому, що

ми змогли автоматично отримати дані про рівень КЕ Інтернет-РТ, скільки в тому, що для виконання оцінювальних операцій Експерти витрачали, як показує сформована платформою діаграма згорання задач (Burndown chart), не більше 12–15 хв. на опрацювання 21 цілого тексту, 21 фрагмента та 21 зразка оформлення.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

- [1] Акулич М. Копирайтинг: история и эволюция. URL: <https://www.marketing.spb.ru/lib-comm/copywriting.htm>
- [2] Андриенко В. Н. Эффективные механизмы аутсорсинга промышленного предприятия : монография. Днепропетровск : ДГТУ, 2013. 343 с.
- [3] Арешенкова О. Ю. Рекламний текст як функціональний різновид мовлення. Філологічні студії : Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету : зб. наук. праць. Вип. 10 / [редкол. : Ж. В. Колоїз (відп. ред.), П. І. Білоусенко, А. З. Брацкі та ін.]. Кривий Ріг : ФОП Маринченко С. В., 2014. С. 5–11.
- [4] Баскакова А. С. Подходы к оценке эффективности социальной рекламы как коммуникативного инструмента управления. URL: https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/31258/1/trsick_2014_1_04.pdf
- [5] Березко О. Л. Концепція створення веб-сайта Національного університету «Львівська політехніка» URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/3146/12-berezko-57-65.pdf>.
- [6] Бондаренко О. М. Особливості перекладу рекламних текстів (стилістичний аспект). URL: http://istznu.org/dc/file.php?host_id=1&path=/page/issues/21/21/bondarenko.pdf.
- [7] Бужак Ю. І. Модернізація веб-сайту, створеного засобами CMS. URL: http://cad.kpi.ua/attachments/093_2016d_Buzhak.pdf
- [8] Булик Ю. В. Рекламний текст в параметрах аксіологічної прагмалінгвістики : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.02. Х., 2009. 21 с.
- [9] Ворначев А. О. Взаємодія лексико-семантичного, синтаксичного, фонетичного та прагматичного рівнів у рекламних текстах автомобілів (на матеріалі англійської мови) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Чернівці, 2009. 18 с.

- [10] Данайканич О. В. Вдосконалення підходів визначення ефективності рекламної діяльності підприємств. Науковий вісник Ужгородського університету. 2011. Серія Економіка. Спецвипуск 33. Частина 4. С. 26–30.
- [11] Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту : навчальний посібник. К. : ВЦ «Академія», 2009. 264 с. («Альма-матер»).
- [12] Жилина А. В. К вопросу о научном осмыслении копирайтинга. Знак: проблемное поле медиаобразования. 2020. № 2 (36). С. 73–81.
- [13] Зоренко А. В., Бадещенкова К. С. Современные методы определения коммуникативной эффективности рекламы. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/metody-opredeleniya-kommunikativnoy-effektivnosti-reklamy>
- [14] Кафтанджиев Х. Тексты печатной рекламы. М. : Смысл, 1995. 73 с.
- [15] Кирпичева О. В. Ономастикон рекламного текста : автореф. дисс. ... канд. филол. н : 10.02.19. Волгоград, 2007. 25 с.
- [16] Ковалева А. В. Эффективность социальной рекламы: опыт измерения. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/effektivnost-sotsialnoy-reklamy-opyt-izmereniya>
- [17] Ковалевська Т. Ю. Комунікативні аспекти нейролінгвістичного програмування : Монографія. Одеса : Астропринт, 2008. 324 с.
- [18] Кривоносов А. Д., Шевченко А. С. Копирайтинг и спичрайтинг. СПб. : Санкт-Петербургский государственный экономический университет, 2018. 66 с.
- [19] Кутлалиев А., Попов А. Эффективность рекламы : 2-е изд. М. : Изд-во Эксмо, 2006. 416 с.
- [20] Кутуза Н. В. Комунікативна сугестія в рекламному дискурсі: психолінгвістичний аспект : монографія. К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. 736 с.
- [21] МаксUTOва Б. Б., Токсоналиева Р. М. Копирайтинг и стилистика текста. Учебное пособие. Бишкек, 2014. 200 с.
- [22] Малинівська О. А. До проблеми вивчення жанрових класифікацій Інтернет-реклами готельного бізнесу. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації. Том 30 (69). № 4. Ч. 1 2019. С. 69–77.

- [23] Мачульська К. Я. Лінгвопрагматика комерційних гасел в англomовному Інтернет-дискурсі реклами : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 2020. 294 с.
- [24] Мінкова О. Ф., Надольська Ю. А. Мовні особливості публіцистичного рекламного тексту: теоретичний аспект. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна» : збірник наукових праць / укладачі : І. В. Ковальчук, Л. М. Коцюк, С. В. Новоселецька. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. Вип. 56. С. 200–203.
- [25] Мокшанцев Р. И. Психология рекламы : Учеб. пособие / Науч. ред. М. В. Удальцова. М. : ИНФРА-М ; Новосибирск : Сибирское соглашение, 2009. 230 с. (Высшее образование).
- [26] Назайкин А. Н. Понятие «копирайтинг» вчера и сегодня. URL: <https://vestnik.journ.msu.ru/books/2020/3/ponyatie-kopirayting-vchera-i-segodnya/>
- [27] Олексюк О. М. Основні ознаки рекламного дискурсу як складника інституційного. Одеська лінгвістична школа: у просторах інтерпретацій : колект. моногр. / за заг. ред. Ковалевської Т. Ю. Одеса : ПолиПринт, 2016. С. 238–244.
- [28] П'ятецька О. В. Лінгвістичні та функціонально-стильові особливості українських рекламних постів у соціальній мережі Facebook. Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. Випуск XXXVI. 2018. С. 49–60.
- [29] Пнёва Ю. С. Особенности структурной организации текста англоязычной рекламы парфюмерии. Язык, коммуникация и социальная среда. Вип. 10. Воронеж, 2012. С. 273–279.
- [30] Поняття, структура та різновиди веб-сайтів. Автоматизоване розроблення веб-сайтів. URL: <http://www.ndu.edu.ua/liceum/web.pdf>
- [31] Попкова Е. Г. Ионов А. Ч. Эффективность рекламы в социальных сетях. Известия ВолГТУ. 2012. № 10. С. 85–90.
- [32] Репьев А. П. Копирайтинг: исторический очерк. URL: <http://www.repiev.ru/articles/Copywriting-History.htm>

- [33] Різун В. Методи дослідження ефективності реклами / В. Різун, Ю. Шмига, Т. Скотникова. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. К. : Київський ун-т, 2013. Вип. 1(20) : Журналістика. С. 38–42.
- [34] Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. Полтава : Довкілля. К., 2008. 712 с.
- [35] Словник сучасного українського сленгу / Упорядник Т. М. Кондратюк ; Худож.-оформлювачі Б. П. Бублик, С. І. Правдюк. Харків : Фоліо, 2006. 350 с.
- [36] Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР, Ін-т мовознавства ; за ред. І. К. Білодіда. К. : Наукова думка, 1970–1980.
- [37] Соколова І. В. Інформаційно-реklamний текст як тип тексту. Наукові записки. Серія Філологічні науки. 2012. № 75(3). С. 133–137.
- [38] Станкевич Ю. В. Мовні сугестогени в текстах політичної реклами : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Одеса, 2011. 22 с.
- [39] Федотова М. Г. Коммуникационный менеджмент : учебное пособие. URL: http://window.edu.ru/catalog/pdf2txt/257/62257/32187?p_page=5
- [40] Фелечко О. С. Веб-сайт: від поняття до створення на функціонування. URL: <http://aphd.ua/publication-235/>
- [41] Хрушкова О. А. Рекламний текст як компонент комунікації (функціональні типи рекламних текстів Дніпропетровська). Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія. 2015. № 18, том 1. С. 46–49.
- [42] Шиков П. А., Шиков Ю. А. Развитие коммуникативной политики с целью повышения эффективности аутсорсинговой компании сферы услуг. Региональные проблемы преобразования экономики. 2020. № 3. С. 32–40.
- [43] Щербак О.В. Лінгвосеміотичні коди в дискурсі української комерційної телереклами: виміри впливу. Монографія ; за ред. Т. Ю. Ковалевської. Львів-Торунь : Liha-Pres, 2021. 342 с.
- [44] Adams D. What is copywriting and how is it important for a designer? URL: <http://www.instantshift.com/2011/02/14/what-is-copywriting-and-how-is-it-important-for-a-designer/>

- [45] Bly R. W. The Copywriter's handbook. A Step-by-Step Guide to Writing Copy that Sells. 3d ed. Canada : H. B. Fenn and Company Ltd., 2005. 1147 p.
- [46] Chartrand J. The savvy copywriter's advantage: Creative storytelling. URL: <http://www.copyblogger.com/the-savvy-copywriter's-advantage-creative-storytelling/>
- [47] Dolgui A., Proth J.-M. Outsourcing: Definitions and Analysis. International Journal of Production Research. Volume 51, 2013. P. 6769–6777.
- [48] Felton G. Advertising: Concept and copy, 3rd ed. [Vital Source Bookshelf version]. URL: from <https://bookshelf.vitalsource.com/books/978039373392>
- [49] Frey B. The history of copywriting. URL: <https://copywriting.network/articles/the-history-of-copywriting-2117/>
- [50] Goddard A. The Language of Advertising. London – New York : Routledge, 1998. 334 p.
- [51] Kotler Ph. Marketing Essentials. Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, 1984. 647 p.
- [52] Matter G. The history of copywriting. Communication. Consideration. 2019. URL: <https://greymattercopy.wordpress.com/2019/12/23/the-history-of-copywriting/>
- [53] Shaw M. Copywriting Successful writing for design, advertising, and marketing. 2nd ed. London: City Road, 2012. 373 p.
- [54] Shcherbak O. V. Rhetoric of advertising influence. Text in media cultural space : collective monograph / O. S. Filatova, S. V. Huzenko, N. M. Filippova, T. N. Kostyrko, etc. Riga : Izdevnieciba «Baltija Publishing». 2020. P. 56–76.
- [55] Somjai S. Advantages and disadvantages of outsourcing. The Business and Management Review, Volume 9, Number 1. 2017. P. 157–160.
- [56] The Copywriter's library. URL: <https://www.copygrad.com/wp-content/uploads/2014/04/The-Copywriters-Library.pdf>
- [57] Wikipedia. Електронний on-line словник. URL: <http://ru.wikipedia.org/wiki/>

Kucherenko K.K.

This topic allows us to consider the relevance of the proposed scientific research, due to the need to increase the level of CE of heterogeneous RT in order to improve the work of copywriters by creating a special outsourcing platform, as such tools have not been used to solve this problem. The work is based on the material of Ukrainian-language texts of Internet advertising, which linguists and media specialists in the aspect of CE have not yet been studied in detail.

Key words: Internet advertising, outsourcing, copywriting, communication efficiency, text.

УДК 347.78.034'23

НАЗВИ УКРАЇНСЬКИХ ТЕЛЕПЕРЕДАЧ: ПСИХОЛІНГВІСТИЧНА СПЕЦИФІКА СПРИЙНЯТТЯ

Кушнір Анжеліка Юрївна

магістрант спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

k.anzhelikaa02@gmail.com

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент О. В. Щербак

У статті пояснено лінгвістичну природу назв телепередач (телевізійонімів), а також презентовано результати проведеного на їхньому матеріалі вільного асоціативного експерименту з подальшим визначенням психолінгвістичної специфіки їхнього сприйняття.

Ключові слова: *телевізійонім, сприйняття, вільний асоціативний експеримент.*

Сприйняття – це «психічний процес відображення людиною предметів і явищ у цілому, у сукупності всіх їхніх якостей і властивостей при безпосередньому їхньому впливі на органи чуття» [1, с. 59]. Цей термін є базовим не лише для психології, а й для психолінгвістики також. У системі останньої розроблено різні методи для вимірювання специфіки сприйняття текстів, із-поміж яких найпопулярнішим серед учених є асоціативний експеримент.

Асоціативний експеримент – це «метод збору суб'єктивної семантики, що вможливорює отримання масиву значень, що входять до семантичного поля стимульного поняття» [2, с. 154]. Цей метод використовується для аналізу найрізноманітніших мовних явищ і феноменів. Серед них рекламна лексика (Т. Ковалевська, О. Олексюк, О. Денисевич), рекламні слогани (Н. Кутуза), суспільно-політична лексика (О. Загородня), економічна лексика (Л. Кушмар), концепти (О. Бабакова, Е. Розвод, У. Марчук) тощо. Проводяться асоціативні експерименти й на матеріалах онімів, насамперед хоронімів (назви країн), астіонімів (назви міст) та антропонімів (імена людей) (див. праці О. Карпенко), а також ароматонімів (назви парфумерної продукції) (див. праці Є. Білої). Специфіка сприйняття назв телепередач, або телевізійонімів, за технологією асоціативного експерименту в українському мовознавстві ще не встановлена. Це зумовлює **актуальність** нашої розвідки з огляду

на те, що вирішення цього питання може певною мірою стати корисним у діяльності редакторів і продюсерів телевізійних передач, особливо під час вибору ними найбільш «вдалих» назв для своїх проєктів.

Мета роботи – визначення психолінгвістичної специфіки сприйняття назв українських телепередач. Досягненню цієї мети посприяє розв’язання низки **завдань**, а саме таких: 1) пояснити лінгвістичну природу назв телепередач; 2) провести асоціативний експеримент на стимульному матеріалі відповідних назв; 3) визначити психолінгвістичну специфіку їхнього сприйняття.

Об’єкт дослідження – назви українських телепередач, а **предмет** – психолінгвістична специфіка їхнього сприйняття.

Джерельною базою став вебсайт <http://www.vsetv.com/schedule.html>, що містить програму телепередач усіх телеканалів з українським мовленням. **Фактичний матеріал** – 21 назва українських телепередач, а також понад 210 вербальних реакцій (у формі слів і словосполучень), отриманих від 25 респондентів, які стали учасниками асоціативного експерименту.

Як уже зазначалося, провідним **методом** у нашій роботі став асоціативний експеримент, а саме його методика вільного асоціативного експерименту, за результатами якого вдалося встановити психолінгвістичну специфіку досліджуваних одиниць.

Вивчення назв телевізійних передач як окремого класу онімів бере свій початок у працях М. Торчинського, який і ввів до наукового обігу термін «телевізіонім» [3]. Учений також запевняє, що ці назви мають «високу семантичну, структурну, словотвірну і мотиваційну різноплановість. Найбільш продуктивними є складені конструкції, утворені синтаксичним способом. В основі таких назв – переважно апелятиви (іменники у поєднанні з іншими іменниками, прикметниками, числівниками, рідше – іншими пропріальними одиницями). У таких онімів переважає комбінована мотивація, елементом якої є сутнісна, асоціативна, локативна або темпоральна. Часто фіксується порушення правописних норм української мови» [4, с. 682].

Для проведення асоціативного експерименту ми використали переважно складені конструкції: *Орел і Решка, Від пацанки до панянки, Хата на тата, Вечірній Квартал, Реальна містика, Топ-модель по-українськи, Детектор брехні, Аферисти в сітях, Зважені та щасливі, Сімейні мелодрами*. Деяко в меншій кількості запропонували в стимульних списках назви у формі одного слова: *СуперМама, Дизель-Шоу, Ревізор, Мастер-Шеф, Холостяк, СуперІнтуїція*. Ще менше стимулів було у формі речень: *Україна має талант, Що? Де? Коли?, Міняю жінку, Я соромлюсь свого тіла, Слідство ведуть екстрасенси*. В цьому експерименті взяли участь 25 студентів різної статі спеціальності 035 Філологія (Прикладна лінгвістика) Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова у віці від 18 до 20 років.

Додамо, що для визначення специфіки сприйняття вищезгаданих назв ми скористалися методикою вільного асоціативного експерименту. Її сутність полягає в тому, що учасникові експерименту пропонують відповісти словом В, першим словом, що спадає на думку після того, як запропоновано слово А. При цьому особливості слова В не обмежені ані формально, ані семантично [5, с. 195]. За цією технологією ми отримали такі результати, тобто реакції (повтори вилучено):

1. Орел і Решка *подорожі, емоції, цікаві пригоди, унікальні місця, життєрадісність, цікаві подорожі, неймовірні пригоди, краса планети, ризик, знання, море, природа*
2. Від пацанки до панянки *безлад, нецензурна лексика, манери поведінки, виховання жіночності, досягнення кращого, дівчата з порушенням психіки, посміховисько, перевтілення, нове життя, повчальні приклади, веселоці, грубі дівчата, жорстокість*
3. Супермама *порівняння, методи виховання дітей, авторитет мам, бруд на загальний показ, виховання, правила життя, позитивні емоції, найкраща мама, визнання*
4. Хата на тата *сімейні цінності, недбале ставлення чоловіка до сім'ї, відпочинок для жінки, цінність обов'язків дружини в сім'ї, веселі канікули, родинні цінності, допомога, сміх, перегляд з родиною,*

5. Дизель-Шоу *обов'язки тата, важкість завдань
веселі жарти, гумор, гарний настрій,
розважальна програма, жарти, комічні
пригоди, спектакль, позитив, смішні сценки*
6. Вечірній квартал *жарти, танці, висміювання політики, хороший
настрій, розважальна програма, вечір-релакс,
розвага, комічні політичні нісенітниці, гумор,
політика, гумористичні сцени, сміх, атмосфера*
7. Реальна містика *загадкові історії, поту сторонній світ, чорна
магія, містика, ворожіння, награність,
безглуздість, вигадані казки, постановка,
екстрасенси, привиди, аномалія*
8. Топ-модель по-українськи *перевірка на витримку, індустрія моди,
популярність, світові бренди, красиві та
фігурні дівчата, крок молодих дівчат до
обкладинки журналу, неймовірна краса
українських дівчат, мода, фотосесії, стиль,
краса, конкуренція*
9. Україна має талант *талановиті українці, розкриття неймовірних
талантів, злий журі Кондратюк, таланти,
цікава програма, сміх, захват, унікальність,
талановиті люди*
10. Що? Де? Коли? *інтелектуальна гра, колесо фортуни, логіка,
інтелектуальне мислення, тренування мозку,
цікаві факти, вікторина, інтелект, сова,
смокінг*
11. Міняю жінку *змагання двох жінок, правила та звичаї сімей,
інші правила, життя в іншій сім'ї, драма,
випробування, сімейне життя, родинні правила,
експерименти, гумор, інше життя*
12. Ревізор *бруд і чистота, чистота закладів, прибирання,
відзнака, «містер Пропер», прискіплива
Фреймут, порядок, біла рукавичка, перевірка,
чистота*
13. Детектор брехні *вияв правди, шок-контент, проблемні люди,
перевірка на брехню, зради, інтриги,
розслідування, правда, чесність, вірність,
здивування, злість, брехня, виведення на «чисту
воду»*

-

Подальший аналіз здійснюємо шляхом визначення семантики отриманих реакцій, розподіляючи їх на три блоки: реакції з позитивною семантикою, реакції з нейтральною семантикою та реакції з негативною семантикою (з опертям на Академічний тлумачний словник української мови [6]).

Реакції з **позитивною семантикою** (51 випадок) отримано на 19 назв-стимулів. Це такі реакції: *цікаві пригоди, допомога слідству, весілля*. Жодної позитивної реакції не надано респондентами на такі назви, як «Сімейні мелодрами» та «Аферисти в сітях».

Реакції з **нейтральною семантикою** (138 випадків) наведено до всього списку стимулів. До цієї категорії слів і словосполучень ми зарахували такі: *містика, перевірка на витримку, можливість самореалізації, позитив*.

Реакції з **негативною семантикою** (33 випадки) отримано на 16 назв-стимулів. Відповідних реакцій не зумовлюють у респонденти такі телепередачі, як «Орел і Решка», «СуперІнтуїція», «Мастер-Шеф», «Що? Де? Коли?», «Дизель-Шоу». До реакцій із негативною семантикою ми вналежнили такі: *дівчата з порушенням психіки, бруд, гра в кохання, шахраї, сором та зневіра*.

Отже, результати проведеного асоціативного експерименту дають нам підстави казати про те, що назви українських телепередач сприймаються більшою мірою нейтрально. Як позитивні, так і негативні реакції, надані респондентами, свідчать не стільки про ставлення до окремої назви, скільки про їхній зміст і тематику.

ПОСИЛАННЯ

- [1] Овсієнко Л. Текст як об'єкт вивчення психолінгвістики. Теоретична і дидактична філологія. 2013. Вип. 15. С. 58–69.
- [2] Професійно-орієнтовані завдання з психології / За ред. О. Л. Музики. Навчальний посібник. 3-тє вид., перероб. і доп. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. 259 с.
- [3] Торчинський М. М. Власні назви телепередач: структура, словотвір, мотивація. *Записки з ономастики : зб. наук. пр.* / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса : Астропринт, 2015. Вип. 18. С. 669–683.

- [4] Торчинський М. М. Власні назви телепередач: структура, словотвір, мотивація. *Записки з ономастики : зб. наук. пр.* / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса : Астропринт, 2015. Вип. 18. С. 669–683.
- [5] Терехова Д. Аналіз асоціативних полів слів-стимулів МИР / МИР / МИР у східнослов'янських мовах. *East European Journal of Psycholinguistics / Lesya Ukrainka Eastern European National University*. Lutsk, 2014. Issue 1. P. 194–201.
- [6] Словник української мови : в 11 т. / за ред. І. К. Білодіда. К. : Наукова думка, 1970–1980.

Kushnir A. Yu.

UKRAINIAN TELEVISION NAMES: PSYCHOLINGUISTIC SPECIFICS OF PERCEPTION

The article explains the linguistic nature of the television programs names, as well as presents the results of a free associative experiment conducted on their material to determine the psycholinguistic specifics of their perception.

Key words: television name, perception, free associative experiment.

УДК 81'374.26

ПРОЦЕДУРА УКЛАДАННЯ КОМП'ЮТЕРНОГО СЛОВНИКА ЯК ЗАСОБУ ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІЛОЛОГІЯ»

Макарчук Крістіна Ігорівна

студентка спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

Україна, м. Миколаїв

makarchykchristina@gmail.com

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, професор НУК Н. М. Філіппова

Тема цього дослідження пов'язана зі створенням тлумачно-перекладного комп'ютерного словника, укладеного на базі роботи Jackendoff, Ray S. «Semantic Structures Current Studies in Linguistics Series». Цей словник розрахований на студентів спеціальності прикладна лінгвістика для більш ефективного вивчення термінів в галузі семантики та лексикології. Він враховує порівняння визначень термінів двома мовами.

Ключові слова: комп'ютерний словник; корпус; терміни; словникова стаття.

Актуальність цього дослідження пов'язана із тим, що сьогодні надзвичайно важливим є розробка достатньої кількості онлайн засобів для оптимізації навчання в період пандемії та повномасштабного вторгнення Росії на територію України. Саме цим обумовлена необхідність автоматичної обробки словникових даних комп'ютерними програмами, які базуються на системі штучного інтелекту. Створення комп'ютерних словників – це один із засобів, що полегшує навчання в такі складні часи. Тому було вирішено укласти тлумачно-перекладний словник, оскільки наш досвід показує, що, на жаль, не вистачає словників такого типу. База словників представлена тлумачними (macmilandictionary, collinsdictionary) або перекладними (наприклад, e2u). Зацікавленість у цій проблемі пов'язана з тим, що не вистачає саме українськомовних тлумачно-перекладних комп'ютерних словників.

Національний університет «Львівська політехніка» ініціював проведення курсів із діджитальної філології, а саме «Комп'ютерної лексикографії», на які були запрошені студенти Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (м. Миколаїв). Метою цих надзвичайно цікавих і важливих курсів було:

- а) ознайомити студентів із різних вищих навчальних закладів із різними типами словників;
- б) продемонструвати процедуру укладання комп'ютерних словників;
- в) залучити їх до створення спочатку підкорпусів, потім корпусів для того, щоб застосувати отримані знання на практиці.

На лекційних заняттях викладачі розповідали про трансформації, яких зазнають словники, про головні відмінності, які існують між комп'ютерними та традиційними словниками. На практичних заняттях учасники доповідали про результати своїх лексикографічних розвідок, тобто про особливості різних типів словників, про компоненти, з яких вони складаються та покроково укладали підкорпуси (а пізніше — корпуси) у Sketch Engine та власне комп'ютерний онлайн словника із застосуванням DWS (Dictionary Writing System) на Lexonomy.

У результаті було створено тлумачно-перекладний словник «Semantic structures by Makarchuk Christina», який був позитивно оцінений незалежними експертами з діджитальної філології. Переклад термінів було здійснено за допомогою таких онлайн

словників: Merriam Webster, Collins Dictionary, Oxford Learner's Dictionary, MacMillan Dictionary, E2U та Cambridge Dictionary.

Проект було умовно розділено на два етапи. На першому етапі створено корпус на базі Sketch Engine, куди за допомогою функції Keywords відібрано терміни для потенційних словникових статей. На другому етапі відбулося безпосереднє укладання двомовного словника.

Спробуємо розглянути всю процедуру укладання тлумачно-перекладного словника «Semantic structures by Makarchuk Christina» на першому етапі:

1.1. Завантаження підручника «Semantic Structures Current Studies in Linguistics Series» by Jackendoff, Ray S. з Інтернету у pdf форматі.

1.2. Трансформування файлу із pdf у docx.

- а) готовий файл завантажили;
- б) видалили зайву інформацію;
- в) залили в Sketch Engine.

1.3. У Sketch Engine було створено корпус на базі обраного джерела (рис.1).

- а) створено корпус на базі обраного джерела з назвою «Semantic structures»;
- б) обрано тип корпусу (в нашому випадку Single language corpus);
- в) встановлено англійську як основну мову словника.

Рисунок 1

1.4. За допомогою функції Keywords відібрали терміни з обраних джерел (рис. 2).

- а) у фокусі обрали коефіцієнт 0,01 для пошуку «рідковживаних слів» (тобто терміни/термінологічні сполуки);
- б) серед Attributes обрали пошук за лемою та прибрали пташку біля «A=a?»;
- в) отримали список термінів у вигляді таблиці.

Рисунок 2

1.5. Таблицю скачано та завантажено в xlsx, куди і були стягнуті потрібні терміни (рис. 3):

Word	Word	Word	Word	Word	Word
1 q-role ***	18 q-Criterion ***	35 gerundive ***	52 NP ***	69 l-semantics ***	86 by-phrase ***
2 resultative ***	19 countertransfer ***	36 Vh ***	53 unindexed ***	70 coindex ***	87 Mccawley ***
3 inchoative ***	20 stative ***	37 page_i ***	54 X-bar ***	71 CSu ***	88 verb ***
4 selectional ***	21 predication ***	38 NPk ***	55 construal ***	72 coindexation ***	89 Grimshaw ***
5 way-construction ***	22 AFF ***	39 subcategorized ***	56 alternation ***	73 adversative ***	90 preposition ***
6 coindexing ***	23 force-dynamic ***	40 of-adjunct ***	57 PPs ***	74 syntax-semantics ***	91 LFG ***
7 subcategorization ***	24 Talmy ***	41 to-dative ***	58 GO-function ***	75 belch ***	92 ditransitive ***
8 depictive ***	25 NPj ***	42 of-phrase ***	59 Voent ***	76 AT-END-OF ***	93 model-theoretic ***
9 syntactic ***	26 PP-complement ***	43 causative ***	60 noncausative ***	77 E-semantics ***	94 Vcentcent ***
10 coindexed ***	27 Fodor ***	44 possessional ***	61 intransitive ***	78 BEIdent ***	95 Event-function ***
11 With-Theme ***	28 extralexical ***	45 ATc ***	62 extraposed ***	79 GO-Adjunct ***	96 for-beneficiary ***
12 Jackendoff ***	29 Bresnan ***	46 Path-constituent ***	63 sentential ***	80 State-function ***	97 coreference ***
13 A-marked ***	30 Place-function ***	47 Of-Theme ***	64 syntactically ***	81 manner-of-motion ***	98 adjunct ***
14 with-phrase ***	31 Resultative ***	48 PP-Adjunct ***	65 complete ***	82 function-argument ***	99 verb-particle ***
15 lexical ***	32 lexically ***	49 NP-PP ***	66 Experiencer ***	83 D-Structure ***	100 locative ***
16 Path-function ***	33 for-phrase ***	50 superordinate ***	67 Way-Adjunct ***	84 Kanerva ***	
17 A-marking ***	34 LCS ***	51 Identificational ***	68 GO-verb ***	85 conceptual ***	

Рисунок 3

1.6. Було сформовано заготовку для словникових статей за таким принципом:

1) термін —> 2) тлумачення —> 3) паспортизація (звідки взято тлумачення терміна) —> 4) переклад терміна українською мовою —> 5) переклад тлумачення українською. Та на другому аркуші в xlsx трактування скорочень та посилання на дефініції із попереднього аркуша відповідно (рис. 4):

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	Термін ejunct	Тлумачення an adverb or a phrase that adds meaning to the verb in a sentence or part of a sentence.	Паспортизація [OLD]	Переклад терміна Прислівник	Переклад тлумачення прислівник або слосполучення, що додає значення дієслову в реченні чи частині речення.					
2	adversative	expressing antithesis, opposition, or adverse circumstance.	[MW]	Протиставний (сполучник)	вираження антитези, опозиції або несприятливості обставин.					
3	alternation	the occurrence of different allomorphs or allophones.	[MW]	Чергування звуків у морфемах	існування різних варіантів або аллофонів.					
4	causative	expressing causation specifically: being a linguistic form that indicates that the subject causes an act to be performed or a condition to come into being.	[MW]	Сполучальний стан; каузатив	такий, що виражає причинно-наслідковий зв'язок особливо: будучи мовною формою, яка вказує на те, що суб'єкт викликає виконання дії або виникнення умов.					
5	coindex	To index together; to mark (words in a phrase) as referring to the same thing.	[MW]	Коефіцієнт	Складати показник разом; позначати (слова у слосполученні) як такі, що відносяться до одного й того ж.					
6	coindexing	when an element undergoes movement, all elements in the resulting chain bear the same index by convention.	[WT]	Кокіндексація	колінійся до одного й того ж. коли елемент переміщується, усі елементи в результативному ланцюжку мають однаковий індекс за домовленістю.					
7	completive	Including modifiers, complements, or objects	[GP]	Завершальний	включає в себе модифікатори, доповнення або об'єкти					
8	conceptual	Conceptual means related to ideas and concepts formed in the mind.	[MW]	Концептуальний	Концептуальні засоби, пов'язані з ідеями та поняттями, сформованими у свідомості.					
9	construal	an act of construing	[CD]	конструкційний	акт тлумачення					
10	coreference	a relationship between two words or phrases in which both	[CD]	Кореференція	кореференція — відношення між словами, фразами, виразами, в					

Рисунок 4

За результатами роботи на першому етапі були підготовлені словникові статті, які можна було розташовувати в Лехопоту.

На другому етапі головну увагу було зосереджено на безпосередньому укладанні словника:

2.1 Створили словник за допомогою Лехопоту та зареєстрували його на сайті (рис. 5).

NEW DICTIONARY

TITLE

Explanatory bilingual dictionary "Seman"

Enter a human-readable title such as "My Esperanto Dictionary". You will be able to change this later.

URL

https://www.lexonomy.eu/asuxm98v

This will be your dictionary's address on the web. You will be able to change this later. Allowed: letters, numbers, - and _

TEMPLATE

Simple Bilingual Dictionary

You can choose a template here to start you off. Each template comes with a few sample entries. You will be able to change or delete those and to customize the template.

+ CREATE DICTIONARY

CANCEL

Рисунок 5

2.2 Було обрано назву «Semantic structures by Makarchuk Christina», яка демонструє тип, назву та автора словника.

2.3 Було задано параметри (структуру) словника за такою схемою (рис. 6):

ENTRY STRUCTURE

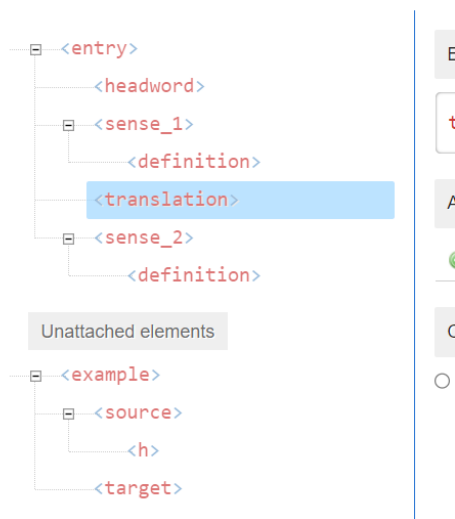

Рисунок 6

2.4 Тепер щоразу, коли треба додати нову словникову статтю, треба створювати цю схему наново і вставляти вручну термін і дефініцію (із заздалегідь підготовленої таблиці в xlsx) в структуру. Вставляємо в кожен елемент його складову і зберігаємо цю інформацію.

2.5 Структуру словникової статті створено таким чином.

- а) на вкладці налаштувань в самому вже словнику натискаємо «New+»;
- б) натискаємо на перший компонент, що з'явився — «entry», та серед «Child elements» обираємо «headword» (це буде назва терміна англійською);
- в) знов натискаємо на «entry» та обираємо «sense 1» (це — дефініція англійською);
- г) знову натискаємо на «entry» та обираємо «translation» (переклад терміна);
- д) після повторного натискання «entry», обираємо «sense 2» (переклад дефініції).

Такий алгоритм повторюємо при створенні кожної словникової статті (рис. 7):

Рисунок 7

В результаті отримано словник, який складається із 34 словникових статей. Особливістю такого словника є його гнучкість. Структура кожної словникової статті включає інформацію про англійський термін, дефініція англійською мовою та переклад українською. Пошук у тлумачно-перекладному словнику «Semantic structures by Makarchuk Christina» відбувається за початком потрібного нам слова.

Отож, оскільки під час пандемії та війни студенти майже не мають можливості відвідувати офлайн бібліотеки. Особливо важливим є створення необхідної кількості навчальних джерел у зручному для кожного доступі (сайт, мобільний додаток), тому нам здається, що укладання нашого тлумачно-перекладного словника «Semantic structures by Makarchuk Christina» викликає зацікавленість у потенційних

користувачів. Доступ до словника через посилання: <https://www.lexonomy.eu/#/asuxm98v/4>.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Партико З. В. Прикладна і комп'ютерна лінгвістика: Вступ до спеціальності: Навчальний посібник. – Львів: Афіша, 2008. – 224 с.
- [2] Широков В. А. Комп'ютерна лексикографія: Монографія / Палагін О. В.; Український мовно-інформаційний фонд – К.: Наук. думка, 2011. – 351 с.
- [3] file:///C:/Users/ASUS/Downloads/Semantic%20Structures%20(Current%20Studies%20in%20Linguistics)%20%20%20(%20PDFDrive%20).pdf

Makarchuk K. I.

THE PROCEDURE OF COMPILING A COMPUTER DICTIONARY AS AN OPTIMIZING TOOL FOR APPLIED LINGUISTICS STUDENTS

The topic of this study is related to compiling the interpretive and translational computer dictionary based on the work of Jackendoff, Ray S. «Semantic Structures Current Studies in Linguistics Series». The dictionary is intended for students majoring in applied linguistics for a more effective study of terms in the field of semantics and lexicology. It takes into account the comparison of term definitions in the both languages.

Key words: computer dictionary; corpus; term; dictionary entry.

УДК 373.3+376.3

ДИСЛЕКСІЯ ЯК ЧАСТКОВЕ ПОРУШЕННЯ ЧИТАННЯ

Меншикова Регіна Олександрівна

бакалаврант спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

Україна, м. Миколаїв

menshikova667@gmail.com

Науковий керівник – старший викладач кафедри прикладної лінгвістики Н. С. Мочалова

У статті проаналізовано поняття «дислексія» як один із чинників впливу на засвоєння учнями навичок читання на уроках з української мови. Розглянуто причини виникнення, види та характерні ознаки цього явища. Теоретично обґрунтовано, що врахування особливостей сприйняття орфографічної системи в учнів з дислексією дозволяє виробити ефективні методи навчання читання українською мовою, і, як результат, сприяє зменшенню кількості навчальних труднощів.

Ключові слова: дислексія, навички читання, корекція, українська мова.

У наші дні проблема засвоєння учнями навичок читання є досить актуальною. Деяким учням важко встановлювати зв'язки між звуками і відповідними буквами, виділяти слова, а в них – окремі склади і звуки. До чинників, що викликають появу труднощів засвоєння учнями цих навичок можна віднести перевантаженість навчальних програм, надвисокі вимоги до рівня знань учнів, нові технології навчання, зміну ритму життя учнів, їхні індивідуальні риси та інше. Водночас існують і більш приховані чинники. Мова йде про дислексію.

Вивчення особливостей дислексії у дітей є актуальною науковою проблемою, вирішення якої дозволить виробити ефективні способи для її виявлення і подолання і, таким чином, зменшити кількість труднощів, пов'язаних із засвоєнням навичок читання.

Метою цієї статі є аналіз та розкриття важливості вивчення поняття «дислексія» як одного із чинників впливу на засвоєння учнями навичок читання.

Дислексії присвячено значну кількість досліджень, однак актуальність її вивчення не знижується. Варто сказати, що за останні 20 років рівень інтересу до вивчення поняття «дислексія» значно виріс. Величезний внесок у вивчення дислексії у молодших школярів внесли такі вчені, як О. В. Гріненко, Т. П. Калашнікова, Ю. І. Кравцов, Р. І. Лалаєва, М. М. Покотильська, Т. Я. Філоненко та ін. За кордоном також існує значна кількість книг та наукових статей, в яких автори аналізують поняття «дислексія». Дислексію розглядають з різних боків, намагаючись з'ясувати як її причини, так і методи діагностики. Здійснюються спроби, наприклад, визначити, чи є особливості виникнення та розвитку дислексії у дітей схожими для всіх європейських країн [9]. Попри підвищений інтерес науковців до проблеми дислексії, на сьогодні досі не приділяється належної уваги методам її розпізнавання і подолання на уроках з української мови, отже спроба зробити внесок у вирішення цієї проблеми забезпечує актуальність статті. Аналіз ряду наукових робіт дає змогу узагальнити розуміння поняття дислексії, її причини виникнення та характерні ознаки у дітей у ході навчання їх української мови.

Отже, дислексія – це часткове порушення процесу читання. Є така думка, що це порушення має неврологічне походження [3].

Причинами дислексії є недостатня сформованість психічних функцій або їхній розпад. Основною передумовою до розвитку захворювання є вроджені чи набуті порушення в структурі нервової системи мозку, яка відповідає за розумові здібності. Вони знаходять своє вираження в тому, що дані, які людина сприймає візуально, неузгоджені з тією інформацією, яка надходить при цьому процесі в мозок. Таким чином, у людини з дислексією процеси розуміння можуть займати набагато більше часу [7].

Анна Лу Олів'є, психотерапевт, спеціаліст з поведінкової медицини, попередниця мультитерапії дослідила, що дислексія та її різновиди можуть розвинути в дитини через пологову травму [5].

Дослідник Я. Заблоцький вказує на такі аспекти, що спричиняють дислексію: генетика, мікропошкодження центральної нервової системи, незнання базових технік читання та письма, порушення процесу літералізації, гормональні причини, емоційні розлади, порушення темпу і ритму розвитку [8].

Слід звернути увагу на те, що дислексія є прихованим чинником виникнення труднощів засвоєння учнями навичок читання. Інколи це порушення дуже складно виявити батькам та вчителям учнів без належної допомоги з боку кваліфікаційних спеціалістів, зокрема логопедів, невропатологів та педіатрів.

До основних ознак дислексії можна віднести стійкість, типовість і повторюваність помилок при читанні. Діти з таким порушенням пропускають або переставляють букви і склади, плутають букви, подібні за графічним образом з буквами як іноземної, так і рідної мови, часто повторюють окремі склади. До того ж вони читають дуже повільно, іноді несвідомо і саме тому їм доводиться переробити текст по декілька разів. Таким учням також дуже важко зосередитися на чомусь.

Вони плутають поняття «праворуч-ліворуч», погано орієнтуються в тексті та можуть в ньому «загубити» місце, де зупинилися, якщо їх на мить відволікти. Їм важко зорієнтуватися в часі, а інколи навіть у просторі.

Перелічені ознаки дислексії створюють базу для виділення її видів:

- 1) фонематична;
- 2) семантична;
- 3) аграматична;
- 4) мнестична;
- 5) оптична [4].

При **фонематичних дислексіях** у дітей спостерігається недорозвинення функції фонемної системи. Для таких дітей властивим є побуквенне читання, спотворення звукової сторони слова, вставки, пропуски, перестановка звуків, труднощі читання оберненого складу.

Семантичні порушення читання – це порушення розуміння прочитаного при технічно правильному читанні.

При **аграматичному порушенні** у дітей відмічається неправильне вживання відмінкових закінчень, неправильне узгодження різних частин мови.

Мнестичні порушення читання пов'язані з труднощами встановлення зв'язків між звуками і буквами. Дитина важко засвоює всі букви, не запам'ятовує, яка буква відповідає тому чи іншому звуку. Частою причиною нерозуміння слова, що читається, є його поділ на склади в процесі читання. Учні, читаючи слово по складах, не можуть об'єднати ці склади в слово, співвіднести розділене на склади слово та відповідне слово в усному мовленні, тобто не впізнають його. У такому випадку дитина читає механічно, не розуміючи змісту тієї інформації, яку вона розшифровує, не знаходить зв'язку між словами в реченні.

Оптичні порушення читання пов'язані з недорозвиненням вищих зорових функцій. У дітей спостерігається неточні змалювання і конструювання – спрощення фігур, зменшення кількості елементів, неправильне просторове розташування ліній у порівнянні зі зразком. В процесі оволодіння читанням у цих дітей відмічаються труднощі в засвоєнні схожих графічних букв, їх змішування та заміни [1, с. 5].

Є дуже багато простих способів допомогти такій дитині в навчанні: дозволити користуватися аудіопідручниками, записувати уроки на диктофон, давати більше часу на виконання завдання, опитувати більшість предметів усно, не примушувати вчити правила напам'ять. А головне – мотивувати, заохочувати та підтримувати її.

Метод Рональда Дейвіса

Лікар Р. Дейвіс, який розробив свою систему лікування дислексії, сам ефективно подолав цю недугу.

Суть методики: допомогти дитині запустити свій мозок методом «вимкнення» дезорієнтації та навчитися сприймати навколишній світ без спотворень. Ця методика допомагає дітям заповнити прогалини у пам'яті та навчити сприйняттю літерних форм. У 99% випадках метод Р. Дейвіса допомагає дітям позбутися дислексії.

Методика складається з комплексних процедур, які допомагають дитині подолати дислексію. Методика Р. Дейвіса складається із занять, які називаються:

- Здатність сприйняття. Навчає дитину створювати уявні образи та пізнавати світ за допомогою «розумового ока».
- Перемикання. Вправи, націлені на «включення та вимкнення» дезорієнтації.
- Розрядка та перевірка. Дитина вчиться розряджати уяву спеціальними вправами.
- Точне налаштування. Малюк вчиться знаходити точку орієнтації.
- Координація. Дитина вчиться розпізнавати «право» та «ліво».
- Освоєння символів.
- Легке читання.
- Освоєння символів щодо слів.

Висновки. Отже, в даній статті ми розглянули причини, види та характерні ознаки такого неврологічного порушення як дислексія, що доволі часто спостерігається під час навчання учнів української мови. Беручи до уваги та аналізуючи причини та характерні ознаки цього порушення, можна виробити ряд методик, які зможуть діагностувати дислексію у дітей на момент вступу їх до школи, і, таким чином, зменшити труднощі, які можуть виникнути у дітей при засвоєнні навичок читання. Розробка зазначених методик виступає перспективою подальших розвідок в межах описаної проблеми. Дислексія – вибіркове порушення здатності до оволодіння навичками читання та письма за збереження загальної здатності до навчання. Визначено, що дислексія поділяється на п'ять видів, кожному з яких

притаманні власні особливості. За останні 30 років стало зрозуміло, що дислексія є реальною. Було визначено, її можливо діагностувати, і існують емпірично підтверджені втручання. Слід підкреслити, що дислексія – це «відмінність», а не хвороба чи дефект. Сьогодні у світі існує багато методик корекції дислексії. В Україні корекцією дислексії стали займатися не так давно, але вже починають застосовувати методики для викладання української мови дітям з дислексією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гріненко О. В. Подолання дислексії та дисграфії в учнів початкових класів: Навч. посібник / О. В. Гріненко, М. М. Покотильська, Т. Я. Філоненко. – Городище, 2010. – 32с
2. Дислексія, або коли мозок «не влаштований» читати [Електронний ресурс] / А. С. Івашина // Читомо. – 2015. – Режим доступу: <http://www.chytomo.com/fetysh/>
3. Клінічна динаміка дисграфії і дислексії в молодших школярів у процесі проспективного дослідження [Електронний ресурс] / Т. П. Калашнікова, Ю. І. Кравцов // Міжнародний неврологічний журнал. – 2006. – №3(7). – Режим доступу до журн.: <http://www.mifua.com/archive/article/2520>.
4. Лалаєва Р.І. Порушення читання і шляхи їх корекції у молодших школярів / Р. І. Лалаєва. – СПб.: Видавництво «Союз», 2002. – 222 с.
5. de Olivier Lou, A. (1997). Perinatal Anoxia (Fetal Distress), Generating Dyslexia, Dysgraphia and other learning disturbances. (Updated summary of theoretical and practical research conducted by Lou de Olivier in 1996 and published as Monograph in. Revised in theory and practice between 2003 and 2005 and literature review. Retrieved from <https://biocoreopen.org/ijnb/>
6. Overcoming Dyslexia DUMmIES (PDFDrive).pdf
7. Vedysheva A. Дислексія – дар чи бездарність? [Dyslexia – Gift or Mediocrity?] Retrieved from <https://taslife.com.ua/blog/dysleksiya-dar-chy-bezdarnist>
8. Zakrzewska B. (1996). Trudności w czytaniu i pisanii. Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogi.

9. Ziegler Johannes C., Perry Conrad, Ma-Wyatt Anna, Ladner Diana. Developmental dyslexia in different languages: Language-specific or universal? / Johannes C. Ziegler, Conrad Perry, Anna MaWyatt, Diana Ladner. – Netherlands, 2003. – 26 p.
10. <https://goaravetisyan.ru/uk/>

DYSLEXIA AS A PARTIAL READING DISORDER

The article analyzes the concept of «dyslexia» as one of the factors influencing students' acquisition of reading skills in Ukrainian language lessons. The causes, types and characteristic features of this phenomenon are considered. It is theoretically substantiated that taking into account the peculiarities of the perception of the orthographic system in students with dyslexia allows to develop effective methods of teaching reading in the Ukrainian language, and, as a result, helps to reduce the number of educational difficulties.

Key words: dyslexia, reading skills, correction, Ukrainian language.

УДК 378.147:811.111

ПОШУК АЛЬТЕРНАТИВНИХ МЕТОДІВ ТА ТЕХНОЛОГІЙ В ОНЛАЙН-НАВЧАННІ ФОНЕТИКИ

Мочалова Наталія Степанівна

старший викладач кафедри прикладної лінгвістики,

Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова,

Україна, м. Миколаїв

zlatoslava2010@gmail.com

У статті проаналізовано альтернативні методи у навчанні фонетики англійської мови та описано досвід використання онлайн-технологій з відео для формування фонетичних умінь. Розглянуто переваги взаємонавчання для формування навичок вимови та читання англійською мовою.

Ключові слова: онлайн-навчання, фонетика, відео-ресурс, взаємонавчання.

Навчання фонетики і формування навичок вимови у навчанні англійської мови становить одне із складних завдань у методиці викладання англійської мови. Як показує аналіз сучасних публікацій з цього питання, більшість дослідників вважають, що самооцінка навичок вимови та інтонування англійською мовою – одне із найскладніших завдань для носіїв інших мов. Тому постає потреба пошуку

методичних шляхів розв'язання цієї проблеми, зокрема через розробку дієвих методик для самомоніторингу та самоаналізу фонетичних умінь. Поточна ситуація у світі, що змусила більшість навчальних закладів перейти на онлайн та дистанційне навчання, спонукає до практичного тестування наявних ресурсів, до яких викладачі та студенти висувають ряд вимог: вони повинні мати зручний користувацький інтерфейс, займати небагато оперативної пам'яті комп'ютера або інтернет-трафіку, мати достатньо високу якість та бути безкоштовними або мати безкоштовну демо-версію, мінімум функцій якої буде достатньо для задоволення навчальних потреб.

Мета цієї статті – проаналізувати альтернативні методи у навчанні фонетики англійської мови та описати досвід використання деяких онлайн-технологій для формування навичок вимови.

Формат навчальної роботи, який диктують сучасні умови, передбачає зміну не лише методів навчання, але й пошук та швидке опанування різних ресурсів для виконання навчальної програми та об'єктивного оцінювання досягнень студентів. Незначну частину матеріалу з англійської мови студенти можуть опанувати самостійно, перевірити себе за допомогою різних онлайн-тестів або завдань, однак більшість роботи з англійської мови, особливо у професійному навчанні, вимагає постійного моніторингу з боку викладача та спілкування в реальному часі.

Найбільш використовуваним ресурсом в період вимушеного переходу на онлайн-навчання стали Zoom та Skype, які дають можливість проведення онлайн-конференцій з кількома учасниками. У режимі реального часу викладач може спілкуватися зі студентами й оцінювати їхній прогрес у навчанні. Онлайн-конференції, на яких студенти можуть працювати в парі, дають змогу активніше попрацювати над навичками і перевірити знання правил читання англійською мовою. Для роботи в парі можна використати знайомий текст, над яким студенти працювали вдома, а також новий.

Завдання викладача на цьому етапі: підібрати навчальні тексти, які б давали змогу перевірити рівень сформованості навичок, та розбити студентів на пари відповідно до різних принципів та мети завдання: слабший студент із сильнішим, два сильних студенти чи два студенти з нижчим рівнем підготовки або, якщо група

складається зі студентів з різних країн, студенти, які мають одну рідну мову, або різну. Кожен з цих принципів має свої переваги. Так, під час роботи над знайомим текстом двоє студентів з нижчим рівнем підготовки відчули нижчий рівень стресу, уважніше сліdkували за тим, як завдання виконує партнер. Сильнішим студентам більше користі принесла робота над новим текстом: вони теж уважніше сліdkували за роботою партнера, що створювало певний елемент змагання, коли кожен хотів виконати завдання якнайкраще. При роботі двох студентів з різним рівнем підготовки, слабший студент, слухаючи знайомий текст у виконанні партнера, міг перевірити, чи все він виконав правильно, перш ніж виконати завдання на оцінку, а при роботі над новим текстом, сильніший студент виступав для слабшого в ролі зразка, слухаючи який, слабший студент міг про себе проговорювати складні випадки читання.

Однак, на відміну від живого спілкування, технічні труднощі різного характеру можуть стати на заваді повноцінного спілкування студентів у парі чи групі. Тому частина завдань так чи інакше переноситься офф-лайн.

Виконання завдань з фонетики офф-лайн дозволяє студентам приділити цьому завданню стільки часу, скільки потребують, не маючи обмежень аудиторної роботи, вони можуть перевірити вимову складних слів за словником і потренувати власну, можуть використати кілька спроб, обравши найкращу, яку пізніше перевірить викладач. За результатами перевірки таких завдань викладач може оцінити, наскільки свідомо й мотивовано студент виконує вправи і наскільки об'єктивно він зданий оцінити свої помилки. До того ж, і студент, і викладач, мають змогу краще й детальніше оцінити прогрес студента, тому що студент матиме змогу почути себе у запису, що створює умови для більш об'єктивного самооцінювання та саморефлексії. А викладач може прослухати запис кілька разів і детально описати усі помилки та способи їх подолання.

Одним зі зручних для цієї цілі ресурсів, які надають можливість знімати короткі відео, легко зберігати їх і редагувати, є ресурс screencast-o-matic. Налаштування відео в ньому дають можливість обрати варіант знімання екрану

комп'ютера або, за допомогою веб-камери, студента. Також цей ресурс дозволяє налаштувати взаємонавчання та взаємоконтроль між студентами.

Взаємонавчання та взаємоконтроль у процесі формування навичок вимови та читання може значно полегшити студентам роботу над фонетичним матеріалом. Робота в парах для цього етапу складалася з трьох етапів:

1) студенти ознайомилися із характеристиками фонетичних стилів англійської мови та прослухали й проаналізували зразки мовлення кожного з них, вони також подивилися навчальне відео, в якому викладач давав приклад аналізу інтонації та розстановки тонів і наголосів;

2) спираючись на приклади та консультуючись з викладачем, студенти проаналізували тексти різних стилів, працюючи над вимовою та інтонацією самостійно;

3) один з опрацьованих текстів студенти записали на аудіо чи відео і надіслали викладачеві;

4) обравши одну із запропонованих тем, студенти підготували власну промову в публіцистичному стилі й записали на відео;

5) відео з промовою оцінювали викладач і два інші студенти з групи.

Важливою умовою виконання такого завдання є чітка постановка мети, строгі та зрозумілі критерії оцінювання та обов'язкове наголошення не лише на помилках, а, в першу чергу, на вдалих частинах виконаного завдання. Ці умови дозволяють не лише уникнути нерозуміння завдання, але й знизити рівень потенційної демотивації студента, який виконував завдання, що є завданням викладача.

Як показала практика, виконання цього завдання має низку переваг: студенти ставляться до оцінювання інших з більшою відповідальністю і краще зосереджуються на тому, що слухають, а ті, хто виконує завдання, намагається якнайкраще обрати такі мовні засоби, на яких би добре було видно, наскільки вони засвоїли фонетичний матеріал.

За результатами виконання онлайн та оффлайн завдань, які виконували 24 студенти, 6 студентів мали значні труднощі як в само оцінюванні, так і в оцінюванні партнера у завданні з перевірки навичок читання. Вони майже не

помітили власних помилок, змогли вказати лише на 1 (іноді 2) помилки у завданні партнера і не змогли вказати правильний варіант, коли на помилку вказав викладач. Більшість студентів починали аналіз роботи партнера з визначення та виправлення помилок, і зовсім не зауважили позитивних аспектів виконання завдання, а коли їх попросили вказати такі аспекти, вони обмежилися лише загальними фразами, типу «все було добре» або «інтонація була правильна».

Отже, онлайн навчання фонетики повинно спиратися на різноманітні методи і форми роботи. Офф-лайн завдання, які записуються на відео, можуть стати не менш корисними, ніж онлайн або аудиторна робота, тому що дають змогу приділити опрацюванню матеріалу достатню для кожного студента індивідуально кількість часу. Взаємооцінювання та взаємонавчання буде ефективним у тому випадку, якщо викладач чітко поставить мету виконання завдання і стежитиме не лише за тим, як студенти виконують його, але й як їхні партнери оцінюють та допомагають їм.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Celce-Murcia M., Brinton D. M., Goodwin J.M. (2010) Teaching Pronunciation. 2nd edition. Cambridge University Press. – 576 p.
2. Hunukumbure A.D., Smith S.F., Das S. Holistic feedback approach with video and peer discussion under teacher supervision. BMC Medical Education. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5622503/>

Nataliia Mochalova

SEARCH FOR ALTERNATIVE TECHNIQUES IN TEACHING PHONETICS ONLINE

The article analyses some alternative techniques in teaching English phonetics and describes the author's experience in using some video-based online-technology in forming phonetic skills. It also highlights the advantages of peer teaching in forming pronunciation and reading skills in English.

Keywords: online education, phonetics, video-resource, peer teaching.

УДК 81'27

МОВИ СПІЛКУВАННЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

Нікішина Катерина Сергіївна

магістрант спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

Україна, м. Миколаїв

ketiniki5716@gmail.com

Науковий керівник – доктор філологічних наук, професор О. А. Дубова

У статті розглянуті питання щодо мов спілкування громадян України в різних комунікативних сферах. Для дослідження було обрано вікову групу 11-18 років та за допомогою анкети визначено склад мов, які вони застосовують у різних сферах життя.

Ключові слова: анкета; респондент; українська мова; російська мова; вікова група.

Мета дослідження – визначити мови, які застосовують громадяни України вікової групи 11-18 років у різних комунікативних сферах (родинне спілкування; дружнє спілкування; спілкування в транспорті, закладах медицини, торгівлі; спілкування в навчальному закладі; спілкування в установі, де працюють; спілкування в державно-адміністративних установах; спілкування в галузі культури; спілкування у ЗМІ).

Для досягнення окресленої мети маємо розв'язати такі **завдання**:

- 1) визначити склад застосовуваних мов;
- 2) визначити рівень володіння кожною з мов;
- 3) визначити наявність / відсутність перемикання мовних кодів;
- 4) визначити чинники, що визначають перемикання мовних кодів;
- 5) визначити залежність можливості і варіантів перемикання мовних кодів

від рівня володіння кожною з мов, від рідної мови, від мови сімейного спілкування, від віку, часу отримання загальної середньої освіти, часу тримання вищої освіти, місця проживання в дитинстві, місця найтривалішого періоду проживання.

Для визначення мов спілкування громадян України були обстежені різні вікові групи громадян України за допомогою анкетування. У цьому дослідженні взяли участь 64 респонденти віком від 11 до 18 років. Вони були розділені на підгрупи: 11-13

років – 23 % респондентів, 14-18 років – 77 % респондентів. Так як більшість респондентів належать до вікової групи 14-18 років, тому висновки будуть робитись за цією віковою групою.

У дослідженні взяли участь представники практично всіх областей України, але більшість респондентів, а саме (78 %) народились у південних (Миколаївська та Херсонська область) (59 %) та західних (Івано-Франківська, Львівська та Волинська область) (19 %) областях України. Кількість респондентів з інших регіонів України становить 22 %. Тому висновки будуть робитися за регіонами, які становлять більшість.

Кількісні пропорції респондентів, що належать до міського і сільського населення, збігається з середніми показниками по Україні. В Україні частка міського населення складає майже 70 %. У дослідженні взяли участь 69 % респондентів, які проживають у містах та відповідно 31 % респондентів, які проживають у сільській місцевості.

За місцем перебування в останні 3 місяці (січень–березень 2023 року) більшість респондентів (72 %) знаходились на території України; 20 % респондентів перебували у країнах зі спорідненими мовами (Польща, Болгарія, Словаччина); 8 % респондентів перебували у країнах з віддалено спорідненими мовами (Німеччина).

Оскільки опитування проводили жінки, тому і більшість респондентів жіночої статі (72 %). Це зумовлено суто психологічними факторами, а саме колом спілкування.

Переважає більшість респондентів належить до вікової групи 14-18 років, тому більшість із них є учнями 8-11 класів (56 %); 25 % респондентів навчаються у середніх спеціальних закладах освіти; 13% респондентів навчаються у 5-7 класах; а 6 % респондентів уже мають повну загальну середню освіту і не навчаються.

Свою національну належність переважна більшість респондентів ідентифікують як українці (97 % респондентів), з них не всі є етнічними українцями. У цю кількість респондентів входять і ті, хто визначають національність за етнічною належністю (українці), і ті, хто визначають національну належність за громадянством.

Решта (3 %) визначають свою національність за своєю етнічною належністю (вірмени).

З 97 % респондентів, які визнають себе українцями, 92 % респондентів вважають рідною мовою українську і тільки 3 % – російську мову. 3 % (2 респонденти) визначили вірменську мову як рідну, так як за національністю належать до вірменів.

Специфічною рисою мовної ситуації України є поширення на її території змішаних українсько-російських мовленнєвих утворень. Різновиди усного мовлення, що виникають внаслідок хаотичного змішування елементів української та російської мовних систем, отримали збірну назву суржик (Масенко Л. 2010, 70 с.). 1 респондент (2 %) обрав у відповідях стосовно рідної мови варіант «інше» та вказав, що рідною мовою є суржик.

Більшість респондентів (66%) визначили рідну мову за національною належністю, 23 % респондентів – за мовою, якою спілкуються в сім'ї, і 11 % респондентів – за рівнем володіння мовою (вільне).

Для визначення мов, якими респонденти спілкувались до того, як пішли навчатися до навчальних закладів, були поставлені запитання: «Якою мовою розмовляли перед тим, як пішли до школи?»; «Якою мовою спілкуєтеся в сім'ї з батьками та з сестрами або братами?» та «Якою мовою спілкуєтеся в сім'ї з бабусями та дідусями?».

Серед респондентів, які вважають українську мову рідною, 41 % розмовляли винятково українською мовою перед, тим як піти до школи, 45 % респондентів до початку навчання в школі розмовляли як російською, так і українською. Більшість із цих 45 % визначали рідною мовою українську. 1 респондент визначив як рідну російську мову та 1 респондент – суржик.

Отже, більшість респондентів оволоділи українською мовою в сім'ї або в дошкільних закладах. 9 % респондентів володіли тільки російською мовою перед тим, як пішли до школи. Більшість з них визначили українську мову рідною, не зважаючи на те, що з дитинства не розмовляли нею. Тобто респонденти визначали українську мову як рідну за національною належністю. 1 респондент рідною визначив російську

мову. 5 % респондентів від загальної кількості обрали у відповідях варіант «інше»: 1 респондент визнав рідною вірменську; 1 респондент визнав, що спілкувався трьома мовами: українською, російською та вірменською; 1 респондент визнав рідною мовою суржик.

З 41 % респондентів, які розмовляли перед тим, як пішли до школи винятково українською, тільки 39 % респондентів спілкуються винятково українською мовою в сім'ї з батьками та з братами або сестрами. Тобто є деякі неточності у відповідях респондентів. 45 % респондентів розмовляють як російською, так і українською в сім'ї з батьками та з братами або сестрами. Більшість з цих респондентів розмовляли як російською, так і українською в сім'ї перед тим, як пішли до школи. 13 % респондентів спілкуються російською в сім'ї з батьками та з братами або сестрами. Більшість визначили українську мову як рідну. 6 % респондентів від загальної кількості обрали у відповідях варіант «інше»: 1 респондент зазначив вірменську; 3 респонденти зазначили, що спілкуються суржиком в сім'ї.

Зі старшим поколінням більшість респондентів (56 %) спілкуються винятково українською мовою. Більшість з цих респондентів спілкуються винятково українською мовою або як російською, так і українською в сім'ї з батьками та з братами або сестрами. Тобто традиції спілкування українською мовою зберігаються у старшого покоління. 15 % респондентів спілкуються російською мовою зі старшим поколінням. Більшість з цих респондентів спілкуються винятково російською мовою або як російською, так і українською в сім'ї з батьками та з братами або сестрами. 23 % респондентів розмовляють як російською, так і українською зі старшим поколінням. Ці 23 % респонденти входять у 45 % респондентів, які спілкуються в сім'ї з батьками та з братами або сестрами, як російською, так і українською. 5 % респондентів від загальної кількості обрали у відповідях варіант «інше»: 1 респондент зазначив вірменську; 3 респонденти зазначили, що спілкуються суржиком. Суржиком спілкуються зі старшим поколінням ті ж 3 респонденти, що спілкуються суржиком в сім'ї з батьками та з братами або сестрами.

Наступні запитання стосувались того, якими мовами користуються респонденти в навчальний та поза навчальний час.

98 % респондентів навчаються/навчалися у школі з українською мовою навчання, тобто система освіти забезпечує можливість навчання українською мовою та забезпечує вивчення державної мови. 2 % респондентів (1 респондент) навчаються/навчалися у школі з російською мовою навчання. Цей респондент належить до підгрупи 14–18 років і навчається в Херсонській області. Він читає і розуміє українську мову на базовому рівні, але сам не розмовляє і не пише українською мовою.

Більшість респондентів ніколи не вивчали російську мову в школі (52 % респондентів). 42 % респондентів вивчали її у 5-9 класі. 5 % респондентів від загальної кількості обрали у відповідях варіант «інше»: 2 респонденти вивчали до 7 класу; 1 респондент вивчав на першому курсі коледжу; 1 навчається у школі з російською мовою навчання.

89 % респондентів з 98 %, які навчалися в школі з українською мовою навчання, вільно читають, пишуть, розмовляють і розуміють українську мову. 8 % респондентів читають і розуміють різні тексти, але самі не розмовляють і не пишуть українською мовою. Тільки 3 % респондентів розуміють побутове мовлення, того, хто говорить українською, але самі не розмовляють. Отже, 11 % учнів шкіл з українською мовою навчання мають навички лише пасивного володіння українською мовою, що явно не відповідає завданням шкільної освіти в Україні.

59 % респондентів з 98 % респондентів, які навчалися у школі з українською мовою навчання, спілкуються винятково українською мовою в навчальному закладі. 34 % респондентів спілкуються як російською, так і українською мовою. Можливо, ці 34 % на уроках спілкуються українською та на перервах – російською. 7 % респондентів спілкуються в навчальному закладі польською та німецькою мовами, через те що знаходяться за кордоном.

У дружньому колі більшість респондентів (48%) спілкується як російською, так і українською мовою, 34 % респондентів спілкуються з друзями винятково українською мовою, 14 % респондентів спілкуються російською мовою. 4 % респондентів від загальної кількості обрали у відповідях варіант «інше»: 1 респондент спілкується суржиком та 1 – польською.

Більшість респондентів (58 %) спілкуються в громадських місцях українською мовою. Частина спілкується як російською, так і українською мовою (33 % респондентів). 2 % респондентів спілкуються російською мовою. 7 % респондентів від загальної кількості обрали у відповідях варіант «інше»: 4 респонденти відповіли, що спілкуються польською мовою, так як напевно перебувають в Польщі; 1 респондент спілкується німецькою мовою в Німеччині та українською в Україні.

Наступний блок запитань стосувався пасивного використання мов: при читанні книжок, при перегляді кінофільмів та телепрограм, при прослуховуванні пісень та перегляді музичних кліпів.

При читанні книжок більшість респондентів надають перевагу українській мові (52 % респондентів), 8 % респондентів надають перевагу російській мові. 38 % респондентів читають книжки як російською, так і українською мовою. 3 % респондентів від загальної кількості обрали у відповідях варіант «інше»: 1 респондент відповів, що крім української, читає англійською; 1 респондент відповів, що зовсім не читає.

Більшість респондентів (44 %) при перегляді кінофільмів та телепрограм обирають як російську, так і українську мові. При перегляді кінофільмів та телепрограм 38% респондентів надають перевагу українській мові. 14 % респондентів при перегляді кінофільмів та телепрограм надають перевагу російській мові. 4 % респондентів дивляться кінофільми та телепрограми, крім української, також англійською мовою.

Більшість респондентів (45 %) обирають для прослуховування пісень та перегляду музичних кліпів як російську, так і українську мову. При прослуховуванні пісень та перегляді музичних кліпів 36 % респондентів надають перевагу українській мові. 2 % респондентів надають перевагу російській мові. 17 % віддають перевагу, крім української, також англійській мові.

На питання: «Чи змінилось Ваше ставлення до української мови після повномасштабного вторгнення?» більшість відповіли, що розмовляють суржиком (44 % респондентів). 37 % респондентів розмовляли українською мовою до початку повномасштабного вторгнення. 14 % респондентів перейшли або збираються перейти

на українську мову. 5 % респондентів не збираються нічого змінювати: 2 респонденти з 3 респондентів, які не збираються нічого змінювати, вільно читають, пишуть, розмовляють і розуміють українську мову; 1 респондент читає і розуміє різні тексти, але сам не розмовляє і не пише. Усі навчались/навчаються у школах з українською мовою навчання та народились у Миколаївській області.

Наступним запитанням ми намагались визначати прагнення респондентів удосконалювати навички володіння українською мовою. 83 % респондентів з 98 % респондентів, які навчались у школі з українською мовою навчання, мають бажання вдосконалювати знання української мови поза школою. Усі, хто не має бажання вдосконалювати знання з української мови – це ті, хто вільно читає, пише, розмовляє і розуміє українську мову. Разом з цим не мають бажання вдосконалювати знання української мови і ті, хто не має бажання переходити на українську.

Отже, результати анкетування свідчать про те, що найбільше на мову, якою спілкуються громадяни України у віці 11–18 років, впливає сімейне спілкування та спілкування з друзями.

Наступна частина дослідження стосується вивчення іноземних мов. Ми дослідили, які іноземні мови вивчають у навчальних закладах, рівень володіння мовами та прагнення респондентів до подальшого вивчення іноземних мов після закінчення навчальних закладів.

Питання «Які іноземні мови вивчаєте в школі?» показало, що в школах 81 % респондентів вивчають англійську мову. 26,5 % респондентів вивчають німецьку мову. Іншими мовами, які вивчають у школах, є польська, російська, словацька та французька мови. Більшість респондентів (83 %) використовують іноземну мову поза школою (курси, гуртки, спілкування в Інтернеті, тощо).

Більшість респондентів (63 %) оцінюють рівень володіння іноземною мовою як середній. 31 % респондентів оцінює як низький. 6 % респондентів оцінюють як високий. Зважаючи на те, що респонденти належать до вікової групи 11–18 роки, можна зазначити, що навчання в школі, на думку учнів, забезпечує середній рівень володіння іноземною мовою.

Однак в учнів існує свідомо потреба в знанні іноземної мови, оскільки більшість респондентів (62,5 %) мають намір вивчати іноземні мови поза шкільною програмою. 37,5 % респондентів не мають намір вивчати іноземні мови поза шкільною програмою.

Більшість респондентів (31 %) мають намір вивчати англійську мову поза шкільною програмою. 9 % респондентів мають намір вивчати німецьку поза шкільною програмою та 8 % респондентів – італійську. Іншими мовами, які мають намір вивчати респонденти, є польська, іспанська, грузинська, вірменська, французька, японська, корейська та турецька.

Для більшості респондентів (56 %) мотивацією вивчати нову іноземну мову є бажання збільшити діапазон мов, якими вони володіють. Для 25 % респондентів мотивацією вивчення іноземної мови є переїзд до іншої країни. Іншими причинами для вивчення нової мови є саморозвиток, бажання побувати за кордоном.

Більшість респондентів (72 %) визнали, що є мови, якими вони не бажають спілкуватися.

Висновки. Отже, проаналізувавши мовні звички респондентів вікової групи 14-18 років з південних та частково західних областей України можна зробити висновки, що найбільш вживаними мовами є українська, російська, англійська та в деяких випадках німецька мова. Багато респондентів застосовують суржик у домашньому спілкуванні, тобто в цих респондентів перемикавання мовних кодів не відбувається. Дослідження показало, що найбільший вплив на вибір мови, якою спілкуються респонденти становить сімейне та дружнє спілкування. Більшість респондентів тією чи іншою мірою володіють українською мовою, бо навчались/навчаються у школах з українською мовою навчання. Оскільки в родині та з друзями більшість респондентів спілкуються як російською, так і українською мовою, більшість респондентів володіє російською мовою достатньою мірою. Мовні звички спілкування іноземною мовою формуються у навчальних закладах на середньому рівні, тому респонденти мають бажання вдосконалювати свій рівень володіння мовами поза навчальними закладами. Враховуючи, що більшість респондентів користуються в родині, з друзями та навіть у

навчальних закладах, як російською, так і українською мовою, то перемикавання мовних кодів відбувається, але складно визначити наскільки якісно.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. – 243 с.
- [2] Беликов И. В., Крысин Л. П. Социолингвистика : учебник для бакалавриата и магистратуры / В. И. Беликов, Л. П. Крысин. - 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Издательство Юрайт, 2016. – 337 с. – Серия : Авторский учебник
- [3] Мечковская Н. Б. Социальная лингвистика: Пособие для студентов гуманитар. вузов и учащихся лицеев. – 2-е изд., испр. – М.: Аспект Пресс, 2000. – 207 с.

Nikishyna K. S.

LANGUAGES OF COMMUNICATION OF UKRAINIAN CITIZENS

This article deals with the issues of languages spoken by Ukrainian citizens in various communication spheres. The age group of 11-18 years old was chosen for the study and the composition of languages used by them in various spheres of life was determined by means of a questionnaire.

Key words: questionnaire; respondent; Ukrainian language; Russian language; age group.

УДК 81'42:81'37

АНГЛІЦИЗМИ В ТЕКСТАХ УКРАЇНСЬКИХ ЗМІ

Нікішина Катерина Сергіївна

магістрант спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова

Україна, м. Миколаїв

ketiniki5716@gmail.com

У даній статті розглянуті питання щодо вивчення англіцизмів як засобів збагачення лексичного запасу української мови. Для дослідження були обрані провідні українські інтернет-видання. Ця стаття може бути корисною для вивчення коректного застосування запозичених слів у мові.

Ключові слова: запозичення, англіцизм, ЗМІ.

Актуальність: Останнім часом ЗМІ часто використовують у своїх текстах англіцизми. З кожним роком із англійської мови в українську приходять усе більше і

більше нових слів. Процес дослідження відображає зв'язок мови з суспільним життям та культурою.

Добре зрозуміти зв'язок між двома мовами, а також значення слів, які приходять до нашої мови, розглянувши проблему запозичення українською мовою англіцизмів та американізмів.

Мета робити полягає в дослідженні кількості англіцизмів у текстах засобів масової інформації. Передбачає аналіз специфіки функціонування англіцизмів в українській мові.

Поповнення лексичного запасу мови є дуже важливою частиною збагачення мови. Останнім часом українська мова знаходиться в активній взаємодії з англійською мовою. Причинами є Європейська інтеграція, посилення позицій англійської мови, як міжнародної. Тому поява англіцизмів є досить очікуваним явищем. У дослідженні намагались показати, які англомовні запозичення є найбільш частотними для української мови.

Існує три основних способи поповнення словникового складу будь-якої мови:

1. словотвір;
2. зміна значення слова;
3. запозичення. – [5]

Запозичення – це елементи чужої мови (слова, словотворчі афікси, синтаксичні конструкції і ін.), перенесені з однієї мови в іншу в результаті мовних контактів. – [4]

Англіцизм, англізм – різновид запозичення: слово, його окремого значення, вислів тощо, які запозичені з англійської мови або перекладені з неї чи утворені за її зразком. Англіцизми переважно усвідомлюються мовцями як чужорідний елемент і зберігають ознаки свого походження: фонетичні (джерм, імідж, менеджер), словотвірні (смокінг, маркетинг), семантичні (яструби «політики, прихильники жорсткого агресивного курсу в різних країнах»). – [3, с.26]

Для запозичень з англійської мови характерні:

1. звукосполучення дж: бюджет, джаз, джентльмен, джемпер;
2. звукосполучення ай, ей: гайморит, інсайд, тролейбус, хокей;
3. суфікс -инг(-інг): мітинг, пудинг, демпінг, тюбінг. – [1]

Історія проникнення англіцизмів в українську мову тісно пов'язана з історією проникнення їх в російську, яка й сьогодні має значний вплив на нашу мову.

Причинами запозичень найчастіше називають:

- загальносвітову тенденцію до інтернаціоналізації лексичного фонду;
- потребу в найменуванні нових предметів, понять і явищ (ноутбук, органайзер, сканер); відсутність відповідного (більш точного) найменування (або його програш порівняно з запозиченням);
- поповнення мови більш виразними засобами (імідж – замість образ, прайс-лист – замість прейскурант, шоу – замість подання);
- сприйняття іншомовного слова як більш престижного (презентація – замість подання; ексклюзивний – замість винятковий). – [2]

XXI ст. – це століття технологічного прогресу, тому найширшою сферою запозичення є слова технічної тематики, а також бізнес тематики, тому що англійська мова, як мова міжнародного спілкування, використовується дуже часто.

Засоби масової інформації є носіями живої мови людей, бо лексика, що використовується у ЗМІ – це питома лексика мови. Збагачення словникового запасу людей часто відбувається завдяки ЗМІ.

Для дослідження були обрані 2 українських інтернет-видання. Статті були підібрані приблизно одного обсягу та однієї тематики. Проведено детальний аналіз вибірки із 16 статей із кожного джерела, не включаючи ті, у яких англіцизмів не було знайдено. З одного джерела намагались підібрати матеріали різних тематичних груп. Для укладання таблиці 1,3 було зроблено такі дослідження:

- 1) обранні статті різної тематики (колонка 2);
- 2) внесено всі англіцизми, які вдалося знайти в обраній публікації (колонка 3);
- 3) за словниками перевірено походження кожного слова;

знайдено відсоткове відношення: загальну кількість слів у статті було взято за 100 %, та розраховано, яку кількість від них становлять англіцизми (колонка 4);

- 4) статті було розташовано в порядку спадання відсоткового відношення (колонка 1).

Англiцизми у таблиці 2,4 згруповані за тематичними групами від найбільш до найменш частотної. Порахована частота вживання англiцизмів. У кінці таблиці порахована загальна кількість англiцизмів даної тематики.

Перше інтернет-видання, за яким було проведено дослідження – «Українська правда». Матеріали на сайті публікуються українською мовою, окремі статті – російською або перекладаються нею. Було досліджено статті різної тематики обсягом від 100 до 400 слів. Відсоткове відношення, яке зустрічається найчастіше – 4 %. Максимальна кількість англiцизмів у статтях, враховуючи повторення, сягає 18 слів (8,9 %). (див. табл. 2).

Таблиця 1. Дослідження інтернет-видання «Українська правда»

№ з/п	Назва статті	Англiцизми	Відсоткове відношення
1	Кіберполіція виявила хакера, який зламав більше 2 тис. комп'ютерів українців (https://www.pravda.com.ua/)	бізнес комп'ютер сервер хакер клієнт акаунт кваліфікований	8,9 %
2	Кравцов обіцяє зробити безкоштовний Wi-Fi на Центральному вокзалі Києва (https://www.pravda.com.ua/)	інтерсіті сканер тендер бізнес інтерв'ю вокзал	7,5 %
3	Ліга Чемпіонів. «Баварія» в Лондоні познущалася над «Тоттенгемом», «Реал» ледве не програв «Брюгге» (https://www.pravda.com.ua/)	1. стартовий 2.матч клуб тайм гол	6,6 %
4	Український стартап Grammarly оцінили у понад 1 мільярд доларів (https://www.pravda.com.ua/)	стартап компанії бізнес онлайн долар	5,3 %

5	Інспектор Держдепу проведе брифінг стосовно України – ЗМІ (https://www.pravda.com.ua/)	брифінг	4 %
6	Рада ухвалила закон про боротьбу з рейдерством (https://www.pravda.com.ua/)	рейдерство бізнес	4 %
7	Google виявив уразливість в телефонах Huawei, Samsung і Xiaomi (https://www.pravda.com.ua/)	компанія смартфон фішинговий	4 %
8	Прем'єр-ліга. «Динамо» в Києві бере три очки у матчі з «Дніпром-1» (https://www.pravda.com.ua/)	матч офсайд рефері гол пеналті фол	3,9 %
9	Імпічмент у США: демократи з'ясовують, чи Трамп власноруч загальмував допомогу Україні (https://www.pravda.com.ua/)	імпічмент лідер спікера	2,8 %
10	Поліція відповіла щодо пострілу на блокпосту: діяли за законом (https://www.pravda.com.ua/)	блокпост	2 %
11	У Німеччині стрілянина біля супермаркету: один загиблий і один поранений (https://www.pravda.com.ua/)	супермаркет парковка	1,9 %
12	Зеленський призначив уповноваженого із земельних питань (https://www.pravda.com.ua/)	штат компанія стартовий	1,8 %
13	Волкер почав свідчити у справі про «тиск» Трампа на Зеленського (https://www.pravda.com.ua/)	імпічмент	1 %
14	Викид радіації: в Києві ліквідували 2 джерела випромінювання (https://www.pravda.com.ua/)	контейнер	0,7 %
15	Трамп підписав документ про намір вийти з договору про «відкрите небо» – WSJ (https://www.pravda.com.ua/)	моніторинг	0,4 %
16	Загибель 39 мігрантів у вантажівці: трьох підозрюваних звільнили під заставу (https://www.pravda.com.ua/)	контейнер	0,5 %

Найбільш частотними у виданні «Українська правда» є слова бізнес тематики. Англiцизми було розділено за 7 тематичними групами (див. табл. 2).

Таблиця 2. Частота вживання англiцизмів у виданні «Українська правда»

бізнес	спортивна	технічна	політика	побут	силові структури	інформаційна
рейдер	тайм	комп'ютер	імпічмент	супермаркет	блокпост	інтерв'ю
1	1	1	2	1	1	1
бізнес	гол	фітінговий	лідер	паркова		
4	2	1	1	1		
компанія	матч	сервер	спікер	вокзал		
3	2	1	1	1		
старт	офсайд	смартфон	брифінг	контейнер		
3	1	1	1	2		
клієнт	рефері	онлайн				
1	1	1				
тендер	клуб	хакер				
1	1	1				
долар	фол	акаунт				
1	1	1				
моніторинг	пеналті	сканер				
1	1	1				
кваліфікація						
1						
штат						
1						
Сума англiцизмів:						
17	10	8	5	5	1	1

Друге інтернет-видання, яке було обрано – це «Цензор.нет». Один із провідних українських новинних інтернет-порталів. Було досліджено статті різної тематики обсягом від 100 до 300 слів. Відсоткове відношення, яке зустрічається

найчастіше – 1%. Максимальна кількість англіцизмів у статтях, враховуючи повторення, сягає 32 слова (8,9%) (див. табл. 3.).

Таблиця 3. Дослідження інтернет-видання «Цензор.нет»

№ з/п	Назва статті	Англіцизми	Відсоткове відношення
1	Міжнародна IT-компанія ESET виявила новий вид шкідливого програмного забезпечення, який краде криптовалюту (https://censor.net.ua/)	компанія програмного забезпечення лідер троян сервер мишка клавіатура буфер обміну хакер моніторинг онлайн сайт веб-сторінка криптовалюта кіберзагроза	8,9%
2	З 700 млн грн, виділених державою на інтернетизацію шкіл, на місцях освоєно лише 14, - Новосад (https://censor.net.ua/)	інтернетизацію інтернет інтерв'ю мегабіт діджиталізації	6%
3	Збірна України з футболу перемогла команду Литви в матчі відбіркового циклу на Євро-2020 (https://censor.net.ua/)	матч аутсайдер тайм домінувати гол футбол голкипер	6%
4	Легалізація грального бізнесу дасть змогу побудувати нові готелі і прибрати «всю ігрову історію» з вулиць, - Зеленський (https://censor.net.ua/)	бізнес ліцензія спорт	5 %
5	Програма Кабміну передбачає	комп'ютерний	3,7%

	облаштування всіх шкіл для дітей з особливими потребами (https://censor.net.ua/)	інтернет сайті інклюзивний	
6	До пропонованого владою реєстратора операцій Е-чек потрібно все вручну вносити. У випадку мікробізнесу це тисяча позицій щодня, - Ляпіна (https://censor.net.ua/)	бізнес інтерв'ю діджиталізація комп'ютеризація еквайринг чек програміст	3,4%
7	Нобелівську премію з хімії за 2019 рік присуджено зарозробку літій-іонних батарей (https://censor.net.ua/)	ноутбук телефон	1,8 %
8	Міністр енергетики США Перрі пропонував ввести до ради «Нафтогазу» людину, яка працювала з Януковичем і Бойком,-АР (https://censor.net.ua/)	рейнджер соцмережа сайт	1,5%
9	Рада переглянула перелік держпідприємств, що підлягають приватизації (https://censor.net.ua/)	модернізація бізнес	1%
10	Податковий законопроект до другого читання буде доопрацьовано на 50-70%, - Гетманцев (https://censor.net.ua/)	інтерв'ю бізнес	1%
11	На Парламентській асамблеї НАТО ухвалили доповідь щодо України, підготовлену Канадою, - глава української делегації Чернів (https://censor.net.ua/)	проапдейтили фейсбук	1%
12	Зеленський підписав закон про стимулювання інвестиційної діяльності, який скасовує пайовий внесок для забудовників (https://censor.net.ua/)	бюджет рейтинг	0,8%
13	У Конгресі США вимагають від Білого дому всі документи, пов'язані з розмовою Трампа та Зеленського (https://censor.net.ua/)	пресреліз	0,5%
14	Український дует фігуристів Назарова-Нікітін здобув перемогу на міжнародному турнірі в Італії. (https://censor.net.ua/)	лідерство	0,5 %

15	До 129 зросла кількість отруєних у кінці вересня на весіллі в Чернівецькій області, - медики (https://censor.net.ua/)	бар	0,4%
16	Уряд уже завтра перерозподілить 497,1 млн грн на зарплати вчителям і лікарям, - Гончарук (https://censor.net.ua/)	бюджет	0,4%

Найбільш частотними у виданні «Цензор.нет» є слова технічної тематики. Англіцизми було розділено за 8 тематичними групами (див. табл. 4).

Таблиця 4. Частота вживання англіцизмів у виданні «Цензор.нет»

технічна	бізнес	спортивна	інформаційна	політика	побут	силові структури	освіта
модернізація	бізнес	голкіпер	пресреліз	лідер	бар	рейнджер	інклюзив
1	4	1	1	2	1	1	1
програмне забезпечення	компанія	аутсайдер	інтерв'ю	ліцензія	чек		
1	1	1	3	1	1		
онлайн	моніторинг	спорт					
1	1	1					
комп'ютер	рейтинг	тайм					
2	1	1					
криптовалюта	бюджет	футбол					
1	2	1					
діджитал	еквайринг	домінувати					
2	1	1					
мишка		гол					
1		1					
сайт		матч					
3		1					
троян							
1							
клавіатура							
1							
веб-сторінка							
1							
ноутбук							
1							

фейсбук							
1							
сервер							
1							
буфер обміну							
1							
телефон							
1							
програміст							
1							
інтернет							
3							
хакер							
1							
кіберзагроза							
1							
соцмережа							
1							
мегабіт							
1							
апдейтити							
1							
Сума англіцизмів:							
29	10	8	4	3	2	1	1

Наприкінці відзначимо, що вживання запозичень руйнує унікальність і самобутність будь-якої мови, що є суттєвим аргументом «проти» вживання англіцизмів в українській мові.

Висновки. На основі проведених досліджень можна зробити такі висновки:

- 1) частіше англіцизми зустрічаються у статтях технічної та бізнес тематики;
- 2) із двох інтернет-видань, які були досліджені, «Українська правда» є більш насиченим англійськими запозиченнями;
- 3) середній відсоток вживання англіцизмів у статтях інтернет-видання «Цензор.нет» та «Українська правда» становить 1% і 4% відповідно;
- 4) максимальне значення частоти вживання англіцизмів на обох інтернет сайтах становить 8,9%, що свідчить про досить високий рівень вживання англіцизмів;
- 5) у більшості статей, які було досліджено, довелося зіштовхнутися з явищем тавтології.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- [1] Англіцизми в українській мові [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/2_ANR_2010/Philologia/3_57397.doc.htm
- [2] Сфери проникнення англіцизмів в інші мови - російську, українську [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://xreferat.com/31/1085-2-sferi-proniknennya-angl-cizm-v-v-nsh-movi-ros-iys-ku-ukra-ns-ku.html>
- [3] Українська мова. Енциклопедія – К. : «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004 р. –496 с.
- [4] Українська мова: Словник-довідник. – Донецьк: Центр підготовки абітурієнтів, 1998.– 144 с.
- [5] Шляхи поповнення лексичного складу мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://leksii.org/3-32751.html>

Nikishyna K.

ANGLICISMS IN THE TEXTS OF UKRAINIAN MASS-MEDIA

This article deals with the study of anglicisms as a mean of enriching the lexical reserve of the Ukrainian language. Leading Ukrainian Internet editions were chosen for the study. This article may be useful for studying the specific of using borrowing words in the language.

Keywords: borrowing, anglicism, mass-media.

УДК 81.23

НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНІ МЕТАПРОГРАМИ В НАЗВАХ ФІЛЬМІВ ПРО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКУ ВІЙНУ

Одунтан Данііл Майкл

бакалаврант спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

Україна, м. Миколаїв

daniodun@gmail.com

Стаття присвячена аналізу нейролінгвістичних метапрограм у назвах українських публіцистичних фільмів про російсько-українську війну. Визначено, які метапрограми активуються в назвах цих фільмів і як вони впливають на сприйняття та оцінку подій. В роботі було проведено аналіз назв фільмів про війну та визначено їх класифікацію за типом метапрограм, що використовується. Також було проаналізовано використання метапрограм у фільмах про російсько-українську війну та оцінено їх ефективність у формуванні емоційного стану глядачів.

Ключові слова: нейролінгвістичні метапрограми, російсько-українська війна, емоційний вплив, сприйняття, класифікація, кіноіндустрія, кінодискурс.

Мова є одним з найпотужніших інструментів впливу на людську свідомість та поведінку. Вона не лише відображає думки та почуття мовця, але й формує його сприйняття реальності, ставлення до себе та інших, мотивацію та цілеспрямованість. Мовлення є складним когнітивно-комунікативним процесом, який залежить від багатьох факторів, серед яких особливе місце займають нейролінгвістичні метапрограми.

Нейролінгвістичні метапрограми – це загальні, поширені і зазвичай звичні шаблони, які використовує людина в різних ситуаціях. Вони вказують на те, як людина сприймає і обробляє інформацію, формує свої внутрішні уявлення і керує своєю поведінкою. Нейролінгвістичні метапрограми можуть бути використані для розуміння себе та інших, а також для зміни власних обмежуючих шаблонів сприйняття та поведінки.

Нейролінгвістика – це наукова дисципліна, що досліджує мозкові механізми мовлення та мови. Вона поєднує методи та теорії з нейронаук, лінгвістики, когнітивної науки, психології та інших галузей знання. Нейролінгвістика застосовує такі методи дослідження, як афазіологія, нейровізуалізація, електрофізіологія та комп'ютерне моделювання.

Одним з застосувань нейролінгвістики є аналіз когнітивно-комунікативних структур культурного дискурсу. Культурний дискурс – це сукупність текстів і практик, що виражають ідеологію та цінності певної культурної спільності. Культурний дискурс може мати різноманітні форми і жанри, серед яких особливого значення набуває кіно.

Кіно – це потужний засіб комунікації і впливу на масову свідомість. Воно не лише розважає та інформує глядачів, але й формує їхнє ставлення до різних соціальних та культурних явищ. Кіно може викликати емоційну реакцію, спонукати до роздумів, змінити погляди або поведінку. Кіно також є джерелом інформації про історичні та сучасні події, особливо про ті, що мають глобальне значення. Однією з таких подій є російсько-українська війна, яка триває з 2014 року і має значний вплив на життя та свідомість мільйонів людей. Ця війна стала предметом багатьох фільмів,

які висвітлюють різні аспекти воєнного конфлікту, такі як причини, хронологія, наслідки, героїзм, страждання, патріотизм тощо. Назви цих фільмів не лише характеризують їхній зміст і жанр, але й відображають нейролінгвістичні метапрограми їхніх авторів та адресатів.

Таким чином, **метою дослідження** є визначення специфіки активації нейролінгвістичних метапрограм у назвах українських публіцистичних (документальних) фільмів про російсько-українську війну ХХІ століття. Для досягнення цього завдання застосовано низку **методів**: загальнонаукові (описовий, аналіз, синтез, узагальнення, спостереження) та спеціальні лінгвістичні (контекстуально-інтерпретаційний аналіз як розновид функціонального методу та нейролінгвістична методика метапрограмних маркувань).

Об'єкт дослідження: Назви 60 українських публіцистичних фільмів про російсько-українську війну.

Предмет дослідження: Нейролінгвістичні метапрограми, що активуються в назвах українських публіцистичних фільмів про російсько-українську війну.

Очікувані результати: Встановлення метапрограмної схожості та відмінності досліджуваних феноменів, виявлення лінгвістичної специфіки активації нейролінгвістичних метапрограм у назвах українських публіцистичних фільмів про війну, теоретизування сутності поняття «нейролінгвістична метапрограма».

Наукова новизна: Розширення знань про нейролінгвістичне моделювання як метод аналізу когнітивно-комунікативних структур культурного дискурсу, зокрема кінодискурсу.

У 2014 р., а потім ще й з 2022 р., а саме з початком повномасштабного вторгнення росії в Україну по всій ширині спільного кордону, вибухово зросла кількість фільмів, пов'язаних з російсько-українською війною. Створення назв фільмів – це важлива складова частина маркетингу кінематографічної продукції. Метапрограми НЛП можуть відігравати важливу роль у сприйнятті та ефективності назв фільмів. Наприклад, деякі метапрограми НЛП можуть бути більш привабливими для певної аудиторії, або можуть викликати більше емоційних реакцій.

Метапрограми – це психологічні фільтри, які впливають на сприйняття, мислення і поведінку людини. Метапрограми визначають, на що людина звертає увагу, як вона оцінює інформацію і як вона реагує на неї

Такі відомі автори, як Дж. Ліллі, М. Холл, О'Коннор, Дж. Сеймор, Р. Бейлі, Р. Стюард та інші, досліджували метапрограми та їх базові визначення. У своїх дослідженнях, зокрема, Джон Ліллі у своїй книзі «Програмування та метапрограмування людського комп'ютера» (1968) вжив вперше термін «метапрограмування». [9]

Метапрограми як інструмент були вперше описані в кінці 1970-х років, і починаючи з 1982 року успішно використовуються в бізнесі та психології для таких сфер, як продажі, переговори, управління, рекрутинг і багато інших. Українська наукова психологія майже не досліджує метапрограмний підхід та його застосування, хоча є дослідження з цієї теми та захист дисертацій за кордоном. На даний момент, фахівці з неспсихологічного профілю, такі як філологи В. Скрыбіна та Т. Ковалевська [1], вже звертають увагу на метапрограми. Останні публікації від Т. В. Макоти, Т. Ковалевської, Щербак О. В. [7], К. Гайдученка, Н. Качанової, С. Шипунова зосереджені на практичному застосуванні, виявленні та корекції метапрограм, а також їх використанні в кіноіндустрії.

У літературі зустрічається значна кількість метапрограм. Дж. О'Коннор у своїх працях детально описує сім основних метапрограм [4], а М. Холл наводить 51 метапрограму в своїх наукових дослідженнях (Макота, 2012). За спостереженнями Т. Ковалевської, актуальними є метапрограми, такі як «екстернальна/інтернальна особистісна референція; відцентрова/доцентрова й активна/пасивна мотивація діяльності; зіставно-протиставний фокус порівнянь; аксіосистемні ідентифікації, пов'язані з ціннісним маркуванням певних сегментів довкілля, та суб'єктивні/об'єктивні пріоритети у процесах спілкування» [2].

Дослідження та аналіз назв фільмів про війну з точки зору метапрограм НЛП, визначили найбільш поширені та ефективні метапрограми у цій категорії фільмів, а саме:

- метапрограма «Референції»;

- метапрограма «Фокусування на порівняннях»;
- метапрограма «Мотивація»;
- метапрограма «Метафора»;
- метапрограма «Інтерперсональні відносини»;
- метапрограма «Спосіб організації інформації».

Дослідження також включає аналіз впливу різних метапрограм на сприйняття фільму про війну, наприклад, вимірювання емоційної реакції аудиторії на назву фільму, що містить певну метапрограму, тестування впливу різних метапрограм на вибір фільму аудиторією та інші підходи.

Висновок. Дослідження метапрограм НЛП в назвах фільмів про війну може допомогти зрозуміти, які метапрограми є найбільш ефективними у привертанні уваги аудиторії до цих фільмів та створенні ефективних маркетингових стратегій. Також можуть бути досліджені різні метапрограми НЛП, які впливають на сприйняття фільмів про війну – наприклад, метапрограми, пов'язані зі стилізацією, емоційність, спосіб опису подій тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ковалевська Т. Ю. Особистісна ідентифікація в системі нейролінгвістичного програмування: комунікативні перспективи. Мовознавство. 2009. № 3–4. С. 126–132.
2. Ковалевська Т. Ю. (2008). Комунікативні аспекти нейролінгвістичного програмування. Одеса: Астропринт.
3. Макота Т. В. Метапрограми у психологічній практиці. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2012. № 1. С. 71–79.
4. О'Коннор Дж. Введение в нейролингвистическое программирование. Как понимать людей и как оказывать влияние на людей / Дж. О'Коннор, Дж. Сеймор. М. : Библиотека А. Миллера, 2005. 272 с.
5. Станкевич Ю. В. Мовні сугестогени в текстах політичної реклами : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Одеса, 2011. 22 с.
6. Швачич Г. Г., Толстой В. В., Петрчук Л. М., Іващенко Ю. С., Гуляєва О. А., Соболенко О. В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології : Навчальний посібник. Дніпро : НМетАУ, 2017. 230 с.

7. Щербак О. В. Нейролінгвістичні метапрограми в кінодискурсі (на матеріалі назв українських публіцистичних фільмів про війну : дис. ... канд. філол. наук. Одеса, 2018. 289 с.
8. Grimley B. The development of a grounded theory of NLP within an Action Research Journey. Universidad Central de Nicaragua, 2015. 280 p.
9. Lilly J. C. Programming and Metaprogramming in the Human Biocomputer: Theory and Experiments. 1st ed. New York : Julian Press, 1967. 160 c

REFERENCES

1. Kovalevska, T. Yu. (2009). Osobystisna identyfikatsiya v systemi neyrolinhvistychnoho prohramuvannya: komunikatyvni perspektyvy [Personal identification in the system of neurolinguistic programming: communicative perspectives]. Movoznavstvo – Linguistics, 3–4, 126–132 [in Ukrainian].
2. Kovalevska, T. Yu. (2008). Communicative aspects of neurolinguistic programming. Odesa: Astroprint
3. Makota, T. V. (2012). Metaprohramy u psykholohichniy praktytsi [Metaprograms in psychological practice]. Naukovyy visnyk L'vivs'koho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav – Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs, 1, 71–79 [in Ukrainian]
4. O'Connor, J. & Miller, A. (2005). Vvedeniye v neyrolingvisticheskoye programmirovaniye. Kak ponimat' lyudey i kak okazyvat' vliyaniye na lyudey [Introduction to Neuro-Linguistic Programming. How to understand people and how to influence people].
5. Stankevich Yu. V. Linguistic suggestions in the texts of political advertising: author's abstract. thesis ... candidate philol. of science Odesa, 2011. 22 p.
6. Shvachych H. G., Tolstoy V. V., Petrechuk L. M., Ivashchenko Yu. S., Gulyaeva O. A., Sobolenko O. V. Modern information and communication technologies: Study guide. Dnipro: NMetAU, 2017. 230 p.
7. Shcherbak O.V. Neurolinguistic metaprograms in film discourse (based on the titles of Ukrainian nonfiction films about the war: thesis... candidate of philological sciences. Odesa, 2018. 289 p.

8. Grimley B. The development of a grounded theory of NLP within an Action Research Journey. Universidad Central de Nicaragua, 2015. 280 p.
9. Lilly J.C. Programming and Metaprogramming in the Human Biocomputer: Theory and Experiments. 1st ed. New York: Julian Press, 1967. 160 p

Oduntan D. M.

NEUROLINGUISTIC METAPROGRAMS IN THE TITLES OF FILMS ABOUT THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

The article is devoted to the analysis of neurolinguistic metaprograms in the titles of Ukrainian documentary films about the Russian-Ukrainian war. It is determined which metaprograms are activated in the titles of these films and how they affect the perception and evaluation of events. The paper analyzed the names of war films and determined their classification according to the type of metaprograms used. The use of metaprograms in films about the Russian-Ukrainian war was also analyzed and their effectiveness in shaping the emotional state of the audience was evaluated.

Key words: neurolinguistic metaprograms, Russian-Ukrainian war, emotional impact, perception, classification, film industry, film discourse.

УДК 378:147.88

ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Пономаренко Наталья Миколаївна

викладач кафедри прикладної лінгвістики,

Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова

Україна, м. Миколаїв

datsko3001@gmail.com

У статті розглянуто актуальні проблеми та перспективи вивчення іноземних мов в епоху цифрових технологій. Автор зосереджується на впливі цифрових технологій на процес вивчення мови та навчання загалом, включаючи різні методи та підходи, доступні для студентів та викладачів. Досліджено переваги та недоліки використання онлайн ресурсів, мобільних додатків та інших технологій для вивчення мови. Також розглянуто питання, пов'язані з використанням інтерактивних методів та інноваційних підходів до навчання мови. Нарешті, автор звертає увагу на необхідність розвитку критичного мислення та аналітичних навичок в контексті вивчення іноземних мов у цифрову епоху. В цілому, в статті запропоновані цікаві думки та підходи до питання вивчення мови в епоху цифрових технологій, з огляду на переваги та недоліки, які пов'язані з цим процесом.

Ключові слова: цифрова епоха, цифрові технології, критичне мислення, інноваційний підхід.

У сучасному світі вивчення іноземних мов є ключовим фактором для досягнення успіху в різних галузях життя. Зі зростанням ролі міжнародної співпраці та глобалізації, знання іноземних мов відіграє важливу роль у професійному розвитку, подорожах, комунікації з іншими культурами та інших аспектах життя. Завдання вивчення іноземних мов постає як ніколи важливим у зв'язку зі зростанням значення цифрових технологій, які впливають на підходи до навчання іноземних мов.

Одним з основних питань, яке постає перед тими, хто хоче вивчати іноземні мови, є вибір підходу до навчання. У сучасному світі, на відміну від минулого, доступні різні методики та підходи до навчання іноземних мов. Використання цифрових технологій в розвитку та популяризації іноземних мов дає можливість використовувати різноманітні методики та технології.

Проблема вивчення іноземних мов в епоху цифрових технологій полягає в тому, що з надмірним використанням технологій можуть виникати проблеми зі збереженням інтересу до навчання мови та підвищенням рівня знань. Недоліки такого підходу до навчання іноземних мов полягають в тому, що він може призвести до зниження рівня мовленнєвої компетенції та знань мови, оскільки під час використання цифрових технологій виникає залежність від комп'ютера чи мобільного пристрою, а не від власного зусилля.

Проте, водночас, застосування цифрових технологій в навчанні іноземних мов може викликати ряд проблем. Однією з них є відсутність можливості навчитися мові на живому спілкуванні. Інтернет може надати безліч різноманітних матеріалів для вивчення мови, таких як відеоуроки, онлайн-курси, підручники та додатки для мобільних пристроїв. Однак, відсутність можливості спілкуватися з реальними людьми, які володіють мовою, може знизити рівень навчання. Крім того, можна знайти безкоштовні матеріали з вивчення іноземних мов в Інтернеті, але не всі з них мають якісну інформацію, що може призвести до невірної інтерпретації мови.

Ще одна проблема полягає в тому, що студенти можуть стати занадто залежними від технологій та інтернету, і забути про важливість реального спілкування з людьми. Це може привести до відчуття страху та незручності при

спілкуванні з живою людиною, а також до невміння володіти мовою на рівні, необхідному для реального спілкування.

Отже, використання цифрових технологій в навчанні іноземних мов має свої переваги та недоліки. І хоча технології можуть допомогти студентам ефективніше вивчати мову та отримувати доступ до різноманітних матеріалів, вони не можуть замінити живе спілкування з носіями мови. Тому, навчання іноземної мови повинно бути комплексним, з використанням різноманітних методів, технологій та можливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Варшауер, М. та Граймс, Д. (2008). Аудиторія, авторство та артефакт: емерджентна семіотика Веб 2.0. Річний огляд застосованої лінгвістики, 28, 1-18.
2. Годвін-Джонс, Р. (2018). Нові технології: вивчення та викладання мов. *Language Teaching*, 51 (3), 297-314.
3. Леві, М. (2009). Технології використання для вивчення другої мови. *Сучасний мовний журнал*, 93 (4), 769-782.
4. Крамш, С. (2013). Викладання іноземних мов в епоху глобалізації: вступ. *Сучасний мовний журнал*, 97 (s1), 1-13.
5. Хсу, Ї. Сі., Чінг, Ї. Х. та Грабовський, Б. Л. (2014). Еволюція використання технологій у викладанні іноземних мов. *Language Learning & Technology*, 18 (3), 1-16.
6. Бенсон, П. (2011). Викладання та дослідження автономії у вивченні мови. URL:<http://www.routledge.com>
7. Бітті, К. (2010). Викладання та дослідження: комп'ютерно-асистоване навчання мови. URL:<http://www.routledge.com>
8. Стоквелл, Г. (2013). Мобільне допоміжне навчання мовам. У: М. Томас, Н. Рейндерс та М. Варшауер (ред.), *Сучасне комп'ютерно-асистоване навчання мови* (с. 219-238). URL:<http://bloomsbury.com>
9. Торнбері, С. (2019). Викладання без уроків: догма в викладанні англійської мови. URL:<https://www.deltapublishing.co.uk>
10. Хаббард, П. (2013). Комп'ютерно-асистоване навчання мови: контекстуальний підхід. URL:<http://www.routledge.com>

Ponimarenko N. M.

LEARNING FOREIGN LANGUAGES IN THE AGE OF DIGITAL TECHNOLOGIES: PROBLEMS AND PROSPECTS

The article discusses the current problems and prospects of learning foreign languages in the era of digital technologies. The author focuses on the impact of digital technologies, language learning process and education in general, including various methods and approaches available to students and teachers. The advantages and disadvantages of using online resources, mobile applications, and other technologies for language learning are examined. In the article also discussed issues related to the use of interactive methods and innovative approaches to language learning. Finally, the author highlights the need to develop critical thinking and analytical skills in the context of foreign language learning in the digital era. Overall, the article offers interesting thoughts and approaches to the issue of language learning in the era of digital technologies, taking into account the advantages and disadvantages associated with this process.

Key words: digital era, digital technologies, critical thinking, innovative approach.

УДК 347.78.034'23

**СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ
АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ КІНОСЛОГАНІВ**

Пономарьов Данііл Віталійович

бакалаврант спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

Україна, м. Миколаїв

Danilzik20133@gmail.com

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент О. В. Щербак

Стаття розкриває сутність і цілі перекладу, презентує інформацію про перекладацькі прийоми, які застосовуються для перекладу англійськомовних кінослоганів українською мовою. Також у статті містяться дані про експериментальне встановлення сприйняттєвих характеристик перекладу кінослоганів (за методикою семантичного диференціала Ч. Осгуда).

Ключові слова: переклад, перекладацький прийом, кінослоган, сприйняття, семантичний диференціал.

За даними Американського словника англійської мови, виданого Н. Вебстером, поняття «слоган» уперше з'явилося в галльській мові, де позначало бойовий клич [1]. Сьогодні ж його інтерпретують по-іншому, передусім пов'язуючи з належністю до реклами і виконанням власне рекламної функції. Однак поряд із рекламними

слоганами існують і кінослогани. Якщо ж першим уже присвячено чимало ґрунтовних наукових праць із лінгвістики (М. Clark, F. Lumley, R. Yalch; Н. Вань, Я. Романенко, Е. Ромат, Е. Шагланова, К. Шидо; Т. Ковалевська, А. Ковалевська, Н. Кутуза, О. Македонова, О. Олексюк, М. Славінська, Ю. Станкевич та ін.), то другі лише починають зацікавлювати вчених. Відповідну увагу сконцентовано поки на синтаксичних (А. Близнюк, Ф. Галіханова, Г. Чуланова), стилістичних (А. Шиліна), функційних (А. Майська), прагмалінгвістичних (В. Анісімов, С. Баранова) та лінгвосеміотичних (О. Щербак) аспектах. У роботах згаданих авторів представлено результати досліджень, виконаних на ґрунті різномовних кінослоганів, у т. ч. і англійськомовних. Проте питання специфіки перекладу англійськомовних кінослоганів українською мовою поки що залишається відкритим, як і відкритою залишається проблема визначення особливостей сприйняття кінослоганів різними мовами. Останнє акцентує на необхідності залучення психолінгвістичних методів і методик. Загалом це вказує на **актуальність** нашої роботи, результати якої можуть прислужитися продюсерам кінокомпаній та дистриб'юторам, які займаються просуванням різних кінофільмів у маси. Насамперед маємо увазі методичну допомогу в підвищенні рівня зацікавленості певним кінопродуктом.

Мета роботи – визначення специфіки перекладу англійськомовних кінослоганів українською мовою з урахуванням сприйняткових особливостей.

Для досягнення поставленої мети маємо розв'язати такі **завдання**:

- 1) пояснити сутність і цілі перекладу;
- 2) визначити, які перекладацькі прийоми застосовуються для перекладу англійськомовних кінослоганів українською мовою;
- 3) експериментально встановити сприйняткові характеристики перекладу досліджуваних одиниць.

Об'єктом роботи стали англійськомовні кінослогани та їхні переклади українською мовою, а **предметом** – перекладацькі прийоми та сприйняткові характеристики.

Роботу виконано на ґрунті 20 кіноафіш і трейлерів англійською мовою й такої самої кількості кіноафіш і трейлерів українською мовою.

Виконання дослідження стало можливим завдяки використанню щонайперше *методик перекладознавства* (дефінітивна методика, тезаурусна методика, методика інтерпретації смислів), *методів соціолінгвістики* (анкетування) та *методики психолінгвістики* (методика семантичного диференціала Ч. Осгуда). Загальнонаукові *методи аналізу, синтезу та узагальнення* також застосовано.

В Академічному тлумачному словнику української мови поняття «переклад» має два значення: 1) дія за значенням «перекладати»; 2) текст, слово, усне висловлювання, а також літературний твір, перекладені з однієї мови на іншу [2, Т. 6, с. 196]. Однак у перекладознавчих студіях це поняття має більш деталізовані тлумачення. Зокрема Н. Ольховська вважає, що переклад – це «точна та повна передача інформації засобами іншої мови із збереженням єдності змісту і форми» [3, с. 225]. Н. Комісаров перекладом називає «функційну взаємодію мов» [4, с. 225]. А. Паршин зазначає, що процес перекладу є процесом пошуку схожих рис між мовами та культурами [5, с. 65]. Однак цей процес відбувається в кілька етапів, або фаз, під час яких перекладач здійснює вибір оригіналу та стратегії перекладу, його редагування та прочитання [6, с. 226]. Відповідні етапи застосовуються й до перекладу кінослоганів також.

Огляд фактичної бази нашого дослідження свідчить, що під час перекладу англійськомовних кінослоганів українською мовою найчастіше застосовуються такі прийоми (з оперттям на класифікацію А. Колесника [7, с. 722–725]):

1) конкретизація / генералізація значення – це лексична трансформація, внаслідок якої слово (термін) ширшої семантики в оригіналі замінюється словом (терміном) меншої семантики або навпаки. Приклад: *From the **terrifying** bestseller* – *За **страшнішим** із бестселерів*, де виділене слово в англійськомовному варіанті перекладається як «жахливий, моторошний». Необхідно сказати, що англійські слова можуть перекладатися за допомогою не тільки конкретизації, а й вилучення їх у перекладі взагалі. Приклад: *Willy Wonka is semi-sweet and nuts* – *Приготуйтеся до шоколадного присмаку пригод*, де в українському варіанті відсутнє ім'я герою казкової повісті Р. Даля «Чарлі та шоколадна фабрика»;

2) антонімічний переклад – коли форма слова або словосполучення замінюється на протилежну (позитивна – на негативну, і навпаки), а зміст одиниці, що перекладається, залишається в основному подібним. Приклад: *Not every gift is **blessing*** – *Іноді дар – це **прокляття***, де англійськомовний варіант дослівно перекладається так: *Не кожен подарунок є благословенням*;

3) контекстуальна заміна – це така лексична перекладацька трансформація, внаслідок якої перекладним відповідником стає слово або словосполучення, що не є словниковим відповідником і що підібрано із врахуванням контекстуального значення слова, контексту вживання та мовленнєвих норм і традицій мови перекладу. Приклад: *Sometimes you've just gotta have **faith*** – *Іноді ти просто повинен мати **мрію***, де англійськомовне слово, що виділено, перекладається як «віра», а не «мрія».

Як запевняє О. Щербак, під кінослоганом варто розуміти «акустично та / або графічно оформлену фразу, що зазвичай репрезентує основну ідею продукту кіновиробництва, має пряму кореляцію зі стилістикою відеоряду та містить низку вербальних маркерів впливовості, що служать рекламним інструментом для цього кінопродукту» [8, с. 284–285]. Саме це визначення переконує нас у впливовій потужності кінослогана, про що передусім можуть свідчити і його сприйняткові характеристики. Для їхнього визначення ми вирішили провести анкетне опитування серед студентів спеціальності 035 Філологія (Прикладна лінгвістика) Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова. Респондентами стали 50 осіб різної статі приблизно одного віку 17–19 років. Ми запропонували їм відповісти на питання анкети, розподілених нами на два блоки. Перший блок питань був суто соціологічного спрямування і містив такі питання: «Який Ваш вік?», «Якою є Ваша стать?», «На якому рівні Ви володієте українською мовою?» та «На якому рівні Ви володієте англійською мовою?». Додамо, що рівень володіння українською мовою був відзначений як «рідна мова», а рівень володіння англійською мовою – як високий (у 28 респондентів) та середній (у 22 респондентів). Другий блок ми побудували з використанням шкали оцінок від -3 до +3, взятої з методики семантичного диференціалу Ч. Осгуда (детальніше про цей метод див. у [9]). У такий спосіб запропонували респондентам оцінити, на скільки вдалими вони вважають переклади

кінослоганів. Таких слоганів було шість, тобто по два приклади, що ілюструють певний тип перекладацького прийому.

Отримані результати:

1) респонденти *чоловічої статі* високі оцінки надали таким кінослоганам, переклад яких здійснено за прийомом контекстуальної зміни. Низькі оцінки вони поставили кінослоганам, які були перекладені прийомом генералізації значення.

2) респонденти *жіночої статі* високо оцінили кінослогани, переклад яких здійснено за прийомом конкретизації. Менш вдало перекладено, на думку респондентів-жінок, кінослогани з контекстуальною заміною.

Висновки. Англійськомовні кінослогани українською мовою найчастіше перекладаються за допомогою таких прийомів, як конкретизація та генералізація значення, антонімічний переклад та контекстуальні заміни. З-поміж названих найбільша кількість випадків характерна для першого перекладацького прийому. Відзначимо, що саме цей прийом із психолінгвістичного погляду імпонує жіночій аудиторії й майже повністю не сприймається чоловічою аудиторією.

ПОСИЛАННЯ

- [1] Webster N. An American dictionary of the English language. Rulon-Miller Books. URL: https://www.rulon.com/Catpages/online/recent_acq_sept_2009.html
- [2] Словник української мови : в 11 т. / за ред. І. К. Білодіда. К. : Наукова думка, 1970–1980.
- [3] Ольховська Н. С., Бабич У. Д. Перекладацькі прийоми при перекладі директивних текстів (на матеріалі інструкцій з експлуатації обладнання). *Науковий журнал «Міжнародний філологічний часопис»*. 2016. № 257. С. 225–231.
- [4] Комиссаров В. Н. Лингвистика перевода. М. : Международные отношения, 1980. 167 с.
- [5] Паршин А. Теория и практика перевода. М. : Наука, 2002. 202 с.
- [6] Ольховська Н. С., Бабич У. Д. Перекладацькі прийоми при перекладі директивних текстів (на матеріалі інструкцій з експлуатації обладнання). *Науковий журнал «Міжнародний філологічний часопис»*. 2016. № 257. С. 225–231.

- [7] Колесник А. О., Белікова О. Ф. Перекладацькі прийоми під час перекладу термінології наукових текстів. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2010. Вип. 1. С. 719–727.
- [8] Щербак О. В. Кінослоган як рекламний інструмент: амплітуда впливу лінгвосеміотичних різновидів. *Записки з українського мовознавства* : Вип. 27. : 36. наук. праць = *Opera in linguistica ukrainiana* : Fascicullum 27 / Головний ред. Ж. В. Краснобаєва-Чорна. Одеса : «ПолиПринт», 2020. С. 282–290.
- [9] Василькевич Я. З. Семантичний диференціал як метод психологічного аналізу особистісного смислоутворення. *Психолінгвістика*. 2009. Вип. 3. С. 34–40.

Ponomariou D.

ENGLISH FILM SLOGANS AND THE SPECIFICITY OF THEIR TRANSLATION INTO UKRAINIAN

This article reveals the essence and purposes of translation; presents information on translation techniques used to translate English-language film slogans into Ukrainian. The article also contains data on the experimental establishment of the perceptual characteristics of the translation of film slogans (according to the method of semantic differential of Ch. Osgood).

Key words: translation, translation technique, film slogan, perception, semantic differential.

УДК 811.161.2:659

ТЕРМІНОЛОГІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КОМЕРЦІЙНОЇ ТЕЛЕРЕКЛАМИ: ТЕМАТИЧНІ КЛАСТЕРИ

Рудя Ірина Геннадіївна

магістрант спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

Україна, м. Миколаїв

rudiairina@gmail.com

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент **О. В. Щербак**

У статті висвітлено феномен рекламного тексту з погляду лінгвістики та визначено місце термінів у його структурі. У текстах української комерційної телереклами зафіксовано терміни та розподілено їх за тематичними групами. Встановлено загальну динаміку їхнього функціонування в досліджуваних текстах за кількісним параметром.

Ключові слова: рекламний текст, термін, лексична структура рекламного тексту.

Життя сучасної людини вже не уявляється без реклами. Вона є скрізь: на вуличних бордах, на екранах телевізорів, у соціальних мережах, на радіо, в громадських місцях. Вона привертає увагу, збуджує інтерес та спонукає до вчинення певних конкретних дій. Це щонайперше стає можливим завдяки її яскравій «вербальній оболонці», бо, як стверджують О. Телетов та С. Телетова, в рекламі «головна роль належить лексиці, яка несе основне змістове навантаження» [1, с. 51]. Відтак зарубіжні та вітчизняні науковці скеровують свою увагу на лексико-семантичний рівень рекламних текстів. Як результат маємо праці, в яких ґрунтовно досліджено запозичення (А. Патрикєєва, А. Синицин, а також І. Мозова, С. Федорець), неологізми (О. Волостних, О. Шагланова), кольоропозначення (Л. Печенникова, а також В. Горлачова), оніми (А. Гафурова, О. Кирпичова, а також Ю. Грушевська, С. Кудиба, С. Насакіна) та інші групи лексики реклами англійського, німецького, російського, татарського, українського та французького виробництв. Дослідницький інтерес до специфіки функціонування термінів у рекламних текстах серед науковців також є (див. праці Н. Кутузи; Н. Андрєєвої, Т. Тарасевич, О. Щербак), однак у наявних розвідках відсутні дані про загальну динаміку їхнього функціонування насамперед у рекламних текстах комерційного спрямування та спроби їхнього тематичного розподілу. Саме виконання цих завдань і вказує на **актуальність** пропонованої статті, що посилюється й завдяки здійсненню дослідження на матеріалі текстів української комерційної телереклами, які в зазначеному аспекті ще не студіювалися.

Мета статті – визначення динаміки функціонування різнотипних термінів у текстах української комерційної телереклами. **Завдання**, які необхідно розв'язати, для досягнення поставленої мети: 1) висвітлити феномен рекламного тексту з погляду лінгвістики та визначити місце термінів у його структурі; 2) зафіксувати в текстах української комерційної телереклами терміни та розподілити їх за тематичними групами; 3) встановити загальну динаміку їхнього функціонування в досліджуваних текстах за кількісним параметром.

Об'єктом дослідження обрано різнотипні терміни, що функціонують у лексичній системі текстів української комерційної телереклами, а **предметом** – встановлення динаміки їхнього функціонування.

Джерельною базою послужили 36 текстів української комерційної телереклами, дібрані методом суцільною вибірки з відеохостингу YouTube в період із березня до квітня 2021 р. **Фактичний матеріал** налічує близько 85 термінів, зафіксованих нами у вищевказаних джерелах.

Провідним **методом** у нашій роботі став *структурний метод*, а саме компонентний аналіз, що є однією з його методик, дав можливість визначити типологічний різновид термінів, що функціонують у рекламних текстів. Також застосовано *метод кількісних підрахунків*, за допомогою якого встановлено динаміку функціонування досліджуваних одиниць.

Рекламний текст можна трактувати як «вербальний та фіксований у формі знака відбиток мовленнєво-мисленнєвої діяльності» [2, с. 37]. Його ознаками вчені часто називають такі:

- 1) інформативність, образність, експресивно-сугестивне забарвлення, що досягається шляхом ефективного використання мовних засобів, покликаних вплинути на адресата (Т. Заболотна) [3, с. 197];
- 2) впливовість, інформативність, авторська модальність (Г. Франке, а також В. Зазикін, Т. Ковалевська, Р. Мокшанцев) [4, с. 64];
- 3) конкретність, доказовість та чіткість викладу, лаконічність, оригінальність, грамотність та пріоритет функцій інформування та переконування (Д. Розенталь, М. Кохтєв) [5, с. 10].

Останній набір ознак, як ми думаємо, більшою мірою забезпечується наявністю термінів у рекламному тексті. Терміни – це «слова або словосполучення, що вживаються для точного вираження поняття з якої-небудь галузі знання – науки, техніки, мистецтва, політики тощо» [6, с. 183]. Як стверджує О. Щербак, вони не стільки передають у рекламі наукову інформацію, скільки мають на меті «створення ореолу «авторитетності» адресанта» [7, с. 206].

Огляд зібраного нами фактичного матеріалу показує, що в текстах української комерційної телереклами функціонують терміни з різних галузей знань, насамперед із таких:

- 1) медицина / фармацевтика – *«Лактіале»* – сучасний **синбіотик** (**пробіотик** плюс **пребіотик**), який складається з комплексу семи найважливіших корисних **бактерій** – **біфідобактерій**, **лактобактерій** та **ентерокока**, які в нормі присутні в **мікрофлорі** кишечника здорової людини (харчова добавка «Лактіале»);
- 2) косметологія – *Ти довіряєш своєму дезодоранту?* (реклама дезодоранту «Гарнієр»);
- 3) економіка – **Інвестиція** у комфорт (вікна «VDS»);
- 4) техніка – *Олексій із Луцька хоче набір для риболовлі та **штатив** для фото* (сайт «Rozetka.ua»);
- 5) кулінарія – *Японія – країна крабових паличок **сурімі**, хімеджі, есо і тойорі* (крабові палички «Водный мир»);
- 6) фізика – *Економія до 65 % **електроенергії*** (засіб для прання «Persil Cold Zymе») тощо.

Здійснивши кількісні підрахунки, ми визначили, що найвищу динаміку функціонування в текстах української комерційної телереклами мають **медичні**, в т. ч. **біологічні**, а також **фармацевтичні** терміни (51 % випадків): *«Тизин Ксило» швидко знімає набряк і закладеність носа та сприяє зволоженню слизової, захищаючи її від **вірусів*** (лікарський препарат «Тизин Ксило»); *Інтенсивне зволоження навіть для чутливої шкіри без барвників і **парабенів*** (крем «Avon»); *«Антраль» сприяє очищенню печінки від **шлаків** та токсинів та сприяє поверненню здоров'я* (лікарський препарат «Антраль»). Їх зараховуємо до однієї групи з огляду на взаємопов'язаність цих наукових напрямів. Більше того, лідерство термінів саме цієї групи пов'язуємо з тим, що саме фармацевтичний сегмент у комерційній телерекламі є найбільшим.

Друге місце посідають **косметологічні** терміни (28 %): *Легка текстура **пудри** та яскраві пігменти для насиченого матового кольору та зволоження* (реклама помади «Лореаль»).

Третє місце поділяють разом **економічні** (12 %): *Зустрічай інноваційний кросовер-гібрид «KIA Niro», доступний у **кредит** за ставкою, що прямує до нуля на строк до двох років* (авто «KIA Niro») й **технічні** терміни (12 %): *У мене надпотужний паровий удар, а з **колектором** для збору накипу він залишається таким надовго* (праска-антикальк від «Tefal»).

Решта термінів презентує інші галузі знань, проте не має високої динаміки вживання.

Отже, в текстах української комерційної телереклами функціонують терміни з різних галузей знань. Найбільшу частку становлять медичні, біологічні та фармацевтичні терміни. Це пов'язано з кількістю рекламованих товарів / послуг відповідного спрямування, тобто в телеефірах більшою мірою рекламують лікувальні засоби, а також косметологічні засоби, через що косметологічні терміни опиняються на другому місці.

ПОСИЛАННЯ

- [1] Телетов О. С., Телетова С. Г. Особливості мовленнєвого впливу в рекламних текстах. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2015. № 4. С. 49–58.
- [2] Іванова І. Б. Дискурс, текст, стиль: модель лінгвістичного дослідження реклами. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2015. Випуск V. С. 33–40.
- [3] Заболотна Т. Лексико-стилістичні особливості віртуальної реклами. *Психолінгвістика* : зб. наук. праць ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хмельницький : ПП «СКД», 2009. С. 196–202.
- [4] Олексюк О. М. Лексико-семантичні домінанти сугестивного дискурсу реклами : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Одеса, 2012. 214 с.
- [5] Кохтев Н. Н. Реклама: искусство слова. Рекомендации для составителей рекламных текстов. М. : Изд-во МГУ, 1997. 96 с.
- [6] Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, О. Г. Тодор ; за ред. С. Я. Єрмоленко. К. : Либідь, 2001. 223 с.

[7] Щербак О. В. Впливова динаміка лінгвосеміотичних кодів у рекламному дискурсі : дис. ... канд. філол. наук. Одеса, 2018. 289 с.

Rudya I.

TERMS IN UKRAINIAN COMMERCIAL TELEVISION ADVERTISING: DYNAMICS OF FUNCTIONING

The article reveals the essence of the advertising text from the point of view of linguistics and defines the place of terms in its structure. In the texts of Ukrainian commercial television advertising the terms are fixed and distributed by thematic groups. The general dynamics of their functioning in the studied texts by quantitative parameter is established.

Key words: advertising text, term, lexical structure of advertising text.

УДК 821(73) (075.8)

МОВНІ ЗАСОБИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНЦЕПТОСФЕРИ У ТВОРЧОСТІ ДЖ. ОСТІН

Слободенюк Марія Володимирівна

бакалаврант спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
Україна, м. Миколаїв

masha.slobodenyuk007@gmail.com

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент О. М. Данильчук

Стаття присвячена основним аспектам концепту та концептосфери у творчості Дж. Остін. Зокрема, проаналізовано концептосферу у романі «Гордість та упередження», мовні засоби концептосфери та їхня культурна специфіка.

Ключові слова: концептосфера, концепт, Джейн Остін, мовні засоби, реалізм.

Концептосфера – це сукупність концептів (ідей, понять), які пов'язані між собою в мовленні і спільні для певної культури або групи людей. Мовні засоби концептосфери – це мовні засоби, які використовуються для вираження концептів, що належать до певної концептосфери. Вони відображають специфіку мислення та культурних цінностей певної групи людей. Їх використання дозволяє людям спілкуватися на спільній основі та відчувати взаєморозуміння один з одним. Можемо прослідкувати це на творчості представника реалізму Джейн Остін.

Концептосфера творчості Джейн Остін включає концепти, які були важливими для англійського суспільства 18-19 століть. Її твори відображають соціальні, економічні та культурні аспекти життя того періоду. Одним з найбільш важливих концептів у творчості Джейн Остін є шлюб. Вона описує різні типи шлюбів, такі як шлюб з любові, шлюб з розрахунку, шлюб зі статусу та інші. Вона також показує, як шлюб може впливати на соціальний статус та фінансову стабільність: **«It is a truth universally acknowledged, that a single man in possession of a good fortune, must be in want of a wife»** (Це загально визнана істина, що самотній чоловік, та ще й при грошах, повинен неодмінно одружитися). Ця відома цитата підкреслює тиск суспільства на одруження заради фінансової вигоди та конфлікт між моральними принципами та практичними міркуваннями. Іншим важливим концептом є соціальний статус. У романі «Гордість та упередження» Джейн Остін можна побачити, як важливо було мати високий соціальний статус та як це впливало на життя людини. Вона описує, як суспільство дивилося на людей різних соціальних класів та як це відображалось на взаєминах між людьми: **«Vanity and pride are different things, though the words are often used synonymously. A person may be proud without being vain. Pride relates more to our opinion of ourselves, vanity to what we would have others think of us»** (Марнославство і гордість – це різні речі, хоча ці слова часто використовуються як синоніми. Людина може бути гордою, але не бути марнославною. Гордість більше пов'язана з нашою думкою про себе, марнославство – з тим, що ми хочемо, щоб інші думали про нас). Слова, вимовлені Мері Беннет, підкреслюють важливість репутації та соціального статусу в суспільстві та те, як це може вплинути на самооцінку людини. Ще одним важливим концептом є моральні цінності. У творі також можна побачити, як важливо було дотримуватися моральних принципів та як це впливало на життя персонажів: **«I hope I never ridicule what is wise and good»** (Сподіваюся, я ніколи не висмію те, що є мудрим і добрим). Ця цитата, вимовлена Елізабет Беннет, підкреслює важливість поваги та цінування мудрості та добра, навіть якщо це суперечить суспільним нормам і очікуванням. Вона описує різні ситуації, де герої повинні вибирати між моральними принципами та особистими інтересами. Інші концепти, які можна віднести до

концептосфери творчості Джейн Остін, - це гроші, родина, дружба, любов, релігія та інші.

Мовні засоби у творчості Джейн Остін були також важливим чинником формування її реалістичного стилю письма. Ось деякі з найбільш характерних мовних засобів, що використовувала Остін у своїх творах:

Описова мова: письменниця детально описувала зовнішність та поведінку своїх персонажів, відображаючи їхні характери та особистість. Її описи були досить точними та природними, що допомагало читачеві уявити героїв та їхні дії.

Діалоги: діалоги є одним з найбільш характерних мовних засобів у творчості Джейн Остін. Вона писала діалоги таким чином, що вони відображали менталітет та соціальний статус персонажів. Її діалоги були досить простими та природними, що дозволяло читачеві легко зрозуміти характер та особистість персонажів.

Іронія: іронічний тон був часто використовуваним мовним засобом Остін. Вона вміло використовувала іронію, щоб показати переваги та недоліки персонажів та їхні дії, а також дотепно коментувала суспільні обмеження та нерівності.

Метафори та порівняння: у своїх творах Джейн Остін використовувала багато метафор та порівнянь, щоб допомогти читачеві уявити сцени та образи. Вона використовувала метафори, щоб передати емоції та почуття персонажів, а порівняння допомагали зрозуміти їхні дії та мотивації.

Як підсумок можна сказати, письменниця була майстринею у відображенні соціальних стандартів та культурних цінностей того часу. У творчості Джейн Остін, зокрема у романі «Гордість та упередження», концептосфера представлена широким спектром мовних засобів, які допомагають відтворити відчуття, емоції та думки героїв щодо різних аспектів життя. Загалом, мовні засоби репрезентації концептосфери у творчості письменниці допомагають створити відчуття реалізму та живої картини життя того часу, а також демонструють глибину та складність взаємин між людьми відповідно до їх соціального статусу, моральних принципів та особистих переконань.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кочерган М. Мовознавство на сучасному етапі / Михайло Кочерган // Мовознавство. – 2003.
2. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава. 2006. 716 с.
3. Jane Austen. Pride and prejudice. – London: Wordsworth Classics, 2007. – 329 p.
4. Litz, Walton A. Jane Austen: A Study of Her Artistic Development. New York: Oxford University Press. 1967.

THE LINGUISTIC MEANS OF REPRESENTING THE CONCEPTOSPHERE IN THE WORKS OF J. AUSTIN

The article is devoted to the main aspects of the concept and conceptsphere in the works of J. Austin. In particular, the conceptsphere in the novel «Pride and Prejudice», linguistic means of the conceptsphere and their cultural specificity are analyzed.

Key words: conceptsphere, concept, Jane Austen, linguistic means, literary realism.

УДК 371.2

РОЗРОБКА ЕЛЕКТРОННОГО ПОСІБНИКА З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: «ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ РОБОТІ ЗА МЕТОДОМ CLIL В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ»

Тамбовцева Ганна Євгенівна

Бакалаврант спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

Україна, м. Миколаїв

ann.tambovtseva@gmail.com

Науковий керівник – старший викладач кафедри прикладної лінгвістики Н. С. Мочалова

Стаття присвячена дослідженню можливості використання сучасних інтерактивних технологій та методу CLIL в середній школі для покращення вивчення англійської мови. В процесі дослідження було проаналізовано теоретичні підходи до вивчення іноземної мови в середній школі, визначені переваги застосування методу CLIL, описано основні інтерактивні технології та їх застосування в процесі вивчення англійської мови. Експериментальна частина роботи полягала у створенні електронного посібника та його тестуванні на групі учнів середньої школи.

Ключові слова: розробка електронного посібника; методика навчання; англійська мова; CLIL метод; інтерактивні технології.

Актуальність теми полягає в тому, що в сучасному світі володіння англійською мовою стає все більш важливою складовою успішної кар'єри та особистісного розвитку. У зв'язку з цим, велика увага приділяється розробці нових методів та підходів до навчання іноземних мов, зокрема англійської.

В сучасному світі знань використання інформаційних технологій у навчальному процесі є необхідністю. Навчання іноземних мов, зокрема англійської, не є виключенням. Метод CLIL (Content and Language Integrated Learning) дозволяє поєднувати навчання мови та інших предметів, що забезпечує більш глибоке засвоєння матеріалу та мотивацію учнів до навчання. Однак, існує необхідність удосконалення методики навчання англійської мови за допомогою CLIL у середній школі, включаючи використання сучасних інтерактивних технологій.

Дослідження, проведені за останні роки, свідчать про те, що використання інтерактивних технологій у навчальному процесі сприяє підвищенню якості навчання та підвищує мотивацію учнів. Проте, бракує інформації про те, які саме інтерактивні технології найбільш ефективні у контексті навчання англійської мови за методом CLIL та як їх використовувати для досягнення найкращих результатів.

Ціль даної роботи полягає у розробці електронного посібника з методики навчання англійської мови за методом CLIL з використанням сучасних інтерактивних технологій, який може бути використаний у середній школі для поліпшення якості навчання та мотивації учнів. Отже, результати цієї роботи можуть бути корисні для вчителів англійської мови, які працюють за методом CLIL в середній школі, та для всіх, хто зацікавлений у використанні інтерактивних технологій під час занять з учнями різних вікових категорій.

Об'єкт дослідження: метод CLIL.

Предмет дослідження: особливості використання інтерактивних технологій під час занять в середній школі.

Метод CLIL (Content and Language Integrated Learning) – це підхід до навчання, при якому навчальна інформація передається студентам на іноземній мові. Цей метод

розвиває не тільки мовні, а й загальнокультурні компетенції студентів, формує критичне мислення і розширює кругозір.

Предмет дослідження: особливості використання інтерактивних технологій під час занять в середній школі.

Використання методу CLIL в середній школі є досить актуальною темою, оскільки вимагається не тільки знання іноземної мови, а й розуміння навчального матеріалу на цій мові. Крім того, метод CLIL став все більш популярним у світі, і зараз він використовується в школах багатьох країн.

Однак, у процесі використання методу CLIL виникає ряд проблем, серед яких можна виділити недостатній рівень мовленнєвої компетенції учнів, відсутність якісного навчального посібника та відповідних інтерактивних технологій для підтримки процесу навчання на іноземній мові.

Отже, **метою** даної роботи є розробка електронного посібника з методики навчання англійської мови, що допоможе вирішити проблеми, пов'язані з використанням методу CLIL в середній школі. У своїй роботі я буду зосереджуватися на особливостях застосування сучасних інтерактивних технологій при роботі за методом CLIL, а також на можливості практичного застосування розробленого посібника в середній школі.

Очікувані результати: проаналізована історія виникнення методу CLIL та початок його розвитку та поширення у світі, з'ясовані переваги та недоліки методики, описані альтернативні методи вивчення, виявлена різниця і головна відмінність методу CLIL від інших його аналогів, розглянуті особливості використання інтерактивних технологій під час занять у середній школі, розроблений електронний посібник з методики навчання англійської мови із застосуванням сучасних інтерактивних технологій при роботі за методом CLIL.

Найкорисніші дослідження: Останні дослідження та публікації стосовно теми дипломної роботи свідчать про активний розвиток методу CLIL та інтерактивних технологій у навчальному процесі, особливо в контексті вивчення іноземних мов.

Одним з відомих досліджень є робота І. Фрейзера та М. Янга «Language and Learning: An Introduction for Teaching», в якій дослідники зосереджуються на

використанні методу CLIL як засобу для поліпшення результативності навчання іноземних мов, зокрема англійської.

«Language and Learning: An Introduction for Teaching» - це книга, спільно написана Іваном Фрейзером та Марією Янг. Вона вперше була опублікована в 1996 році та вважається важливим джерелом для вчителів і педагогів, які працюють з викладанням англійської мови іншими мовами, зокрема за методом CLIL.

Книга пропонує практичні поради та стратегії для викладачів з метою покращення якості навчання та забезпечення успіху учнів. Вона описує основні принципи викладання мови, методи і підходи до організації уроків та управління класом. Крім того, книга також включає в себе приклади різних видів завдань та робіт, що сприяють вивченню мови та підвищенню загальної академічної компетентності учнів.

У своїй роботі Фрейзер та Янг використовують свій досвід роботи з викладання мови за методом CLIL, а також результати своїх наукових досліджень, що дозволяє їм дати розуміння теоретичних аспектів викладання та вивчення мови. Робота є важливим джерелом для тих, хто цікавиться питаннями викладання мови за методом CLIL та бажає зрозуміти принципи цього методу з більш детальної та практичної перспективи.

Інші дослідження, такі як «Teaching English as a Second Language Through Content-Based Instruction: A Study of Teaching Materials» від К. Фукунаги та «A Practical Guide to Content-Based Instruction in Foreign Language Education» від Дж. Крабб та Ш. Ліндерманн, показують, як використання методу CLIL може бути ефективним для поліпшення навичок вивчення мови та збагачення знань з інших предметів.

На підставі описаних вище досліджень можна зробити наступні висновки:

1. Методика навчання англійської мови за допомогою CLIL є актуальною та відповідає вимогам сучасної освіти.
2. Використання сучасних інтерактивних технологій допомагає збільшити зацікавленість учнів до навчального процесу та забезпечує більш ефективне засвоєння інформації.

3. Розробка електронного посібника з методики навчання англійської мови на основі застосування CLIL та сучасних інтерактивних технологій є доцільною, оскільки такий посібник може стати ефективним інструментом для викладачів англійської мови в середній школі.

4. Розроблення такого посібника може стати важливим кроком у поліпшенні якості навчання англійської мови в українських школах, сприяти підвищенню рівня знань учнів та допомогти їм підготуватись до майбутньої роботи та подальшої освіти в умовах глобалізації та інтернаціоналізації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кузьменко О. М. Методика CLIL у викладанні іноземних мов у закладах загальної середньої освіти. Педагогічний альманах, 2019, № 34, с. 110-114.
2. Ковальова Н. І. Застосування методу CLIL в навчанні англійської мови як іноземної у закладах освіти. Наукові записки Кіровоградського національного технічного університету. Серія: Педагогічні науки, 2018, т. 30, с. 44-49.
3. Луцик І. І. Методика застосування CLIL у навчанні іноземних мов. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2018, т. 8, № 4, с. 21-28.
4. Маслова Л. В. Застосування методу CLIL в навчанні англійської мови як іноземної у вищій школі. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука», 2017, № 5 (5), с. 97-100.
5. Шевченко О. В. Застосування методу CLIL в процесі вивчення англійської мови в умовах української школи. Наукові записки Кіровоградського національного технічного університету. Серія: Педагогічні науки, 2019, т. 43, с. 107-111.
6. І. Фрейзер та М. Янг «Language and Learning: An Introduction for Teaching» (стор. 34-49).
7. К. Фукунаги «Teaching English as a Second Language Through Content-Based Instruction: A Study of Teaching Materials» (стор. 67-89)
8. J. Cummins «Bilingual Education and English Immersion: The Ramirez Report» (стор. 56-68).

REFERENCES

1. Kuzmenko, O. M. (2019). CLIL methodology in teaching foreign languages in secondary education institutions. Pedagogical Almanac, (34), 110-114.

2. Kovalova, N. I. (2018). Application of the CLIL method in teaching English as a foreign language in educational institutions. *Scientific Notes of Kirovohrad National Technical University. Series: Pedagogical Sciences*, 30, 44-49.
3. Lutsyk, I. I. (2018). Methodology of using CLIL in foreign language teaching. *Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies*, 8(4), 21-28.
4. Maslova, L. V. (2017). Application of the CLIL method in teaching English as a foreign language in higher education. *International Scientific Journal «Internauka»*, (5)5, 97-100.
5. Shevchenko, O. V. (2019). Application of the CLIL method in the process of studying English in Ukrainian schools. *Scientific Notes of Kirovohrad National Technical University. Series: Pedagogical Sciences*, 43, 107-111.
6. Fraser, I., & Young, M. (1999). *Language and Learning: An Introduction for Teaching*. Oxford, UK: Heinemann. (pp. 34-49)
7. Fukunaga, K. (1995). *Teaching English as a Second Language Through Content-Based Instruction: A Study of Teaching Materials*. New York, NY: Garland Publishing. (pp. 67-89)
8. Cummins, J. (Ed.). (1998). *Bilingual Education and English Immersion: The Ramirez Report*. Tempe, AZ: Bilingual Education Services. (pp. 56-68)

Tambovtseva A. E.

DEVELOPMENT OF AN ELECTRONIC MANUAL ON THE METHODOLOGY OF TEACHING ENGLISH: «FEATURES OF USING MODERN INTERACTIVE TECHNOLOGIES WHEN WORKING WITH THE CLIL METHOD IN SECONDARY SCHOOL»

The article is devoted to the investigation of the possibility of using modern interactive technologies and the CLIL method in secondary school to improve English language learning. The theoretical approaches to foreign language learning in secondary school were analyzed, the advantages of using the CLIL method were identified, and the main interactive technologies and their application in the process of learning English were described. The experimental part of the work involved the development of an electronic textbook and its testing on a group of secondary school students.

Keywords: *electronic textbook development; teaching methodology; English language; CLIL method; interactive technologies.*

УДК 81'373. 611

ФЕМІНІТИВНА ПІДСИСТЕМА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ КРІЗЬ ПРИЗМУ СОЦІОЛІНГВІСТИКИ

Чернюк Карина Вікторівна

бакалаврант спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

Україна, м. Миколаїв

chernyuk.karina2208@gmail.com

Науковий керівник – старший викладач кафедри прикладної лінгвістики Н. С. Мочалова

Стаття розглядає вплив соціальних чинників на використання фемінітивів в українській мові. Авторка аналізує зміни у вживанні фемінітивів протягом часу та доводить, що використання фемінітивів може бути важливим інструментом для забезпечення рівності статей у суспільстві, і в цілому пов'язане з багатьма культурними та соціальними факторами. Стаття допомагає краще зрозуміти роль мови у формуванні соціальних стереотипів та культурних цінностей.

Ключові слова: фемінітиви, соціолінгвістика, мова, українська, гендерний, соціальний, культурний, суспільство, мовлення.

Соціолінгвістика – це наука, яка вивчає взаємозв'язок між мовою та соціальними явищами, а також соціальні варіації мови, їх причини та наслідки. Вона досліджує вплив соціального середовища на мовну поведінку людей і вплив мови на соціальні явища.

Особливості соціолінгвістики для української мови та суспільства полягають у тому, що українська мова є офіційною державною мовою України і є предметом національної ідентичності. Тому соціолінгвістика для української мови досліджує питання використання мови у різних соціальних контекстах, таких як мовна політика, освіта, масова культура та мовні практики в різних регіонах України.

Соціолінгвістичне дослідження фемінітивної підсистеми української мови допомагає зрозуміти, як вона формується та як вона використовується в різних соціальних та культурних контекстах.

Фемінітивна підсистема – це система слів та граматичних конструкцій, яка відображає різні гендерні ідентичності та ролі в мові. Вона включає в себе використання фемінітивів - слів, що вказують на жіночу стать, а також граматичних

форм, які відображають гендерну ідентичність та роль людини, про яку йдеться в тексті.

Основними характерними засобами фемінітивної підсистеми української мови є такі:

1. Фемінітиви – це спеціальні слова, які вказують на жіночу стать і використовуються замість загальних слів.

2. Гендерно-залежні закінчення дієслів – це граматичні форми, які змінюються залежно від статі людини.

3. Вживання займенників, які вказують на стать – це займенники, які використовуються для заміни іменників та вказують на стать людини.

4. Гендерно-нейтральні слова – це слова, які можуть використовуватись як для позначення чоловіків, так і для позначення жінок.

5. Використання гендерно-нейтральних форм – це спеціальні форми, які можуть вживатися як для позначення чоловіків, так і для позначення жінок.

До початку ХХ століття більшість професій були створені для чоловіків, і фемінітиви, які позначали жінок у цих професіях, мали меншу вагу і використовувалися рідше. Більшість жінок працювали в домашніх умовах та займалися доглядом за дітьми, тому їх роль у суспільстві була обмеженою.

Однак з початку ХХ століття жінки стали активніше вимагати свої права та боротися за рівність. Це призвело до збільшення кількості жінок у професійній сфері, а також до створення нових професій, що були доступні для жінок [1]. З цього часу фемінітиви стали більш поширеними та важливими, оскільки вони вказували на те, що жінки беруть участь у цих професіях та виконують важливу роль у суспільстві.

Зараз, завдяки багатьом соціальним і культурним змінам, жінки стали присутніми в різних сферах життя та суспільства. Вони займають ключові посади в політиці, науці, бізнесі, культурі та інших сферах. Тому використання фемінітивів стало набагато поширенішим та важливішим у наш час. Фемінітиви допомагають підкреслити, що жінки грають важливу роль у різних сферах життя та суспільства, а також є частинами культурного руху, спрямованого на підтримку рівності та включення.

Характерними рисами фемінітивної підсистеми української мови є:

1. Розширений запас фемінітивних слів – українська мова має багатий запас слів, які позначають професії, хобі, інтереси та різноманітні аспекти жіночого життя.
2. Активне використання фемінітивів у мовленні – використання фемінітивів є поширеним в українській мові та активно використовується у мовленні для уникнення гендерної дискримінації. Разом із тим, вони, навпаки, можуть бути і об'єктом мовної дискримінації. Наприклад, деякі люди можуть сприймати фемінітиви як менш цінні або менш професійні, порівняно з чоловічими формами слів.
3. Рівноправність статей у граматиці – українська мова має рівноправність статей у граматиці, що означає, що як жіноча, так і чоловіча статі мають свої власні граматичні форми та закінчення.
4. Сприйнятливість до змін – українська мова є динамічною та сприйнятливою до змін у мовленні, що дозволяє адаптуватись до сучасних потреб та вимог. Фемінітивна підсистема є гнучкою та змінною, що відображає актуальні проблеми та тенденції у суспільстві, що змушує нас постійно переосмислювати та аналізувати фемінітиви в мовленні.

Фемінітиви можуть мати різні стилістичні відтінки та оцінювальні конотації. Деякі фемінітиви можуть мати позитивну суспільну оцінку (наприклад, «вчителька»), тоді як інші можуть мати негативну оцінку (наприклад, «баба»).

Фемінітиви є важливою складовою української мови, яка відображає соціальні та культурні аспекти суспільства. Використання фемінітивів в мовленні є індикатором соціальних змін та відображає тенденції до зміни стереотипів, культурних цінностей та ролі жінок у суспільстві.

Наприклад, у минулому українська мова майже не містила фемінітивів для позначення професій, які традиційно вважалися чоловічими (наприклад, «лікар»). Замість цього використовувалися форми з чоловічим родом, навіть якщо мова йшла про жінку, яка займала таку посаду. Однак з часом з'явилася потреба в позначенні статі у професійних термінах, що відповідало більш рівноправному ставленню до жінок у суспільстві. Таким чином, почали вживатися фемінітиви, наприклад, «лікарка». В українській мові з'являється все більше нових фемінітивів, які

позначають професії або соціальні ролі, які в минулому вважалися недоступними для жінок, наприклад, «головна» (від голова), «деканша» (від декан).

Поява нових фемінітивів також може свідчити про зміну соціальної ролі жінок у суспільстві, їх активної участі в процесах суспільного життя та наявності важливих ролей у вирішенні соціальних проблем. Використання фемінітивів може забезпечити більш гендерно рівні умови у мовленні та сприяти більшому представництву жінок у різних сферах життя.

Нижче наведено кілька можливих індикаторів соціальних змін, які можна побачити через використання фемінітивів:

1. Рівноправність статей у професійній сфері: використання фемінітивів для позначення професій, які традиційно вважалися чоловічими, може свідчити про зростаючу рівноправність статей у професійній сфері в Україні.

2. Зміна ролі жінок у суспільстві: поява нових фемінітивів, які позначають професії або соціальні ролі, які в минулому вважалися недоступними для жінок, може відображати зміну соціальної ролі жінок в українському суспільстві.

3. Розширення гендерної ідентичності: використання фемінітивів може відображати зростаючу свідомість про гендерну рівність і може включати в себе відкриття для існування більш широкого спектру гендерної ідентичності.

4. Культурна революція: поширення фемінітивів може відображати зміну культурних цінностей, пов'язаних з роллю жінок у суспільстві, і свідчити про культурну революцію.

5. Мультикультуралізм: вживання фемінітивів може відображати зміну ставлення до міжкультурних відносин і включення більш широкого спектру культурних підходів і поглядів у використання мови, що сприяє розумінню та повазі до різних культур та традицій всіх, хто населяє Україну.

6. Активність громадських рухів: використання фемінітивів може відображати активність громадських рухів, які пропагують гендерну рівність та права жінок, і свідчити про зростання інтересу до цих питань у суспільстві.

7. Зміна менталітету: поява фемінітивів може свідчити про зміну менталітету і включення більш широкого спектру поглядів та цінностей у суспільне життя.

8. Відкриття для нових ідей: широкий обіг фемінітивів може відображати відкриття для нових ідей, підходів та культурних цінностей, і свідчити про тенденцію до розвитку мультикультуралізму та інтернаціоналізму в українському суспільстві.

Використання фемінітивів є лише одним з можливих індикаторів соціальних змін, і не завжди може бути відображенням реальної ситуації. Проте, він може допомогти розуміти тенденції та напрямки соціального розвитку в українському суспільстві.

У цілому, фемінітивна підсистема української мови характеризується великим словниковим запасом, граматичними формами та спеціальними виразами, що сприяють уникненню гендерної дискримінації та підтримують рівність статей у мовленні.

Усі ці особливості фемінітивної системи української мови допомагають зробити мову більш рівноправною та такою, що включатиме всі гендерні ідентичності.

Розглядаючи фемінітивну підсистему української мови через призму соціолінгвістики, можна виділити декілька її ключових властивостей [2]:

1. Врахування соціокультурного контексту. Соціолінгвістика підкреслює важливість врахування цього контексту у вивченні фемінітивної підсистеми української мови. Врахування соціальної та культурної специфіки допомагає краще розуміти те, як жінки та чоловіки сприймають мову та як це впливає на формування фемінітивної підсистеми.

2. Вплив на гендерну нерівність. Соціолінгвістика акцентує увагу на гендерній нерівності, що спричинюється використанням мовних конструкцій, які дискримінують одну статтю на користь іншої. Використання фемінітивів допомагає уникнути гендерної дискримінації та сприяє побудові рівноправного соціуму.

3. Роль мови у формуванні соціальних стереотипів. Соціолінгвістика наголошує на значущій ролі мови у формуванні соціальних стереотипів та підтриманні гендерної нерівності. Використання фемінітивів допомагає підвищити свідомість щодо гендерної проблематики та сприяє більш рівній репрезентації жінок та чоловіків у мовленні.

4. Соціальна акцептованість. Соціолінгвістика підкреслює важливість соціальної акцептованості використання фемінітивів у мовленні. Західні країни вже давно використовують фемінітиви у повсякденному мовленні, але українська мова тільки починає активно використовувати цю практику. У цьому контексті важливо досліджувати, які фактори впливають на соціальну акцептованість використання фемінітивів та як це може впливати на формування мовної практики в українському суспільстві.

5. Інноваційність. Соціолінгвістика також акцентує увагу на інноваційності фемінітивної системи української мови. Інноваційність полягає в тому, що використання фемінітивів є новим способом формування мовної практики та мовної культури в українському суспільстві. Це може вплинути на сприйняття та використання мови в цілому.

6. Контекстуальність. Соціолінгвістика також підкреслює важливість контекстуального використання фемінітивів у мовленні. Контекст мовлення може впливати на те, як сприймається використання фемінітивів, а також на його ефективність у досягненні мети мовлення.

7. Різноманітність. Соціолінгвістика також визначає різноманітність фемінітивної підсистеми української мови. Вона може полягати у використанні різних форм фемінітивів для позначення одного та того ж поняття, а також у використанні фемінітивів у різних соціальних та культурних контекстах.

Врахування цих характеристик та особливостей фемінітивної підсистеми української мови допоможе краще зрозуміти соціальний, культурний та мовний контекст, в якому вона використовується [3]. Зокрема, важливо вивчити, які соціальні та культурні фактори впливають на прийняття фемінітивів в українському мовленні. Наприклад, чи залежить використання фемінітивів від соціального статусу мовця, чи від його політичних переконань, чи від національної приналежності та інших факторів. Також важливо вивчити, які ролі відіграють різні соціальні та культурні контексти у формуванні та використанні фемінітивів.

Крім того, соціолінгвістичні дослідження можуть виявити, як використання фемінітивів впливає на сприйняття мовцем та співрозмовником повідомлення.

Наприклад, чи змінює використання фемінітивів сприйняття повідомлення мовцем, чи впливає на його оцінку мовця, чи сприяє у досягненні мовної мети.

Останнім часом у багатьох мовах світу відбувається активний процес введення нових фемінітивів, які позначають жінок у нових професіях та сферах діяльності, а також узагальнюють їх роль у суспільстві.

Можна зробити висновок, що раніше фемінітиви не мали такого значення та впливу на соціальні та культурні фактори, як зараз. Завдяки змінам у ролі жінок у суспільстві, активній боротьбі за рівність та включення, а також популяризації нових професій та сфер діяльності, фемінітиви стали набагато поширенішими та важливішими. Вони є важливим інструментом для підтримки рівності та боротьби з гендерними стереотипами та дискримінацією на підставі статі.

Взагалі, використання фемінітивів у мовленні сприяє розвитку мовної культури та відповідального підходу до мовного виразу. Це дає змогу відобразити різноманітність соціальних ролей жінок та чоловіків у суспільстві, допомагає уникнути дискримінації за статевою ознакою, а також сприяє розумінню та толерантності між гендерами. Застосування фемінітивів у мовленні вимагає від мовців більш детального розуміння граматичної структури української мови, що сприяє поглибленню знань про мову та розвитку мовної грамотності. Також це створює підґрунтя для подальшого розвитку української мови та розширення її лексики, що є важливим аспектом розвитку мовної культури.

Крім того, використання фемінітивів в мовленні допомагає розширити репертуар виразності та варіативності мовного виразу. Це сприяє більш точному та повному висловленню думок та ідей, а також робить мовлення більш живим та різноманітним.

Використання фемінітивів може відображати різні соціальні та культурні відносини між співрозмовниками. Наприклад, використання фемінітивів може сигналізувати про те, що співрозмовник вважає важливим заохочувати та підтримувати участь жінок у певній сфері або професії [4]. Однак, використання фемінітивів також може сприйматися як маркування певних людей або груп у певних сферах діяльності, що може призвести до конфліктів та розділення.

Соціолінгвістичні методики можуть допомогти зрозуміти, як використання фемінітивів впливає на мовленнєву поведінку мовця, наприклад, на його здатність до спілкування, на його емоційний стан, на його впевненість у собі та інші аспекти мовленнєвої поведінки.

Нарешті, соціолінгвістичний підхід розглядає фемінітивну підсистему української мови не лише як лінгвістичний феномен, але і як важливу складову соціокультурного контексту, що допомагає зрозуміти, як використання фемінітивів пов'язане зі зміною мовленнєвих практик в українському суспільстві. З'ясування змін у використанні фемінітивів може допомогти відстежити процеси демократизації суспільства, підвищення рівня гендерної рівності та інших соціальних трансформацій.

Загалом, соціолінгвістичне дослідження фемінітивної підсистеми української мови дозволить отримати більш повне та глибоке розуміння ролі використання фемінітивів у суспільному та культурному житті України. Результати дослідження можуть бути корисні для розробки політик мовної рівності, рекомендацій щодо використання фемінітивів у мовленні, а також для розробки педагогічних методик з метою навчання правильного використання фемінітивів у мовленні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Брус М. П. Фемінітиви в українській мові: генеза, еволюція, функціонування : монографія. / Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. – 440 с.
- [2] Масенко Л. Т. – Нариси з соціолінгвістики : [посібник] / Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». – Київ: Києво-Могилянська академія, 2010. – 242 с.
- [3] Маслова Ю. П. – Мовна репрезентація гендеру. Наукові записки. Серія Філологічна. Острого: Вид-во НаУ Острозька академія, 2009. Вип. 12. С. 224–233.
- [4] Клещова О. Є. – Мовлення чоловіків і жінок у соціолінгвістичному аспекті. Лінгвістика : збірник наукових праць. Луганськ, 2011. № 3 (24). Ч. 2. С. 32–35.

Cherniuk K. V.

THE FEMININITY SUBSYSTEM OF THE UKRAINIAN LANGUAGE THROUGH THE PRISM OF SOCIOLINGUISTICS

The article examines the influence of social factors on the use of feminine forms of the Ukrainian language. The author analyzes changes in the use of femininatives over time and proves that the use of

femininitives can be an important tool for ensuring gender equality in societies, and is generally related to many cultural and social factors. The article helps to understand the role of language in the formation of social stereotypes and cultural values.

Keywords: *femininitives, sociolinguistics, language, Ukrainian, gender, social, cultural, society, speech, research.*

УДК 81'373(410.1)

АДАПТАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЙ ЯК ОКРЕМОГО КЛАСУ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ В ПЕРЕКЛАДАХ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ НА ПРИКЛАДІ СУЧАСНОГО МЕДІАДИСКУРСУ

Шпак Анастасія Юріївна

бакалавр спеціальності «Філологія», спеціалізація «Прикладна лінгвістика»,

Державний університет «Житомирська політехніка»,

Україна, м. Житомир

pl8_shayu@student.ztu.edu.ua

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент **Є. О. Канчура**

У статті досліджені шляхи передачі українських реалій англійською як мовою перекладу в сучасному медіадискурсі. Матеріалом дослідження слугували тексти газет «День», «Kyiv Post», «The Guardian» та «The New York Times». В практичній частині дослідження визначені способи перекладу українських реалій та частота їхнього використання.

Ключові слова: *реалія; безеквівалентна лексика; переклад реалій; способи перекладу.*

Вступна частина. Стаття має на меті дослідити шляхи передачі українських реалій англійською як мовою перекладу в сучасному медіадискурсі. Актуальність дослідження зумовлена різким зростанням світового інтересу до нашої країни, спричиненим російською агресією, та відсутністю раніше сформованої лексичної бази, що містить специфічні реалії української культури, мови та побуту.

Мета роботи – зібрати та проаналізувати способи перекладу українських реалій англійською мовою. Для досягнення поставленої мети вирішувалися такі завдання: з'ясувати значення поняття реалії як окремої групи безеквівалентної лексики та встановити мовний статус реалій; вивчити основні підходи класифікації реалій;

розглянути проблеми перекладу реалій; дослідити та порівняти способи перекладу реалій у статтях «Kyiv Post», «День», «The Guardian» та «The New York Times».

Об'єкт дослідження – українські реалії в українському та американському медіадискурсах.

Предмет дослідження – перекладацькі методи та підходи до передачі українських реалій як специфічного класу безеквівалентної лексики.

Матеріалом дослідження слугували 120 реалій сучасного українського та американського медіадискурсів. Під час проведення дослідження ми послуговувались такими методами: метод суцільної вибірки, метод аналізу, метод узагальнення та кількісний аналіз.

Основна частина. Термін «реалія» визначають як номінативну одиницю, ядерним компонентом лексичного значення якої є національно-культурний компонент, не властивий реальності іншого лінгвосоціуму. Ознайомлення з термінологічним апаратом ономастики та перекладознавства дає підстави визначити поняття реалій, з'ясувати ступінь вивченості способів відтворення українських реалій, окреслити проблеми перекладу реалій.

Мовна картина світу визначається як зафіксована в мові народу сукупність уявлень про світ. Вона має яскраво виражені національно-культурні характеристики, оскільки віддзеркалює унікальне бачення реальності, притаманне певній лінгвокультурній спільноті.

На сучасному етапі розвитку лінгвістики мова розуміється як система орієнтирів, що забезпечує діяльність людини в предметному світі. Зіставлення вербалізованих моделей дійсності різних мовних співтовариств виявляє розбіжності між ними, що дозволяє зробити висновки щодо етноспецифічності сприйняття світу представниками окремих лінгвосоціумів.

Термін «реалія» традиційно використовувався, у першу чергу, для позначення предметів та явищ, пов'язаних з історією, культурою, економікою й побутом певного народу. Поряд із тим, усе більш очевидною стає тенденція розвитку полісемії терміну та його використання як для найменування самого референта, так і його мовного відповідника.

Як лінгвістичне явище реалії відносять до категорії безеквівалентної лексики. Вони викликають значний інтерес при дослідженні взаємодії мови і культури.

На сьогоднішній день дослідники пропонують різні класифікації реалій, ґрунтуючись на тих чи інших принципах.

В. С. Виноградов розглядає проблему реалій на основі латиноамериканського матеріалу. Запас лексичних одиниць, що передають досліджувану інформацію, учений поділяє на ряд тематичних груп:

1) лексика, що називає побутові реалії (житло, майно; одяг, убори; їжа, напої; види праці та заняття; грошові знаки, одиниці міри; музичні інструменти, народні танці та пісні, виконавці, народні свята, ігри; звернення);

2) лексика, що називає етнографічні і міфологічні реалії (етнічні і соціальні спільності та їх представники; божества, казкові істоти, легендарні місця);

3) лексика, що називає реалії світу природи (тварини; рослини; ландшафт, краєвид);

4) лексика, що називає актуальні й історичні реалії державно-адміністративного устрою і суспільного життя (адміністративні одиниці і державні інститути; громадські організації, партії тощо; їх функціонери та учасники; промислові та аграрні підприємства, торговельні заклади; основні військові та поліцейські підрозділи і чини; цивільні посади та професії, титули і звання);

5) лексика, що називає ономастичні реалії (антропоніми; топоніми; імена літературних героїв; назви компаній, музеїв, театрів, ресторанів, магазинів, пляжів, аеропортів);

6) лексика, що відображає асоціативні реалії (вегетативні символи; анімалістські символи; колірні символи; фольклорні, історичні та літературно-книжкові алюзії; мовні алюзії) [4, с. 145 - 178].

Ми бачимо, що у наведеній класифікації В.С. Виноградовим переважає розподіл реалій за тематичним принципом.

При відтворенні реалій перекладачі зазвичай стикаються з двома основними проблемами: відсутність еквівалента в мові перекладу через те, що в носіїв цієї мови відсутній об'єкт, яким позначається ця реалія, і необхідність передати її національне і

історичне унікальне забарвлення разом з об'єктивним значенням реалії. Також вважається, що проблеми перекладу реалій виникають через наявність лексичних прогалин у мові перекладу або дефектів культурних та енциклопедичних знань перекладача [3, с. 187].

На думку українського мовознавця І. В. Корунця, переклад реалій може здійснюватися такими способами: транскрипцією або транслітерацією; поєднання транскрипції/транслітерації з поясненням національно-специфічного значення реалій; лише описовий переклад; калькування з поясненням; дослівний переклад (калькування); переклад із використанням семантичних аналогів [2, с. 157–168].

Інший науковий підхід до перекладу реалій пропонує український дослідник В. І. Карабан. Відповідно до його теорії можна виділити три основні техніки: транскодування (при якому звукова та/або графічна форма слова мови оригіналу передається за допомогою алфавіту мови перекладу), дослівний переклад, описовий переклад [1, с. 421].

У результаті дослідження встановлено, що відтворення українських реалій здійснюється відповідно: транскрипція/транслітерація (22,5%), транслітерація з описовим поясненням (19,5%), калькування (30%), метод семантичного аналога (14%) і змішаного типу (11%). Такі варіанти дають можливість зберегти неповторну «родзинку» реалій і водночас надати читачеві вичерпну інформацію, необхідну для розуміння тексту.

У практичній частині було визначено способи перекладу реалій в американських та українських виданнях:

1. Транскрипція/транслітерація, яка складає 29% в українських виданнях і 22,5% – в американських (відтворення реалії «Борщ»: «I'd go with borshch, but I never have enough time or anyone to cook a real borshch for me,» said a police officer in the eastern city of Kramatorsk who did not provide his name for security reasons» [7] і реалії «Києво-Печерська лавра»: «Metropolitan Epiphanius led a Christmas service at the Holy Dormition Cathedral at the Kyiv Pechersk Lavra in the Ukrainian capital» [14]);

2. Поєднання транскрипції/транслітерації з поясненням національно-специфічного значення реалії складає 17% в українських виданнях та 22,5% – в

американських (відтворення реалії «Галушки»: «As we talked, surrounded by diners tucking into galushki – dumplings with meat and cherries from the Poltava region – he dumped a trio of volumes on the table» [5] і реалії «Леся Українка»: ««There is so much anti-imperialist Ukrainian literature people don't know about. You can start with Shevchenko and Lesya Ukrainka [the feminist writer and poet],» she said» [11]);

3. Калькування є способом, що використовується найчастіше в українських (31%) та американських (29%) виданнях (відтворення реалії «Софіївський собор»: «The best known of these is Kyiv's golden-domed Cathedral of St Sophia, which remains intact» [9] і реалії «Острів Зміїний»: «The strike came a day after Russian forces vacated Snake Island, about 60 miles away in the Black Sea, following a persistent Ukrainian artillery bombardment» [15]);

4. Переклад за допомогою семантичних аналогів (метод варіантного відповідника) складає 16% в українських виданнях та 13% – в американських (відтворення реалії «Український інтернаціональний легіон»: «American Malcolm Nance, undoubtedly the best-known member of the Ukrainian Foreign Legion, announced in April 2022 that he was quitting his high-profile and high-paying career in New York City as a national security correspondent for MSNBC and as an author to come to Ukraine where he would put 40 years of U.S. intelligence and military experience to work to help the upstart foreign legion» [12] і реалії «Мінські домовленості»: «For many, it was a year of terrible sacrifice and loss, in spite of the Minsk II peace agreement signed in February»);

5. Змішаний тип є найменш вживаним при відтворенні реалій в українських (7%) та американських виданнях (13%). До нього належать наступні поєднання:

- калькування + транскрипція/транслітерація (відтворення реалій «колективне господарство» і «колгосп»: «The confiscation of almost all the produce in collective farms forced peasants to refuse to work in kolkhozes, and, as a result, the bulk of the 1932 crop perished» [5], реалій «Андріївський узвіз», «Золоті ворота» і «Майдан Незалежності»: «This Eastern Orthodox church was originally located in the Upper City – the oldest area of Kyiv near the Golden Gate, Andriyivsky Uzviz and Maidan Nezalezhnosti» [8]);

- метод варіантного відповідника + калькування (відтворення реалій «куркульство» та «колективізація»: «In spite of the terror, including «liquidation of the kulaks as a class,» the state managed to carry out overall collectivization in the cooperative form only, i.e., to allow peasants to have a household plot» [5], реалій «Нацгвардія» і «Морська піхота»: «Ukraine's forces inside the city, consisting mostly of National Guard and Marine units, this week have released videos saying they are stranded, running low on ammunition and essentials like access to potable water» [10]).

Висновки. При відтворенні українських реалій в американських виданнях «The Guardian» і «The New York Times» найпоширенішим прийомом є калькування. Другими за поширеністю методами є транскрипція/транслітерація та транслітерація з описовим поясненням. Ми вважаємо, що вище зазначені методи використовуються часто, оскільки знайти відповідні слова до певних слів і навіть відтворити їх досить складно. Рідше використовуються методи семантичного аналога і змішаного типу.

Беручи до уваги українські видання «День» і «Kyiv Post», маємо таку картину. При перекладі безеквівалентної лексики найчастіше використовуються транскрипція/транслітерація та калькування. Рідше українські реалії перекладаються транслітерацією з описовим поясненням, методом семантичного аналога та змішаним типом.

Розглядаючи способи відтворення українських реалій в українських та американських виданнях, можна зробити висновок, що під час перекладу українських реалій використовуються однакові методи, але використовуються з різною метою. Наприклад, американські журналісти частіше використовують метод поєднання транскрипції/транслітерації з поясненням, щоб занурити американське суспільство в українську культуру, використовуючи оригінальні назви конкретних речей і пояснюючи їх. В іншому випадку українські колеги замість цього використовують метод калькування, щоб адаптувати значення українських етноспецифічних речей, що значно полегшує їхнє розуміння для іноземців.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми: посібник. Вінниця. Нова книга, 2004. 576 с.
- [2] Корунець І. В. Теорія і практика перекладу: підручник. Вінниця. Нова книга, 2006. 448 с.
- [3] Енциклопедія перекладознавства : у 4 т. Т. 2 : пер. з англ. за ред.: Іва Гамб'є та Люка ван Донслара ; за заг. ред.: О. А. Кальниченко та Л. М. Черноватого. Вінниця : Нова Книга, 2020. - 276 с.
- [4] Виноградов В. С. Лексические вопросы перевода художественной прозы. Москва: Издательство Московского университета, 1978. 172 с.
- [5] День. URL: <https://day.kyiv.ua/en/newspaper>.
- [6] Higgins C. 'It's my frontline and I won': the chef putting Ukrainian cuisine back on the map. The Guardian, 2022. URL: <https://www.theguardian.com/world/2022/oct/28/chef-ievgen-klopotenko-putting-ukrainian-cuisine-back-on-the-map>.
- [7] Hot Dogs, Coffee, Bolster Fight in Eastern Ukraine. Kyiv Post, 2022. URL: <https://www.kyivpost.com/post/5484>.
- [8] Korniienko A. Then & Now: Troyitska Square hosts soccer fans, boasts its rich history. Kyiv Post, 2018. URL: <https://archive.kyivpost.com/lifestyle/troyitska-square-hosts-soccer-fans-boasts-its-rich-history.html>.
- [9] Kurkov A. OPINION: «Waiting for Godot» and Recovery in Ukraine. Kyiv Post, 2022. URL: <https://www.kyivpost.com/opinion/55>.
- [10] Ukraine officials Say Everything Being Done to Lift Russian Siege of Mariupol. Kyiv Post, 2022. URL: <https://www.kyivpost.com/post/7493>.
- [11] Harding L. 'Propaganda literature': calls to close Mikhail Bulgakov museum in Kyiv. The Guardian, 2022. URL: <https://www.theguardian.com/culture/2022/dec/31/mikhail-bulgakov-museum-kyiv-calls-to-close>.
- [12] Smart J. J. EXCLUSIVE INTERVIEW: Ukrainian Foreign Legion Member Malcolm Nance on War. Kyiv Post, 2022. URL: <https://www.kyivpost.com/videos/7>.

[13] Thorpe V. Crimes against history: mapping the destruction of Ukraine's culture. The Guardian. – 2022. URL: <https://www.theguardian.com/world/2022/apr/24/crimes-against-history-mapping-the-destruction-of-ukraines-culture>.

[14] Hajjaji D., Taylor H., Fulton A. Russia-Ukraine war, as it happened: Kyiv accuses Putin of breaking his own ceasefire. The Guardian, 2023. URL: <https://www.theguardian.com/world/live/2023/jan/07/russia-ukraine-war-kyiv-accuses-moscow-of-shelling-despite-putins-unilateral-ceasefire-live?page=with:block-63b96b2a8f084f5e7540d867>.

[15] Crowley M., Abrams J., Ganguli T. Russian Invasion of Ukraine Death Toll Rises to 21 in Missile Strikes Near Odesa. The New York Times, 2022. URL: <https://www.nytimes.com/live/2022/07/01/world/russia-ukraine-war-brittney-griner>.

Shpak A. Y.

ADAPTATION OF UKRAINIAN REALIA AS A SEPARATE CLASS OF NON-EQUIVALENT VOCABULARY IN ENGLISH TRANSLATIONS ON THE EXAMPLES OF MODERN MEDIA DISCOURSE

The paper aims to study the ways of rendering Ukrainian realia into English as the target language in contemporary media discourse. The articles from the newspapers «The Day», «Kyiv Post», «The Guardian» and «The New York Times» were used as the research material. In the practical part of the study, the methods of translating Ukrainian realia and the frequency of their use are determined.

Key words: *realia; non-equivalent vocabulary; translation of realia; methods of translation.*

УДК 81'23

**СУПРАГРАФЕМІКА В ТЕЛЕРЕКЛАМІ ТА КІНОАНОНСАХ:
ЛІНГВОСЕМІОТИЧНИЙ ТА СУГЕСТІЙНИЙ ПІДХОДИ**

Щербак Олена Володимирівна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

Україна, м. Миколаїв

shcherbak.olena2410@gmail.com

Статтю присвячено проблемі визначення лінгвосеміотичного та сугестійного потенціалу шрифтів як супраграфемних засобів текстів телереклами та кіноанонсів. У зв'язку з цим подано

інформацію про семантичні зв'язки понять «супраграфеміка» та «шрифт»; виявлено найпоширеніші типи шрифтів у текстах телереклами та кіноанонсів, визначено їхній семіотичний статус і пояснено сугестійні потенції.

Ключові слова: супраграфеміка, шрифт, класична гарнітура, неklasична гарнітура, знак.

Супраграфеміка – це механізм шрифтового варіювання [5, с. 123], що доволі часто використовується як інструмент впливу в інституційних дискурсах, серед яких усе більшої уваги наукова спільнота сьогодні надає рекламному та кінодискурсам. Впливовий потенціал шрифтів у рекламі почасти висвітлено в працях зарубіжних дослідників К. Вейла, Б. Бергдорда, С. Джонсона; російських вчених О. Осетрової, О. Пищерської, Н. Трайковської, а також і вітчизняних науковців І. Городецької, Т. Декшни, І. Ковальчук. Відповідні студії із залученням продуктів кінодискурсу лише розпочинають свою роботу, оскільки в наукових репозитаріях сьогодення з окресленої проблеми допоки фіксується лише дисертація Ю. Колодної. Проте огляд наявних наукових розвідок засвідчує їхню зорієнтованість винятково на лінгвопрагматику, тобто дослідження шрифтів у сугестійному та лінгвосеміотичному вимірах і дотепер залишається лакунарним сегментом лінгвістичної науки. Це вказує на **актуальність** нашої роботи, що вбачається передусім у необхідності комплексної обсервації шрифтів із позицій сугестивної лінгвістики та лінгвосеміотики. Крім цього, актуальність увиразнюється завдяки спробі вирішення вищезазначеного завдання на матеріалі шрифтових варіацій, представлених у продуктах рекламного та кінодискурсів, а також здійсненню порівняльного аналізу лінгвосеміотичної та сугестійної специфіки шрифтів у зазначених дискурсах, оскільки ці питання у фокусі наукової громади також ще не опинялися.

Мета роботи – визначення лінгвосеміотичного та сугестійного потенціалу супраграфемних засобів (шрифтів) у текстах телереклами та кіноанонсів і здійснення їхнього порівняння. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**: 1) здійснити теоретизацію операційного поняття дослідження; 2) висвітлити лінгвосеміотичний та сугестійний потенціал шрифтів у текстах телереклами та кіноанонсів; 3) здійснити їхній порівняльний аналіз.

Об'єктом дослідження обрано шрифти, представлені у текстах телереклами та кіноанонсів як продуктах відповідних дискурсів, а **предметом** – їхня лінгвосеміотична та сугестійна специфіка.

Джерельною базою роботи послужила відеотека, що містить 100 роликів української комерційної телереклами, вибраних з ефірів центральних телеканалів України («Інтер», «1+1», «СТБ», «Україна», «Новий», «ІСТV», «М 1») протягом 2019 рр., а також 100 роликів українськомовних кіноанонсів, узятих з відеохостингу YouTube в той самий період. **Фактичний матеріал** налічує понад 450 написів, виконаних за допомогою різних супраграфемних засобів (з урахуванням повторів).

У роботі застосовано низку дослідницьких **методів**. Завдяки описовому, аналітичному та методу спостереження об'єктивовано й логізовано виклад теоретичних положень статті, а також кваліфіковано фактичний матеріал. Метод кількісного підрахунку використано з метою встановлення загального обсягу супраграфемних засобів та визначення їхньої динаміки у фактажі. Контекстуально-інтерпретаційний аналіз дав змогу визначити лінгвосеміотичне навантаження шрифтів та виявити в їхній структурі активатори сугестійності. За допомогою методу порівняльного аналізу встановлено спільні та відмінні характеристики шрифтів у продуктах рекламного та кінодискурсів.

Термін «супраграфеміка» не є абсолютним синонімом поняття «шрифт», оскільки між цими номенами встановлюються гіперо-гіпонімні зв'язки. Це зокрема доводить класифікація О. Дзякович, яка виокремлює три типи супраграфемних засобів, серед яких такі:

- 1) власне-шрифт: варіювання гарнітур шрифту, варіювання написання всередині гарнітур шрифту, тобто відмінності в характері написання, щільності, насиченості;
- 2) функційні еквіваленти шрифту: розрідження, лінійки;
- 3) інші супраграфемні засоби: варіювання кольору та фону, використання нестандартної орфографії, марковані списки, використання в письмовому тексті незвичних елементів) [4, с. 143].

Своєю чергою, в текстах телереклами та кіноанонсів зазвичай використовуються два типи власне-шрифтів:

- 1) шрифти класичної гарнітури (понад 350 написів), до яких прийнято уналежнювати шрифти групи Serif (Palantino, Garamond), а також бруксові (Slab Serif), моноширинні (Courier), готичні (Century Gothic, Highway Gothic, Trade Gothic, Arial, Bell Centennial) шрифти [2, с. 97–99] (див. рис. 1 та 2):

Рис. 1. Телереклама морозива «Моржо»

Рис. 2. Кіноанонс фільму «Люди Ікс»

- 2) шрифти некласичної гарнітури (понад 100 написів), серед яких декоративні (Algerian, Chiller, Castellar) та рукописні (Script, Bradley Hand, Brush Script, Monotype Corsiva) шрифти [2, с. 100–103] (див. рис. 3 та 4):

Рис. 3. Телереклама цукерок «Esfero»

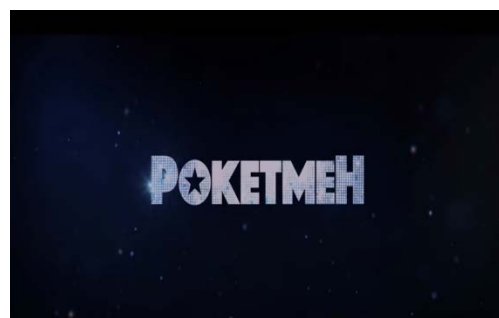

Рис. 4. Кіноанонс фільму «Рокетмен»

Як стверджує І. Городецька, різні типи шрифтів використовують для виділення певних фрагментів текстів [3, с. 68], у зв'язку із чим вони стають указівними знаками, тобто знаками-індексами із семіотичного погляду. Цей статус максимально уяскравлюється завдяки підкресленню та кольоровому виділенню шрифтів (див. шрифти першої групи), що є доволі частотним явищем і, за словами С. Нікітіної, служить «способом маркування та вираження логічного наголосу» [8, с. 30] як у

рекламних текстах, так і текстах кіноанонсів, а також у випадках накладання на відеоряд людського почерку (напр., у рекламі пива «Перша приватна броварня» в кадрі з'являється пергаментний папір, на якому адресант пише слоган, звернений до цільової аудиторії: *Для людей, як для себе. Андрій Мацола*), хоч останнє є характерним винятково для текстів телереклами.

Впливова активність шрифтів, що визнається багатьма вченими сьогодення (С. Романюк, Д. Скарнов, С. Тумський, а також Д. Бакєєва, К. Батаєва, О. Осетрова, І. Остапчук, А. Прилуцька, С. Сисоєва), має різнопланову наукову об'єктивацію. Так, наприклад, Г. Почепцов вважає, що впливовість шрифтів як візуальних знаків забезпечується їхньою «більшою довгочасністю та універсальністю» [9] порівняно з вербальними елементами комунікації. К. Батаєва стверджує, що «візуально оформлений зміст багатший за вербально оформлений, а тому швидше та глибше вкорінюється в підсвідомість людини» [1]. Ці тези доповнюють і розширюють А. Кур'янович та А. Драгунайте, на думку яких, графічна фіксація тексту за допомогою різних шрифтів використовується з метою «підтвердження достовірності інформації, що передається вербально» [6].

Однак нами помічено, що як у текстах телереклами, так і в текстах кіноанонсів домінують шрифти класичної гарнітури (наприклад, у рекламі шампуню «Pantene Pro-V», зубної пасти «Lacalut», сиру «Комо Тенеро»; в кіноанонсах фільмів «Хижак», «Форсаж», «Анна»). Їхнє превалювання, на нашу думку, зумовлено тим, що вони належать до високочитабельних гарнітур [2, с. 100], а отже, полегшують сприйняття інформації. Незважаючи на різний нахил, насиченість, ширину, розмір та ілюмінацію зазначених шрифтів, усе ж вони певною мірою маскують природну експресивність тексту завдяки відносно строгій конфігурації, наділяючи більшим сугестійним потенціалом вербальні одиниці, хоч, наприклад, «жирний шрифт викликає відчуття вагомості, масивності й надійності товару, а тонкий підкреслює його витонченість та точність» [3, с. 68].

Своєю чергою, шрифти некласичної гарнітури використовуються здебільшого в текстах телереклами (чай «Ліптон», соняшникова олія «Олейна», крем-моло «Шик») і зазвичай «передають позитивне налаштування й близькість стосунків» [8,

с. 101] між учасниками рекламної комунікації, а в рекламі фемінної адресації (див., напр., рекламу помади «Mark Avon») створюють піднесений настрій. Неабияку роль вони відіграють і в увиразненні оригінальності рекламного тексту, забезпечуючи привернення уваги адресата до відповідно поданої інформації на екрані та створюючи, як говорить Н. Кутуза, «ефект задоволення» [7, с. 100], бо такі шрифти виступають своєрідними актуалізаторами графічної гри.

Наведене вище дає підстави встановити спільні та відмінні лінгвосеміотичні й сугестійні параметри шрифтів, що функціонують у текстах телереклами та кіноанонсів. Відповідні аналітичні умовиводи представлено в табл. 1.

Таблиця 1.

Лінгвосеміотичні та сугестійні характеристики шрифтів у текстах телереклами та кіно анонсів: спільне та відмінне

Параметри	Шрифти в текстах телереклами	Шрифти в текстах кіноанонсів
Спільне		
1. Лінгвосеміотичний статус	Знак-індекс	
2. Домінантний тип	Класична гарнітура	
3. Сугестійний потенціал	Привернення уваги, полегшення сприйняття інформації	
Відмінне		
1. Зв'язок із вербалікою тексту	1. Презентація прагмонімів («Тук») 2. Презентація слоганів (Користі вдвічі більше) 3. Презентація ключових слів тексту (Біль. Набряки. Втома) 4. Презентація цін продукту (Лише за 299 грн.) 5. Презентація імен знаменитостей у ролі камео	1. Презентація фільмонімів («Король Лев») 2. Презентація дати прем'єрного показу (У кіно з 29 листопада) 3. Презентація імен акторів, які виконують головні ролі (Люк Еванс, Кіліан Мерфі, Теллен Міррен) 4. Презентація режисерів (від режисера фільму «Люсі» та «Леон

	(<i>Віра Брежнєва – співачка</i>)	<i>Кіллер»</i>)
2.	Впливові функції	Інтимізація комунікації
		Розслаблення, переконання

Отже, серед низки супраграфемних засобів у текстах телереклами та кіно анонсів активно використовуються шрифти, причому більшою мірою шрифти класичної гарнітури, що в зазначених дискурсних продуктах мають однаковий лінгвосеміотичний статус та сугестійний потенціал. Їхня відмінність полягає в тому, що вони презентують різні типи вербальної інформації, а також шрифти в текстах телереклами мають виняткового сугестійну зорієнтованість, а шрифти в текстах кіноанонсів виявляють ще й персвазійні (переконувальні) потенції. Перспективу подальших досліджень убачаємо в здійсненні огляду інших супраграфемних засобів у рекламному та кінодискурсах крізь призму лінгвосеміотики та сугестивної лінгвістики.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Батаева, Е. (2010). Гендерная визуальность современной рекламы. *Социология: теория, методы, маркетинг*. № 3. С. 137.
2. Білецька, О. В. (2016). *Графосеміотичне кодування наративної поліфонії в англомовному постмодерністському художньому тексті* (Кандидатська дисертація). Одеса: Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова.
3. Городецька, І. В. (2015). *Англійськомовний рекламний текст косметичних засобів: структура, семантика, прагматика* (Кандидатська дисертація). Чернівці: Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича.
4. Дзякович, Е. В. (1998). Особенности использования средств параграфемии в современной печатной рекламе. *Вопросы стилистики*. № 27. С. 140–145.
5. Ковальчук, І. В. (2015). Вербальні та невербальні засоби маркування товарів у сучасному англомовному комунікативному просторі (Кандидатська дисертація). Київ: Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка.
6. Курьянович, А. В., Драгунайте, А. В. (2015). Место и роль визуального языка в современной коммуникации. *Вестник ТГПУ*. № 4 (157). С. 155.

7. Кутуза, Н. В. (2007). Лінгвістичні та екстралінгвістичні інновації в рекламному дискурсі. *Культура народів Причорномор'я*. № 101. С. 98–100.
8. Никитина, С. В. (1998). *Национальная специфика текста промышленной рекламы (на материале русскоязычных и англоязычных периодических изданий по вычислительной технике)* (Кандидатская диссертация). Воронеж: Воронежский гос. ун-т.
9. Почепцов, Г. Г. (2001). *Теория коммуникации*. Москва: «Рефл-бук», – Киев: «Ваклер».

Shcherbak O.V.

The article is devoted to the problem of determining the linguosemiotic and suggestive potential of fonts as supragraphic means of TV commercials and film announcements texts. In this regard, the author gave information about the semantic connections between the concepts of «supragraphemics» and «font»; identified the most common types of fonts in the TV commercials and movie announcements texts, determined their semiotic status and explained the suggestive potentials.

Key words: *supragraphemics, font, classical typeface, non-classical typeface, sign.*

НА ДОПОМОГУ МОЛОДИМ НАУКОВЦЯМ

1. Баранов А. П. Введение в прикладную лингвистику. – М.: Эдиториал УССС, 2001. – 360 с.
2. Белоусов К. И., Блазнова Н. А. Введение в экспериментальную лингвистику. – М.: Флинта – Наука, 2005. – 135 с.
3. Белянин В. П. Основы психолингвистической диагностики. – М.: Тривола. – 2000. – 248 с.
4. Ботвина Н. В. Міжнародні культурні традиції: мова та етика ділової комунікації: Навчальний посібник. Вид. 2-ге, доп. та перероблене. – К.: АртЕк, 2002. – 208 с.
5. Бук С. Основы статистичної лінгвістики: Навчально-методичний посібник / Відп. ред. проф. Ф. С. Бацевич. – Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 124 с.
6. Волошин В. Г. Комп'ютерна лінгвістика : Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Українська книга», 2004. – 232 с.
7. Головин Б. Н. Из курса лекций по лингвистической статистике. – Горький, 1966. – 96 с.
8. Головин Б. Н. Язык и статистика. – М. : Просвещение, 1970. – 190 с.
9. Грушевицкая Т. Г., Попков В. Д., Садохин А. П. Основы межкультурной коммуникации: Учебник для вузов / Под ред. А. П. Садохина. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 352 с.
10. Звегинцев В. А. Теоретическая и прикладная лингвистика. – М.: Просвещение, 1967. – 335 с.
11. Зубов А. В., Зубова И. И. Информационные технологии в лингвистике. – М.: Изд. центр «Академия», 2004. – 208 с.
12. Зубов А. В., Зубова И. И. Основы искусственного интеллекта для лингвистов: Учеб. пособие. – М.: Университетская книга; Логос, 2007. – 320 с.
13. Карпіловська Є. Вступ до комп'ютерної лінгвістики. – Донецьк: Юго-Восток, 2003.— 184 с.
14. Карпов В.А. Язык как система. Изд. 2-е, испр. – М.: Едиториал УРСС, 2003, – 304 с.
15. Кожина М. Н. О речевой системности научного стиля сравнительно с некоторыми другими. Пермь, 1972. – 396 с.
16. Левицкий В. В. Квантитативные методы в лингвистике. – Черновцы: Рута, 2004. – 190 с.
17. Леонтьев А. А. Основы психолингвистики. – 3-е изд. – М.: Смысл; СПб.: Лань, 2003 – 287 с.
18. Лурия А.Р. Язык и сознание. Под редакцией Е.Д. Хомской. Ростов н/Д.: изд. «Феникс», 1998. 416 с.

19. Масенко Л. Т. Мова і суспільство: Постколоніал. вимір.– К.: Вид. дім «КМ Академія», 2004.-163 с.
20. Моделирование языковой деятельности в интеллектуальных системах / Под ред. А. Е. Кибрика и А.С. Нариньяни; С предисловием А. П. Ершова. – М.: Наука. Гл. ред. физ.-мат.лит. – 280 с.
21. Партико З. В. Образна концепція теорії інформації: Монографія. Л.: Видавн. Центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 133 с.
22. Партико З. В. Прикладна лінгвістика : вступ до спец. : навч. посібник. – Л. : Афіша, 2008. – 224 с.
23. Потапова Р. К. Речь: коммуникация, информация, кибернетика. – М.: Просвещение, 1967. – 335 с.
24. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации. – М.: «Рефл-бук», К.: «Ваклер» – 2001. – 656 с.
25. Почепцов Г.Г. Теорія комунікації. – 2-ге вид., доп. – К. : Видавничий центр «Київський університет», 1999. – 308 с.
26. Прикладна лінгвістика та лінгвістичні технології : MegaLing-2008 : зб. наук. пр. / НАН України, Укр. мовно-інформ. [та ін.]; редкол. : Ю. Д. Апресян [та ін.]. – К. : Довіра, 2009. – 310 с.
27. Чудинов А. П. Политическая лингвистика. – М.: Флинта – Наука, 2006. – 256 с.
28. Широков В.А., Бугаков О.В., Грязнухіна Т.О. та ін. Корпусна лінгвістика – К.: Довіра, 2005.- 471 с.
29. Шуневич Б. Організація дистанційного навчання іноземних мов в освітніх закладах України. Навчальний посібник / Університет «Львівський Ставропігійон». – Львів: Видавництво «Ставропігійон», 2006. – 206 с.
30. Хомський Н., Миллер Дж. Введение в формальный анализ естественных языков: Пер. с англ. М.: Едиториал УРСС, 2003. – 64 с.
31. Хомський Н. Роздуми про мову /Пер. з англ. – Львів: Ініціатива, 2000. – 352 с.
32. Jassem W. Speech analysis and synthesis. – Warsaw, 1970. – 245 p.
33. Hodgson S. Brilliant psychometric and other selection tests: tests you might have to sit, and how to prepare for them. – 224 p.
34. Перебийніс В.І., Сорокіна В.М. Традиційна та комп'ютерна лексикографія. Навч. посібник. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2009. – 218 с.
35. Мацюк Г. Прикладна соціолінгвістика. Питання мовної політики: Навч. посіб. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 212 с. – (Сер.: «Мова і соціум»; Вип.2).

ЗМІСТ

ВСТУП	3
ВСТУПНЕ СЛОВО	6
Дубової Олени Анатоліївни	6
Щербак Олени Володимирівни.....	6
Філіппової Ніни Михайлівни	7
«МАГІЧНИЙ СВІТ ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ»	
<i>Nataliia Vasylyshyna</i> PECULIARITIES OF STUDENTS' INDEPENDENT WORK WITHIN STUDYING ENGLISH AT UNIVERSITIES	19
<i>Гарбера Ірина</i> ФРАЗЕОЛОГІЧНА ОДИНИЦЯ ЯК ЗАСІБ ВПЛИВУ ПІД ЧАС КОНФЛІКТНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	26
<i>Яроцька Галина</i> ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЇВ УСПІШНОСТІ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ.....	32
<i>Алексєєва Марина</i> ЗАСОБИ МЕЛОДІЙНОСТІ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКИХ ЛІРИЧНИХ ПІСЕНЬ	37
<i>Алексєєва Марина, Рудя Ірина</i> МОВИ СПІЛКУВАННЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ	45
<i>Алексєєва Марина</i> РОЛЬ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У ФОРМУВАННІ НАВИЧОК ЧИТАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ У ДІТЕЙ З ДИСЛЕКСІЄЮ	50
<i>Архипенко Андрій</i> СТВОРЕННЯ ВЕБ-ПОРТАЛУ «СВІТ ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ»	56
<i>Бандурка Вікторія</i> ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ ТЕМПОРАЛЬНОСТІ НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ	60
<i>Богач Дар'я</i> АСОЦІАТИВНЕ ПОЛЕ СЛОВА-СТИМУЛУ <i>ВІЙНА</i> В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ	66
<i>Бринза Даріна</i> ВОЄННІ НЕОЛОГІЗМИ 2022 РОКУ	71
<i>Буханець Ольга</i> МОВНА СПЕЦИФІКА ВІДЕОЗВЕРНЕННЯ ПОЛІТИКА (НА МАТЕРІАЛІ ПРОМОВ ВІТАЛІЯ КІМА).....	75
<i>Варченко Віталій</i> МЕТАФОРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ НАЗВ ЗБРОЇ В АНГЛІЙСЬКІЙ, РОСІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	81

<i>Довга Марія</i> НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНІ ТЕХНІКИ В ЗАГОЛОВКАХ ФІШИНГОВИХ ПОВІДОМЛЕНЬ.....	86
<i>Драгомірова Аніта</i> КОНЦЕПТОСФЕРА ДЕТЕКТИВУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ОБ'ЄКТИВАЦІЇ У ТВОРЧОСТІ АГАТИ КРІСТІ	91
<i>Зродніков Іван</i> ПРОГНОСТИЧНИЙ АНАЛІЗ У МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКОМОВНИМ СТУДЕНТАМ.....	102
<i>Кальвін Валерія</i> ЕЛЕКТРОНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ: «ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТОСФЕРИ РОМАНУ ДЖ. КЕРУАКА «В ДОРОЗІ»»	109
<i>Кучеренко Катерина</i> АУТСОРСИНГ У КОПРАЙТИНГУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТЕКСТІВ ІНТЕРНЕТ-РЕКЛАМИ.....	113
<i>Кушнір Анжеліка</i> НАЗВИ УКРАЇНСЬКИХ ТЕЛЕПЕРЕДАЧ: ПСИХОЛІНГВІСТИЧНА СПЕЦИФІКА СПРИЙНЯТТЯ	127
<i>Макарчук Крістіна</i> ПРОЦЕДУРА УКЛАДАННЯ КОМП'ЮТЕРНОГО СЛОВНИКА ЯК ЗАСОБУ ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІЛОЛОГІЯ»	133
<i>Меншикова Регіна</i> ДИСЛЕКСІЯ ЯК ЧАСТКОВЕ ПОРУШЕННЯ ЧИТАННЯ.....	140
<i>Мочалова Наталія</i> ПОШУК АЛЬТЕРНАТИВНИХ МЕТОДІВ ТА ТЕХНОЛОГІЙ В ОНЛАЙН-НАВЧАННІ ФОНЕТИКИ	146
<i>Нікішина Катерина</i> МОВИ СПІЛКУВАННЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ	151
<i>Нікішина Катерина</i> АНГЛІЦИЗМИ В ТЕКСТАХ УКРАЇНСЬКИХ ЗМІ.....	159
<i>Одунтан Данііл</i> НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНІ МЕТАПРОГРАМИ В НАЗВАХ ФІЛЬМІВ ПРО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКУ ВІЙНУ	169
<i>Пономаренко Наталья</i> ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	175
<i>Пономарьов Данііл</i> СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ КІНОСЛОГАНІВ	178
<i>Рудя Ірина</i> ТЕРМІНОЛОГІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КОМЕРЦІЙНОЇ ТЕЛЕРЕКЛАМИ: ТЕМАТИЧНІ КЛАСТЕРИ	183

<i>Слободенюк Марія</i> МОВНІ ЗАСОБИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНЦЕПТОСФЕРИ У ТВОРЧОСТІ ДЖ. ОСТІН	188
<i>Тамбовцева Ганна</i> РОЗРОБКА ЕЛЕКТРОННОГО ПОСІБНИКА З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: «ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ РОБОТІ ЗА МЕТОДОМ СЛІЛ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ	191
<i>Чернюк Карина</i> ФЕМІНІТИВНА ПІДСИСТЕМА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ КРІЗЬ ПРИЗМУ СОЦІОЛІНГВІСТИКИ.....	197
<i>Шпак Анастасія</i> АДАПТАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЙ ЯК ОКРЕМОГО КЛАСУ БЕЗЕКВІВАЛЕТНОЇ ЛЕКСИКИ В ПЕРЕКЛАДАХ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ НА ПРИКЛАДІ СУЧАСНОГО МЕДІАДИСКУРСУ	205
<i>Щербак Олена</i> СУПРАГРАФЕМІКА В ТЕЛЕРЕКЛАМІ ТА КІНОАНОНСАХ: ЛІНГВОСЕМІОТИЧНИЙ ТА СУГЕСТІЙНИЙ ПІДХОДИ.....	212
<i>На допомогу молодим науковцям</i>	220
ЗМІСТ	222

Для нотаток

Наукове видання

ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА–2023: ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ

**ХІХ ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-МЕТОДИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
СТУДЕНТІВ ТА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

18 травня 2023 року

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Україна, м. Миколаїв, проспект Героїв України, 9

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

(українською, російською та англійською мовами)

Відповідальний за випуск Н. М. Філіппова

Комп'ютерне верстання С. С. Левентир

Формат 60×84/8. Ум. друк. арк. 14,88. Тираж 100. Зам. № 1206-24
Видавець і виготівник Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
просп. Героїв України, 9, м. Миколаїв, 54025
E-mail : publishing@nuos.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6402 від 19.09.2018 р.